Világ proletárjai egyesüljetek!

LENIN

MŰVEI

35

AZ OROSZNYELVŰ KIADÁS
AZ OK(b)P IX. KONGRESSZUSÁNAK
ÉS A SZOVJETEK
II. ÖSSZSZÖVETSÉGI KONGRESSZUSÁNAK
HATÁROZATA ALAPJÁN JELENIK MEG

V. I. LENIN

MŰVEI

SZIKRA KIADÁS BUDAPEST

V. I. LENIN

MŰVEI

35.

KÖTET

1912 február—1922 december

SZIKRA KIADÁS BUDAPEST 1956

Az orosz eredeti címe:

ИНСТИТУТ МАРКСА—ЭНГЕЛЬСА—ЛЕНИНА ПРИ ЦК ВКП(б)

В. И. ЛЕНИН. СОЧИНЕНИЯ

ИЗДАНИЕ ЧЕТВЕРТОЕ. ТОМ 35. ГОСПОЛИТИЗДАТ 1952.

Lenin műveinek magyar kiadása a moszkvai Marx—Engels—Lenin Intézet által sajtó alá rendezett negyedik orosznyelvű kiadás nyomán, a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének határozata alapján jelenik meg.

ELŐSZÓ

A harmincötödik kötet Leninnek az 1912 februárjától 1922 decemberéig terjedő időszakban írt leveleit, táviratait és feljegyzéseit tartalmazza.

A kötetben foglalt dokumentumok Leninnek a munkásmozgalom újabb fellendülése időszakában, az imperialista világháború éveiben, a Nagy Októberi Szocialista Forradalom előkészítése és végrehajtása időszakában és a szovjethatalom fennállásának első öt esztendejében kifejtett tevékenységét tükrözik.

Az újabb forradalmi fellendülés éveiből származó — a „Pravda" szerkesztőségéhez, J. M. Szverdlovhoz és másokhoz intézett — levelek bemutatják Leninnek a legális bolsevik lap, a „Pravda", és a IV. Állami Duma-beli bolsevik frakció irányítása terén végzett munkáját, s útmutatásokat tartalmaznak a nemzeti kérdésre vonatkozólag. A „Szocial-Demokrat" szerkesztőségéhez intézett levelekből kitűnik, hogy Lenin milyen nagyra becsülte Sztálin „Marxizmus és nemzeti kérdés" c. munkáját.

Több levélből — melyeket Lenin A. M. Gorkijhoz, G. K. Ordzsonikidzéhez és másokhoz intézett — megismerjük Leninnek a prágai konferencia határozatai alapján a párt erőinek tömörítése érdekében végzett munkáját, a judás Trockij által szervezett pártellenes Augusztusi Blokk elleni küzdelmét.

A kötetben foglalt levelek tekintélyes része bemutatja Leninnek az imperialista háború, valamint a nyílt szociálsoviniszták, kautskysták és trockisták áruló politikája elleni harcát; leleplezi a párt álcázott ellenségeinek — Pjatakovnak, Buharinnak, Zinovjevnek és híveiknek — párt-

ellenes tevékenységét. E levelekből fény derül arra a tevékenységre, melyet Lenin az oroszországi bolsevik szervezetek forradalmi munkájának irányításában, a nemzetközi szociáldemokrácia baloldali elemeinek a proletár internacionalizmus elvei alapján a szociálsovinizmus elleni harcra való tömörítésében és az imperialista háborúnak polgárháborúvá való változtatása érdekében kifejtett.

A kötetben számos Inessza Armandhoz írt levél szerepel, amelyekben Lenin a háború, béke és forradalom kérdéseivel kapcsolatban kifejti a bolsevikok legfontosabb elméleti és taktikai tételeit. E levelekben igen sokat foglalkozik azzal a kérdéssel, hogy milyen álláspontra helyezkedjenek a bolsevikok a „haza védelmének" jelszavával szemben.

Az 1918—1920 folyamán írt levelek és táviratok utasításokat adnak az ország védelmének kérdéseiben, harci feladatokat tűznek a Vörös Hadsereg elé, és útmutatást adnak a szovjet hátország megerősítése tekintetében. Az ebből a korszakból származó levelek híven tükrözik Lenin és Sztálin nagy barátságát, az országnak a külföldi katonai intervencióval szemben való megvédése és a belső ellenforradalmi erők szétzúzása érdekében végzett közös munkájukat. Lenin a Köztársasági Forradalmi Katonai Tanácsnak szóló utasításaiban hangsúlyozza, hogy haladéktalanul teljesíteni kell I. V. Sztálin valamennyi követelését, aki a legnehezebb frontszakaszokon tartózkodott, ott, ahol a szovjet állam sorsa dőlt el.

Lenin több levelében szigorúan bírálja a Forradalmi Katonai Tanács munkáját. E levelekben, valamint a frontok és hadseregek katonai tanácsaihoz intézett táviratokban lerántja a leplet a trockisták gyanús üzelmeiről, akik vezető katonai pozíciókba furakodtak be és igyekeztek megakadályozni a Vörös Hadsereg sikereit, megnehezíteni a szovjet népnek a külföldi intervenciósok és a fehérgárdisták elleni küzdelmét.

Az 1921—1922 folyamán írt levelekben Lenin sokat foglalkozik a szovjet állam megerősítésének, a népgazdaság tervezésének és az ország villamosításának kérdéseivel. E korszak dokumentumainak jelentős része foglalkozik az államapparátus munkájának megjavításával kapcsolatos

feladatokkal — a bürokrácia elleni harccal, a káderek helyes kiválasztásával és a végrehajtás rendszeres ellenőrzésével, a dolgozó tömegeknek az állam igazgatásába való bevonásával.

Ezeknek az éveknek a levelezéséből kiviláglik, menynyire szívén viselte Lenin a tudósok és írók munkájának támogatását, a szovjet kultúra, tudomány és technika fejlesztését. Ide tartoznak a villamosítási terv propagálásáról, a rádió felfedezésének jelentőségéről, a modern orosz nyelv szótárának elkészítéséről, a könyvtárak és iskolák munkájáról szóló levelek, valamint azok, amelyekben útmutatásokat ad a polgárháború és a szovjetköztársaság történetére vonatkozó anyag összegyűjtéséhez.

A kötetben 175 olyan dokumentum van, amelyek első ízben szerepelnek Lenin Műveiben (ezeket a tartalomjegyzékben csillag jelzi — *; közülük 23 először kerül nyilvánosságra.

A 35. kötetbe felvett leveleket és táviratokat időrendben közöljük; az Oroszországban írt levelek a régi időszámítás szerint, a külföldről küldött levelek pedig az új időszámítás szerint keltezettek. A Lenin által keltezett levelek dátumának helye és formája egyezik a kézirattal. Ha Lenin kéziratán nincs keltezés, a szerkesztőség a levél végén levő záradékban adja meg azt.

A rövid jegyzeteken kívül megadjuk a szövegben előforduló álnevek, fedőnevek és kezdőbetűk betűrendes jegyzékét.

Ezzel a kötettel lezárul Lenin Műveinek negyedik kiadása.

1912

1

A. M. GORKIJNAK

Kedves A. M.!

Hamarosan elküldjük Önnek a konferencia határozatait[1]. Végre sikerült — a likvidátor söpredék ellenére — újjáteremteni a pártot és Központi Bizottságát. Remélem velünk együtt örül ennek.

Nem írná meg a május elsejei röpiratot? Vagy írna egy kis röplapot ugyancsak május elsejei szellemben? Rövidet, „lélekemelőt" — jó? Idézze fel a múltat — emlékezzen vissza 1905-re — és írjon néhány sort, ha van rá kedve. Oroszországban van két-három illegális nyomda, és a KB bizonyára újra nyomatja majd jó pár ezer példányban. Jó volna egy *forradalmi* kiáltvány a „Zvezdá"-ban megjelent „Mesék" modorában[2]. Nagyon-nagyon örülök, hogy segít a „*Zvezdá*"-*nak*. Átkozottul nehezen boldogulunk vele — mérhetetlen külső és belső és pénzügyi nehézségek vannak —, egyelőre azért mégis megy valahogy.

Kézszorítással *Lenin*

P. S. Hanem a „Szovremennyik" mégiscsak kimúlt! Bölcsen tette.

Párizsból Capri szigetére (Olaszország)
1912 februárjában.
Először 1925-ben jelent meg.

2

A. M. GORKIJNAK

Kedves A. M.!

Nagyon örülök, hogy hajlandó megpróbálkozni a május elsejei röplap megírásával.

Mellékelem a konferencia határozatait.

Olvastam a „Zsivoje Gyeló"-t. Körmönfont, aljas likvidátor támadás. Liberális propaganda; örülnek, hogy a rendőrség miatt nem lehet nyíltan felvetni a párt kérdését.

A „*Zvezda*" ezentúl vagy hetilapként, *vagy egykopekes napilapként* fog megjelenni. Ön nagyon de nagyon sokat segített a „Zvezdá"-nak a remek „Mesék"-kel, és ennek roppantul örültem, úgyhogy az öröm — őszintén megmondom — ellensúlyozta a Csernovékkal és Amfityeatrovékkal való „históriája" miatti bánatomat... Brr! Megvallom, örülök, hogy „kutyaszorítóba" kerültek.

Baj, hogy nincs miből élnie, és nincs hol megjelentetnie az írásait. Eh, rég el kellett volna kergetnie azt a pióca Pjatnyickijt és egy tisztességes kereskedősegédet, egy egyszerű kereskedősegédet kellett volna betennie a „Znanyijé"-hoz (lehet, hogy most már késő, nem tudom)!!! Ha ez a sok „volna" ott nem volna... Aranybánya volna...

Rozskov „Irkutszkoje Szlovó"-ja nagyritkán kerül csak a kezembe. Az az ember likvidátor lett. Csuzsak pedig tisztára bolond, sültbolond, és még mindenféle igényei vannak.

Lenin

Marija Fjodorovnának köszönöm a Moszkvába írt levelet, és ezerszer üdvözlöm!

Párizsból Capri szigetére (Olaszország)
1912 február—márciusában.
Először 1927-ben jelent meg.

3

G. SKLOVSZKIJNAK

Kedves Elvtárs!

Sietve válaszolok néhány kérdésére. A konferenciáról szóló előadás szükséges és igen fontos dolog. Remélem, ha már belevágott, beutazza *egész* Svájcot, s nem csupán két városban tartja meg.

„A közlemény alapján nem tudok véleményt alkotni azokról a lépésekről, amelyeket a konferencia a különböző külföldi áramlatok és nemzeti szervezetek bevonása érdekében tett.“ Ezt írja Ön.

De a *közlemény* világosan és pontosan megmondja, hogy meghívták a *vperjodistákat*[3] + *Trockijt* + *Plehanovot*, a nemzeti szervezeteket pedig háromszor is? Mi kell még?

Zinovjev párizsi beszámolóján Lunacsarszkij nem átallotta azt mondani, hogy itt egy „Gaunerkniff“-fel* éltünk, mert — úgymond — nem a konferencia hívta meg őket, hanem az *előbb egybegyűlt* küldöttek. — Hát nem gazember ez a Lunacsarszkij? 23 ülés = 12 nap; ha nem hívjuk meg őket *előre*, a meghívottak a felét elmulasztották volna (a levelet kiküldeni, a jelentkezés helyét megadni, odautazni — számolja csak össze!). Trockij leveléből pedig kiderül, hogy *7 ember* hívta meg őket = a 14 küldött fele.

Én *elleneztem* a meghívást, de a küldöttek *meghívták* a vperjodistákat is, Trockijt is, Plehanovot is.

A mandátumvizsgáló-bizottság elnöke a *kievi küldött*

---

* — „szélhámos fogás“. — *Szerk.*

volt (egy mensevik). Még Trockij is elismerte (kénytelen-kelletlen!), hogy ez kétségtelenül létező szervezet.

Kinek fog hinni a munkás? A kievi *szervezetnek*, vagy a külföldi szájhősöknek?

A pletykáknak ne adjon hitelt. *Senki* nem távozott el a konferenciáról, sem a plehanovisták, sem a vperjodisták. Mindössze *k é t* pártigenlő mensevik volt: az egyik a kievi küldött — rendkívül korrekt módon viselkedett és általában *velünk tartott*. A másik — a *jekatyerinoszlavi* küldött — rendkívül sokat akadékoskodott, **de ő sem távozott** *a k o n f e r e n c i á r ó l*, csupán „tiltakozott" Plehanov szellemében.

A jekatyerinoszlavi küldött *külön* határozati javaslatot terjesztett elő a konferencia megalakulásáról, és ebben *fenntartás nélkül elismerte*, hogy *mindenkit* értesítettek, elítélte azokat, akik nem jelentek meg, de azt akarta, hogy a konferencia mint az *orosz* szervezetek konferenciája alakuljon meg. Ezzel a javaslattal *e g y e d ü l* maradt.

Most 12 küldött Oroszországban van — mindenütt beszámolókat tartanak. Pétervárról, Moszkvából, Kievből, Szamárából, Nyikolajevből és Tifliszből *már érkeztek is levelek*, amelyek erről tudósítanak minket. A munka megindult és folytatódni fog.

A Bund + a lettek megpróbálnak összehozni egy konferenciát a likvidátorokkal. Hadd próbálkozzanak! Tettekre van szükség, uraim, nem szavakra!! 1910. XI. 26 óta — amikor Trockij bejelentette a konferencia összehívását — Trockijjal meg a vperjodistákkal együtt tehetetlenek voltak és tehetetlenek is maradtak.

Mi szakítottunk, a *párt* szakított a likvidátorokkal. Próbáljanak hát egy másik OSzDMP-t alakítani, a likvidátorokkal *együtt!* Ezen csak nevetni lehet.

A szociáldemokrata duma-frakció *nyíltan* se mellettünk, se őmellettük nem foglalt állást. De (1) konferenciánkon jelen volt *2* képviselő[4]; (2) a „*Zvezdá*"*-ban* a munkatársak között *9* szociáldemokrata képviselő neve szerepel, a likvidátor „*Zsivoje Gyeló*"*-ban 4.* Ezek a tények!

A letteknél a bolsevikok hadat üzentek Központi Bizottságuknak.

Nos, sok sikert kívánok. Üdvözlöm összes barátainkat.

N. Lenin

Párizsból Bernbe
1912 március 12-én.
Először 1930-ban jelent meg.

4

G. SKLOVSZKIJNAK

Kedves Elvtárs! Nágya ma elküldte Önnek a levelemet. Sietek értesíteni Önt — nehogy félreértés származzék belőle, s nehogy hibát kövessen el a beszámolójában —, hogy *tegnap* Párizsban gyűlést tartottak a „szociáldemokraták", a konferencia ellenségei. *Egyhangúlag* hoztak egy határozatot, amelyben tiltakoznak a konferencia ellen (megszavazták a plehanovisták is, a goloszisták is, a vperjodisták is, a békítgetők is és tutti quanti*), s amelyben még olyasmi is van, hogy engem kizárnak a Nemzetközi Szoc. Irodából[5] (hallomásból tudom, mert bolsevikok és a konferencia egyéb hívei természetesen *nem voltak jelen* a gyűlésen[6]).

Mindezen persze csak nevetni lehet. Ha a KB Külföldi Irodáját sem tudták ezek az urak huzamos ideig maguk mellé állítani (figurázza ki őket a beszámolójában Plehanov gyászbeszédével kapcsolatban — megjelent a „Dnyevnyik" 15. számában, 2. melléklet!), akkor most már végképp nem tudnak semmit sem összehozni. Csak rajta, kedveseim, nem szavak, hanem tettek kellenek: azzal dicsekednek, hogy egyesültek. Tessék, egyesüljenek csak a „*Nasa Zarjá*"-ban meg a „*Zsivoje Gyeló*"-ban, s főleg a „*Golosz Szocial-Demokratá*"-ban.

Komikus alakok!

Sok sikert kívánok. Kézszorítással

Lenin

Párizsból Bernbe
1912 március 13-án.

Először 1930-ban jelent meg.

---

* — mindannyian. — *Szerk.*

5

G. K. ORDZSONIKIDZÉNEK ÉS A KB OROSZORSZÁGI IRODÁJA TÖBBI TAGJÁNAK

1912. III. 28.

Kedves Barátaim! *Szörnyen* elkeserít és izgat az önökkel való érintkezésünk és kapcsolatunk *teljes* dezorganizálódása. Valóban kétségbeejtő! Levelek helyett holmi rövid üzeneteket irkálnak távirati stílusban, amelyekből semmit sem lehet megérteni.

1) Ivanovicstól semmi sem érkezett. Mit csinál? Hol van? Hogy van?[7] Pokolian kellene egy legális ember Pétervárott vagy Pétervár környékén, mert ott rosszul mennek a dolgok. Elkeseredett és nehéz harcot vívunk. Nem kapunk tájékoztatást, nem kapunk irányítást, senki sem ellenőrzi az újságot.

2) A konferencián részt vett küldöttek közül egyik sem szerzett semmiféle kapcsolatot. Sehol semmi. Hiszen ez a teljes bomlás!

3) Sehonnan sem kaptunk egyetlen értelmes, világos határozatot sem, amelyben feltüntetnék, hogy melyik szervezettől való, megírnák, hogy csatlakoznak a határozatokhoz, s igazolják, hogy volt kinn tőlük küldött, aki azóta visszaérkezett és beszámolt!! Hát nem értik, mi a különbség az ilyen hivatalos határozatok és az olyan intim hangú levelek között, mint pl.: „pompás" — „ez igen" — „győztünk" stb.? Nincsenek határozatok Kievből, Szavka városából[8]. Nyikolaj küldött egy levelet: csupa örömujjongás, de se füle, se farka. Sem a sajtóban, sem hivatalosan nem lehet felhasználni: felolvasták-e az összes határozatokat? jóváhagyták-e a tartalmukat? Milyen szövegű határozatokat hoztak a konferenciáról? egyesülnek-e a helybeli likvidátorokkal? Ezek közül a

döntő és alapvető kérdések közül egyikre sem (egyikre sem!) kaptunk semmilyen választ. Senkivel sincs kapcsolatunk ebben a (rendkívül fontos!) városban. Mi ez, ha nem bomlás? Mi ez, ha nem megcsúfolása a munkának?

4) Sehonnan sincs egyetlen határozat sem a pénzünk követeléséről. Igazán szégyen.

5) Sem Tifliszből, sem Bakuból (mindkettő roppant fontos központ) egyetlen értelmes szó sem érkezett — voltak-e beszámolók? hol vannak a határozatok? Szégyen, gyalázat!

6) A „Közlemény"-ből, de még csak *egy részéből* sem kaptunk sehonnan egyetlenegy nyomtatott vagy hektografált példányt sem! Szégyen.

7) A platformra vonatkozólag sincs pontos írásbeli válasz. Kiadják-e? Mikor? Jóváhagyták-e teljesen? Közölnünk kell a Központi Lapban, és nem kapunk pontos híreket.

8) Újból sorra kell járni az összes szervezeteket és mindenütt pontos, hivatalos, részletes, értelmes, világos határozatokat kell hozatni: a) a konferencián való képviseletről is, és érdemben is, b) a KB-hez való csatlakozásról, c) a likvidátorok ellen — konkrétan a helybeliek ellen és általában, d) a pénz követeléséről.

9) Pénz dolgában rosszul állunk, küldjenek olyan határozatot, amelyben felhatalmaznak arra, hogy bírósági eljárást indítsunk. A németektől elutasító válasz jött. Bírósági ítélet nélkül 3—4 hónapon belül teljes az anyagi összeomlás.

10) Ha *nincs* pénzforrásuk, azonnal radikálisan felül kell vizsgálni a költségvetést: minden normát túlléptünk és a csőd szélén állunk.

11) A március 26-i „Vorwärts"-ben megjelent egy dühös és aljas szerkesztőségi cikk a konferencia ellen. Világos, hogy ez Trockij műve. A konferencia miatt nagy csata folyik, Oroszország pedig hallgat. Semmi ok a legénykedésre és a dicsekvésre: mindenki tud a „Vorwärts"-ről meg a tiltakozásokról, Oroszországból pedig egy szót sem hallani.

Összegezve: ez bomlás és dezorganizáció. Személyes

látogatások és kapcsolatok. Pontos levelezés. A közlemény újranyomása, vagy legalábbis hektográfon való sokszorosítása. Különben puszta kérkedés az egész.

Lenin

A levelet adja át Sz.-nek továbbítás végett. Üdvözlöm.

Párizsból Tifliszbe.
Először 1934-ben jelent meg.

6

K. HUYSMANSNAK

Kedves Huysmans elvtárs!

Köszönöm, hogy elküldte a párizsi „határozatot".

Mint már megírtam Önnek, az OSzDMP konferenciája elítélte a likvidátorokat és azokat a különböző külföldi csoportokat[9], amelyek bomlasztják pártunkat, és amelyeknek Oroszországban semmi jelentőségük sincs. Egyrészt Párizsban most éppen ilyen csoportok szavazták meg az említett határozatot. Régi szokás szerint minden elítéltnek joga van 24 órán át szidni bíráit. Azok a személyek, akik aláírták a határozatot, túlságosan is éltek ezzel a joggal, sőt talán vissza is éltek vele.

Másrészt vannak olyan csoportok, amelyek *kaptak meghívást* a konferenciára, de nem óhajtottak rajta részt venni. Most ezek „tiltakoznak" és megpróbálnak összehívni egy másik konferenciát, s az isteneket hívják tanúul, hogy ők az egység hívei. Fölöttébb eredeti módja ez az egységnek! Majd meglátjuk, csinálnak-e valami komoly dolgot Oroszországban. Amilyen könnyű szitkozódó határozatokra szavazni Párizsban, éppen olyan nehéz valami reális dolgot véghezvinni Oroszországban. És persze nem Párizs, Bécs stb. joga, hogy Oroszország nevében beszéljen.

Mindenesetre azok, akik a párizsi határozatot aláírták, egy kicsit elhamarkodják a dolgot, ha máris „szakadásról" beszélnek. Ahhoz, hogy megállapítható legyen a szakadás ténye, meg kell állapítani, hogy két — legalább két! — Központi Bizottság működik *Oroszországban*. Egyelőre nem ez a helyzet.

Ami Plehanov polgártársat illeti, a KB már több

mint egy hónappal ezelőtt tudomására hozta a konferencia határozatait. Ő ezt válaszra sem méltatta. Ezért e pillanatban fogalmam sincs róla, van-e felhatalmazása (és *milyen* KB-tól) a Nemzetközi Szocialista Iroda tagságára.

Ha Ön, kedves elvtárs, szerencsésebb lenne, mint én, vagyis Önt válaszra méltatja Plehanov polgártárs, akkor remélem, értesít erről engem.

Testvéri üdvözlettel odaadó híve

N. Lenin

Párizsból Brüsszelbe
1912 március második felében.
Először 1930-ban jelent meg.

7

A KB OROSZORSZÁGI IRODÁJA TAGJAINAK

Ne vegyék félvállról a külföldi likvidátorok hadjáratát. Nagy hibát követnek el azok, akik egy kézlegyintéssel meg néhány „borsos" kifejezéssel intézik el a külföldet. A likvidátorok sokakat megzavarhatnak, ha összehívják konferenciájukat, s ha ebbe bevonják a Bundot + a Kaukázusi Területi Bizottságot[10] + a letteket + a likvidátor értelmiségieket. Márpedig össze fogják hívni! Szívós, komoly, rendszeres harcot kell vívni. Sorra kell járni a szervezeteket, és mindenütt rá kell világítani a likvidátorok csalására. Adják ki külön röplap formájában a „Rabocsaja Gazeta" legutóbbi számában megjelent tárcát. Azt tanácsolom, hogy azonnal adjanak ki egy egész sor röplapot (a konferencia összes fontos határozatait feltétlenül). Röplapokkal mindent el fognak érni. Az „Izvesztyijá"-hoz[11] rendkívül óvatosan fogjanak hozzá. Az újság révén a rendőrség óriási fogást csinálhat. Márpedig a legfontosabb, hogy a választásokig tartani tudjuk magunkat. Ne feledjék, hogy *nincsenek* helyettesek.

Párizsból Tifliszbe
1912 április első felében.

8

AZ OSzDMP KIEVI BIZOTTSÁGÁNAK

1912. IV. 16.

Kedves Barátaim! az isten szerelmére, szerezzenek nekünk több kapcsolatot. Kapcsolat, kapcsolat és még egyszer kapcsolat — ez az, amire szükségünk van. Enélkül nincs szilárd talaj a lábunk alatt. Ne feledjék el, hogy ketten már letűntek a színről, helyettesük nincs, kapcsolatok nélkül egy-két újabb lebukás esetén minden széthull. Feltétlenül területi bizottságokat (vagy egyszerűen megbízott *ügynökökből* álló csoportokat) kell létrehozni minden területen, amely kapcsolatot tart velünk. Enélkül minden bizonytalan. Ami a kiadói munkát illeti, nagy példányszámban újra kell nyomatni a választásokról hozott határozat[12] *teljes* szövegét, hogy a tömegek is *mindenütt* megismerjék az *egész* határozatot.

Ideje, hogy a pénz kérdésében ne legyenek már olyan naivak a németeket illetően. Ott most Trockij az úr, és *veszettül* harcol. Feltétlenül küldjenek meghatalmazást, hogy bíróság elé vihessük az ügyet, különben semmit sem kapunk. A május elsejei röplapot már mindenhová elküldtük. Azt tanácsolom, hogy adják ki röplap formájában a parasztokhoz intézett választási felhívást (a „Rabocsaja Gazetá"-ból: a parasztság és a választások). Feltétlenül nyomassák ki újra az „R. G."-ben megjelent tárcát, ez fontos kiegészítője a platformnak, amelyből kihagytak egy a szocializmusról szóló igen jelentős bekezdést. Írjanak! Kapcsolatot, kapcsolatot. Üdvözlet.

P. S. A „Vorwärts"-ben megjelent egy hallatlanul pimasz hazugság, miszerint már egész Oroszország állást foglalt a Bund és a lettek konferenciája mellett. Trockij

és társai írják, a németek meg elhiszik. Általában a „Vorwärts“-ben Trockij az úr. A külföldi rovatot Hilferding szerkeszti — Trockij barátja.

Párizs.

9

A „ZVEZDA" SZERKESZTŐSÉGÉNEK

Kedves Kolléga. Ma új anyagot küldök „A választó kalauza"[13] számára. Elküldök majdnem mindent, két nap múlva még kap egy-két kisebb cikket innen, azután majd Tverből egy cikket a költségvetésről.

1) Azt tanácsolom, hogy feltétlenül vegye át a „Zvezda" 34. számából (1911. XII. 17.) Frejnek „A munkás-elektorok szerepe a választási kampányban" c. cikkét (jó volna, ha a 36. számból is (1911. XII. 31.) átvenné ugyancsak az ő írását a parasztelektorok szerepéről[14]). Ne nagyon törekedjék a terjedelem csökkentésére. Jobb egy teljes, nagyobb írást kiadni, amely hasznot hajt, s amely világos útmutatásokat ad a választásokhoz. Ne hajhássza az olcsót és a rövidet — jobb, ha alapos munkát ad ki.

Végső esetben, ha semmiképp sem lehet valamennyi cikket közölni, feltétlenül küldje vissza azokat, amelyek kimaradnak.

2) Határozottan gondoskodnunk kell a rendszeres levélváltásról. Hogy elkerüljük a huzavonát, titkára ne Arcachonba írjon nekem, hanem közvetlenül. Adjon meg egy jobb címet, ahová írni lehet önöknek.

3) Rosszul teszi, hogy nem válaszol a likvidátoroknak. Ez nagy hiba. Válaszolni lehet és kell is, de a konferenciáról ne ejtsen egy szót se, csak röviden reagáljon a „Zsivoje Gyelo" minden egyes hazugságára, körülbelül így: a „Zsivoje Gyelo" ebben és ebben a számában hazudik, mint minden likvidátor. Válaszolni kell, különben maga húzza a rövidebbet.

4) Ha Plehanov ír, cikkeit küldje el ide kefelevonat-

ban. Különben „privilégiumot" élvezne, s ezt nem engedhetjük meg. Legyen óvatos. Ha Plehanov privilégiumot kap arra, hogy a konferencia ellen írjon akkor, amikor mi nem írhatunk a konferencia védelmében, kénytelenek leszünk távozni. Aljas dolog hagyni, hogy szidjanak valamit, amikor nem szabad dicsérni.

5) Feltétlenül küldje el nekünk külön csomagban, a „Novoje Vremjá"-ba becsomagolva a „Zvezda" 1911 nyarán megjelent 24. és 25. számát, továbbá a 18. (54.), 19. (55.), 22. (58.) és 23. (59.) számot — ezek nincsenek meg nekünk —, végül a „Zsivoje Gyelo" 11. és 26. számát. Az elkobzott számokat szíveskedjék külön csomagban küldeni, jobboldali lapokba csomagolva.

6) Minél előbb kérünk értesítést a napilapról[15]. Milyen formátumú lesz? Milyen terjedelmű cikkeket küldhetünk?

7) Igyekezzék minél olcsóbban megvenni a III. duma gyorsírói jegyzőkönyveit, főleg az 1911—1912-es ülésszakét. Írjon.

Párizsból Pétervárra
1912 április 22-én.

Először 1923-ban jelent meg.

10

B. N. KNYIPOVICSNAK

12. VI. 6.

Kedves Kolléga! Szörnyen bosszantó, hogy elveszett az Önnek írt első levelem, amelyben könyvével foglalkoztam (nagyon köszönöm, hogy elküldte). Bármilyen valószínűtlenül hangzik, úgy látszik nálunk az is megtörténhet, hogy elkallódik egy merőben tudományos levél. Megkísérlem emlékezetből rekonstruálni, mert másolatot nem készítettem róla.

Könyvét[16] nagy élvezettel olvastam, és örömmel látom, hogy nagyarányú, komoly munkába fogott. Egy ilyen munka alapján bizonyára teljes mértékben sikerülni fog ellenőriznie, elmélyítenie és megszilárdítania marxista meggyőződését.

Hadd vessek papírra néhány gondolatot, amelyek olvasás közben jutottak eszembe. Véleményem szerint a „differenciálódás" eredményeinek számbavétele során helyenként megfeledkezik a faluról való elköltözésről. Gondolatomat hadd világítsam meg egy példával: a) első momentum. 100 porta közül 25-nek = 25 %-nak nincs lova, illetve nincs vetésterülete. b) Második momentum. 150 porta közül 36-nak = 24 %-nak nincs vetésterülete. Vagyis csökkent volna a differenciálódás? De ha a faluból 30 porta illetve család a városba költözött, áttelepült stb., akkor *valójában* fokozódott a proletarizálódás. Úgy vélem, hogy ez tipikus példa. A statisztika mindig a meglevő portákat tekinti, „szorosan statisztikai" keretek közt marad, és néha éppen a legfontosabbat hagyja figyelmen kívül.

Továbbá, a szerző kutatásának tárgyát több ízben és határozottan a gazdálkodás egyik oldalára, a *földművelésre*

korlátozza. A következtetések során viszont észrevétlenül kibővíti tárgyát, s az egész *mező*gazdaságról, sőt olykor az egész gazdaságról beszél. Ez hibaforrás, mert emiatt *elsikkad* a „differenciálódásnak", vagyis a parasztok proletarizálódásának és a tőke keletkezésének számos momentuma (például a haszonállattenyésztés Jaroszlavl kormányzóságban, valamint a mezőgazdaság specializálódása esetén a csere behatolásának több más formája).

Továbbá. Vajon a sok számoszlop mögött nem sikkadnak-e el néha a gazdaság *típusai*, társadalom-gazdasági *típusai* (a módos burzsoá gazda; a középparaszt; a félproletár; a proletár)? Ez a veszély a statisztikai anyag *sajátosságai* miatt *igen* nagy. A „számoszlopok" könnyen elkápráztatják az embert. Azt tanácsolnám a szerzőnek, hogy számoljon ezzel a veszéllyel: „katedra-szocialistáink" ily módon feltétlenül *agyonütik* az adatok eleven, marxista tartalmát. Az osztályharcot belefullasztják a számok tengerébe. A szerzőnél *nem* tapasztaltam ilyesmit, de az olyan nagy munka során, amelyre vállalkozott, sokkal inkább számolni kell ezzel a veszéllyel, a katedra-szocialistáknak, liberálisoknak és narodnyikoknak ezzel a „vonalával". Számolni kell vele, és persze *elejét kell venni.*

Végül, mint valami deus ex machina*, egyszer csak megjelenik Maszlov. Cur? Quomodo? Quibus auxiliis?** Hiszen az ő elmélete ugyancsak messze esik a marxizmustól. Nemhiába nevezték el a narodnyikok „kritikusnak" (= opportunistának). Talán inkább csak véletlenségből támaszkodott rá a szerző?

Ilyen gondolatok merültek fel bennem ennek az érdekes és komoly könyvnek az olvasásakor. Üdvözlöm és sok sikert kívánok munkájához. Felhasználom az alkalmat, hogy meleg üdvözletemet küldjem egész családjának, és külön a „vízhordó gebéknek"[17] — emlékszik?

V. Uljanov

Párizs.

Először 1928-ban jelent meg.

* — isteni beavatkozás. — *Szerk.*

** — Miért? Hogyan? Milyen segítséggel? — *Szerk.*

11

A „PRAVDA" SZERKESZTŐSÉGÉNEK

Tisztelt Kolléga!

Még egy cikket küldök I. Gilka tollából. A szerző figyelmeztet: *várja az előleget.*

Feltétlenül azonnal válaszolni kell neki (lehet az én közvetítésemmel is, de *mindenképpen külön* lapon). A szerző Lembergben él, külön *tanulmányokat folytat* a szakmájában, s ilyen munkatársra szükség van. Ismételten tanácsolom, hogy adjanak neki előleget, de *mindenesetre azonnal* válaszoljanak neki.

N B:* Ha Gilka cikkeit nem közlik, feltétlenül azonnal küldjék vissza őket!

A küldeményt megkaptuk, és kénytelenek vagyunk panasszal élni.

A könyvek közül — mindössze *egyet* kaptunk! Írja meg legalább, hogy miért? Talán más munkatársak vették magukhoz a szerkesztőségbe beérkezett többi könyvet? Hosszú időre vagy örökre? Akkor viszont úgy kellene megszervezni a dolgot, hogy a könyveket *egy bizonyos időre* küldjék el. Ismételjük: könyvek nélkül *nem lehet* dolgozni.

Az irodának figyelmesebben kell kezelnie ezt a dolgot.

„A választó kalauzá"-t *$2^1/_2$ héttel megjelenése után* kaptuk meg! Pedig ha *azonnal* feladják, *5 kop.-be* kerül...

Az újságok is késnek. Itt állunk újság nélkül, és így lesz ez még vagy 2—3 napig.

Azt tanácsolom, hogy feltétlenül küldjenek egy riportert a városházára megtudakolni, *hány* bejelentés érkezik

* — Nota bene — jegyezd meg. — *Szerk.*

a lakások bérlőitől*, és ezentúl *rendszeresen* közöljék ezt (megdicsérve a sikeres kerületeket és elmarasztalva a lemaradókat). Igen kevés idő maradt, és az *egész* munka az újságra vár.

A városházáról az ismerős statisztikusok révén (vagy hivatalosan a szerkesztőség és az Állami Duma tagjai által) meg kell szerezni az *I*., II. és III. Áll. Duma választásaira + Pétervárra (lakások, lakosság stb.) vonatkozó **összes** statisztikai anyagokat (ha nem állnak rendelkezésre, akkor meg kell venni a „*Recs*" számait azokból az évekből illetve hónapokból vagy valamelyik más lapot). Ha ilyen anyag van a kezünkben, és van egy értelmes riporterünk, aki naponta vagy hetenként kétszer-háromszor feljár a városházára, *jól* meg lehet csinálni a választási rovatot.

Küldik-e a „Pravdá"-t Bécsbe a „Wiener Arbeiter-zeitung"-nak? Küldjék, nekünk meg **küldjék el a nyomtatványszalagokat.**

Azt tanácsolom, hogy Trockijnak poste restante válaszoljanak: „Trockij (Bécs). Intrikáló és pletykás levelekre nem válaszolunk." Trockij aljas hadjárata a „Pravda" ellen merő hazugság és fondorkodás. A plehanovista Rotstein (London), az ismert marxista, azt írta nekünk, hogy megkapta Trockij intrikus írását, és ezt válaszolta neki: a pétervári „Pravdá"-t semmivel sem vádolhatom. És ez az intrikus likvidátor össze-vissza hazudozik.

Készséges híve *V. Uljanov*

P. S. Még jobb lenne így válaszolni Trockijnak poste restante: „*Trockij* (Bécs). Hiába küldözget intrikáló és pletykás leveleket. Választ úgysem kap."

Krakkóból Pétervárra
1912 július 19-én.
Először 1933-ban jelent meg.

---

* Milyen kerületekből? milyen utcákból? stb., minél részletesebben.

12

A „NYEVSZKAJA ZVEZDA“ SZERKESZTŐSÉGÉNEK

Tisztelt Kolléga!

Megkaptam hosszú levelét, és azt látom belőle, hogy újra meg újra magyarázkodnunk kell.

Előbb nézzük a részletkérdést. Soronként 2 kop.-ért nem találnak tudósítót. Amíg nincs pénz, a külföldre vonatkozólag kénytelenek lesznek beérni a mi cikkeinkkel.

Most pedig térjünk rá a fő dologra. Panaszkodik, hogy egyhangú a lap. Mindig is egyhangú lesz, ha nem adnak helyet a *vitának*, — ha teljesen háttérbe szorítják *Kamenyevet* (aki *más* hangnemben ír), — ha mindent „pozitív likvidátorságnak“ könyvelnek el. S általában szét fognak széledni a munkatársak, ha cikkeiket nem közlik, sőt még csak meg sem válaszolják és vissza sem küldik (mint például az enyémeket: a Blanknak szóló választ — *fontos!* a „Ki nem alvó remények“-et[18] és *számos más írásomat!!*).

Nézzék meg, a „Nyevszkij Golosz“ mennyivel elevenebb. Az nem fél a vitától. Maga köt bele az emberekbe. Bátran kimondja, ami a szívén fekszik.

A „Zvezda“ és a „*Pravda*“ azzal, hogy a „fájó kérdéseket“ megkerüli, *maga* öl ki minden színt magából, szárazzá, egyhangúvá, sem érdekesnek, sem harcosnak nem mondható lappá válik. Egy szocialista újságnak *kell* vitatkoznia: a kétségbeejtő bomlás idejét éljük, és vita nélkül nem boldogulhatunk. A kérdés csak az, hogy elevenen, támadóan, a kérdéseket önállóan felvetve vitatkozzunk-e, vagy csupán védekezve, szárazan, unalmasan.

Például „A Zvezda híve“ a 16. számban jól válaszolt. Látni, hogy elvhű ember. De mégsem oszlatta el azokat

a *szörnyű* aggodalmakat, amelyeket a „Nyevszkij Golosz" 6. száma keltett *mindenütt*[19] *(egész csomó* levelem van erre vonatkozólag). Mégis mi történt? *Volt* tanácskozás? Ki rendezte? Miért? Mindez homályos! Márpedig ennek tisztázása nélkül *senki* sem akar dolgozni. Mindenki azt mondja: mégiscsak jogom van tudni, hogy *kinek* dolgozom, *kit* segítek bejuttatni a dumába. Nem egy likvidátort-e? Nem valami zavarosfejű trockista békítgetőt-e? Vajon nem veszek-e részt (közvetve) a „közös platform" kialakításában??

Az ilyen kérdések megbénítják az energiát, s bomlasztó hatással vannak.

A „Nyevszkij Golosz" viszont bátran támad, hevesebb. Megengedhetetlen, ártalmas, katasztrofális, nevetséges dolog eltitkolni a nézeteltéréseket a munkások előtt (mint ahogy a „Pravda" teszi). Nem szabad engedni az *ellenfélnek*, a „Nyevszkij Golosz"-nak, hogy *ő kezdjen* beszélni a nézeteltérésekről. A „Pravdá"-nak, ha *csupán* „népszerű", „pozitív" lap lesz, kétségkívül *vége*.

A „Pravda" minden bizonnyal győzelmet aratna, ha nem félne a vitától, ha nyíltan beszélne a likvidátorokról, elevenen vitatkozna, cikket közölne Akszelrod ellen stb. Az olyan cikkek, mint Akszelrodé, igen vonzók: a munkások *mind* hallanak a nézeteltérésekről és *tetszenek nekik* Akszelrod nyílt magyarázatai, aki százszorta bátrabban *nevén nevezi* a dolgokat, mint mi. A munkások *mind* hallanak valamit harangozni az egységes platformról, minden munkásvezér ismeri Akszelrod tárcáját — ha önök hallgatnak róla, lemaradnak. Márpedig ha egy lap lemarad, akkor annak *vége*. Egy újságnak *az élen kell haladnia* — a „*Nyevszkaja Zvezdá"-nak* is, a „*Pravdá"-nak* is. A „Pravdá"-nak két „pozitív" cikkecske között *polemikus* írásokat kell közölnie: — le kell hoznia Kamenyev irodalmi jegyzetét, egy tárcát, amely nevetségessé teszi a likvidátorokat stb. Az egyhangúság és a késedelmeskedés összeegyeztethetetlen a lapszerkesztéssel. De a „Pravdá"-ra még egy különleges, rendkívül fontos kötelesség is hárul: „kit fog *bejuttatni*" — ezt kérdi *mindenki*, ezt akarja kihámozni *mindenki* a sorok közül. Ilyen esetben (négyévenként egyszer, választások előtt) fontos volna találkozni —

nem lehet lapot csinálni anélkül, hogy legalább nagynéha ne találkozzanak az állandó munkatársakkal. *Fontolja meg* ezt alaposan és mielőbb, mert az idő sürget.

Kézszorítással *Uljanov*

Krakkóból Pétervárra
1912 július 24-én.
Először 1923-ban jelent meg.

13

A „PRAVDA" SZERKESZTŐSÉGÉNEK

Tisztelt Kolléga!

Megkaptam a „halaszthatatlan ügyről" írott levelét, s bevallom, olvasása elszomorított. Világosan látni belőle, hogy nem értjük egymást eléggé, holott ez a „halaszthatatlan ügyben", mint minden komoly ügyben különösen fontos volna.

Márpedig az ügy valóban komoly és — ebben egyetértek önnel — halaszthatatlan (persze nem abban az értelemben, hogy nem tűr néhány nap halasztást). Ahhoz, hogy ebben a kérdésben közös nevezőre jussunk, találkoznunk kellene, ami mindössze 4—5 napba, meg 11 + 11 + + 15 + 10 = 47 rubelbe kerülne...

Mindazt, amit már most megtehetek kérésének teljesítése érdekében, meg fogom tenni. Küldök egy cikket „A választási platformról" címmel[20]. Remélem, ebből a cikkből világosan látni fogja, mi a felfogásom.

Ami a cikken eszközlendő változtatásokat illeti, *különleges* feltételeket kell szabnom (ami, mint tudja, általában nem szokásom, mert bízom abban, hogy elvtársiasan, kollegiálisan járnak el, s nem ferdítik el a mondanivalómat). Itt azonban különleges feltételekre van szükség, mivel a kérdés rendkívül fontos, alapvető elvi jelentőségű.

Csakis abba egyezhetek bele, hogy (1) kihúzzák az alcímet és (2) minimális javításokat eszközöljenek háromnégy helyen a *cenzúrára* (csakis a cenzúrára!!) való tekintettel, *egyes* szavakat javítsanak, *semmi egyebet*. Ha a cikket még *így* sem lehet közölni sem a *„Pravdá"-ban*, sem a *„Nyevszkaja Zvezdá"-ban* *küldjék vissza*, mert szükségem van rá. Semmiképp sem egyezhetem bele abba, hogy kihagyják a likvidátorokra való utalást.

Ez esetben az egész kérdésnek az a lényege, hogy a likvidátorok csapdát állítanak: „gyerünk a nyílt platformmal" (magában meg azt gondolja a likvidátor: a nyílt platformban *mindent* aláírok). S valóban, a likvidátor *mindent* aláír a nyílt platformban!! Ez viszont nem platform lesz, nem komoly ügy, hanem banális fecsegés, a „reformok" felsorolása, versengés a liberálisokkal az *ő* talajukon, mert most, 6—8 héttel a választások előtt minden liberális (Trubeckojt is beleértve) *bármit* hajlandó aláírni! A liberálisok és a likvidátorok bármit aláírnak, csakhogy beválasszák őket a IV. dumába.

Meg kell érteni a kérdés elvi lényegét, és nem szabad zavarbajönni néhány „szokatlan", „nem ide illő" (a „Pravdá"-hoz nem illő) kifejezés, vita stb. miatt. A munkások zöme kitűnően megérti majd a *lényeget* („ne alkudozzunk"), és ez a fontos. *Mindannyian* meg fogják érteni, miért nevetséges, ostoba, banális, sőt aljas dolog nyílt platformokat összeeszkábálni a június 3-i Oroszországban 6—8 héttel a választások előtt. S ez a lényeg.

Ha a „Pravda" tárcarovatában megjelenik egy ilyen cikk, még ha apró betűvel szedik is, annak azonnal súlya van, és agyonüti a nyílt platformok szerzőinek kalandorpolitikáját, agyonüti az afféle demagógiát, hogy „mondd meg nyíltan, miben hiszel". Hát nem ugyanígy kérdezte Katkov: „mondd meg nyíltan, elismered-e az önkényuralmat?"

A „Pravdá"-ra sok feladat hárult a választásokkal kapcsolatban, és sokat fognak számonkérni tőle. Botrány lenne, ha a „Pravdá"-t *balról* kinevetnék amiatt, hogy nyílt platformokat eszkábál össze. A „Pravda" *valóban* vezető szerepet tölt be. Ebben a szerepben becsülettel helyt kell állnia. Világosan, nyugodtan és határozottan meg kell mondania: elítéli a likvidátorokat. S nyomban vége ennek a szánalmas liberális hordának. Ám álljanak elő *saját* listájukkal — nem merik megtenni, mert csúful szégyent vallanak vele!! Várom *mielőbbi* válaszát.

Üdvözlettel *V. Uljanov*

Krakkóból Pétervárra
1912 július végén.

14
A „PRAVDA“ SZERKESZTŐSÉGÉNEK

Tisztelt Kollégal

Megkaptam az Ön levelét és Vityimszkijét is. Nagyon örülök, hogy hírt kaptam tőle. Levelének tartalma azonban nagyon nyugtalanít.

Ön azt írja — és mint titkár, nyilván a szerkesztőség nevében —, hogy „a szerkesztőség elvileg teljesen elfogadhatónak tartja cikkemet, *beleértve a likvidátorokkal szemben elfoglalt álláspontot is*“. Ha ez így van, akkor miért húzza ki a „*Pravda*“ makacsul és szisztematikusan cikkeimből és más kollégák cikkeiből a likvidátorokra vonatkozó megjegyzéseket?? Hát nem tudják, hogy nekik már *vannak* saját jelöltjeik? Nekünk *pontos* tudomásunk van erről. Hivatalos értesítést kaptunk egy délvidéki városból, ahol a munkáskúriának képviselője van. Kétségkívül ugyanez a helyzet másutt is.

A „Pravda“ hallgatása több mint furcsa. Ön azt írja: „a szerkesztőség *nyilvánvaló* félreértésnek tekinti“ „azt az őt ért gyanúsítást, hogy legalizálni próbálja a platform követeléseit“. De ismerje el, hogy ez alapvető kérdés, ettől függ az egész kiadvány szelleme, s amellett olyan kérdés, amely szorosan összefügg a likvidátorok kérdésével. A legkevésbé sem vagyok hajlamos a „gyanúsítgatásra“; *tapasztalatból* tudhatják, hogy a cenzúra miatt tett javításaikat is mindig óriási türelemmel fogadom. De egy alapvető kérdés *egyenes választ* követel. Nem tehetik meg, hogy egy munkatársukat ne tájékoztassák arról, vajon a szerkesztőség a lap választási rovatában szándékozik-e *harcolni* a likvidátorok *ellen* — világosan és pontosan megnevezve őket —, vagy *sem*. Középút nincs és nem is lehet.

Ha a cikket „így vagy úgy, de közölni kell“ (mint a szerkesztőség titkára írja), akkor hogyan értelmezzem Vityimszkijnek azt a megjegyzését, hogy „a dühös hang árt“. Mióta árt egy napilapnak, ha *dühös* hangon beszél arról, ami rossz, ami ártalmas, ami helytelen (hiszen a szerkesztőség „elvileg“ egyetért!)?? Ellenkezőleg, kollégák, higgyék el, ellenkezőleg. Aki „düh“ nélkül ír arról, ami ártalmas, az unalmasan ír. Márpedig önök maguk mondják — és joggal —, hogy a lap egyhangú!

Továbbá, a XI. 9-ével kapcsolatos cikkre (a tudósító válasza) régóta hiába várom a választ. Megismétlem kérésemet: küldjék vissza azt, amit a cenzúra miatt nem fogadhatnak el vagy feltétlenül elvetnek.

A „Pravdá“-t nem kapjuk *pontosan* (tegnap *egyáltalán nem* jött!!). A „Zvezda“ 14. és 17. számának *a színét sem* láttuk. Botrány! Nem küldhetnék el nyomtatványként a *hasáblevonatokat?* miért vesszenek kárba? Ez 2 kop.-be kerül. Időt nyernénk vele. Teljesen jogos kívánság, hogy egy munkatársnak elküldjék a levonatot. Amikor a tördelő éjjel hazamegy, dobja be a postaládába nyomtatványszalaggal átragasztva — és kész. (Csak az a baj, hogy a nyomtatványszalagok gyakran elszakadnak, szélesebbeket kellene csinálni, akkorákat, mint maga az újság. De a legjobb lenne, ha keskeny, hosszúkás borítékokat használnának; ilyen borítékokban — amelyeket *nem* ragasztanak le — biztosabban eljutnak a nyomtatványok, maga a boríték nem kerül sokba.) A „Zvezda“ 17. számára különösen nagy szükségünk van. Ma csütörtök van: *két nap* késedelem!!

Végül arra kérem, közölje, nem lehetne-e lehozni valamilyen formában (úgy, mint a „Nyevszkij Golosz“, amely többször is közölt híreket a külföldi szociáldemokratákról) a következő újságot. A német Vorstand* azzal a javaslattal fordult 11 (sic!**) szociáldemokrata csoporthoz, frakcióhoz illetve központhoz, hogy rendezzenek egy közös tanácskozást az „egység“ ügyében. Az úgynevezett „lenini“ áramlat ezt a javaslatot a legkategorikusabban visszauta-

* — vezetőség, illetve KB. — *Szerk.*
** — így! — *Szerk.*

sította és ezt válaszolta: el lehet-e képzelni nevetségesebb és méltatlanabb játékot, mint ez a megegyezésesdi külföldön olyan „központokkal és frakciókkal", amelyekről bebizonyosodott, hogy Oroszországban teljesen tehetetlenek? Szó sem lehet tárgyalásról velük, szó sem lehet megegyezésről a likvidátorokkal — ez volt az úgynevezett „lenini áramlat" válasza. Azt persze nem tudni, hogy lett-e valami és lesz-e valami Trockijnak ebből a hallatlanul ostoba ötletéből.

Tehát arra kérem, válaszoljon: el lehet-e helyezni valamiképpen az önök által szerkesztett újságban egy tudósítást ezekről a „párizsi újságokról", mindjárt értékelve is őket? Lehetséges-e ez a cenzúra szempontjából, vagy mindenképpen lehetetlen?[21] (Csupán a cenzúra szempontjából kérdem, mert elvileg — ezt vagyok bátor feltételezni az előző levél alapján — a szerkesztőség *nem* híve a likvidátorokkal való egységnek, nemde?)

Elvtársi üdvözlettel *V. Uljanov*

Krakkóból Pétervárra
1912 augusztus 1-én.
Először 1930-ban jelent meg.

15

A. M. GORKIJNAK

Krakkó, 1912 augusztus 1.
Krakau. Oesterreich.

Zwierzyniec 218. Wl. Uljanow.

Kedves A. M.!

Megkaptam levelét és a szibériaiak levelét is. Mostani címem nem Párizs, hanem Krakkó — lásd fent.

Nem egészen értem, miféle pártból akarta kitenni a szűrömet, csak nem az eszer pártból?

De tréfán kívül, rossz szokást, nyárspolgári burzsoá szokást vett fel, hogy egy kézlegyintéssel intéz el bizonyos dolgokat: „valamennyien csak civakodnak." Nézze meg a legújabb eszer irodalmat: a „Pocsin"-t, az „Izvesztyija zagranyicsnoj oblasztnoj organizacii"-t, s hasonlítsa össze őket a „Revoljucionnaja Miszl"-lel, a „Revoljucionnaja Rosszijá"-val, — s ott aztán még Ropsinnal stb. Gondoljon a „Vehi"-re és arra a polémiára (quasi* —polémiára), amelyet Miljukov meg Gregyeszkul (aki legújabban felfedezte, hogy Oroszországban nincs szükség még egy forradalomra) folytatott a vehistákkal stb. stb.

Vesse össze *mindezt* a maga összességében, vesse össze az eszerek, trudovikok, bezzaglavisták, kadetok között 1908—1912-ben uralkodó eszmei áramlatok *egészét* azzal, ami a szociáldemokraták körében volt és van (egyszer majd valaki — valószínűleg egy történész — minden bizonnyal meg fogja ezt csinálni). Látni fogja, hogy a szociáldemokratákon kívül *mindenki*, a szó szoros értelmé-

* — állítólagos. — *Szerk.*

ben mindenki *ugyanazokat*, a szó szoros értelmében ugyanazokat a kérdéseket igyekezett megoldani, amelyek miatt egyes kisebb csoportok leszakadtak pártunkról, s a likvidátorság és az otzovizmus irányába tértek.

A szociáldemokraták közt dúló „civakodást“ szívesen dobra verik a burzsoák, liberálisok, eszerek, akik *komolytalanul* fogják fel a „fájó kérdéseket“, mások után kullognak, diplomatizálnak, eklekticizmussal is beérik. A szociáldemokraták abban különböznek mindezektől, hogy náluk a civakodás mögött *mély* és világos eszmei gyökerekből kinövő csoportharc rejlik, az *ő* civakodásuk viszont kívül sima, belül meg üres, kicsinyes, nyomorúságos. Soha semmiért el nem cserélném az egyes szociáldemokrata áramlatok közt dúló heves harcot az eszerek és társaik sima, üres és szegényes szócséplésére.

Meleg kézszorítással *Lenin*

P. S. Üdvözlöm M. F.-et!

P. S. Oroszországban pedig *forradalmi* fellendülés van — nem akármilyen, hanem éppen forradalmi. S nekünk mégiscsak sikerült napilapot indítanunk: a „Pravdá“-t, s ezt többek közt épp annak a (januári) konferenciának köszönhetjük[22], amelyet az ostobák úgy megugatnak.

Krakkóból Capri szigetére (Olaszország).

Először 1924-ben jelent meg.

16

A „PRAVDA" SZERKESZTŐSÉGÉNEK

Tisztelt Kolléga!

Ma ezt írja nekünk Kamenyev: Ön közölte vele, hogy Plehanov és Ön között, bizonyos „félreértések" tisztázása után, újra szent a béke.

Nagyon kérném, közölje, hogy ez mit jelent. Teljes joggal hihettük, hogy Ön teljesen tudatosan és határozottan utasította vissza Dnyevnyickij, valamint Plehanov cikkeit, amelyekben a likvidátoroknak teendő engedményről írtak (mert *pontosan* erről írtak az „egység" cégére alatt). Ugyan miféle „félreértések" lehettek itt?

Vajon nincsenek újabb „félreértések" a legutóbbi információban?

A „Recs" legutóbbi, vagyis tulajdonképpen tegnapi, július 19-i számában megjelent vezércikknek óriási jelentősége van. Nem lehet kétséges, a kadetok minden elképzelhetőt (és elképzelhetetlent) megtettek, hogy „*agyonhallgassák*" a „Zvezdá"-t és a „Pravdá"-t. Most aztán áttört a gát! *Világos*, hogy ezzel ők maguk ismerték el a *veszélyt*. Nem hallgathattak róla és nem hallgathatták agyon. Kiszorultak a hallgatás hadállásából. Prokopovics és Blank pedig még durvábban, még ostobábban, még siránkozóbb hangon kontrázik nekik a „Zaproszi Zsiznyi"-ben.

Szerintem éppen most kell alaposan nekiugrani a „Recs"-nek, *számos* cikket kell közölni ellene, és még jobban fel kell szítani a harcot. Ez elvileg is szükséges (mert *csak* a „Zvezda" és a „Pravda" folytat hadjáratot a munkásdemokrácia nevében; a likvidátorokat a „Recs" is meg „Prokopovicsék" is helyeslően vállon veregetik) — és

gyakorlatilag is (mert éppen a harc megélénkülése nyomán kell elevenebbé válniuk a vitáknak is, a választókkal folytatott beszélgetéseknek is, s kell előrehaladnia a választói névjegyzékbe való felvételüknek is).

Nem lehetne megtudni, hányan iratkoznak fel körzetenként — utcánként — szakmánként? Rendkívül fontos volna konkrét példákkal *ösztönözni* a dolgot, hogy a körzetek, az utcák, az egyes szakmák versenyezzenek egymással.

Remélem, nem utasítja vissza egy másik kérésemet sem, és közli a „Nyevszkaja Zvezdá"-val: feltétlenül követelem, hogy ha a 18. számban nem közlik, küldjék vissza azt a cikkemet, amelyben válaszolok Blanknak („Apró cselfogások"). Akkor feltétlenül elhelyezem a folyóiratban. Most, amikor az *összes* liberálisok + a likvidátorok + a pártonkívüliek & Co. nekünk támadtak, bűn volna hallgatnunk.

Pétervárott a választási kampány sikeresen indult — a „Zvezda" és a „Pravda" megszerezte a hegemóniát —, most már nem szabad kiengedni a kezünkből és következetesen végig kell vinnünk a dolgot. Ez *magának a lapnak* is érdeke, eltekintve minden egyébtől, amiről persze nem is beszélek.

Várom híradását a kérdés „pozitív eldöntéséről".

Üdvözlettel *V. Uljanov*

P. S. *Várom* a választ a „Félévi munka eredményei" c. cikkekre vonatkozóan[23].

P. P. S. Nem küldhetnék el a „Nyevszkaja Zvezda" 17. számából — ha már az egész lapot nem tudják — az „Egység vagy szakadás" c. cikket?

Krakkóból Pétervárra
1912 augusztus 2-án.

17

A. M. GORKIJNAK

Kedves A. M.!

Ha Ön elismeri, hogy „a köztünk dúló civakodást az eszmei gyökerek kibékíthetetlen különbsége okozza" — hogy az eszerek közt ugyanez a helyzet — (hogy a kadetok közt szintén — lásd „Vehi" —, bár Ön ezt nem tette hozzá, de e tekintetben nincs kétség), s hogy egy *reformista* párt (találó kifejezés!) van kialakulóban —, akkor **nem szabad** azt mondani a likvidátornak is, meg a likvidátor ellenségének is: „mindketten csak civakodtok."

Akkor azoknak, akik felismerték a „civakodás" eszmei gyökereit, de nem vesznek részt ebben a civakodásban, az a feladatuk, hogy segítsenek a tömegnek a *gyökerek felkutatásában*, nem pedig az, hogy mentegessék a tömeget, amiért a vitákat „a vezérek személyi ügyének" tekinti.

Mi „vezetők nem írtunk egyetlenegy világos könyvet, egyetlenegy értelmes brosúrát sem . . ." Nem igaz. Írtunk, ahogy tudtunk. Nem kevésbé világosan, nem kevésbé értelmesen, mint azelőtt. És sokat írtunk. Volt eset, hogy mindennemű „civakodás" nélkül is írtunk egyesek ellen (a „Vehi" ellen, Csernov ellen; Rozskov ellen[24] stb.). [Látja-e a „Nyevszkaja Zvezdá"-nak minden számát?]

„. . . Az eredmény: Oroszországban most a munkások között igen sok remek . . . ifjú akad, de annyira haragszanak a külföldre . . ." — ez tényleg így van, de nem a „vezetők" bűnéből, hanem Oroszországnak és az emigráns központoknak egymástól való elszigeteltsége, jobban mondva *elszakadása* miatt. Ami *elszakadt*, azt össze kell kötni, a vezetők szidalmazása pedig olcsó és népszerű fogás,

de vajmi kevés haszonnal jár — „. . . hogy lebeszélik a munkásokat arról, hogy részt vegyenek a konferencián . . ."

Miféle konferencián? Azon, amelyet most akarnak összehívni a likvidátorok? Arról mi is lebeszéljük őket! Nem ért Ön itt félre valamit?

Olvastam, hogy Amfityeatrov a varsói lapban majd hogy nem a IV. duma bojkottálása mellett szállt síkra, — igaz? Nincs meg Önnek ez a cikk? Küldje el, vissza fogom juttatni.

A Balti Flotta forrong! Párizsban felkeresett valaki (köztünk maradjon), akit egy matrózok és szociáldemokraták részvételével lefolyt gyűlés küldött ki. Szervezetük nincs — igazán sírni tudna az ember!! Ha van valami tiszti összeköttetése, minden követ meg kell mozgatni, hogy valamit tehessünk. A matrózok harcos hangulatban vannak, de ismét megtörténhet, hogy valamennyien elpusztulnak hiába.

A „Zaproszi Zsiznyi"-ben megjelent cikkei nem éppen szerencsések. Mellékesen, furcsa egy folyóirat ez: likvidátor-trudovik-vehista. Egyébként éppen „rendek feletti reformista" párt . . .

Azt kérdi, miért vagyok Ausztriában. A KB felállított itt egy irodát (köztünk maradjon): a határ közelségét jól ki tudjuk használni, s közelebb vagyunk Pétervárhoz is; harmadnapra megkapjuk az ottani lapokat, s a pétervári lapokba is sokkal könnyebben lehet most írni; könnyebb az együttműködés. Kevesebb a civakodás, ez plusz. Jó könyvtár nincs, ez minusz. Könyvek nélkül nehéz a helyzet.

Meleg kézszorítással *Lenin*

M. F.-et üdvözlöm.

Krakkóból Capri szigetére (Olaszország)
1912 augusztusában.
Először 1924-ben jelent meg.

18

A „PRAVDA“ SZERKESZTŐSÉGÉNEK

Tisztelt Kolléga. Ismét emlékeztet az ismerősünk címére. Ezt a címet egyszer már kérte tőlem, s én el is küldtem Önnek. Jól emlékszem rá: egy hosszú levelem legvégére írtam. Keresse meg, ha lehetséges. Egyébként egyszerűbb, ha újból megírom: Herrn Kurt Lauschner, Beuthen (Ober-Schlesien). Piekarerstr. 19/III, Németország. Belül írja rá még: Hörsing úr részére, vagyis: Für Herrn Hörsing (Beuthen kettő van Németországban, ezért kell hozzátenni, hogy „Ober-Schlesien“) . . . megkaptam. Nagyon köszönöm. Danszkij kézirata is megérkezett. Roppantul csodálom, hogy ma, amikor megérkezett Öntől a „Pravda“ meg egy csomó feketeszázas lap, nem kaptam meg a csütörtöki „Nyevszkij Golosz“-t. Pedig több fontos szempontból igen lényeges, hogy azonnal megkapjam, amint megjelenik. Ha nem jelent meg, kérem ne restellje azonnal megírni egy pár szóban. Rendkívül fontos volna, hogy tudjam, mégpedig minél előbb, megjelent-e a lap augusztus 23-án, csütörtökön (mint az augusztus 17-i „Nyevszkij Golosz“ ígérte), s ha igen, hogy kapjak is belőle egy példányt. Erről jut eszembe: már rég elküldtem Önnek a „Zvezda“, a „Nyevszkaja Zvezda“, a „Pravda“ és a „Zsivoje Gyelo“ hiányzó számainak listáját. Ön még mindig nem válaszolt, hogy el tudja-e küldeni őket. Pedig egy közös ismerősünktől hallottam a minap, hogy vannak teljes sorozataik a „Zvezdá“-ból és a „Nyevszkaja Zvezdá“-ból. Írja meg kérem, megvan-e még az a lista, amelyet annak idején küldtem, és hogy el tudja-e küldeni a hiányzó számokat. Felhasználom az alkalmat, hogy gratuláljak Vityimszkij elvtársnak (remélem, nem ütközik nehézsé-

gekbe, hogy átadják neki ezt a levelet) a „Pravda" ma érkezett (98.) számában megjelent remek cikkéért[25]. Rendkívül ügyesen választotta meg a témát, és röviden, világosan, kitűnően dolgozta ki. Általában jó volna, ha a „Pravda" időről időre megemlékezne Scsedrinről és a „régi" narodnyik demokrácia más íróiról, idézne tőlük és magyarázná őket. Ez a „Pravda" olvasói — 25 000 ember — számára hasznos, érdekes volna, és emellett a munkásdemokrácia mai kérdéseit is új oldalról, más hangon világítaná meg.

Mekkora a „Pravda" példányszáma? Nem gondolja, hogy hasznos volna egy havi statisztika, mégha csak rövid is (a példányszám, a város és a kerület feltüntetésével)? Miért ne hozhatnánk ezt nyilvánosságra? Ha nincsenek különösebb meggondolások, véleményem szerint közölni kellene.

Majdnem elfelejtettem. Külföldről, különböző helyekről számos panasz érkezett, hogy a „Pravdá"-t nem kapják meg, akkor sem, ha előfizetnek rá, s akkor sem, ha az egyes számokért elküldik a pénzt. Most én sem kapom rendszeresen. Tehát kétségkívül nem egészen jól dolgozik az expedíció. Arra kérem, intézkedjék minél erélyesebben. Személyesen nézze át az előfizetéseket tartalmazó külföldi leveleket, és járjon utána az ügynek. Küldje el a „Pravda" és a „Nyevszkaja Zvezda" egy-egy példányát a következő címre: Frl. Slutzky, Katherinenstr. 8 g. H. II (bei Worte), Halensee, Berlin.

Krakkóból Pétervárra
1912 szeptember 8-án.
Először 1923-ban jelent meg.

19

A. M. GORKIJNAK

Kedves A. M.! Milyen az egészségi állapota? Legutóbb rossz híreket küldött — hogy hőemelkedései vannak stb. Azóta teljesen meggyógyult? Írjon egy-két sort — nagyon hálás leszek érte.

A „Pravdá"-ban még mindig nem láttam Öntől semmit. Kár. Pedig támogatni kellene a lapot.

Mi most „nyakig belemerültünk" a választásokba. Rengetegen maradnak távol. A munkáskúriából szintén. De azért mégis mindenütt szociáldemokratákat választottak be. A pártépítés szempontjából sok minden a választások kimenetelétől függ.

Hallott valamit a likvidátorok konferenciájáról?

Melyik folyóiratba fog írni? Mi van a „Znanyijé"-vel?

Kívánom, hogy gyógyuljon meg minél előbb.

Üdvözlöm M. F.-et.

Meleg kézszorítással *Lenin*

P. S. Címem nem Párizs, hanem Krakkó, Ulica Lubomirskiego 47. Krakau.

P. S. Látta a „Lucs"-ot? Nem hallotta, miféle vállalkozás a „Gyeny"? Azt hallani, hogy *Vitte* lapja . . .

Krakkóból Capri szigetére (Olaszország)
1912 október elején.

Először 1927-ben jelent meg.

20

A. M. GORKIJNAK

Kedves A. M.! A napokban a „Pravda" pétervári szerkesztőségétől levelet kaptam, melyben arra kérnek, írjam meg Önnek, hogy nagyon örülnének, ha Ön állandó munkatársa lenne a lapnak. „Soronként 25 kop.-et akarunk felajánlani Gorkijnak, de félünk, hogy megsértődik" — ezt írják nekem.

Véleményem szerint nincs miért megsértődni. Az, hogy az Ön közreműködésére bármilyen hatással lennének a honoráriummal kapcsolatos megfontolások, eszébe se juthat senkinek. Éppígy köztudomású, hogy a „Pravda" c. munkáslapnak, amely soronként rendszerint 2 kop.-et fizet, de többnyire semmit sem, nemigen áll módjában honoráriumokkal csábítgatni az embereket.

De abban, hogy egy munkáslap munkatársai rendszeres díjazást kapjanak, ha mégoly keveset is, nincs semmi kivetnivaló. A példányszám most 20—25 000. Ideje arra gondolnunk, hogy szilárd alapra helyezzük a munkatársak díjazását. Mi rossz van abban, ha egy munkáslap *valamennyi* munkatársa lassanként keresethez jut? És mi lehet sértő ebben az ajánlatban?

Biztos vagyok benne, hogy a „Pravda" pétervári szerkesztőségének aggályai teljesen alaptalanok, és hogy a szerkesztőség ajánlatát Ön elvtársi megértéssel fogja fogadni. Vagy közvetlenül a szerkesztőségnek írjon egy pár szót, vagy nekem.

Holnap lesz a pétervári elektor-választás (a munkáskúriában). Fellángolt a harc a likvidátorok ellen. Moszkvában és Harkovban a pártigenlők győztek.

Látta a „Lucs"-ot, és kapja-e egyáltalán? Ezek aztán

alaposan színt változtattak, és most „jó fiúknak" akarnak látszani!

Láttam a „Krugozor"[26] megjelenéséről szóló hirdetést. A saját vállalkozása, vagy csak mint vendég szerepel benne?

Mindenekelőtt jó egészséget kívánok. Adja át üdvözletemet M. F.-nek. Meleg kézszorítással

Lenin

47. Ulica Lubomirskiego. Krakau.

Krakkóból Capri szigetére (Olaszország)
1912 október 17-én.

Először 1924-ben jelent meg.

21

A „PRAVDA" SZERKESZTŐSÉGÉNEK

Tisztelt Kolléga! Ma olvastam a „Pravdá"-ban és a „Lucs"-ban a pétervári munkáskúria választási eredményeit. Csak elismeréssel szólhatok a 146. számban megjelent vezércikkről: a vereség pillanatában, amelyet nem a szociáldemokraták mértek ránk (a számok elemzéséből világosan kitűnik, hogy a likvidátorokat nem a szociáldemokraták juttatták be), a szerkesztőség azonnal helyes, határozott és hozzá méltó hangnemet ütött meg és rámutatott a „megalázás" elleni tiltakozás elvi álláspontjának jelentőségére. Ne értsék félre ezeket a sorokat. — Higgyék el, hogy forrásuk csakis az a kívánság, hogy közöljem gondolataimat önökkel — ami csak természetes egy állandó munkatárs részéről. Nehéz napokat éltünk át. Nehéz a harc. Úgyszólván mindent megtettünk, amit lehetett, de a bomlás éreztette hatását, és a pártonkívüliek az opportunistákra szavaztak. Annál nagyobb szükség van egy egybeforrott egésznek (például az egybeforrott szerkesztőségnek vagy a munkatársak testületének) szigorúan elvhű, szívós és kitartó munkájára, hogy ellenálljunk a bomlásnak.

Rendkívül fontos, hogy ne hagyjuk abba, hanem folytassuk a választások tanulmányozásának munkáját, amelyet a „Pravda" megkezdett. Össze kell állítani és közölni kell, hogy az összes jelöltekre hány szavazatot adtak le (önöknél a 13-ból csak 9-re vannak adatok). Össze kell állítani és közölni kell egy kimutatást arról, hogyan szavaztak a pártonkívüliek, hogyan szavaztak a Putyilov-gyáriak (7 és 2 likvidátor), a Szemjannyikov-gyáriak (2 és 1 likvidátor), és így tovább gyáranként.

Csak a „Pravda" végezheti el sikeresen ezt a fontos munkát.

Üdvözlöm és minden jót kívánok.

Lenin

Krakkóból Pétervárra
1912 november 2-án.

Először 1923-ban jelent meg.

22

A „SZOCIAL-DEMOKRAT" SZERKESZTŐSÉGÉNEK

MEGJEGYZÉS „A PÉTERVÁRI MUNKÁSOK UTASÍTÁSA MUNKÁSKÉPVISELŐJÜK SZÁMÁRA" CÍMŰ, I. V. SZTÁLIN ÁLTAL ÍRT CIKK KEFELEVONATÁN[27]

N B Feltétlenül *küldjék vissza!!* Ne piszkolják össze. *Rendkívül fontos*, hogy megőrizzük ezt a dokumentumot! *Szedésbe adható.*

Krakkóból Párizsba
1912 november első felében.

Először megjelent: „Pravda"
123. sz. 1932 május 5.

23

A „PRAVDA" SZERKESZTŐSÉGÉNEK

Kedves Kolléga! Elküldöm Önnek a pétervári utasítást, amelyet egy szerencsés véletlen folytán igen hamar megkaptunk Pétervárról. Ezt a pétervári képviselőnek szóló utasítást feltétlenül közölje szembetűnő helyen, nagy betűkkel. Teljesen megengedhetetlen dolog, hogy a „Lucs" máris beszél az utasításról, amelyet elferdít, és megjegyzéseket fűz hozzá, a „Pravda" meg — holott az utasítást az ő hívei írták, fogadtatták el, s hozták nyilvánosságra — hallgat róla... Miféle dolog ez? Hát létezhet egy munkáslap, ha ennyire nem törődik azzal, ami a munkásokat érdekli? (Magától értetődik, hogy ha egyes kifejezések és mondatok kifogásolhatók a cenzúra szempontjából, helyenként bele lehet javítani, amint általában az ilyen esetekben szokás.) De ha nem közlünk egy ilyen írást, nemcsak száz meg száz konfliktusra szolgáltatunk okot, amelyekben a „Pravda" lesz a hibás, hanem a legnagyobb mértékben ártunk magának az újság ügyének, az újság terjesztésének és az egész lapvállalkozásnak. Hiszen az újság nem olyasmi, hogy az olvasó olvassa, az újságíró pedig írja. Az újságnak magának kell felkutatnia, időben megtalálnia és időben közölnie bizonyos anyagokat. Az újságnak fel kell kutatnia és meg kell találnia azokat a kapcsolatokat, amelyekre szüksége van. És most itt van ez a pétervári képviselőnek szóló utasítás, amely a „Pravda" híveitől indult ki — a „Pravdá"-ban meg nyoma sincs... Amint levelemet megkapja, kérem, azonnal válaszoljon.

Krakkóból Pétervárra
1912 november 24-én.

Először 1923-ban jelent meg.

24

A „PRAVDA" SZERKESZTŐSÉGÉNEK

Kedves Kolléga! Nagy sajnálattal állapítottuk meg, hogy a „Pravda" vasárnapi számában elkövettünk két baklövést:[28] először is, nincs benne cikk a bázeli kongresszusról; másodszor, nem közölték azt az üdvözletet, melyet Badajev és a többiek a kongresszusnak küldtek. Ami az első pontot illeti, ebben mi is hibásak vagyunk, mert nem küldtünk cikket. Rendkívül fontos ügyekkel voltunk elfoglalva. Egy ilyen cikk megírása igazán nem lett volna nehéz feladat, azt pedig tudta a „Pravda" szerkesztősége, hogy a kongresszust vasárnap nyitják meg. A másik mulasztás viszont teljesen Badajevet terheli. Megbocsáthatatlan, hogy nem törődik a lapjával, hogy bármit is aláír anélkül, hogy azonnal elvinné a lapjának. Egy olyan pétervári munkáslap, amelynek munkájában nem vesz részt a pétervári munkásképviselő (aki méghozzá a „Pravda" híve) — fonák dolog. Feltétlenül szükséges, hogy az egész szerkesztőség is, Baturin is[29] (akinek egyébként mutassa meg kérem ezt a levelet, és közölje vele, hogy nagyon örülnék, ha írna néhány sort) meg a képviselő is minél több figyelemmel foglalkozzék ezzel a súlyos mulasztással.

Gorkij címét kérte: Signor Massimo Gorki. Villa Spinola *Capri* (Napoli). Italie. Olaszország. Nápoly.

Közlöm a római tudósító címét is, írjon neki, és fog írni a „Pravdá"-ba: B. Antonoff, Viale Giulio Cesare 47. Roma. Olaszország.

Miért nem küldi a nekünk járó összeget? A késés igen kellemetlen helyzetbe hoz bennünket. Kérem, ne késlekedjen. Miért nem válaszolt arra a kérésre, hogy

tegyen be a lapba egy hirdetést, amelyben a szerkesztőség keresi a „Pravda" 5—10. számát?

Minden jót.

V.

Krakkóból Pétervárra
1912 november 26-án.
Először 1923-ban jelent meg.

25

A. M. GORKIJNAK

Kedves Al. M.! Régóta nem kaptam már Öntől semmi hírt. Hogy van? Egészséges?

Ma kaptam meg a „Pravda“ 187. számát az 1913-ra szóló előfizetési űrlappal. Az újság nehézségekkel küzd: a példányszám a nyári csökkenés után *igen* lassan emelkedik, s a deficit továbbra is megvan. Ideiglenesen megszüntették még a két állandó munkatárs fizetésének folyósítását is, és ezzel rettenetesen nehéz helyzetbe juttattak bennünket.

Úgy tervezzük, fokozni fogjuk az *előfizetés-gyűjtést* a munkások között, hogy az összegyűjtött pénzzel megszilárdítsuk az újság helyzetét és növeljük a terjedelmét, mert különben, mihelyt elkezdődik a duma ülésszaka, egyáltalán nem marad hely a cikkeknek.

Remélem, Ön is részt fog venni az előfizetés-gyűjtésben, és segít „kirántani“ a lapot a bajból. Hogy milyen formában? Ha van valamilyen elbeszélése, vagy valami más megfelelő írása, a közzétételre vonatkozó bejelentés igen jó agitáció lesz. Ha nincs, ígérje meg, hogy a közeljövőben, mégpedig 1913 folyamán fog küldeni. Végül az is kitűnő agitáció lenne, ha írna egy néhánysoros *levelet a munkásokhoz* arról, hogy milyen fontos a munkáslap *aktív* támogatása (előfizetéssel, terjesztéssel, gyűjtéssel).

Írja meg ezt vagy azt, s küldje el egyenesen a „Pravda“ szerkesztőségének (Sztpétervár, Jamszkaja 2.) vagy nekem ide. Uljanow. (47. Lubomirskiego. Krakau.)

Háború nyilván nem lesz és mi egyelőre itt maradunk, „kihasználva“ a lengyeleknek a cárizmus iránti ádáz gyűlöletét.

A likvidátorok most a forradalmi sztrájkok *ellen* intéznek támadást! Ennyire lesüllyedtek. Január kilencedikére, úgy hallom, sztrájk és tüntetés készül.

A három duma (II. III. IV.) történetében először fordult elő, hogy a fő kormányzóságokat képviselő hatos csoport teljes egészében a párt mellett van. Ha nehezen is, de csak halad az ügy.

Látta, a „Zaveti"-ben hogy „védelmükbe vették" Ropsint „a gondolat és kritika szabadsága" nevében? (válaszul arra a levélre, amelyet Natanszon és társai a szerkesztőséghez intéztek). De hisz ez minden likvidátorságnál rosszabb — zavaros, gyáva, körmönfont és mégis szisztematikus renegátság!

Úszunk az „ár ellen" ... A forradalmi tömegagitáció *érdekében* most igen sok „szintén-forradalmár" ellen vagyunk kénytelenek harcolni ... A munkástömegek körében kétségkívül forradalmi hangulat észlelhető, de az új, forradalmi ideológiájú demokratikus értelmiség (s közte a munkásértelmiség) lassan fejlődik, elmarad mögöttük, még egyelőre nem éri utol őket.

Sokszor üdvözlöm!

Írjon néhány szót.

Lenin

P. S. M. F.-et is üdvözlöm! Ő aztán teljesen, teljesen elhallgatott ...

Capri szigetére (Olaszország)
1912 december 22-én vagy 23-án.
Először 1924-ben jelent meg.

1913

26

A. M. GORKIJNAK

Kedves A. M.! Önt is üdvözlöm az újév alkalmából, sokminden jót kívánok, de elsősorban jó egészséget! Most itt van nálunk Malinovszkij[30], Petrovszkij és Badajev. Tegnap kaptam meg levelét, felolvastam nekik, mind nagyon örültek. Malinovszkij fel is akarta keresni Önt, de a távolság miatt aligha fog sikerülni neki. Hej, bárcsak közelebb lehetne... Ha az egészsége megengedné, hogy átköltözzön valamelyik itteni galíciai gyógyhelyre, mint amilyen például Zakopane, — keresne valami egészséges helyet a hegyekben, kétnapi úttal közelebb Oroszországhoz, gyakrabban megszervezhetnénk, hogy meglátogassák munkások,' indítanánk megint egy munkásiskolát[31], a határon nem nehéz átjönni, az utazás költsége Pétervártól 12 rubel, a moszkvai és a délvidéki munkásokkal is fel lehet venni a kapcsolatot!.. Elábrándoztam M. F. utazásával kapcsolatban... Remekül kigondolta, igazán remekül. Okvetlenül írja meg alkalomadtán, sikerült-e legális helyzetbe kerülnie (bizonyára sikerülni fog). Írja meg azt is, hogyan találhatja meg őt Malinovszkij Pétervárott vagy Moszkvában. Tyihonov útján? Ha nem sikerül pénzt szerezni a „Pravda" fejlesztésére és megszilárdítására — akkor a „Pravdá"-nak vége. A deficit most napi 50—60 rubel. Emelni kell a példányszámot, csökkenteni kell a költségeket, növelni a lap terjedelmét. Eddig kétszáz számot ért el — ez rekord. Mégiscsak 20—30 000 munkás-olvasóra hatunk rendszeresen, marxista szellemben, ami óriási dolog, s pokoli kár lenne, ha ez kudarcba fúlna. Minden szempontból meg fogjuk vitatni a képviselőkkel, hogyan juthatna ki

a „Pravda“ ebből a nehéz helyzetből, de attól félünk, hogy kívülről jövő pénzügyi támogatás nélkül nem lehet segíteni rajta.

Malinovszkij, Petrovszkij és Badajev baráti üdvözletüket és jókívánságaikat küldik Önnek. Derék fiúk, különösen az első. Ilyen emberekkel fel lehet építeni, biz'isten fel lehet építeni a munkáspártot, bár a nehézségek hihetetlenül nagyok. A krakkói bázis hasznosnak bizonyult: Krakkóba költözésünk teljesen „kifizetődött“ (az ügy szempontjából). A képviselők is megerősítik, hogy a munkástömegek körében feltétlenül fokozódik a forradalmi hangulat. Ha most sikerül egy jó proletár szervezetet teremteni, amelynek nem állnak útjába likvidátor árulók, — hej, mekkora diadalokat lehet majd aratni, ha az alulról jövő mozgalom növekszik...

Amit Ön az oroszországi levelekről közölt, rendkívül érdekes és jellemző. A mensevik munkások azt mondják, hogy Oroszországban Marx már túlhaladott álláspont!! És ez nem egyedülálló eset. Még elképzelni is nehéz, hogy a likvidátorok milyen fertőt, milyen áruló szellemet, milyen renegátságot visznek be a munkások soraiba. S a tetejébe még ez az ezernyi intrika, hogy „egyesüljünk“ velük; ahhoz, hogy az *egész* ügy lehetetlenné váljék, hogy romba dőljön a nehezen megindult pártépítés, nem kell más, mint hogy újra kezdjék ezt az intrikát: a likvidátorokkal való „egyesülést“. Nos, tovább fogunk harcolni...

A vperjodisták megtérése feletti örömében szívből osztozom, *ha* ... *ha* igaz az Ön feltevése, hogy a „machizmusnak, istenépítésnek és mindezeknek a históriáknak örökre befellegzett“, miként Ön írja. Ha ez így van, ha ezt a vperjodisták megértették vagy most már meg fogják érteni, akkor tiszta szívből osztozom megtérésük feletti örömében. De hangsúlyozom a „*ha*“ szót, mert ez egyelőre inkább kívánság, mint tény. Emlékszik, Bogdanovval, Bazarovval és Lunacsarszkijjal való „utolsó találkozásunkra“ 1908 tavaszán Capriban? Emlékezzék vissza: megmondtam, hogy 2—3 évre el kell válnunk, és M. F., aki elnökölt, akkor még dühösen tiltakozott, rendreutasított stb.!

S látja — 4½, majdnem 5 év lett belőle. És ez még nem is sok, ha azt vesszük, hogy a bomlásnak olyan súlyos korszakát éltük át, mint az 1908—1911-es évek voltak. Nem tudom, *képes-e* Bogdanov, Bazarov, Volszkij (a félanarchista), Lunacsarszkij, Alekszinszkij *tanulni* 1908—1911 súlyos tapasztalataiból? Megértették-e, hogy a *marxizmus* sokkal komolyabb, mélyebb valami, mint ők hitték, hogy nem szabad csúfot űzni belőle, mint Alekszinszkij tette, sem holt dologként kezelni, mint a többiek tették. *Ha* megértették — akkor ezerszer üdvözlöm őket, és akkor minden személyes sérelem (ami elkerülhetetlen velejárója a kíméletlen harcnak) egy pillanat alatt semmivé válik. De ha nem értették meg, ha nem okultak, akkor — ne is vegye rossz néven — a barátság kedvéért ezt nem fogjuk elnézni. A marxizmus lejáratására vagy a munkáspárt politikájának megzavarására irányuló próbálkozások ellen harcolni fogunk, életre-halálra.

Nagyon örülök, hogy a vperjodisták fokozatos visszatérésének *útja* éppen a „Pravdá"-n át vezet, amely nem bántotta őket közvetlenül. Nagyon örülök. De éppen a *tartós* közeledés kedvéért most lassacskán, *óvatosan* kell hozzálátni a dologhoz. Ilyen értelemben írtam a „Pravdá"-ban is. Erre kell törekedniük azoknak is, akik hívei annak, hogy a vperjodisták újra egyesüljenek velünk: a machizmustól, otzovizmustól, istenépítéstől való óvatos, tapasztalatilag beigazolódott *eltávolodásuk* és hozzánk való visszatérésük hallatlanul nagy eredménnyel járhat. Elég a legcsekélyebb vigyázatlanság, a „machista, otzovista stb. betegségbe való visszaesés" — és még ádázabb harc lángol fel... Nem olvastam Bogdanov új könyvét, „Az eleven tapasztalat filozófiájá"-t, de bizonyára megint csak machizmus új köntösben...

A Párizsban élő Szergej Mojszejevvel kitűnő a kapcsolatunk, régóta ismerjük és együtt dolgozunk. Valóban párthű, igazi bolsevik. Ilyen emberekkel építjük a pártot, de pokolian kevés maradt belőlük.

Még egyszer üdvözlöm, de most már mégiscsak be kell fejeznem a levelet, mert így is illetlenül hosszúra nyújtottam. Jó egészséget!

Lenin

N. K. melegen üdvözli!

(Még néhány gyakorlott pártmunkás érkezett ide Oroszországból. Rendezünk egy tanácskozást[32]. Sajnos nincs pénzünk, pedig az itteni bázisból, tudja isten, mi mindent lehetne csinálni!)

A „Pravdá"-nak ma írok, hogy kérdezzék meg Tyihonovot, aztán pedig közöljék a lapban, hogy Tyihonov meg Ön fogják vezetni a „Pravda" szépirodalmi rovatát. Rendben van? Írjon nekik is, ha nem közlik.

Krakkóból Capri szigetére (Olaszország)
1913 január elején.

Először 1925-ben jelent meg.

27

N. A. RUBAKINNAK

1913. I. 25.

Tisztelt Elvtárs!

Kérésének eleget téve, olyan rövid „expozét" küldök Önnek, amilyet csak tudok[33]. Ha nem tette volna hozzá, hogy könyvéből nem hiányzik „*a vita története*", akkor *teljesen* lehetetlen lett volna a bolsevizmus ismertetése.

Azonkívül némi kétséget ébresztett bennem a következő mondata: „*Igyekezni fogok* semmit sem változtatni az Ön ismertetésén." A közlés feltételéül kell szabnom, hogy írásomon *semmit se* változtassanak (természetesen olyan változtatásokat illetőleg, amelyek kizárólag a cenzúra miatt szükségesek, levélben külön megállapodhatunk).

Ha írásom nem felel meg, kérem küldje vissza.

Elvtársi üdvözlettel *N. Lenin*

Címem: Wl. Uljanow. 47. Lubomirskiego. *Krakau*. Autriche.

Krakkóból Clarensba (Svájc).
Először 1930-ban jelent meg.

28

A. M. GORKIJNAK

Kedves A. M.! Magától értetődően semmi kifogásom sincs azellen, hogy levelemet elküldje Tyihonovnak.

Lunacsarszkij „Félelem és reménység közt“ c. tárcája azok után, amiket Ön mondott róla, most már engem is kezd érdekelni. Nem küldhetné el, ha nincs szüksége rá? Mihelyt szükség lesz rá, azonnal vissza fogom Önnek juttatni.

A moszkvai újság javára indított gyűjtésnek nagyon megörültünk[34]. Ezt az ügyet a *mi* Moszkva területi képviselőink hármas csoportja fogja kezébe venni: Malinovszkij, Sagov és Szamojlov. Ebben már megállapodtunk. De óvatosnak kell lennünk: addig nem szabad belefogni a moszkvai lapba, amíg a „Pravda“ meg nem erősödik. Az a tervünk, hogy egy „Moszkovszkaja Pravdá“-t indítunk.

Tyihonovnak kérem írja meg, hogy *csak* Badajevvel és *Malinovszkijjal* beszéljen, de velük feltétlenül.

Különösen nagy örömet szerzett nekem levelének következő szavaival: „Az orosz értelmiség összes terveiből és elképzeléseiből egészen kétségtelenül kiviláglik, hogy a szocialista gondolatba számtalan különféle, a szocializmussal szemben *lényegénél fogva* ellenséges áramlat ékelődik be: van itt misztika is, metafizika is, opportunizmus is, reformizmus is, és akadnak narodnyik maradványok is. Ezeket az áramlatokat *különösen* ellenségessé teszi az, hogy *rendkívül határozatlanok*, s mivel nincs fórumuk, nem tudnak elég világos, határozott formát ölteni.“

Azokat a szavakat emelem ki, amelyek különösen megkaptak: „lényegénél fogva ellenségesek", különösen azért, mert határozatlanok. Lám, Ön Sztyepanov (I. I.) után érdeklődik. Milyennek mutatkozott (pedig igazán derék, fáradhatatlan, nagytudású stb. fiú) a bomlás és ingadozás korszakában (1908—1911 között)? Össze akart békíteni bennünket a vperjodistákkal. Ez pedig azt jelenti, hogy ő maga is ingadozott.

Olyasmiket írt a leveleiben, hogy Oroszországban keresztet vethetünk a demokratikus forradalomra, hogy nálunk forradalom nélkül, osztrák módra fog megoldódni a helyzet. Én ezekért a lapos banalitásokért lehordtam, likvidátornak neveztem[35]. Megsértődött. Azután a sajtóban *Larin* kifecsegte a gondolatait.

Sztyepanov most *tüntetően* távol tartja magát a mi lapjainktól és Rozskov Irkutszkban megjelenő „Novaja Szibir"-jébe ír[36]. Rozskov meg, tudja, miféle „áramlatnak" a megalapítója? Olvasta a „Nasa Zarjá"-ban 1911-ben közölt cikkét és az én válaszomat a „Zvezdá"-ban[37]? S Rozskov azóta is *makacsul kitart* szélsőséges opportunizmusa mellett. Hát Sztyepanov? Allah tudja. Pontosan: „rendkívül határozatlan" és zavaros az álláspontja. A mostani Sztyepanovra *sohasem* bíznék semmiféle valamelyest is önálló rovatot: maga sem tudja, hol fog kikötni. De mint munkatárs, valószínűleg hasznos lehet. Egyike azoknak, akik „még mindig nem tudnak eligazodni". Ha rábízzuk egy rovat „megszervezését", minden bizonnyal tönkre tesszük *őt is*, meg a rovatot is.

Ön azt írja: „Ideje, hogy saját folyóiratunk legyen, de nincs hozzá kellő számú, jól összehangolt emberünk."

E mondat második részét nem fogadom el. A folyóirat *rákényszerítene* kellő számú embert arra, hogy *összehangolódjék;* ha van folyóirat, van hozzá *gárda* is.

A gárda megvan, de (vaskos) folyóiratunk külső okok folytán nincs: nincs pénz. Ha lenne pénzünk — biztos vagyok benne, hogy már most is meg tudnánk birkózni egy vaskos folyóirattal, mert egy *állandó* munkatárs-*gárdához* fizetés ellenében *sokan* csatlakoznának, csak meg kellene adni nekik a témát és fel kellene osztani köztük a funkciókat.

Amíg nincs pénz, szerintem nemcsak ábrándozni kell, hanem csinálni kell valamit a meglevőből, vagyis a „Proszvescsenyijé"-ből. Persze ez nem valami falrengető dolog, de hát először is: kicsiből lesz a nagy. Másodszor: jobb ma egy veréb, mint holnap egy túzok.

Ideje, régóta ideje, hogy *kezdjünk* összehangolódni, ha azt akarjuk, hogy nagyszámú „összehangolt emberünk" legyen.

„Ideje, hogy saját folyóiratunk legyen." Írógárda van. Az irányvonal helyességét 12 (sőt 20) év tapasztalatai igazolják, az utóbbi 6 év tapasztalatai a napnál világosabban. E köré a gárda köré kell gyűjteni a többieket, s egyúttal pontosabban meg kell határozni, ki kell fejleszteni és bővíteni magát az eredeti gárdát. Az illegális lappal és a „Pravdá"-val *kellett* kezdenünk. De nincs szándékunkban itt *megállni*. És ha már azt mondta, hogy „ideje, hogy saját folyóiratunk legyen", hadd fogjam szaván: *vagy* állítson össze most egy tervet arra, hogy miként szerezzünk pénzt egy vaskos folyóiratra, amelynek ilyen és ilyen a programja, ilyen és ilyen összetételű a szerkesztősége, amely ezeket és ezeket a munkatársakat foglalkoztatja, *vagy* lásson neki ugyanezen terv alapján a „*Proszvescsenyije*" kiszélesítéséhez.

Illetve helyesebben: ne *vagy-vagy*, hanem *is-is*.

Várom válaszát. Bécsből már valószínűleg kapott levelet a „*Proszvescsenyijé*"-*vel* kapcsolatban. Van rá remény, hogy 1913-ra fenntarthatjuk kisalakú formátumban. Ha azt akarja, hogy „saját folyóiratunk legyen", akkor rajta, lendítsük előbbre az ügyet közös erővel.

A dasnakokról nem hallottam semmit. De a hírt ostobaságnak tartom. Minden bizonnyal a kormánytól származik, amely be akarja kebelezni török Örményországot.

A PPS-isták* kétségkívül *Ausztria* pártján vannak és mellette fognak harcolni. Egy osztrák-orosz háború kétségkívül igen hasznos lenne a forradalom szempontjából (egész Kelet-Európában), de Ferenc József és Miklóska aligha fogja megszerezni nekünk ezt az örömet.

---

* A PPS (Polska Partia Socjalistyczna = Lengyel Szocialista Párt) hívei. — *Szerk.*

Arra kér, hogy gyakrabban tájékoztassam. Szívesörömest — csak reagáljon is rá. Küldöm (egyelőre titoktartás terhe alatt) a közelmúltban megtartott tanácskozásunk határozatait (a tanácskozás véleményem szerint nagyon jól sikerült és jelentős szerepet fog játszani)[38].

Azt mondják, a határozatok az irodalom legunalmasabb műfajához tartoznak. Én már túlságosan hozzászoktam ehhez a műfajhoz. Írja meg, mennyire tartja olvasmányosaknak őket (különösen a forradalmi sztrájkokról és a likvidátorokról szólókat).

Miféle rossz következményei voltak Oroszországban az amnesztia hírének? Nem tudom. Írja meg.

N. K. Üdvözletét küldi.

Meleg kézszorítással

Lenin

Krakkóból Capri szigetére (Olaszország)
1913 január végén.
Először 1924-ben jelent meg.

29

J. M. SZVERDLOVNAK[39]

Andrej elvtársnak, vagy ha ő nincs Pétervárott, a 3., a 6. számnak stb.[40] — Kedves Barátom! Igen nagy sajnálattal hallottam, hogy az Ön véleménye szerint Vaszilij eltúlozza a „Gyeny" jelentőségét[41]. Valójában éppen a „Gyeny" és ennek megszervezése most a helyzet *kulcsa*. Ha ezen a téren nem sikerül valami reformot végrehajtanunk és a munkát helyesen megszerveznünk, mind anyagilag, mind politikailag csődbe jutunk. A „Gyeny" a mozgalom eggyékovácsolásának és fellendítésének elengedhetetlen szervezeti eszköze. Csak ennek az eszköznek a *révén* tehetünk most szert az Ön által említett cél eléréséhez szükséges emberekre és anyagi eszközökre. Pétervárott elsősorban azért állnak rosszul a dolgok, mert rossz a „Gyeny", és mert a „Gyeny"-t nem tudjuk — vagy az ottani „szerkesztő" bizottság nem engedi — felhasználni.

25 000 példány egyenként egy kopekért: havonta 250 rubel. Egy pillanatra se feledje, hogy más forrásunk nincs. Általában most az egész helyzetet az dönti el, hogy Pétervárott mi lesz a kimenetele a likvidátorok elleni harcnak; ez világos. Ezt a harcot pedig csak a „Gyeny" helyes megszervezése döntheti el. Ha igaz, hogy az 1. és a 3. szám, vagy a 3. és a 6. szám véleménye szerint óvatosan kell hozzányúlni a „Gyeny" megreformálásához, vagyis várni kell a mostani szerkesztők és a mostani kiadóhivatal kidobásával, akkor ez nagyon szomorú. Ismételjük: ennek csőd-szaga van. Komolyan közös nevezőre kell jutni és hozzá kell fogni a „Gyeny" megreformálásához. 1) El kell számolni minden kopekkel, 2) megkapta-e az 1. szám az erre vonatkozó levelet? 3) látta Ön ezt a levelet? 4) A pénzt

(a bevételt és az előfizetéseket) nekik maguknak kell kezelniük, 5) megteszik-e ezt és mikor? 6) Saját szerkesztőségünket kell a „Gyeny“ élére állítanunk, a mostaninak pedig ki kell tenni a szűrét. Most csapnivalóan rosszul mennek az ügyek; igazán szégyen, hogy a bundista likvidátorokat („Cajt“) reklámozzák a szociáldemokrata Jagello helyett. Ostoba és gyalázatos dolog, hogy nem folyik kampány az alulról megvalósítandó egységért. Hallgatnak a Vaszilij-szigeti egyesülésről, a likvidátorok visszautasító válaszáról, nem tudnak felelni a „Lucs“ 101. számára[42], az ő válaszukra, — hát emberek ezek a szerkesztők? Ezek nem emberek, hanem rongy fráterek, akik romlásba döntik az ügyet.

Az, ahogy a „Gyeny“-t az öntudatos munkások tájékoztatására és munkájuknak (különösen a Pétervári Bizottság munkájának) a segítésére felhasználják, minden kritikán alul van. Véget kell vetni e gyász-szerkesztők úgynevezett „autonómiájának“. Mindenekelőtt Önnek kell kézbe vennie az ügyet. „Telepedjen be“ az 1. számhoz. Szereltessen fel egy telefont. Vegye kezébe a szerkesztőséget. Szerezzen segítőtársakat. Ön egymaga, ha mi az itteni munkánkkal segítjük, feltétlenül meg tudná szervezni a dolgot, hiszen az efféle munkaerők egy része csak arra használható, hogy végrehajtsa az utasításokat. Ha pedig helyesen szervezi meg, ki fog bontakozni a munkája a Pétervári Bizottságnak is, amely szinte nevetségesen gyámoltalan, mukkanni sem tud, elszalaszt minden alkalmat, amikor hallathatná a hangját. Pedig ezt majdnem minden nap meg kellene tennie legálisan (a „befolyásos munkások“ stb. nevében), és havonta legalább egy vagy két alkalommal illegálisan. Újra meg újra ismétlem: az *egész* helyzet kulcsa a „Gyeny“. Itt győzhetünk, és akkor (csak akkor) rendbe lehet hozni a helyi munkát is. Különben minden összeomlik.

A moszkvai lappal várni kell. De a 3. szám és két kollégája azonnal írjon egy levelet. Késlekedésük megbocsáthatatlan. Azonnal álljanak ki, foglaljanak állást, jelentsék ki, hogy ez a *mi* ügyünk — hármuké, hogy ők az urak (különben a likvidátorok felülkerekednek); máris sokat elmulasztottak, siessenek.

Szóval feltétlenül lépjenek ki a porondra. Miért ne lehetne a 3. szám is kiadó? Általában, hogyan oszlik meg a munka az 1., 3., 6. szám és közvetlen barátaik között? Volt beszámoló? Teljes az egyetértés?

Krakkóból Pétervárra
1913 február 9-én.
Először 1923-ban jelent meg.

30

A „PRAVDA“ SZERKESZTŐSÉGÉNEK

Tisztelt Kollégák! Nem hallgathatom el, mennyire felháborított, hogy a szerkesztőség a 24. számban közzétette Bogdanov úr ostoba és pimasz levelét egy értelmetlen szerkesztőségi jegyzet kíséretében[43]. Félreérthetetlenül és világosan kikötöttük: semmi ilyesmit nem közölnek, amíg érintkezésbe nem lépnek velünk.

A szerkesztőség megszegi a feltételeket — mintha csak gúnyt akarna űzni belőlük. Nincs mit csodálkozni azon, hogy *ugyanezen* oknál fogva *egy csepp* bizalmat sem kelt Mihalcsi levele, aki e levélben vagy százszor maga hazudtolja meg magát.

A rigai munkások kérdése (24. sz.) január *19-i* keltezésű[44]. Nem lett volna semmi akadálya annak, hogy összekapcsolják a narodnyikságról szóló cikkel, amely a 17. számban jelent meg (január 22), és idejében elküldjék ide. A szerkesztőség — ismétlem — gúnyt űz a feltételekből. Nyomatékosan kérem, hogy ezt a levelet, miután az illetékesek elolvasták, *azonnal* adják át az újság kiadójának, Badajev képviselőnek.

Készséges hívük *V. Iljin*

Krakkóból Pétervárra
1913 február 14-én.

31
A „PRAVDA“ SZERKESZTŐSÉGÉNEK

Ma tudtuk meg, hogy hozzákezdtek a „Gyeny“ megreformálásához. Sok-sok üdvözletet küldünk, gratulálunk és jó eredményeket kívánunk. Végre sikerült nekilátni a reformnak. El sem tudják képzelni, mennyire elcsigázott bennünket ezzel az alattomosan ellenséges szerkesztőséggel való együttműködés. Az 1. és a 3. szám részére kiegészítésül: meg vagyunk lepve, hogy megsértődtek vagy elégedetlenkedtek a háromrubelest tartalmazó éleshangú levél miatt. Hiszen az éles hang éppen azok ellen a szerkesztők ellen irányult, akiknek önök — szerencsére — kezdik kitenni a szűrét. Mi rossz van abban, hogy éles hangot használunk azokkal szemben, akiket ki kell tenni? Még egyszer gratulálunk a reform megkezdéséhez. A 3. számnak a „Gyeny“-ben közölt levele ragyogó írás, a többieké szintén. Írják meg, megkapták-e a költségvetési beszéd vázlatát. Anyagot, anyagot küldjenek! Anyag nélkül nem lehet dolgozni. A költségvetési beszédet még egyszer ilyen hosszúra kellene kibővíteni, csak anyag legyen. Kitűnőek a számok nyilatkozatai[45]. Szívből gratulálok. Az a kérésem, hogy írják meg még egyszer a második címet, amelyikre a tanfolyamnak szóló leveleket küldhetjük — nem vagyunk biztosak a vezetéknévben. Kérem, adjanak mielőbb címeket, amelyekre az irodalmat küldhetjük.

Mi van a 10. számmal? Hiszen ő A. tanítványa[46] — átmehetne a számok közé. Mekkora a „Vecsernyaja Pocsta“ példányszáma[47]? Megkapták Jan[48] elvtársai, amit küldött nekik? Kérdezzék meg a 3. számtól. Baráti üdvözletemet küldöm.

Krakkóból Pétervárra
1913 február 19-én.
Először 1923-ban jelent meg.

32

A „PRAVDA" SZERKESZTŐSÉGÉNEK

Tisztelt Kollégák! Mindenekelőtt engedjék meg, hogy gratuláljak ahhoz az óriási javuláshoz, amely az utóbbi napokban tapasztalható a lap egész vezetésében. Gratulálok és további sikereket kívánok ezen az úton. Tegnapelőtt elküldtem a „Fokozódó diszharmónia"[49] első két kis cikkét. A „Pravda" 234. számából világosan látom, hogy ezek a cikkek nem oda valók. Ezért arra kérem önöket, hogy haladéktalanul adják őket át a „Proszvescsenyijé"-nek, a végét már oda fogom küldeni. Ugyanoda szíveskedjenek eljuttatni a többi nem közölt cikket is (válasz Majevszkijnek; az erkölcsösségről; Bulgakov a parasztokról — Bulgakov cikkei a „Russzkaja Miszl"-ben[50] stb.). Nagyon kérem, írják meg mielőbb, elintézték-e ezt. Küldjék el a „Lucs" 7., 8., 21., 24. és a „Pravda" 25. számát. A „Pravdá"-t azelőtt mindig reggel kaptam meg, mint ahogy most is reggel kapom a „Recs"-et meg a „Novoje Vremjá"-t. A múlt héten azonban a „Pravda" késni kezdett, csak estére érkezik meg. Világos, hogy az expedíció nem küldi pontosan. Nagyon kérem, intézkedjenek, hogy naponta, pontosabban küldjék.

Új könyveket egyáltalán nem kapok. Intézkedni kell, hogy a) a kiadóktól kapjunk könyveket előlegre, b) a képviselők révén megkapjuk a duma kiadványait és a hivatalos kiadványokat. Teljes képtelenség könyvek nélkül dolgozni... Nem kaptam sem „Zaveti"-t, sem „Russzkaja Molvá"-t. Nem lehetek meg ezek nélkül. Különösen nagy szükségem volna a „Russzkaja Molvá"-nak arra a számára, amelyben a „Lucs"-ról ír és megmagyarázza, hogy a mensevikek ellenzik az illegalitást.

Március 1-én (14-én) lesz Marx halálának 30. évfordulója. Ki kellene adni egy két-három kopekbe kerülő, négyoldalas mellékletet — olyan formátumban, mint a „Pravda" — egy nagy Marx-arcképpel és több cikkel[51]. S legyen benne egy (részletes) hirdetés a „Pravdá"-ról és a „Proszvescsenyijé"-ről. 25—30 000-es példányszám esetén kiadásaink valószínűleg megtérülnének, sőt valami haszon is maradna. Ha egyetértenek ezzel, küldjenek egy ilyen táviratot: „Csinálják" (akkor mindjárt nekiülünk az írásnak), s azonkívül írjanak egy részletesebb választ. Kérem, írják meg hetenként két-három alkalommal néhány sorban, hogy mely cikkeket kapták meg és melyeket fogják közölni.

Véleményem szerint nagyon helyesen tették, hogy húzás nélkül közölték Dnyevnyickijt — kezdetnek. A jövőben azonban jobb lesz, ha visszatartják az ilyen hosszú (és ilyen rossz) cikkeket, és levélben megbeszélik a „Proszvescsenyijé"-nek való átadásukat...

I.

Krakkóból Pétervárra
1913 február 21-én.
Először 1923-ban jelent meg.

33

M. A. SZAVELJEVNEK

Vetrov részére
Sürgős

Kedves Kolléga! Rendkívül sajnálatos dolog, hogy levelezésünk sehogy se zökken a rendes kerékvágásba, — hogy nincs egy külön címem, amelyre a személyesen Önnek szóló leveleket küldhetném, — s hogy Ön oly soká nem válaszol a kérdéseimre. 1) Már nagyon-nagyon régen megírtam Önnek, hogy az „Angol viták a liberális munkáspolitikáról" c. cikken kívül a „Zvezdá"-nál maradt a „Két utópia"[52] c. cikk meg a bojkottizmus bírálata (Amfityeatrov ellen; a címére nem emlékszem). Kérésemet megismétlem: szerezze meg és küldje el ezeket nekem. Remélem, fel tudom őket használni. 2) A „Pravdá"-nál is számos olyan cikk van, amelyet ott nem használtak fel. Nagyon kérem, szerezze meg ezeket is, és állítson össze belőlük egy publicisztikai jegyzet-sorozatot, akár T... aláírással. Körülbelül ilyen legyen az összeállítás: I. Válasz Majevszkijnek (a „Lucs"-ban a likvidátorságról megjelent cikkére). — (Most ez a téma annál is fontosabb, mert Dnyevnyickij és Plehanov a „Pravda" 234. számában helytelen hangot ütött meg. II. Bulgakov cikke a „Russzkaja Miszl"-ben a parasztokról (a címre nem emlékszem). III. Az erkölcsösségről (két kis cikk). IV. „Fokozódó diszharmónia" (a kadetok 1913-as tanácskozása alkalmából. Erre reagálni kell. Tegnapelőtt küldtem a „Pravdá"-nak két rövid cikket; a hátralevő négy kis cikket ma küldöm el). Az alcímeket ne nagy betűkkel szedjék (mint a „Proszvescsenyije" 1. számában „A választások eredményei" c. cikkben[53]), hanem petittel.

A „Proszvescsenyije“ 1. számában rengeteg a sajtóhiba... Az „Angol viták a liberális munkáspolitikáról“ korrektúráját elküldöm. Közölni kell. Hát még mindig nem szabadultak meg Mihalcsitól?.. Ennek pedig meg kell történnie, igazán meg kell történnie. A „Proszvescsenyije“ 1. számában felfedeztem egy újabb sajtóhibát (26. old.). Feltétlenül helyesbíteni kell. Mellékelem a javítást.

V. Il.

Helyreigazítás

A „Proszvescsenyije“ januári füzetébe (1913. 1. sz.) számos sajtóhiba csúszott be. Egy értelemzavaró hibát helyesbítünk: a 26. oldalon, felülről a 23. sorban „a munkáspárt 25%-a“ helyett: 52%-a olvasandó.

Krakkóból Pétervárra
1913 február 22-én.
Először 1923-ban jelent meg.

34

A. M. GORKIJNAK

Kedves A. M.!

Mi az, bátyuska, rosszul viselkedik? Agyondolgozta magát, fáradt, ideges. Ez bizony nincs rendjén. Capriban, méghozzá télen, amikor bizonyára nem „rohanják meg“ olyan sokan, mégiscsak helyes életmódot kellene folytatnia. Felügyelet nélkül volt, hát kirúgott a hámból, úgye? Ejnye, ejnye, nem jól van ez így. Vegye kézbe magát, és fogja kissé szorosabbra a gyeplőt (rendezze az életmódját), de feltétlenül! A betegeskedés manapság teljesen megengedhetetlen dolog. Újabban talán éjszaka dolgozik? Pedig mikor Capriban voltam, azt mondta, hogy csak én forgattam fel a rendet, mert azelőtt mindig idejében lefeküdt. Feltétlenül pihennie kell, és szorosabbra kell fognia a gyeplőt.

Trojanovszkijnak és feleségének megírom, hogy találkozni szeretne velük. Csakugyan jó volna. Derék emberek. Munkában még keveset láttuk őket: de mindaz, amit eddig tudunk róluk, mellettük szól. Vannak anyagi eszközeik is. Fejlődhetnének és sokat tehetnének a folyóiratért. Trojanovszkaja nemsokára Oroszországba utazik.

Rendkívül nagy örömet szerzett nekem és mindnyájunknak, hogy *kézbe veszi* a „Proszvescsenyijé“-t. Én meg már — megvallom — arra gondoltam: mihelyt a mi kis folyóiratunkról, illetve lapocskánkról írok, A. M.-nek rögtön elmegy a kedve tőle. Szánom-bánom, hogy ilyen gondolataim voltak.

Igazán nagyszerű lesz, ha lassanként sikerül megnyernünk a szépírókat és fellendítjük a „Proszvescsenyijé“-t! Nagyszerű! Új, proletár olvasóközönségünk lesz — a lapot olcsóvá tesszük —, Ön meg csak nyavalygás, renegátság nélküli demokratikus szépirodalmat fog

elfogadni. A munkásokat összefogjuk. A munkások pedig egyre pompásabbak. A kúria hat duma-képviselője most úgy belevetette magát a *dumán kívüli* munkába, hogy gyönyörűség nézni. Itt fogják majd embereink megerősíteni a munkáspártot, az igazit! A harmadik dumában sehogy sem tudtuk ezt elérni. Látta a „Lucs"-ban (24. sz.) a négy képviselő lemondó levelét[54]? Jó levél, ugye?

Hát a „Pravdá"-ban látta-e? Alekszinszkij jól ír, és egyelőre nem csinál botrányt! Csodálatos. Küldött egy „manifesztumot" (hogy miért csatlakozott a „Pravdá"-hoz). Nem közölték. S *egyelőre* mégsem csinált botrányt. Cso-dá-la-tos! Bogdanov viszont botrányt csinál: óriási szamárságot írt a „Pravda" 24. számában. Nem, vele nem boldogulunk! Elolvastam a „Manny mérnök"-ét. Ismét a régi machizmus-idealizmus, úgy eldugva, hogy sem a munkások, sem a „Pravda" ostoba szerkesztői nem vették észre. Nem, ez a machista reménytelen eset, mint ahogy Lunacsarszkij is az (cikkét köszönöm). Ha legalább Lunacsarszkijt éppúgy el lehetne választani esztétikai téren Bogdanovtól, mint ahogy Alekszinszkij kezdett elválni tőle politikai téren ... ha az a „ha" nem volna ...

Ami az anyagra és szerkezetére vonatkozó elméletet illeti, teljesen egyetértek Önnel abban, hogy erről írni kell, és hogy ez jó ellenszere annak a „méregnek, amelyet a kialakulatlan orosz lélek magába szív". Csakhogy helytelenül hívja ezt a mérget „metafizikának". *Idealizmusnak* és agnoszticizmusnak kell nevezni.

Mert hiszen a machisták a materializmust nevezik metafizikának. És éppen a legtekintélyesebb modern fizikusoknak egy *csoportja* a rádium, az elektronok stb. „csodáit" *felhasználja* arra, hogy a filozófiai idealizmus alakjában becsempéssze a *jóistent* — a legdurvábbat is, a legfinomabbat is.

A nacionalizmust illetőleg teljesen egyetértek Önnel abban, hogy ezzel komolyabban kell foglalkozni. Nálunk egy remek grúz nekiült egy hosszú cikknek a „Proszvescsenyije" részére, összegyűjtve *minden* osztrák stb. anyagot[55]. Ennek a kérdésnek most nekidurálljuk magunkat. De hogy a mi határozataink (nyomtatásban küldöm őket) nem egyebek, mint „a szócséplés, a bürokratizmus

iskolapéldái" — már megbocsásson, hiába méltóztatik szidni őket. Nem. Ezekben nyoma sincs a szócséplésnek. Nálunk és a Kaukázusban a grúz + örmény + tatár + orosz szociáldemokraták *több mint tíz évig együtt* dolgoztak, *egy* szociáldemokrata szervezetben. Ez nem frázis, hanem a nemzeti kérdés proletár megoldása. Az egyetlen megoldás. Így volt Rigában is: oroszok + lettek + litvánok; csak a *szeparatisták* különültek el — a Bund. Vilnában úgyszintén.

Van két jó szociáldemokrata brosúra a nemzetiségi kérdésről: Strasseré és Pannekoeké. Ha akarja, elküldöm. Van ott valaki, aki lefordítja Önnek németről?

Nem, arra az ocsmányságra, ami Ausztriában van, nálunk *nem fog sor kerülni*. Nem engedjük! No meg itt a mieink, a nagyoroszok többen is vannak. A munkások között nem fogjuk terjeszteni az „osztrák szellemet".

Ami Pjatnyickijt illeti[56], én a bírói eljárás *mellett* vagyok. Nincs értelme teketóriázni. Az érzelgősség itt megbocsáthatatlan hiba volna. A szocialisták egyáltalán nincsenek az állami bíráskodás igénybevétele ellen. Mi a legális lehetőségek felhasználása *mellett* vagyunk. Marx és Bebel még szocialista ellenfeleikkel szemben is megtették, hogy a törvényszékhez fordultak. Tudni kell a módját, *hogyan* csináljuk, de meg kell tennünk. *Pjatnyickijt minden további nélkül el kell ítélni.* Ha Önnek ezért szemrehányást tennének — fütyüljön rájuk. Csak a képmutatók fogják ezt a szemére vetni. *Megbocsáthatatlan hiba* lenne engedni Pjatnyickijnak és elnézni bűneit csak azért, mert félünk a bíróságtól.

Nos, már túlságosan sokat fecsegtem. Írja meg, milyen az egészségi állapota.

Lenin

P. S. A pétervári *Fomát* ismerjük. Most Narimban van. Az uráli Foma? Arra valahogy nem emlékszem. Az 1907-es kongresszuson a pétervári Foma vett részt.

Krakkóból Capri szigetére (Olaszország)
1913 február második felében.
Először 1924-ben jelent meg.

35

A „SZOCIAL-DEMOKRAT“ SZERKESZTŐSÉGÉNEK

Trojanovszkij nagy lármát csap Kobának „A nemzeti kérdés és a szociáldemokrácia“ c. cikke miatt[57], amelyet Koba a „Proszvescsenyije“ részére írt. Szerinte azt kell mondani, hogy a cikk vitacikk, mert Galina a kulturális-nemzeti autonómia mellett van!!

Mi ezt persze mindenképpen ellenezzük. A cikk *nagyon jó*. Harci kérdésről van szó, és jottányit sem fogunk engedni elvi álláspontunkból a bundista csőcselékkel szemben.

P. S. Pétervárról, Moszkva területről és délről *jó* híreket kaptunk. Fejlődőben és kialakulóban van az illegális *munkás*szervezet. *Hozzákezdtek* a „Pravda“ megreformálásához.

Krakkóból Párizsba
1913 február 27-e előtt.

36

A. M. GORKIJNAK

Kedves A. M.! Ma elolvastam a „manifesztumot“[58]...

Az írói amnesztia, úgy látszik, teljes. Meg kellene próbálnia hazatérni — *persze, előbb meg kell tudnia, nem készülnek-e valami gazságra Ön ellen az „iskola“*[59] *stb. miatt*. Valószínűleg nem vonhatják felelősségre érte.

Remélem, nem úgy látja a dolgot, hogy nem szabad „elfogadni“ az amnesztiát. Ez helytelen nézet volna: egy forradalmár manapság sokkal *többet* tehet magában Oroszországban, sőt képviselőink még alá is írják az „ünnepélyes fogadalmat“.

Az Ön esetében pedig nem aláírásról van szó, hanem az amnesztia felhasználásáról. Írja meg, mi a véleménye, és mik az *elképzelései*. Úgy-e meglátogat, ha már útnak indul — hiszen nem is kell kerülőt tennie!

A forradalmi írónak az a lehetőség, hogy bebarangolhatja Oroszországot (az új Oroszországot), azt jelenti, hogy százszorta több ütést mérhet ezután a Romanovokra és társaikra...

Megérkezett előző levelem? Már régóta nem kaptam hírt Önről. Egészséges?

Lenin

P. S. Megkapta N. K. levelét és az *anyagokat?*

Krakkóból Capri szigetére (Olaszország)
1913 március 6-a után.
Először 1924-ben jelent meg.

37

A „SZOCIAL-DEMOKRAT" SZERKESZTŐSÉGÉNEK

Súlyos letartóztatások voltak. Lefogták Kobát[60]. A „Pravda" példányszáma hétköznap 30—32 000, ünnepnap 40—42 000. Általános a siránkozás — nincs ember. A likvidátorok közt tömérdek értelmiségi van — tőlünk meg mindenkit elvisznek.

„Elvben" úgy döntöttünk, hogy megszüntetjük az újságba beillesztett mellékletet, és a „Pravdá"-hoz 4—8—12 oldal terjedelmű külön heti mellékletet adunk ki (a „Zvezda" helyett), amiért külön fizetnének; jó lenne, ha sikerülne, dehát még mindig nincs ember.

A hatos csoportban igen jó az együttműködés, csak panaszkodnak, hogy nehéz a helyzet.

Az egész „intelligencia" a likvidátorok táborában van. A munkástömegek mellettünk állnak (a „Pravda" 40 000-es példányszáma contra* a 12 000-es példányszámú „Lucs"), de a munkások hallatlanul nehezen alakítják ki a *maguk* értelmiségét. Lassan és nehezen.

Oroszországban általában szemmellátható javulás van a pártéletben. Szemmelláthatólag mindenütt növekszenek és erősödnek a munkáskörök, csoportok és szervezetek. Bővülnek. Így van ez az Urálban is, a délvidéken is, Moszkva területen is (különösen). A Kaukázusban javul a helyzet (a legújabb hírek szerint: újabb letartóztatások) . . .

A szociáldemokrácia táborában kétségtelen megélénkülés észlelhető. Ismét kapunk (apránként) némi pénzt. Új jelenség! A hadseregben vannak olyan jelek,

* — szemben. — *Szerk.*

hogy a forradalmi szervezetek ismét életre kelnek. De a mozgalom üteme valahogy más, új ütem.

Persze észrevette a „Pravdá“-ban Plehanovot, úgye? Egy darabig szeszélyeskedett — aztán visszatért. Szeszélyes egy ember! Segített Majevszkijnek (1912. I. után) — aztán otthagyta (1912. VIII.), mire ez kegyetlenül lehordta, — és most ismét szidja! Kiszeljov küldött nekem egy hosszú levelet; szemrehányást tesz a pártigenlő mensevikek háttérbe szorításáért, akiktől, úgymond, hiába is követelem, hogy „leninisták“ legyenek. Fura ember! Gr—ij azt hiszi, hogy ez Plehanov „sakkhúzása“!..

Elolvastam Rosának a „Die Akkumulation des Kapitals“* c. új könyvét. Teljesen melléfogott! Meghamisította benne Marxot. Nagyon örülök, hogy Pannekoek is, Eckstein is, O. Bauer is egyöntetűen elítélte és azzal érvelt vele szemben, amit én 1899-ben mondtam a narodnyikok ellen[61]. Az a szándékom, hogy írok Rosáról a „Proszvescsenyije“ 4. számába[62].

Kobának még sikerült befejeznie egy nagy cikket a nemzeti kérdésről (a „Proszvescsenyije“ három számába). Kitűnő! Harcolni kell az igazságért a bundista és likvidátor szeparatisták és opportunisták ellen.

Valami áramlás indult meg Oroszország felé: többen mennek haza dolgozni külföldről, mint azelőtt.

Lenin

Krakkóból Párizsba
1913 március 29-én.

---

* — „A tőkefelhalmozás“. — *Szerk.*

38

A „PRAVDA" SZERKESZTŐSÉGÉNEK

Kedves Elvtársak! Nagyon köszönöm az igen értékes közleményeket tartalmazó, részletes levelet. Írjanak gyakrabban, és tegyék lehetővé, hogy összeköttetésbe lépjünk a kerületekkel.

Hogy a likvidátorok „ellenségesen" fogadják a pártigenlő mensevikek közeledését a párthoz, az nagyon fontos momentum. Erről kerületenként határozatot kell hozni. Ez a tény ezredszer bizonyítja, hogy a likvidátorok teljesen párton kívül álló és pártellenes elemek, hogy egyesülni csak ellenük (a „Lucs" ellen) lehet, de semmi esetre sem velük. Szerintem önöknek teljesen igazuk van, ha ennek a ténynek nagy jelentőséget tulajdonítanak. A likvidátorokkal való egység szóba sem jöhet: nem szabad a pártot a párt lerombolóival egyesíteni. Azt a határozatot, amelyet az 1913 februári tanácskozáson hoztunk az alulról kiinduló egyesülésről, véleményem szerint sokszorosítani kellene (ha kevés van belőle), kiegészítve a „Lucs" ellen hozott határozattal, pontosan felsorolva az 5 pontot[63].

Továbbá teljesen egyetértek azzal a nézetükkel, hogy igen fontos a hetes csoport elleni kampány és nagy szükség van a munkások kezdeményezésére ezen a téren. A hetes csoport[64] ingadozó, pártkörüli elemekből áll, amelyeknek nem sok közük van a párthoz. A dumában magában még csak egyezségre lehet lépni velük, hogy irányítsuk és magunk után vonjuk őket, viszont bűn volna elkenni likvidátorságukat, gerinctelenségüket és elvtelenségüket. Támogatni és fejleszteni kell a hetes csoport elleni kampányt. Most, amikor növelik a likvidátor „Lucs" ter-

jedelmét (nyilvánvalóan a liberálisok pénzéből, hiszen a lapnak havonta 1000 rubel deficitje van, és mindössze 12 000 példányban jelenik meg), az eddiginél sokkalta erősebb kampányt kell indítani a munkásképviselők hatos csoportjának támogatása, a „Pravdá"-ra való előfizetés, a „Pravda" terjedelmének növelése érdekében. Minden egyes gyárban harcolni kell a „Pravdá"-ért, el kell érni, hogy többet rendeljenek, hogy minden gyárat elhódítsanak a „Lucs"-tól, hogy a gyárak versenyezzenek egymással, melyikben lesz több előfizetője a „Pravdá"-nak. A pártosság győzelme a „Pravda" győzelme, és megfordítva. Ilyen kampányt kell indítani: a „Pravda" példányszámát 30 000-ről emeljük fel 50—60 000-re, az előfizetők számát pedig 5000-ről 20 000-re, s rendíthetetlenül haladjunk ebben az irányban. Ha így teszünk, növelni fogjuk a „Pravda" terjedelmét és megjavítjuk a lapot.

Az, amit önök az értelmiségiek hiányáról mondanak, nagyon igaz. Értelmiségiek nem is lesznek. A „Pravda" meg az illegális irodalom fogja helyettesíteni őket. Legalább hektografált határozatokat és röplapokat adjanak ki, amíg létre nem jönnek a szükséges technikai feltételek. Hetenként 30—60 példányban ki kell adni hektografálva a Pétervári Bizottság határozatait mint irányelveket; e határozatokat illetőleg levélben mindig megállapodhatnánk. Fontolják ezt meg. Ez erősíti majd az illegális munkát, csökkenti az áldozatok számát, összefogja a propagandát stb.

A Pétervári Bizottság határozata, amelyben a hetes csoporttal szemben a hatos csoport mellett foglal állást, kitűnő[65]. Csakugyan még csak nem is hektografálták? Erre feltétlenül szükség van. Éppen ilyen kampányok kellenek. Igyekezni fogunk az „Izvesztyijá"-ba[66] cikkeket küldeni. Közöljék a határidőket. Írják meg, milyen terjedelmű az „Iszvesztyija", és milyen hosszúk legyenek a cikkek.

L.

Krakkóból Pétervárra
1913 április 5-én.
Először 1923-ban jelent meg.

39

A. M. GORKIJNAK

Kedves A. M.!

Hogy állunk a „Proszvescsenyije“ *májusi* számába ígért kis cikkel vagy elbeszéléssel? Azt írják onnan, hogy *10—15 ezer* példányban ki lehetne adni (lám, hogy haladunk!), ha volna benne Öntől valami. Írja meg, lesz-e. Aztán majd átveszi a „Pravda“, és így lesz vagy negyvenezer olvasója. Igen . . . a „Proszvescsenyije“ ügyei fellendülhetnének, hiszen *úgy sincs*, az ördög vinné el, egyetlen komoly folyóirat sem a munkások, a *szociáldemokraták*, a forradalmi demokrácia számára; csupa unalmas alak irkál mostanában.

Hogy áll az egészsége? Pihent-e és fog-e pihenni majd a nyáron? Igazán *alaposan* ki kell pihennie magát!

Nálam bajok vannak, feleségem megbetegedett Basedow-kórban. Azok az idegek! Az én idegeim is rakoncátlankodnak egy kissé. A nyarat Poronin faluban töltjük, Zakopane mellett. (Címem: Herrn Wl. Uljanow. *Poronin. Galizien.* Austria.) Szép hely. Egészséges. Kb. 700 méter magasban. Nos, nincs kedve idelátogatni? Érdekes munkások lesznek itt Oroszországból. Zakopane (7 versztnyire tőlünk) ismert klimatikus gyógyhely.

Látta-e Gyemjan Bednij „Meséi“-t? Ha nem, elküldöm őket. Ha igen, írja meg, mi a véleménye róluk.

Kapja rendszeresen a „Pravdá“-t és a „Lucs“-ot? Ügyünk halad — minden akadály ellenére is —, és épül a *forradalmi* szociáldemokrata munkáspárt, bármennyire nem tetszik ez a liberális renegátoknak, likvidátoroknak. Lesz még ünnep a mi utcánkban. Most azt a győzelmet ünnepeljük, amelyet a pétervári munkások arattak a

likvidátorokon az új vasas szakszervezet vezetőségválasztásán.

Hanem a „maguk" Lunacsarszkija megéri a pénzét!! De még mennyire megéri! Maeterlinck írásaiban szerinte „tudományos miszticizmus" van ... Avagy Lunacsarszkij és Bogdanov már nem a maguk emberei?

Ez nem tréfa. *Jó egészséget kívánok*. Írjon egy-két szót. *Pihenjen többet.*

Lenin

Uljanow. Austria, *Poronin* (Galizien).

P. S. Hogy tetszett a „Pravda" jubileumi száma[67]?

Poroninból Capri szigetére (Olaszország)
1913 május első felében.
Először 1924-ben jelent meg.

40
A „PRAVDA“ SZERKESZTŐSÉGÉNEK

Tisztelt Kollégák!

Ma végre megkaptam az utóbbi napokban, jobban mondva a múlt héten megjelent „Pravdá“-kat. Nagyon köszönöm és gratulálok a sikerhez: véleményem szerint a lap most már kétségkívül *talpra állt*. A javulás óriási és mélyreható, — remélem, tartós és végleges lesz. Az már részletkérdés, hogy Plehanov cikkei túl hosszúak, és hogy túl sok a likvidátorellenes írás (amiről az egyik munkásképviselő ír); ha egyszer a lap szilárdan áll a lábán, akkor ezen nem nehéz javítani, s úgy vélem, az ottani funkcionáriusok azonnal látni fogják, hogyan javíthatnak a dolgon. Az egyik munkatárs részletes levelét (akiből, sajnos, hiányzik a kellemes „képviselői“ sajátság), szintén megkaptuk és nagyon örültünk neki; gratulálunk minden sikerhez. Úgy látszik, most már (és csakis most, Szt—v[68] kalandor-vállalkozása után) véget ért az ingadozások korszaka... csak el ne kiabáljam!..

Nem tanácsolom, hogy Plehanovot ultimátumok elé állítsák: korai lenne! árthatnak vele!! Ha írnak neki, írjanak egy kicsit barátságosabban és enyhébb hangnemben. Most értékes ember, mert harcol a munkásmozgalom ellenségei ellen.

Ami Gyemjan Bednijt illeti, továbbra is *kitartok mellette*. Ne törjenek pálcát olyan könnyen, barátaim, az emberi gyengeségek felett! A tehetség ritka kincs. A tehetséget rendszeresen és tapintatosan támogatni kell. Bűnt, mégpedig nagy bűnt követnek el (százszorta nagyobbat, mint a különböző személyes „bűnök“, amennyiben akadnak ilyenek...) a munkásdemokrácia ellen, ha nem karolnak fel egy tehetséges munkatársat, ha *n e m s e-*

gítenek neki. A konfliktusok jelentéktelenek voltak, de az ügy komoly. Gondolják meg ezt!

Ami a terjedelem növelését illeti, nemrégiben részletesen írtam a „Proszvescsenyije" emberének; remélem, önök is látták ezt a levelet. Én is amondó vagyok, hogy pénz dolgában óvatosnak kell lennünk; ugyanazt a hat oldalt (a mostani mellékletlapokat) *adjuk*, de *máshogyan*, más tálalásban, más címmel és tartalommal: 4 oldalt vasárnapi mellékletként az élenjáró munkásoknak + 2 oldal „filléres munkásmellékletet" 1 kopekért egészen népszerű tartalommal a *tömegnek*, hogy megszerezzük a százezres olvasótábort. Ne a „Lucs"-ot utánozzuk, hanem járjuk a *magunk* útját, a proletár utat: 4 oldal az *élenjáró* munkásoknak és *2* oldal *(később* pedig akár 4 is) a *tömegnek*, hogy előmozdítsuk a 100 000-es olvasótábor elérése érdekében indítandó hosszú és kitartó harcot. Igazából és alaposan hatoljunk be a tömegekbe, ne pedig az olyan intellektuel példákat kövessük, mint a „Lucs".

Még egyszer: mindenkit üdvözlök, gratulálok és minden jót kívánok.

V. I.

Külön is üdvözlöm Vityimszkijt: **nagyon** *jól sikerült* a liberálisok ellen a munkássajtóról és a munkásdemokráciáról írt cikke[69]!! A Bogdanov-féle „Ideológia" viszont *kétségkívül* zagyvaság; ígérem, hogy ezt pontosan be fogom bizonyítani!!

A példányszám emelésének a marxisták akkor örülnek, ha ezzel a *marxista* cikkek száma nő, nem pedig a *marxizmus ellen* írt cikkeké. Mi határozott eszmei tartalmú lapot akarunk — a „Pravda" valamennyi munkatársának és olvasójának ez a kívánsága — mégpedig marxista, nem pedig machista lapot. Igaz?

P. S. A cím nem Paronen, hanem *Poronin* (Galizien), és a nyomtatványszalagokra feltétlenül *írják rá: via Varsó—Granica—Zakopane.*

Poroninból Pétervárra
1913 május végén.
Először 1933-ban jelent meg.

41

G. V. PLEHANOVNAK

Tisztelt Georgij Valentyinovics!

A hat szociáldemokrata képviselő megbízásából azzal az ajánlattal fordulok Önhöz, hogy a nyár folyamán jöjjön el néhány hétre Zakopanéba, és tartson előadásokat a marxizmus és a szociáldemokrácia tetszés szerinti kérdéseiről. Mint ma írták Pétervárról, lehetséges, hogy még négy olyan képviselő is eljön, aki a likvidátorokat támogatja vagy ingadozik (Burjanov, Tuljakov, Hausztov, sőt *talán* még Manykov is). Mensevikek lévén, ezek a képviselők természetesen különösen nagy jelentőséget tulajdonítanak az Ön részvételének.

Mi, a magunk részéről, igen hasznos dolognak tartjuk, ha különböző nézeteket valló pártigenlő elemek vesznek részt egy olyan vállalkozásban, amely véleményünk szerint rendkívül fontos a munkásokkal való kapcsolat megszilárdítása és a pártmunka megerősítése szempontjából.

Tekintve az ügy konspiratív jellegét, úgy határoztunk, hogy egy külföldi csoporttal sem közöljük az előadások megrendezésének tervét — annál kevésbé, mert a képviselők valószínűleg különösen erős üldözésnek lesznek kitéve.

Poronin, ahol az előadásokat akarjuk tartani, vasúton 7 km-re van Zakopanétól, Galícia egyik legszebb üdülőhelyétől. A dolog anyagi részét (az útiköltség fedezését) illetően szükség esetén levélben külön megállapodhatunk.

Kérem, írja meg, elfogadja-e ezt az ajánlatot.

Készséges híve *N. Lenin*

Címem: Herrn Wl. Uljanow.
Poronin (Galizien) Autriche.

Poroninból Genfbe
legkésőbb 1913 június 22-én.
Először 1930-ban jelent meg.

42

A. M. GORKIJNAK

Kedves Al. Maksz.! Ma kaptunk levelet Pétervárról, amelyben azt írják, hogy a szociáldemokrata képviselők idejövetelére vonatkozó tervünk *(ez a legnagyobb mértékben konspiratív*; úgy határoztunk, hogy Ön az egyetlen, akivel közöljük) közel van a megvalósuláshoz. A „Pravda" híveinek hatos csoportján kívül, mint írják, lehet, hogy Tuljakov, Burjanov, Hausztov, sőt talán még Manykov is eljön. Valószínűleg még néhány munkást (nem képviselőket) is sikerül bevonnunk. Arra kérem, írja meg, eljöhet-e (egy előadássorozatot vagy beszélgetéseket, vagy szemináriumokat tartani — ahogy Önnek tetszik) vagy sem? Jó lenne! Zakopane innen 7 km-re van (vasúton) — igen szép üdülőhely. Ami az útiköltséget illeti — minden valószínűség szerint elő tudjuk teremteni (legalábbis ezt írják). Zakopanéról mint üdülőhelyről beszerezhetünk és megadhatunk Önnek minden felvilágosítást.

Ha egészsége engedi, igazán ruccanjon ide egy kis időre! London[70] és a Capri-szigeti iskola után ismét találkozna munkásokkal.

Malinovszkij el akart utazni Önhöz, de nem tudott, nem volt ideje. Ő meg az összes képviselők meleg üdvözletüket küldik.

Várom válaszát.

Lenin

A lapok tele vannak a „konfliktusról" szóló hírekkel. Úgy gondolom, a „Pravdá"-t meg fogják fojtani. Maklakov valamilyen úton-módon, akár a duma megkerülésé-

vel, akár a duma ellenére vagy másképp, de keresztül fogja ezt vinni![71]

Akkor megint nekifekszünk az illegális irodalomnak — csak nincs pénzünk.

Mi van, a „kereskedő“ még nem adott semmit? Pedig már ideje. Legfőbb ideje.

Címem: Herrn Wl. Uljanow. *Poronin* (Galizien). Autriche.

Poroninból Capri szigetére (Olaszország)
legkésőbb 1913 június 22-én.
Először 1924-ben jelent meg.

43

A IV. ÁLLAMI DUMA BOLSEVIK KÉPVISELŐINEK

Kedves Barátaim, véleményünk szerint hiba volt, hogy kapcsolatba léptek Fjodorral[72]. Civakodáson kívül aligha lesz ennek bármiféle eredménye. Önöknek ki kellett volna adniuk saját beszámolójukat. Most azonban abból kell kiindulni, ami már megtörtént. Az adott helyzetben mindenekelőtt ragaszkodni kell a *teljes egyenlőséghez*, és először is hivatalos határozatot kell hozni körülbelül a következő szöveggel: „A szövetkezet[73] határozatilag kimondja: a beszámoló elkészítése során semmiképpen sem engedhető meg, hogy az egyik irányzat majorizálja a másikat, és mindkét irányzat (a hatos és a hetes csoport) minden tekintetben teljes egyenjogúságot élvez — vagyis a bizottságot paritásos alapon állítják fel, s a vitás helyek megszövegezését nem szótöbbséggel, hanem megegyezés útján döntik el. Ha kiegészítésképpen néhány képviselő beszédét is kinyomtatják a végén, e beszédek kiválasztása szintén megegyezés alapján történik.“ Erre a határozatra szükség van. Különben a bizottságot majd egyenlő arányban állítják ugyan össze, de a szövetkezet egy szavazatnyi többséggel azt hagyja jóvá, amit a likvidátor javasol. Ha Feodora visszautasítana egy ilyen határozatot, akkor azt ajánljuk, jelentsék ki hivatalosan, hogy mivel ők nem voltak hajlandók biztosítani az egyenjogúságot, önök fenntartják maguknak a teljes cselekvési szabadságot. Emellett önök mégis állíthatnak jelöltet.

Mellékeljük a tézisek egészen vázlatos fogalmazványát:

1) Választási hadjárat. Körülményei. Milyen eredményekkel jár a szociáldemokratákra nézve? A szociál-

demokraták platformja, 8 órás munkanap, a földek elkobzása, teljes demokratizálás.

2) A szociáldemokrata frakció összetétele. Megalakulása. A Jagello-ügy. (A hatos és a hetes csoport álláspontjának kifejtése. Utalás a tiltakozásokra.)

3) A frakció politikai platformja és első felszólalásai. A nyilatkozat. Utalás arra, hogy a hatos csoport elveti a kulturális nemzeti autonómiát. Utalás arra, hogy a munkások széles rétegei éppen a nyilatkozat... jelszavait helyeselték. A szociáldemokrácia politikai helyzetének jellemzése.

A fő jelszavak továbbra is: 8 órás munkanap, a földek elkobzása, a teljes demokratizálás.

4) A frakció interpellációi.

5) A frakció és a költségvetés.

6) A duma polgári frakciói, e frakciók és a liberálisok éles bírálata (Maklakov, az októbristák, a feketeszázasok beszédei).

7) A munkások és a frakció. Utasítások, felhívások, véleménynyilvánítások, anyag az interpellációkhoz, kölcsönös anyagi segítség stb.

8) A képviselők mentelmi joga (a Petrovszkij-eset)[74].

Belső nézeteltérések; a felek mindegyike maga ismerteti álláspontját; s ehhez egyenlő oldalszámú helyet kapnak. Kölcsönösen közlik egymás sajtónyilatkozatait. A munkáshatározatok felsorolása; hány van? Melléklet. Legfontosabb feladatok.

Várjuk híreiket. A villákat kibéreltük.

Pétervárra
1913 június 30-án.

Először 1924-ben jelent meg.

44

A. M. GORKIJNAK

1913. VII. 25.

Kedves A. M.! Állandóan készültem írni Önnek, de feleségem operációja miatt folyton elhalasztottam a dolgot. Végre tegnapelőtt megoperálták, és most már javul az állapota. A műtét elég súlyos volt — nagyon örülök, hogy sikerült Kochernél operáltatni.

Most az ügyeinkről. Azt írta, augusztusban Berlinben lesz. Augusztus melyik felében? az elején vagy a végén? Mi augusztus 4-én szándékozunk elutazni innen. A jegyünk Zürich—München—Bécs útvonalra szól, és mindezekben a városokban töltünk néhány napot. (Lehet, hogy az orvos 4-én még nem enged el bennünket — akkor az utazást későbbre halasztjuk.)

Nem találkozhatnánk valahol? Hiszen Önnek bizonyára szintén vagy Bern, vagy Zürich, vagy München felé kell mennie, nem?

Nagyon fontos volna, hogy találkozzunk. A „*Pravda*" betiltása pokolian súlyos helyzetet teremt. Talán ki tudnánk sütni valamit. Meg aztán Berlinben nagyon sokat tehetne értünk, vagyis a „*Pravdá*"*-ért*.

Ezért nagyon kérem, *azonnal* írja meg akár csak néhány szóban is, találkozhatnánk-e augusztus elején itt vagy az említett városok valamelyikében? Ha nem lehetséges, akkor részletesebben írok Önnek mindenről, többek közt arról is, hogy mi van az iskolával (a szervező lebukása gyalázatosan keresztülhúzta minden tervünket; most másikat kell keresnünk).

Minden jót kívánok, mindenekelőtt egészséget az

utazáshoz. Tehát *azonnal* válaszoljon! Meleg kézszorítással

Lenin

Címem: Herrn Uljanoff. 4. Gesellschaftsstrasse 4. (Svizzera) *Bern*.

Bernből Capri szigetére (Olaszország).

Először 1924-ben jelent meg.

45

A NÉMET SZOCIÁLDEMOKRATA PÁRTNAK A. BEBEL HALÁLA ALKALMÁBÓL

Fogadják őszinte részvétünket a nemzetközi forradalmi szociáldemokrácia kiváló vezérének elvesztése alkalmából.

Az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt Központi Bizottságának megbízásából

Lenin

Poroninból Berlinbe
1913 augusztus 13-a és 17-e között.

Megjelent: „Vorwärts" 211. sz.
1913 augusztus 17.

46

SZ. G. SAUMJANNAK

Kedves Elvtárs! Amikor hazaértem, már várt a levele. Feltétlenül küldjön minél több anyagot arról, hogyan áll a Kaukázusban a nemzeti kérdés (ha már — *sajnos* — Ön nem írhat róla); küldje el *Kosztrov* cikkét és könyvecskéit, a küldöttek beszámolóit az orosz fordítással együtt (remélem, talál valakit, akire rábízhatja), továbbá a kaukázusi *nemzetiségi statisztikát*, és küldjön anyagot a kaukázusi, perzsiai, törökországi és oroszországi nemzetiségi viszonyokról — egyszóval küldje el mindazt, ami van és amit össze tud szedni. Ne felejtsen el *keresni* olyan kaukázusi elvtársakat, akik cikkeket írnának a kaukázusi nemzetiségi kérdésről.

Üdvözlöm és sok sikert kívánok.

V. Iljin

Nem tudja, Csornij Jarban van-e még Goldenberg, az író, vagy már letelt az ideje? Hogy van egészségileg; úgy tudom, nagyon beteg volt. Mi lett belőle?

Üdvözlöm és baráti kézszorításomat küldöm.

Járt-e Nyizsnyijben és látott-e valakit közös ismerőseink közül?

Poroninból Asztrahánba
1913 augusztus 24-én.
Először 1925-ben jelent meg.

47

A „PRAVDA TRUDA" SZERKESZTŐSÉGÉNEK[76]

P. S. A „Pravda Truda" 5. számát nem kaptam meg. Nagyon köszönöm, hogy elküldték a „Novaja Rabocsaja Gazetá"-t: most már csak a 7. szám hiányzik belőle, valamint a „Nas Puty" *7.* és *9.* száma. Küldjék el, kérem, ezeket is.

Úgy vélem, óriási hiba, hogy öntudatlanul sodortatják magukat az árral és *nem változtatnak* a lap hangnemén. Minden jel arra mutat, hogy *változtatni* kell a hangnemen is, a hírrovat *tartalmán is*. Arra kell *törekedni*, hogy legális lapunk legyen, amelyet átenged a cenzúra. Ezt el lehet és el is kell érni. Különben oktalanul katasztrófába sodorják az ügyet, amelybe belefogtak. Fontolják meg ezt komolyabban.

Poroninból Pétervárra
legkorábban 1913 szeptember 30-án.
Először 1933-ban jelent meg.

48

A. M. GORKIJNAK

1913 szeptember 30.

Kedves A. M.! Egy kicsit késtem a válasszal. Ne vegye rossz néven. Ha tudná, milyen pokolian mérgelődtem Bernben még azután is!! Hiszen ha Ön Veronában volt (a Bebel haláláról szóló távirata Veronából jött[76]) — vagy valami Rom. . .-ban?? — *megtehettem* volna, hogy Bernből átrándulok Veronába!! De hát akkor már *hónapok óta* nem jött Öntől egy sor sem...

Szörnyen aggaszt, amit a betegségéről ír. Jól teszi-e, hogy Capriban él, ahol nem részesül orvosi kezelésben? A németeknek kitűnő szanatóriumaik vannak (pl. St. Blasienben, nem messze a svájci határtól), ahol kezelik és *teljesen* meg is tudják gyógyítani a tüdőbajt, *teljes* hegesedést érnek el, a beteget felhízlalják, azután szisztematikusan hozzászoktatják a hideghez, megedzik a megfázással szemben, és gyógyult, munkaképes állapotban bocsátják el.

Ön meg Capri után télen — haza akar utazni Oroszországba???? Rettenetesen félek, hogy megárt az egészségének és aláássa munkaképességét. Vannak egyáltalán abban az Olaszországban *elsőrangú* orvosok??

Feltétlenül keressen fel egy elsőrangú orvost Svájcban* vagy Németországban, — szánjon rá vagy 2 hónapot a *k o m o l y* gyógykezelésre egy *jó* szanatóriumban. Mert az, hogy elfecséreljen olyan közkincset, mint az egészsége, vagyis hogy betegeskedjék és aláássa munka-

---

*** Neveket és címeket tudok szerezni.**

képességét — minden szempontból megengedhetetlen dolog.

Hallottam (a „Proszvescsenyije“ szerkesztőjétől, aki találkozott Ladizsnyikovval[77]), hogy Ön nincs megelégedve a „*Pravdá*“-*val*. Mert száraz? Ez igaz. Ezt a fogyatékosságot azonban nem könnyű egy csapásra megszüntetni. Nincs emberünk. Csak *nagy* erőfeszítések árán, egy évvel a lap megindulása után tudtuk elérni azt, hogy Pétervárott *tűrhető* szerkesztőségünk legyen.

(Levelét továbbítottam a „*Proszvescsenyijé*“-*nek.)*

Írja meg, mik a tervei, és *hogy áll az egészsége*. Nagyon kérem, *foglalkozzék komolyan betegsége gyógyításával*, — szavamra, *teljesen ki lehet gyógyulni* belőle, elhanyagolni valósággal őrültség és bűn.

Lenin

P. S. Nekünk részben volt, részben lesz jó olvasóközönségünk. *És látta a* „*Nas Puty*“-*ot?* Van sikere? Ez már a második napilapunk. Csinálunk egy harmadikat is — délen.

Címem: Uljanow. *Poronin* (Galizien). *Austria*. (Télen Krakkóban leszek: Lubomirskiego 51.)

Poroninból Capri szigetére (Olaszország).

Először 1924-ben jelent meg.

49

A „ZA PRAVDU" SZERKESZTŐSÉGÉNEK

Tisztelt Kollégák!

Nagyon köszönöm, hogy *két alkalommal* *i d ő b e n*, vagyis a burzsoá lapokkal *e g y i d e j ű l e g* küldték el a lapot. E két esetet kivéve azonban a „Za Pravdu" mindig $^{1}/_{2}$ *nappal* később érkezik, mint a burzsoá lapok. Nem lehetne ezen változtatni és *mindig* idejében küldeni, hogy a burzsoá lapokkal *egy időben* kapjam meg?

Szívélyes üdvözlettel *Lenin*

P. S. Mekkora most a lap példányszáma? Kapunk-e (végre-valahára!!) egy pénzügyi kimutatást? Ami a legalitást illeti, titkáruknak a legutóbbi levelében nincs igaza: *s o k a t* lehet és kell is még tenni a legalitás fokozása tekintetében.

Most hány előfizető van?

Krakkóból Pétervárra
1913 október—decemberben.

Először megjelent: „Pravda"
99. sz. 1927 május 5.

50

A „ZA PRAVDU" SZERKESZTŐSÉGÉNEK

A szerkesztőnek

Levél a szerkesztőséghez

Tisztelt Kollégák!

Örömmel látom, milyen kitűnően harcol a hat képviselő a munkások többsége akaratának tiszteletben tartásáért, és milyen nagyszerű kampányt folytat a lapjuk[78], de az a kérésem, vegyék figyelembe a következő szempontokat is:

ha a hetes csoport arcátlanul *önmagát* fogja szociáldemokrata frakcióvá nyilvánítani (mint ezt a 60. számban megjelent cikke végén meg is tette), akkor a hatos csoportnak feltétlenül nyugodtan, röviden és határozottan ki kell jelentenie: „Mi vagyunk a szociáldemokrata munkásfrakció, mert a mi álláspontunk egyezik az öntudatos munkások többségének akaratával, mi juttatjuk érvényre ezt az akaratot, mi képviseljük a többséget. A hét pártonkívüli egyetlenegyet sem cáfolt meg abból a tömérdek tényből és számadatból, amelyet lapunk közölt, és amelyek bizonyítják ezt az igazságot. Íme a címünk, forduljatok hozzánk, munkás elvtársak, és ne gondoljátok, hogy akár csak gondolatban is feltételezünk rólatok olyan sértő dolgot, hogy képesek vagytok hinni az ilyen elméletnek: «a hét képviselő fölötte áll a pártnak, fölötte áll a munkások többsége akaratának.» Még 77 képviselő sem helyezheti magát fölébe ennek az akaratnak. Mi ezt az akaratot szigorúan végrehajtjuk."

Egy ilyen rövid nyilatkozatra szükség van. Azután be kell küldeni egy hivatalos nyilatkozatot a Senioren-

konventbe (vagyis az Állami Dumába). *Akkor* aztán igen hamar, egy szempillantás alatt lelohad majd a hetes csoport gőgje — igen-igen gyorsan *bele fognak egyezni* az egyenjogúságba (amit levélben már *valamennyien* elismertek). Más kiútjuk *nem lesz sem* nekik, *sem* bárki másnak.

Aki á-t mond, mondjon bé-t is. A hatos csoport *remekül* hozzálátott a dologhoz, s *ha helyesen* folytatja — egy-két héten belül elkerülhetetlenül *övé esz* a győzelem.

Minden jót. Szívélyes üdvözlettel

V. I.

Krakkóból Pétervárra
legkorábban 1913 november 2-án.

Először megjelent: „Pravda“
123. sz. 1932 május 5.

51

A „ZA PRAVDU" SZERKESZTŐSÉGÉNEK

Tisztelt Kollégák!

Gratulálok a munkásképviselők jogaiért indított, kitűnően kezdett kampányért.

Olvastam a „*Novaja Rabocsaja Gazetá*"*-ban* megjelent aljas piszkálódást, és azt tanácsolom, feltétlenül vegyék fontolóra az ügyet és fogadják el az én tegnapi tervemet[79]. *Nem szabad* az ilyesmi felett egyszerűen napirendre térni, anélkül, hogy *szervezeti* határozattal ne válaszolnánk rá.

Nem elég, ha a munkások határozatokat küldenek: feltétlenül menesszenek *küldöttségeket* a dumafrakcióhoz.

Minden jót! Szívélyes üdvözlettel

V. I.

Krakkóból Pétervárra
legkorábban 1913 november 3-án.
Először 1933-ban jelent meg.

52

A „ZA PRAVDU“ SZERKESZTŐSÉGÉNEK

A hetes csoport ellen indított kampány jelentőségére való tekintettel rendkívül fontos, hogy mi mint munkatársak, naponta kapjunk tájékoztatást. Ezzel szemben a „Za Pravdu“ minden nap késik. Nagyon kérjük, intézkedjenek, hogy a lapot minden nap késedelem nélkül elküldjék.

Világos, hogy a többség a hatos csoport mellett van. De a hatos csoport következetlenül viselkedik. Kezében van a győzelem, ha megteszi azt a lépést, amely logikailag (és politikailag) elkerülhetetlen, vagyis ha frakcióvá nyilvánítja magát.

Ha így tesz és egy ilyen értelmű nyilatkozatot nyújt be a dumának, akkor a hetes csoport kénytelen lesz (márcsak a dumában folyó munka menete miatt is) egyezségre lépni a hatos csoporttal.

Nevetséges lenne, ha kiengednék kezükből a teljesen biztos győzelmet. Minél határozottabban különválnak, annál hamarabb helyreáll a föderáció.

Kitűnően kezdték a kampányt a hetes csoport ellen, de most nem folytatják elég határozottan. A likvidátorok szemérmetlen pimaszságára a lapnak nem panaszkodással, hanem támadással kell válaszolnia, hangsúlyozva azt, hogy a hetes csoport *megszegi* a proletariátus *akaratát*, és hogy *pártellenes*. Jelszó: „ha önök heten, uraim, nem akarnak számolni a munkások többségének akaratával, ha a párt ellenére akarnak cselekedni, akkor adják vissza mandátumaikat.“ Ezt a jelszót nyíltan és félreérthetetlenül ki kell adni és mindennap hangoztatni kell.

Krakkóból Pétervárra
1913 november 7-én.

Először 1924-ben jelent meg.

53

A „ZA PRAVDU" SZERKESZTŐSÉGÉNEK

Tisztelt Kollégák!

A vasárnapi számhoz csatolni kell egy mellékletet, amelyet *teljesen* a hatos csoport érdekében indított kampánynak szentelnek.

Egy nagy cikk *alcímekkel*.

A szöveget küldjük[80]. Vegyék be a **tanácskozás** határozatát[81] (a „Za Pravdu"-nak azt a számát *nem emiatt* kobozták el).

Követelni kell, hogy a hetes csoport adja vissza mandátumait.

Fűzzék még hozzá a pétervámiak határozatainak összefoglalását, ha ezek nyilvánvalóan mellettünk foglalnak állást[82].

Írjanak egy pár sort, vagy táviratozzák a következőt: „melléklet lesz".

Szíves üdvözlettel *V. I.*

Krakkóból Pétervárra
1913 november 9-e előtt.
Először 1933-ban jelent meg.

54
A „ZA PRAVDU" SZERKESZTŐSÉGÉNEK

Tisztelt Kollégák!

Sietek szívből üdvözölni az összes marxista pártmunkásokat abból az alkalomból, hogy a többség győzelmet aratott a dezorganizálókon, és megalakult az a frakció, amely nem szándékszik meghiúsítani a többség akaratát[83]. Az imént kaptam meg a „Za Pravdu" vasárnapi számát. Különösen jók a számítások — ezt folytatni kell.

Még egyszer mindnyájan üdvözöljük valamennyiüket.

V. I.

Krakkóból Pétervárra
legkorábban 1913 november 12-én.
Először 1933-ban jelent meg.

55

A „ZA PRAVDU" SZERKESZTŐSÉGÉNEK

A szerkesztőnek:

Az „Adatok"-at ismét közölni kell[84], akár részletekben is, mert a lapnak azt a bizonyos számát *nem* emiatt kobozták el. Legalitás, feltétlenül legalitás!!

Ha nem lehet közölni mindjárt, haladéktalanul jelentsék be a lapban azok számára, akik nem látták a X. 29-i számot, hogy **ismét** meg fog jelenni.

Krakkóból Pétervárra
legkorábban 1913 november 13-án.
Először 1933-ban jelent meg.

56

A „ZA PRAVDU“ SZERKESZTŐSÉGÉNEK

A szerkesztőnek: A *25.* számban megjelent, „Jóbarát“ aláírású cikk rossz. Agresszív, semmi több. Az isten szerelméért — kevesebb agresszivitást. Nyugodtabban elemezzék az érveket és részletesebben, egyszerűbben ismételjék el az *igazságot*. Így és csakis így biztosítható a feltétlen győzelem.

Krakkóból Pétervárra
legkorábban 1913 november 16-án.
Először 1933-ban jelent meg.

57

A. M. GORKIJNAK

Kedves Alekszej Makszimovics! Mi az, mit tesz ön? — igazán szörnyű!

Tegnap olvastam a „Recs"-ben válaszát a Dosztojevszkij[85] miatti „felhördülésre", és már éppen örülni akartam — erre ma megérkezik a likvidátorok lapja, s ez *közli cikkének egy bekezdését*, amely a „Recs"-ből hiányzott.

Ennek a bekezdésnek a szövege a következő:

„Hanem az «istenkeresést» *e g y e l ő r e*" (csak egyelőre?) „félre kell tenni — ez haszontalan foglalkozás: ahol nincs, ott ne keress. Ki mint vet, úgy arat. Önöknek nincs istenük, *m é g*" (még!) „nem teremtették meg. Az isteneket nem keresik, hanem *t e r e m t i k*; az életet nem kieszelik, hanem csinálják."

Kiderül, hogy Ön csak „egyelőre" ellenzi az „istenkeresést"!! Kiderül, hogy Ön *c s a k* azért ellenzi az istenkeresést, hogy isténépítéssel cserélje fel!!

Hát nem szörnyű, hogy Ön ide *lyukad ki?*

Az istenkeresés semmivel sem különbözik jobban az istenépítéstől vagy istenteremtéstől vagy istencsinálástól stb., mint a sárga ördög a kék ördögtől. Ha nem azért beszélünk az istenkeresésről, hogy állást foglaljunk *m i n d e n n e m ű* ördög és isten ellen, s hogy elítéljünk mindennemű szellemi hullagyalázást (mert hiszen minden isten hullagyalázás, még ha a legtisztább, legideálisabb, nem keresett, hanem épített istenről van is szó), — hanem azért, hogy a kék ördögöt elébe helyezzük a sárgának, akkor ez százszorta rosszabb, mint ha egyáltalán nem mondunk semmit.

A legszabadabb országokban, olyan országokban, ahol *egyáltalán* nem helyénvaló „a demokráciára, a népre, a közvéleményre és a tudományra“ való apellálás — az ilyen országokban (Amerika, Svájc stb.) a népet és a munkásokat különös buzgalommal butítják éppen egy tiszta, szellemi, épített isten eszméjével. Éppen azért, mert mindenféle vallásos eszme, mindenféle isteneszme, vagy csak az istennel való kacérkodás is kimondhatatlan hitványság, amelyet a *demokratikus* polgárság különös türelemmel (sőt gyakorta még jóindulattal is) fogad, — éppen azért ez a legveszélyesebb hitványság, a legundorítóbb „métely“. Millió bűnt, szennyet, erőszakot és ragályt, ami *fizikailag* tapasztalható, sokkal könnyebben ismer fel a tömeg, és ezért ezek sokkal kevésbé veszélyesek, mint a legdivatosabb „eszmei“ köntösbe bújtatott, *kifinomult*, szellemi isteneszme. Az a katolikus pap, aki fiatal lányokat ront meg (véletlenül épp a napokban olvastam ilyesmiről egy német újságban), *sokkal kevésbé* veszedelmes éppen a „demokráciára“ nézve, mint az a pap, aki nem jár csuhában, aki nem prédikál holmi primitív vallást — a szellemi és demokratikus pap, aki az istenépítést és istenalkotást hirdeti. Mert az előbbi papot *könnyű* leleplezni, elítélni és elkergetni, az utóbbit viszont *nem* olyan egyszerű elkergetni, ezerszer nehezebb leleplezni; az ilyent egyetlen „gyönge, szánalmasan ingadozó“ nyárspolgár sem hajlandó „elítélni“.

És Ön, aki ismeri az (orosz, de miért éppen az orosz? az olasz talán különb??) *kispolgári* lélek „tehetetlenségét és szánalmas ingadozását“, csak megzavarja ezt a lelket a legédeskésebb, cukrozott, mindenféle cifra papírba csomagolt méreggel!!

Igazán szörnyű.

„Elég volt már az önbecsmérlésből, amely nálunk az önkritikát helyettesíti.“

Hát az istenépítés nem a *legrosszabb* fajta önbecsmérlés?? Minden ember, aki az *isten* építésével foglalkozik, vagy akár csak eltűri az ilyesmit, a leghitványabb módon *becsmérli önmagát*, „cselekvés“ helyett *semmi mást* nem csinál, csak saját köldökét szemléli, önmagában gyönyörködik, s tetejébe saját „én“-jének éppen a

legszennyesebb, legostobább, legbárgyúbb vonásait „szemléli“, amelyeket istenépítésében istenít.

Nem az egyén, hanem a társadalom szempontjából nézve *minden* istenépítésnek az a lényege, hogy *szerelmesen bámulja önmagát* a bárgyú kispolgárság, a tehetetlen nyárspolgárság, az „önbecsmérlésben“ kéjelgő filiszter és kispolgár, aki „kétségbeesett és fáradt“ (mint azt igen helyesen méltóztatott mondani a *lélekről* — csakhogy nem „orosz“ lelket kellett volna mondani, hanem *kispolgári* lelket, mert akár zsidó, akár olasz, akár angol lélek — *egykutya*, a förtelmes nyárspolgári szellem mindenütt egyformán undorító, s a „demokratikus nyárspolgárság“, amely szellemi hullagyalázással foglalkozik, különösképpen undorító).

Figyelmesen elolvastam cikkét, és *kerestem*, hogyan csúszhatott be ez a *h i b a*, de nem értem. Mi ez? A „Gyónás“ maradványa, amelyet *maga* is elvetett?? Annak a visszhangja volna??

Vagy talán valami más — például sikertelen kísérlet arra, hogy a *proletár* álláspont helyett az *e g y e t e m e s d e m o k r á c i a* álláspontjáig hajoljon le? Talán azért akart gügyögni (bocsásson meg a kifejezésért), mint a gyermekeknek szoktak, hogy az „általában vett demokrácia“ nyelvén beszéljen? Talán a *nyárspolgároknak* szóló „népszerű magyarázat kedvéért“ akarta elfogadni egy percre az *ő*, vagyis a *nyárspolgárok* előítéleteit??

Dehát — bárhogy is értelmezzük a dolgot, ez mindenképpen *helytelen!*

Fentebb azt írtam, hogy *demokratikus* országokban *t e l j e s e n* helytelen volna, ha egy proletár író „a demokráciára, a népre, a közvéleményre és tudományra apellálna“. Hát nálunk Oroszországban?? Ez nálunk *sem egészen* helyes, mert ez is hízeleg valamelyest a nyárspolgári előítéleteknek. Egy általános, ködös nyilatkozatot — még a „Russzkaja Miszl“ Izgojevje is hajlandó *két kézzel* aláírni. Miért adjunk ki olyan jelszavakat, amelyeket *Ö n* ugyan kitűnően megkülönböztet az izgojevizmustól, *d e a z o l v a s ó* nem képes megkülönböztetni?? Miért öltsünk az olvasó előtt demokratikus leplet, ahelyett, hogy *világosan* megkülönböztetnénk egymástól a *kispol-*

gárokat (a tehetetlen, szánalmasan ingatag, fáradt, kétségbeesett, önmagukat bámuló, istent szemlélő, istent építő, istent dédelgető, önmagukat becsmérlő, *ostobán anarchisztikus* — remek kifejezés!! stb. stb. kispolgárt), — és a *proletárokat* (akik nemcsak a szájukkal tudnak bátrak lenni, akik meg tudják különböztetni a *burzsoázia* „tudományát és közvéleményét" a magukétól, a polgári demokráciát a proletár demokráciától)?

Miért teszi ezt?

Pokolian bánt a dolog.

V. I.

P. S. Ajánlott nyomtatványként küldtünk egy regényt. Megkapta?

P. P. S. *Gyógyíttassa magát* komolyabban, hogy télen is utazhasson *anélkül*, hogy *meghülne* (télen veszélyes az ilyesmi).

V. Uljanov

Krakkóból Capri szigetére (Olaszország)
1913 november közepén.
Először 1924-ben jelent meg.

58

A. M. GORKIJNAK

Az istent, az istenit és minden olyan kérdést illetően, mely az istennel kapcsolatos, az Ön szavaiban ellentmondás van — véleményem szerint ugyanaz az ellentmondás, amelyre legutóbbi találkozásunk alkalmával Capriban beszélgetéseink során rámutattam: Ön szakított (vagy látszólag szakított) a „vperjodistákkal", de nem látja a „vperjodizmus" eszmei alapjait.

Most is ez a helyzet. Ön „szörnyen bosszankodik", „nem tudja megérteni, hogyan csúszott be az az egyelőre" szó — ezt írja —, ugyanakkor pedig védelmébe veszi az isten és az istenépítés eszméjét.

„Az isten azoknak, a törzs, a nemzet, az emberiség által kialakított eszméknek a komplexuma, amelyek felébresztik és szervezik a szociális érzéseket azzal a céllal, hogy az egyént összekössék a társadalommal, hogy megfékezzék a zoológiai individualizmust."

Ez az elmélet nyilvánvaló kapcsolatban van Bogdanov és Lunacsarszkij elméletével, illetve elméleteivel.

Márpedig ez az elmélet nyilvánvalóan helytelen és nyilvánvalóan reakciós. A keresztényszocialistákhoz (a legrosszabbfajta „szocializmushoz" és a szocializmus legrosszabbfajta elferdítéséhez) hasonlóan Ön olyan módszerrel él, amely (az Ön legjobb szándékai ellenére) a papi hókuszpókusz megismétlése: az isten-eszméből kidobják azt, ami *történeti és a köznapi élettel összefüggő* van benne (babonák, előítéletek, egyrészt a tudatlanság és az elesettség, másrészt a jobbágyrendszer és a monarchia szentesítése), mégpedig úgy, hogy az isten-eszmébe a történeti és a köznapi élettel kapcsolatos realitás helyére émelyítő

nyárspolgári frázist csempésznek (isten = „a szociális érzéseket felébresztő és szervező eszmék").

Ezzel Ön valami „szépet és jót" akar mondani, az „igazságra és méltányosságra" és más effélékre akar utalni. De ez a jószándék csak az Ön saját, szubjektív „jámbor óhaja". Ám mihelyt leírta, ez az óhaj behatol a *tömegbe*, s akkor ennek *jelentőségét* nem az Ön jószándékai, hanem a *társadalmi erőviszonyok*, az objektív osztályviszonyok határozzák meg. E viszonyoknál fogva (az Ön akarata ellenére és tudatától függetlenül) az *sül ki* a dologból, hogy Ön voltaképpen a klerikálisok, a Puriskevicsek, II. Miklós és Sztruve úrék eszméjét szépítgeti, azt cukrozza meg, mert a *valóságban* az isten-eszme **őket** segíti abban, hogy a népet rabságban tartsák. Amikor felcicomázza az isten-eszmét, azt a láncot cicomázza fel, amellyel ezek az emberek bilincsbeverik a tudatlan munkásokat és parasztokat. Milyen remek és mélyértelmű eszme ez (az isten-eszme), demokrata urak — mondják a papok és társaik —, hiszen még az „*önök*" vezetői is elismerik, s lám, mi (a papok és társaik) ezt az eszmét szolgáljuk.

Nem igaz az, hogy az isten azoknak az eszméknek a komplexuma, amelyek felébresztik és szervezik a szociális érzéseket. Ez bogdanovi *idealizmus*, ezzel elkenik az eszmék anyagi eredetét. Az isten (történelmileg és a köznapi élet értelmében véve) mindenekelőtt olyan eszmék komplexuma, amelyeket a külső természet és az osztályelnyomás által megfélemlített ember ostoba tehetetlensége szült, — olyan eszmék komplexuma, amelyek *állandósítják* ezt a tehetetlen félelmet, *elaltatják* az osztályharcot. S bár az isten-eszme így jön létre, és ez a valódi jelentősége, volt olyan idő a történelemben, amikor a demokrácia és a proletariátus harca az *egyik vallási* eszmének a másik elleni harca formájában folyt.

De ez az idő is rég elmúlt.

Manapság Európában is, Oroszországban is az isteneszme *mindennemű*, még a legkifinomultabb, legjószándékúbb védelme vagy igazolása is a reakció igazolása.

Az Ön egész meghatározása velejéig reakciós és polgári. Az isten = azoknak az eszméknek a komplexuma,

amelyek „felébresztik és szervezik a szociális érzéseket, azzal a céllal, hogy az egyént összekössék a társadalommal, hogy megfékezzék a zoológiai individualizmust".

Miért reakciós ez? Azért, mert a „megfékezés" zoológiai, papi-feudális gondolatát szépítgeti. A valóságban a „zoológiai individualizmust" nem az isten-eszme fékezte meg, hanem az őshorda és az őskommuna. Az isten-eszme *mindig* elaltatta és eltompította a „szociális érzéseket", az eleven élet helyébe holt dolgokat csempészett, *mindig* a rabszolgaság (a legrosszabb, legkilátástalanabb rabszolgaság) eszméje volt. Az isten-eszme sohasem kötötte össze „az egyént a társadalommal", de mindig *gúzsba kötötte* az elnyomott *osztályokat* az elnyomók *isteni mivoltába* vetett hit kötelékével.

Az Ön meghatározása azért polgári (és tudománytalan, történetietlen), mert globális, általános, „robinsoni" fogalmakkal operál, nem pedig egy meghatározott történelmi korszak meghatározott *osztályaival*.

Más dolog a vad zürjén stb. isten-eszméje (a félvadé is), és megint más Sztruvéé és társaié. Mindkét esetben az osztályuralom támogatja ezt az eszmét (és ez az eszme is támogatja az osztályuralmat). A jóistennek és az isteninek „népi" fogalma nem más, mint „népi" ostobaság, elesettség, tudatlanság; pontosan ugyanolyan, mint a cárról, az erdei manóról alkotott „népi fogalom", vagy az a felfogás, hogy az asszony verve jó. Egyáltalán nem tudom megérteni, hogyan nevezheti „demokratikusnak" az isten „népi fogalmát" . . .

Nem igaz, hogy a filozófiai idealizmus „mindig csak az egyén érdekeit tartja szem előtt". Descartes talán inkább szem előtt tartotta az egyén érdekeit, mint Gassendi? Vagy Fichte és Hegel inkább, mint Feuerbach?

Hogy „az istenépítés a szociális alapelveknek az individuumban és a társadalomban való továbbfejlődési és felhalmozódási folyamata", — ez valósággal szörnyűség!! Ha Oroszországban szabadság volna, Önt az egész burzsoázia pajzsra emelné ezekért a szavakért, ezért a merőben burzsoá típusú és jellegű szociológiáért és teológiáért.

Nos egyelőre elég — amúgy is túl hosszúra nyúlt a levél. Még egyszer jó egészséget kívánok, meleg kézszorítással.

V. I.

Krakkóból Capri szigetére (Olaszország)
1913 decemberében.
Először 1924-ben jelent meg.

59

INESSZA ARMANDNAK

Most kaptam meg a táviratot, és mindjárt kicseréltem a borítékot, amelyet eredetileg A.-ba címeztem.

Mi van a Központi Lappal? Hiszen ez szégyen, gyalázat!! Még mindig nem jelent meg, és még levonatok sincsenek. Kérlek, érdeklődd meg, mi van vele, és tisztázd a dolgot.

A „Vorwärts"-nek az a száma, amelyben Kautskynak az az aljas kijelentése szerepel, hogy párt nincs (szó szerint: *die alte Partei sei verschwunden)*, az 1913. XII. 18-án megjelent 333. sz. Meg kell szerezni (a rue de Bretagne 49-ben vagy másutt) és tiltakozó hadjáratot kell szervezni. Mi a véleménycsere *mellett*, a Nemzetközi Szocialista Iroda határozata *mellett* vagyunk — **ezt NB** —, de mindenképpen Kautsky **aljas** kijelentése ellen[86]. Ezért könyörtelenül a fejére kell ütni, de hangsúlyozva, hogy mi az Aussprache (véleménycsere) etc. *mellett* vagyunk.

Krakkóból Párizsba
1913 december 18-a után

60

INESSZA ARMANDNAK

Bárgyún ostobák azok, akik „megijedtek“ a bizalmiaktól, mintha ez „sértő“ volna a sejtekre nézve. Szóval — mondják ők —, ha bizalmiakat *akarnak*, akkor nincsenek sejtek!

Nevetséges alakok! *Szavakon* lovagolnak, s nem gondolják meg, milyen pokolian bonyolult és furcsa az élet, hogy *egészen új* formákat produkál, amelyeket mi csak részben tudunk „megragadni“.

Az emberek legnagyobbrészt (a burzsoázia 99%-a, a likvidátorok 98%-a, a bolsevikok 60—70%-a) nem tudnak *gondolkodni*, s csupán **szavakat** *m a g o l n a k b e*. Bemagolták az „illegalitás“ szót. Jól bevésték az agyukba. El tudják ismételni. Betéve tudják.

De hogy *miként* kell megváltoztatni az *illegalitás formáit* az új helyzetben, hogyan kell emiatt **újból** tanulni a már megtanultakat és hogyan kell gondolkodni — ehhez nem értünk.

Az 1913. évi nyári tanácskozás (külföldön): elhatároztuk, hogy legyőzzük a hetes csoportot. 1913 ősze, a munkások **tömeg**-kampánya: a *t ö b b s é g* mellettünk van!! A „bizalmiak“ „köre“ (akiket nem a sejtek választanak!! Segítség!! — kiáltja Antonov, Iszaak és társai) elhatározta — a *tömegek* végrehajtották.

Hogyan csináljuk a dolgot? Nos, meg kell tanulni belelátni ebbe a „bonyolult“ gépezetbe. *Nem* tudnánk megcsinálni, ha nem volna illegalitás, és nem volnának sejtek. *És n e m t u d n á n k m e g c s i n á l n i*, ha nem volnának az illegalitásnak és a sejteknek új és *b o n y o l u l t* formái.

Nagyon érdekel, meg tudod-e ezt magyarázni az embereknek. Írj minél részletesebben.

„A munkás útitársá"-ból[87] *1* példányt kaptunk. 5000 darab *m á r* elfogyott!! Hurrá!! *Lássatok neki* nagyon erélyesen a női folyóiratnak[88]!

Krakkóból Párizsba
1913 december végén.

1914

61
D. WIJNKOOPNAK

Krakkó, 1914 január 12.

Kedves Wijnkoop elvtárs!

Szívből köszönöm kedves levelét. Remélem, olvasta a német szociáldemokrata lapokban („Vorwärts" és „Leipziger Volkszeitung") ellenfeleink cikkeit (például *I. K.-ét* — Rosa Luxemburg csoportjából — és *Z. L.-ét*, aki *semmilyen* oroszországi csoportot nem képvisel — a „Leipziger Volkszeitung"-ban). A német szociáldemokrata sajtó, különösen a „Vorwärts", bojkottál minket, s csak a „Leipziger Volkszeitung" közölte *egy* cikkünket (ezzel az aláírással: a „Szocial-Demokrat"-nak, az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt Központi Lapjának szerkesztősége)[89].

A „Bremer Bürgerzeitung"-ban Radek ír az orosz ügyekről. De Radek sem képvisel *semmilyen* oroszországi csoportot! Nevetséges dolog, hogy olyan emigránsok cikkeit közlik, akik semmit sem képviselnek, az Oroszországban valóban létező szervezetek képviselőinek cikkeit viszont nem fogadják el!

Ami pedig Kautsky álláspontját illeti, — hát el lehet képzelni ennél ostobább álláspontot? Valamennyi más ország mozgalmának tanulmányozza a történetét, bírálja a dokumentumokat, igyekszik megérteni a nézeteltérések *valódi lényegét*, a szakadások politikai jelentőségét. De ha Oroszországról van szó, Kautsky számára nem létezik történelem. Ma azt ismétli, amit Rosa Luxemburgtól hallott, tegnap azt ismételte, amit Trockijtól, Rjazanovtól és más újságíróktól hallott, akik csupán tulajdon „jámbor

óhajaikat" képviselik, holnap azt fogja ismételni, amit más orosz diákok vagy emigránsok méltóztatnak neki elmesélni, és így tovább. A „Neue Zeit" meg!! tele van közhelyekkel, szavalással, sehol egy tény, fogalmuk sincs arról, hogy mi a lényege azoknak a kérdéseknek, amelyekben eltér a véleményünk!! Tisztára gyerekség!!

Azt prédikálják, hogy lépjünk egységre pártunk likvidátoraival — ez abszurdum. Az egységet mi úgy valósítjuk meg, hogy tömörítjük Oroszország munkásait pártunk likvidátorai *ellen*. Mellékelten küldök egy dokumentumot, amelyet már bemutattunk a Nemzetközi Szocialista Iroda tagjainak. Ebben *tényeket, számokat* láthat, amelyek azt bizonyítják, hogy Oroszországban igenis mi képviseljük a párt (és a munkások óriási többsége) egységét, *szemben* a munkások támogatása nélkül működő likvidátor csoportokkal.

Sajnos még Pannekoek sem hajlandó megérteni a „Bremer Bürgerzeitung"-ban, hogy a két oroszországi szociáldemokrata áramlat cikkeit kell megjelentetni, nem pedig Radek cikkeit, aki csupán a saját tudatlanságát és a saját agyszüleményeit képviseli, és *nem óhajt pontos tényeket* közölni.

Még egyszer köszönetet mondok személy szerint Önnek, kedves Wijnkoop elvtárs, valamint a szociáldemokrata párt végrehajtó bizottságának kedves leveléért, és arra kérem, adja át üdvözletemet Gorter elvtársnak.

Remélem, nem ítéli meg túlságosan szigorúan rossz francia nyelvtudásomat.

Vl. Uljanov (N. Lenin)

Wl. Ulyanow. 51. Ulica Lubomirskiego. *Krakau* (Cracovie).

Krakkóból Hollandiába.

Először megjelent: „Pravda" 21. sz. 1934 január 21.

62

A „DZVIN" CÍMŰ FOLYÓIRAT SZERKESZTŐSÉGÉNEK

Jurkeviccsel nem beszéltem, de meg kell mondanom, az ukrán munkások külön szociáldemokrata szervezetbe való *elkülönülésének* hirdetése mélységesen felháborít[90].

Szociáldemokrata üdvözlettel *Lenin*

Krakkóból 1914 márciusában.
Először 1937-ben jelent meg.

63

INESSZA ARMANDNAK

Kedves Barátom! Küldöm az ukrán felhívás tervezetét a „Bányász Újság"[91] számára, és nagyon kérlek, hogy diplomatikusan *fogadtasd el* (persze nem az én nevemben és lehetőleg nem is a tiedben) Lola és néhány más ukrán *útján* (természetesen Jurkeviccsel *szemben* és *lehetőleg* úgy, hogy ne is tudjon róla ez az aljas gazember, ez a nacionalista kispolgár, aki a marxizmus zászlaja alatt a munkások nemzetek szerinti *megosztását*, *külön* nemzeti ukrán munkásszervezet létrehozását hirdeti).

Bizonyára megérted, miért nem akarok a *magam* nevében beküldeni egy ilyen tervezetet. Lola azt írta, hogy nekem ad igazat Jurkeviccsel *szemben*, de Lola naiv. Az ügy viszont nem várhat. Rettenetesen fontos, hogy az *ukrán szociáldemokraták közül* szót emeljen valaki az egység mellett és a munkások nemzetek szerinti megosztása *ellen* — és most a „Bányász Újság"-ot (amelyet csak ma, április 1-én, szerdán kaptam meg mint a „Puty Pravdi" vasárnapi számának mellékletét) *nyomban* fel kell erre használni.

Írd át a tervezetemet (természetesen *minden* változtatásba beleegyezem, csak a nemzetek szerinti megosztás elleni félreérthetetlen tiltakozás maradjon meg) — aztán Lola — akár *egyedül*, akár még valakivel — fogadja el, fordítsa le ukránra, majd **rajtam keresztül** küldje be a *„Puty Pravdi"-nak* a maga nevében vagy (inkább) az ukrán marxisták (vagy még jobb, ha az ukrán munkások) csoportja nevében (még ha csak 2—3 emberből áll is ez a csoport).

Diplomatikusan, gyorsan kell ezt elintézni Jurkevics-csel szemben és *az ő tudtán kívül*, mert ez a csirkefogó biztosan valami aljas dolgot fog művelni.

(Megkaptam a Sztyepanyuk előadásáról és Jurkevics felszólalásáról írt beszámolódat; őszintén szólva haragudtam rád: nem értetted meg, mi a *lényeg* Jurkevicsnél.)

Meleg kézszorítással *V. U.*

Az lenne a legjobb, ha a tervezetemet átírnátok az ukránok szájaíze szerint, s néhány eleven ukrán példával illusztrálnátok!! Én majd megnyomom a dolgot a „*Puty Pravdi*“-*nál.*

Krakkóból Párizsba
1914 április 1-én.

64

INESSZA ARMANDNAK

Kedves Barátom! Küldöm Lola levelét. Elolvasás után *azonnal* küldd vissza. (Lola nyilvánvalóan ravaszkodik, de valamicskét mégiscsak *előbbre jutunk* az ő révén. Nagyon kérlek, ha Zürichben leszel, mindenképpen igyekezz találkozni ukrán szociáldemokratákkal, s tisztázni, mi az álláspontjuk az önálló ukrán nemzeti szociáldemokrata szervezet kérdésében, és próbálj legalább egy kicsiny antiszeparatista csoportot szervezni.)

Ha Nyik. Vasz. még nem volt a nyomdánkban, kérje meg őket:

1) hogy ragasszák fel *mind a két* röplapot egy papírra, amelyen rajta van a nyomda nyomtatott fejléce

2) írják rá *németül* (ha nem tudnak, akkor franciául) a pontos árkalkulációt: (*α*) szedési költség, (*β*) 5000+1000 *ilyen és ilyen* papír, (*γ*) nyomási költség, és *összesen* mennyi.

Remélem, kiteszel magadért, s fokozott erővel fogsz (a „fontos ügy" előkészítése érdekében[92]) kutatni párizsi és svájci kapcsolatok (főleg levelezési kapcsolatok) után.

V. U.

P. S. Nem lehetne elutazásod előtt összes könyveinket (Kamszkijtól is: Orlovszkij könyvtárából) *Nyik. Vasz.*-*nál* összegyűjteni és **megesketni**, *hogy nem engedi széthordani őket?* Ha brother* írt a könyveiről, azokkal is éppígy kell tenni. Kérlek, szerezd meg ebből a könyvtárból (Orlovszkijéból; Kamszkijnál van), vagy in-

* — fivér. — *Szerk.*

tézkedj, hogy szerezzék meg az OSzDMP *II. kongresszusának jegyzőkönyvét*, és mielőbb küldd el nekem. Még valami:

Újból ki kell adni a párt programját és szervezeti szabályzatát (az 1912 januári módosításokkal)[93]. A KSO* adja nyomdába *(tudakolja meg pontosan az árat)* és küldje el nekünk a *második* korrektúrát; majd akkor megmondjuk, hány példányban nyomják ki.

[„Az OSzDMP programja és szervezeti szabályzata".]

Nincs meg Párizsban a „Szocial-Demokrat" *11.* száma (1910. II. vagy III.)? Ha megvan, küldjétek el az **összes** példányokat.

Krakkóból Párizsba
1914 április 24-én.

---

* — KSzB (Külföldi Szervezet Bizottsága). — *Szerk.*

65

N. N. NAKORJAKOVNAK

1914. V. 18.

Kedves Nazar elvtárs!

Nagyon köszönöm a 13. cenzus bulletinjeit és a 12. cenzus (1900) ötödik kötetét.

Egyre vártam, hogy a napokban megjön a 13. cenzus (census of 19*1 0) ugyanezen* kötete is (Agriculture), de csak nem akar megérkezni. A statisztikai hivatal valószínűleg már elküldte Önnek, hiszen Gurvics azt írta, hogy ez a kötet már megjelent. Írja meg kérem, megvan-e Önnek ez a kötet (Agriculture. Census of 19 *1 0)*, meg tudja-e szerezni, és elküldheti-e; akkor azonnal feladom a portóköltséget.

Ne feledje el, hogy új címem: Poronin (Galizien). Üdvözlöm a gyönyörű oroszországi május elseje alkalmából: egymagában Pétervárott 250 000!! A „Puty Pravdi" május elsejei számát elkobozták, de a „Novij Mir"-ből[94] megtudtam, hogy Ön gyakran hozzájut az elkobzott számokhoz is. Az oroszországi hírek általában arról tanúskodnak, hogy a forradalmi hangulat nemcsak a munkásosztály körében fokozódik.

Szima V. 15-én Krakkóból (Zakład Kąpielowy D-ra Kadena w *Rabce*, Galizien) nyárára egy Krakkó és Poronin közötti faluba költözik; nagyon örül, hogy kapott helyet.

N. K. üdvözletét küldi. Szívből kívánom, hogy gyógyuljon meg és pihenje ki magát a nyáron.

V. I.

P. S. Nemrégiben hírt kaptunk az uráli szervezettől: egész jól áll az ügyünk. Elpusztíthatatlan és egyre növekszik!

Poroninból New Yorkba.
Először 1930-ban jelent meg.

66

SZ. G. SAUMJANNAK

1914. V. 19.

Kedves Szuren! Megkaptam IV. 17-i levelét. Remélem, válaszolni fog, miután elolvasta a „Proszvescsenyijé"-ben a nemzetek önrendelkezési jogáról szóló cikkem befejezését[95] (most írom).

Az An ellen írt brosúrájáról *feltétlenül* adjon egy Selbstanzeigét* vagy ismertetést a „Proszvescsenyije" számára[96].

Ezenkívül a következő tervem van. A „kulturális nemzeti autonómia" ostoba hívei elleni harc céljából az oroszországi szociáldemokrata munkásfrakció terjesszen az Állami Duma elé egy törvényjavaslatot a nemzetek egyenjogúságáról és a nemzeti kisebbségek jogainak védelméről.

Nos, írjunk egy ilyen tervezetet[97]. Az egyenjogúság általános megfogalmazása, — az ország] autonóm, és önkormányzattal felruházott területi egységekre való felosztása többek között nemzeti ismérv alapján (a helyi lakosság jelöli ki a határokat, s az országos parlament hagyja jóvá) — az autonóm területek és körzetek, valamint a helyi önkormányzati egységek hatásköre; — az autonóm területeknek, zemsztvóknak stb. nincs joguk arra, hogy a nemzetek egyenjogúságát bármilyen formában megsértsék; demokratikusan választott, közös iskolai tanácsok stb., a nyelvek szabadsága és egyenjogúsága — a községi intézmények stb. választják meg a hivatalos nyelvet — a kisebbségek védelme: arányos részesülés a kiadások felhasználásában, külön (ingyenes) tantermek a

* — szerzői közleményt. — *Szerk.*

„más fajtájú" tanulók és „más fajtájú" tanítók számára, „más fajtájú" részlegek a múzeumokban, könyvtárakban, színházakban stb.; minden polgárnak joga van arra, hogy (a bíróság előtt) jogorvoslást keressen az egyenjogúságtól való mindennemű eltérés respective* a nemzeti kisebbségek jogainak mindennemű „megsértése" esetén (a lakosságnak a vegyes területeken ötévenkénti, az egész állam területén tízévenkénti összeírása) stb.

Úgy vélem, hogy ezen az úton népszerű formában megmagyarázhatjuk, milyen ostobaság a kulturális nemzeti autonómia, és egyszer s mindenkorra *végezhetünk* ennek az ostobaságnak a híveivel.

Valamennyi, vagy legalábbis igen sok oroszországi nemzet marxistái kidolgozhatnának egy ilyen törvényjavaslatot.

Írja meg azonnal, hajlandó-e segíteni. Általában írjon **gyakrabban**, legalább hetenként egyszer. Megbocsáthatatlan hanyagság, ha sokáig késik a válasz, ezt ne feledje el, különösen most!!

Kézszorítással *V. I.*

Poroninból Bakuba.

Először 1930-ban jelent meg.

---

* — illetve. — *Szerk.*

67

INESSZA ARMANDNAK

Most olvastam, my dear friend*, Vinnyicsenko új regényét, amelyet elküldtél[98]. Micsoda tömény badarság! Összehord mindenféle „szörnyűséget", összekever egy adag „becstelenséget" meg „szifiliszt", némi regényes gaztettet — aljas zsarolást valami titokkal kapcsolatban (s a kiszemelt áldozat húgát megteszi a gazember szeretőjévé), aztán törvényt ül a doktor felett! S mindezt nyakon önti egy adag hisztériával, különcködéssel, s feltálalja a „saját" elméletét a prostituáltak megszervezéséről. Ez az utóbbi gondolat éppenséggel nem volna rossz, de *épp* a szerző, maga Vinnyicsenko csinál belőle badarságot, élvezettel *csámcsog* rajta, egyre ezen „lovagol". A „Recs" azt mondja a regényről, hogy Dosztojevszkijt utánozza, és hogy vannak benne értékek. Véleményem szerint csakugyan utánozza, mégpedig gyalázatosan rosszul utánoz egy gyalázatosan rossz Dosztojevszkijt. Persze az életben külön-külön előfordulnak mindazok a „szörnyűségek", amelyeket Vinnyicsenko lefest. De aki valamennyit egy csokorba gyűjti, mégpedig *úgy*, ahogyan Vinnyicsenko, az *túl feketére festi* még a szörnyűségeket is, az rémképekkel gyötri a saját és az olvasó képzeletét és felbolygatja saját magát is, meg az olvasót is.

Egyszer együtt töltöttem egy éjszakát egy beteg (delirium tremenses) elvtárssal, egyszer meg „lebeszéltem" az öngyilkosságról egy elvtársat (öngyilkossági kísérlete után), aki aztán néhány év múlva mégiscsak öngyilkos lett. Mindkét emlék — à la** Vinnyicsenko. De mindkét

* — kedves barátom. — *Szerk.*
** — féle. — *Szerk.*

eset a két elvtárs életének csupán egy kis darabja volt. Vinnyicsenko, ez az önimádatban szenvedő, nagy igényű sültbolond viszont összehordott egy egész kollekciót csupa szörnyűségekből; — az egész afféle „kétkrajcáros panoptikum". Brrr ... zavaros hülyeség, sajnálom az időt, amelyet elolvasására pazaroltam.

Poroninból Fiuméba
1914 június 5-én.

68

INESSZA ARMANDNAK

The precedent letter I've sent in too much hurry. Now I can more quietly speak about our „business"*.

Remélem, el tudtál igazodni a jelentésben[99]. A legfontosabbak a feltételek, *1—13* (azután a rágalmazással foglalkozó 4., ez kevésbé fontos). Ezeket jól ki kell domborítani.

NB: Kerüljön be *a jelentésbe* egy betoldás az 1914. IV. 4-i tüntetésre[100] vonatkozólag a likvidátor újság *megszüntetésének* kérdéséhez. Egy Plehanov „Jegyinsztvó"-jára vonatkozó rész ugyancsak kerüljön be a jelentésbe, a *külföldi csoportok* kérdéséhez.

Biztos vagyok benne, hogy azok közé tartozol, akik, ha egyedül állnak egy felelős poszton, kibontakoztatják képességeiket, megedződnek, keményebbé és bátrabbá válnak, — s ezért konokul *nem hiszek* a pesszimistáknak, vagyis azoknak, akik azt mondják, hogy te... aligha... Ostobaság és még egyszer ostobaság! Nem hiszem! Kitűnően meg fogod állni a helyed! Ékesszólásoddal mindannyiukat keményen vissza fogod verni, és nem fogod hagyni, hogy Vandervelde félbeszakítson és közbekiáltson. (Ilyen esetben hivatalosan tiltakozz az *egész* Végrehajtó Bizottságnál és fenyegesd meg őket, hogy távoztok + az egész küldöttség tiltakozzon írásban.)

Szót kell adniuk neked, hogy elmondhasd a jelentést. Mondd azt, hogy ezt kéred, s hogy konkrét, gyakorlati *javaslataid vannak.* Mi lehet ennél praktikusabb és gya-

* — Az előző levelet túlságosan nagy sietségben küldtem el. Most nyugodtabban beszélhetek „ügyünkről". — *Szerk.*

korlatiasabb? Mi a magunkéval jövünk, ti a magatokéval — aztán majd meglátjuk. Vagy közös határozatokat fogadunk el, vagy jelentést teszünk kongresszusainknak, *mi a mi pártunk kongresszusának*. (Valójában persze *semmit sem* fogadunk el.)

Szerintem a lényeg: be kell bizonyítani, hogy csak mi vagyunk párt (a másik tábor: fiktív blokk, illetve apró csoportok), csak mi vagyunk munkáspárt (a másik tábort a burzsoázia pénzeli és istápolja), csakis mi képviseljük a *többséget*, a $^4/_5$ részt.

Ez az egyik. A másik: *minél népszerűbben* meg kell magyarázni (én erre teljesen képtelen volnék az én nyelvtudásommal, neked viszont sikerülni fog), hogy a *Szervező Bizottság* = fikció. A realitás, amely mögötte rejlik, *mindössze* egy szentpétervári likvidátor publicista csoport. Bizonyíték? Az írásaik . . .

Az Augusztusi Blokk felbomlása. (NB a lettek távozása.)

(V. ö. „Proszvescsenyije" 5. sz., cikkemet[101] elküldöm Popovnak.)

Érv: a letteknél önök (mármint a bolsevikok) alig vannak túlsúlyban, alig vannak többségben. Válasz: „Igen, alig. De ha várnak egy kicsit, ez a többség hamarosan écrasante* lesz."

1912 januárjában kizártuk a pártból a likvidátor csoportot. Eredmény? Vajon létrehoztak egy *jobb* pártot?? *Semmilyent sem* hoztak létre. Augusztusi Blokkjuk teljesen felbomlott, — a burzsoázia segíti őket — a munkások elszöknek tőlük. Vagy elfogadják a mi feltételeinket, vagy semmiféle rapprochement**, unitéről*** nem is beszélve!!

Érvek Jagello ellen: *idegen* párt. Nem hiszünk neki. Csak egyesüljenek a lengyelek.

Érv Rosa Luxemburg ellen: *nem az ő* pártja a *reális*, hanem az „ellenzék". Bizonyíték: Varsónak a munkáskúriából *3 elektora* volt: *Zalewski*, *Bro-*

* — elsöprő. — *Szerk.*

** — közeledés. — *Szerk*

*** — egység. — *Szerk.*

nowski és Jagello. *Az első kettő* az ellenzékhez tartozik. (Ha erről Rosa hallgat, kényszeríteni kell, hogy nyilatkozzék. Ha tagad, követelni kell a jegyzőkönyvet, s meg kell mondani, hogy Rosa L. *hazugságát le fogjuk leplezni.*) Szóval az **összes** varsói **szociáldemokrata** elektorok = ellenzék (a IV. duma választásai). És Lengyelország többi részében? *nem tudjuk!!* Adják meg az elektorok *névsorát!!*

Kautskynak Rosa ellen és az ellenzék mellett írt levele megjelent a „Pravdá"-ban[102].

Ezt a számot elküldöm Popovnak. Lehet *idézni* belőle.

Általában úgy látom, inkább *túlságosan* sok „részletről" számoltam be (ahogy kérted), mint túl kevésről.

Mindenesetre hármasban mindig fogtok találni érveket, argumentumokat és tényeket, s mindig jogotokban áll majd külön tanácskozni — a küldöttség szónokának kijelöléséről etc.

Az SzB és a Bund pimaszul *hazudni* fog:

„... Nekünk is van — mondják majd — földalatti szervezetünk. Az augusztusi konferencia elismerte..."

Nem igaz! A külföldi irodalom. A lapok?

A lettek távozása? Döntésük?

Idézetek a „Nasa Zarjá"-nak és a „Lucs"-nak az illegalitás ellen intézett támadásaiból!! (Ezek — „ügyetlenül megfogalmazott mondatok"?? Nem igaz! Ezeket *a tömegek* között lépten-nyomon hangoztatja néhány, egy *maroknyi*, likvidátor munkás, s ez égbekiáltó dezorganizálás.)

Vagy: nektek sincs illegális szervezetetek

és a „Pravda" 40 000 példányban csak fecseg talán az illegalitásról? Vagy talán a munkások engedik magukat az orruknál fogva vezetni??

hát az 1913 nyarán lefolyt tanácskozás és ennek *határozata:* a képviselők hatos csoportja lépjen a porondra. Azután 6722 szavazat mellettünk, 2985 ellenünk. 70%-os többség!!

A szakszervezetek és a biztosító pénztárak kérdésé-

vel minél többet kell foglalkozni: ez roppant erősen hat az európaiakra. Nem fogjuk engedni, hogy a likvidátorok dezorganizálják a szakszervezetekben és a biztosítópénztárakban kiharcolt szilárd többségünket!!

I've forgotten the money question. We will pay for letters, *telegrams* (please wire oftener) & railway expenses, hotel expenses & so on. Mind it!

If possible, try to be on Wednesday evening already in Brussels in order to arrange, *p r e p a r e* the delegation, hogy megállapodjatok egymás közt & so on.

If you succeed to receive the first rapport, for 1—2 hours, — it is almost all*. Azután már nincs más dolgunk, minthogy „megmakacsoljuk" magunkat, kiszedjük belőlük az „ő" contreproositionjaikat** (mind a 14 kérdésben) és kijelentsük: *n e m é r t ü n k e g y e t*, majd pártunk kongresszusa elé terjesztjük. (Egyetlenegy javaslatukat sem fogadjuk el.)

Ha szóbakerül a letéteményesnél levő pénz, hivatkozzatok az 1912 januári határozatra[103], és tagadjatok meg minden további felvilágosítást. Mondjátok meg, hogy mi nem mondunk le a jogunkról!!

Popovnak elküldöm Plehanov cikkeit (a „Pravdá"-hól) a **likvidátorokról**[104]. Idézzen belőle, és mondja azt, hogy a „Pravda" véleménye *n e m* változott.

Poroninból 1914 július 15-e előtt.

---

* — Megfeledkeztem a pénzkérdésről. Megfizetjük a leveleket, *táviratokat* (kérlek, sürgönyözz gyakrabban) és a vasúti, szállodai költségeket stb. Ne feledd el!

Ha lehetséges, igyekezz már szerda este Brüsszelben lenni, hogy elrendezd a dolgokat, *e l ő k é s z í t s d* a küldöttséget, hogy megállapodjatok egymás között stb.

Ha sikerül elsőnek elmondanod a jelentést, s erre kapsz 1—2 órát — ez csaknem minden. — *Szerk.*

** — ellenjavaslataikat. — *Szerk.*

69

EGY LETT SZOCIÁLDEMOKRATÁNAK

Kedves Hermann elvtárs!

Úgy vélem, hogy *fontos* pillanathoz érkeztünk a lett szociáldemokráciának az OSzDMP-hez való viszonyában (vagyis a Központi Bizottsághoz — az OSzDMP bolsevik *részéhez* való viszonyában —, ha ez így jobban tetszik az önök legitimistáinak, akik egy kicsit „számolni" akarnak a likvidátorokkal).

Itt világos és becsületes beszédre van szükség.

1911—1914-ben a lettek (a KB-jük) likvidátorok voltak.

Az 1914. évi kongresszuson[105] a likvidátorság ellenfeleiként léptek fel, de a Szervező Bizottság és a Központi Bizottság közti nézeteltérésben *semleges* álláspontra helyezkedtek.

Most, Brüsszel után, a „Trudovaja Pravda" 32. számában megjelent határozat után[106] a lettek be akarnak lépni pártunkba, megegyezést akarnak kötni a KB-vel.

Jó lesz ez?

Jó lesz, ha világosan tudatában vannak annak, hogy mit tesznek, és ezt becsületesen akarják is.

Rossz lesz, ha anélkül csinálják, hogy világosan tudatában volnának ennek, anélkül, hogy szilárdan elhatároznák magukat és számolnának a következményekkel.

Aki legitimitást akar a stockholmi—londoni (1906—1907) OSzDMP visszaállítása értelmében, az jobban teszi, ha nem lép be pártunkba: csak civakodás, csalódás, sértődés és kölcsönös akadékoskodás származhat belőle. Ez a „legrosszabb típusú föderáció" volt (így nevezi az OSzDMP

1912 januári konferenciájának határozata[107]). Ez — *rothadás*. Ki ezzel a rothadással!

Ha a föderalizmus maradványait akarják védelmezni (pl. a stockholmi megállapodást és a lett KB egy tagjának *delegálását* az oroszországi KB-be[108]), akkor kár akkora hűhót csapni! Mi ebbe, véleményem szerint, nem megyünk bele. Ez játék, amolyan Tyszka-féle diplomácia (mely most utánzókra talált a lengyel ellenzék soraiból való gazemberek között, akik Brüsszelben áttáncoltak a likvidátorokhoz), nem pedig harmonikus együttműködés. Egyetértünk-e *elvileg?* Igen vagy nem? Ha igen, akkor együtt kell *nekimennünk* (1) a likvidátorságnak, — (2) a „nacionalizmusnak" (= (a) „kulturális nemzeti autonómia" és (b) bundista szeparatizmus), — (3) a föderalizmusnak.

Mi ezeket az elveket világosan, nyíltan Oroszország egész munkásosztályának színe előtt írtuk a zászlónkra *1912 januárjában*. Azóta nem kis idő telt el. Azóta tisztázhatták és tisztázniuk is kellett a kérdéseket.

Ha már megállapodunk, állapodjunk meg világosan és becsületesen. Szerintem nem helyénvaló és nem méltó hozzánk, hogy bujócskát játsszunk. *Komoly háborút* viselünk: az egész burzsoá értelmiség, a likvidátorok, a Bund nacionalistái és szeparatistái, a nyílt és leplezett föderalisták mind ellenünk vannak. Vagy megállapodást kötünk mindezen ellenségek *ellen*, vagy ha nem, akkor *jobb, ha elhalasztjuk* a dolgot.

Ha nem vagyunk teljesen meggyőződve a frigy tartósságáról, jobb csak az eljegyzésnél maradnunk, mintsem hogy lekössük magunkat egy házassággal!!

Mindez az én személyes véleményem.

De nagyon szeretném, ha megértenénk egymást és tisztáznánk az ügyet. Ha Brüsszelben a fő kérdésben meg tudtunk egyezni, akkor minden *diplomácia nélkül* feltehetjük és fel is kell tennünk a kérdést, hogy köthetünk-e egymással tartós szerződést.

Nagyon aggaszt, hogy a lettek egy része
híve a kulturális nemzeti autonómiának vagy ingadozik
híve a bundista föderalizmusnak vagy ingadozik

ingadozik, hogy szembeszálljon-e a Bund nacionalizmusával és szeparatizmusával,

ingadozik, hogy támogassa-e azt a követelésünket, hogy szüntessék meg a pétervári dezorganizálók klikkjének likvidátor lapját[109] stb.

Nagy-e ez a rész? — általában és a központi bizottsági tagok között? — a munkások között és az értelmiség körében?

Van-e befolyása?

Mert hiszen *mi* harcolunk Pétervárott és egész Oroszországban a likvidátorok ellen. Mi lesz, ha az önök *lelkiismerete nem engedi*, hogy segítsenek nekünk hadat viselni a likvidátorok és a bundisták ellen?? Hiszen akkor lelkiismeretlenség, sőt ostobaság lenne *tartós* szerződést kötnünk!

S most ráadásul a lengyel ellenzéknek ez az aljas csűrés-csavarása a likvidátorok *érdekében* (a brüsszeli határozat *megszavazása)*, a nacionalizmus *érdekében* (a kulturális nemzeti autonómia „vitás ponttá" nyilvánítása), a föderalizmus *érdekében* (a PSD-vel* kötött *régi*, 1906-os, Tyszka-féle szerződés követelése).

Világosságot, mindenekelőtt világosságot! Aki nem tisztázta maga előtt a helyzetet és annak a harcnak a feltételeit, melyet a proletárdemokrácia a burzsoá demokrácia (= a likvidátorok és a nacionalisták) ellen vív, *az jobb, ha vár*.

Szeretném tudni, mi az Ön véleménye!

Lenin

Nagyon örülnék, ha megtudhatnám, hogy „Paragrafus" mit tart ezekről a kérdésekről. Mutassa meg neki a levelemet!

(Arra kérem, adja oda a KB-nk „14 pontját"[110] egy napra Rudénak, hogy elolvashassa.)

Poroninból Berlinbe
1914 július 18-án.
Először 1935-ben jelent meg.

---

* — LSzD (Lengyel Szociáldemokrácia). — *Szerk.*

70

A GRANAT-KIADVÁNYOK SZERKESZTŐSÉGÉNEK

1914. VII. 21.

Igen tisztelt Kolléga!

Legnagyobb sajnálatomra több egészen kivételes és előre nem látott körülmény (kezdve Malinovszkij távozásán) arra kényszerített, hogy mindjárt az elején félbeszakítsam Marxról szóló cikkemet[111], és miután többször eredménytelenül próbáltam időt szakítani magamnak a folytatására, arra a következtetésre kellett jutnom, hogy őszig nem tudom befejezni a munkát.

Nagyon kérem elnézésüket, és remélem, hogy oly hasznos kiadványuk szerkesztői találnak majd egy másik marxistát, aki határidőre el fog készülni a cikkel.

Őszinte híve *V. Iljin*

Poroninból Moszkvába.

Először 1930-ban jelent meg.

71
A GRANAT-KIADVÁNYOK SZERKESZTŐSÉGÉNEK

Tisztelt Kolléga! Néhány nappal ezelőtt, amikor már teljesen feladtam a reményt, hogy be tudom fejezni a munkát, küldtem egy lemondólevelet, és egyben elnézésüket kértem. Most viszont a politikai helyzet, amelytől oly nagy mértékben függök, hirtelen ismét teljesen megváltozik: először is Szentpétervárott 1914. IX. 4-ig elrendelték a statáriumot, amiről ma szereztem tudomást az orosz lapokból, és ez nyilvánvalóan azt jelenti, hogy addig nem jelenik meg az a lap sem, amelynek munkatársa vagyok, másodszor, a háború miatt nyilvánvalóan félbeszakad számos *sürgős* politikai teendő, amely igénybe vette az időmet. Ezért most folytathatnám a Marxról elkezdett cikket, és valószínűleg rövid idő alatt be is tudnám fejezni. Ha még nem rendelték meg mástól és nem kötöttek le más szerzőt, kérem, táviratozzon (az én költségemre): Ulyanow. Poronin. Dolgozzon.

Ha már lekötöttek más valakit, szíveskedjen levelezőlapon értesíteni.

Őszinte tisztelettel *V. Iljin*

Absender: Wl. Ulyanow.
Poronin (Galizien). Ausztria.

Poroninból Moszkvába
1914 július 28-án.

72

V. A. KARPINSZKIJNAK

Kedves K.! Levelezőlapját megkaptam, és sietek válaszolni rá. Legyen türelemmel egy kissé: értesíteni fogjuk, hogy mit lehet és mit kell tenni abban a dologban, amelynek megvalósulását Ön óhajtja (és mi is óhajtjuk)[112]. Ne feledje egyébként, hogy itt most egészen különleges legalitás áll fenn; beszélt erről lausanne-i barátainkkal? Feltétlenül beszéljen velük erről.

Mi Bernben maradunk. Cím: Donnerbühlweg 11/a. Uljanow.

Ami az előadást illeti, még nem tudom, mit tegyek. Meg kell fontolni és alaposabban meg kell beszélni a dolgot. Hány emberre lehet számítani önöknél[113]?

Valamennyien üdvözletünket küldjük. Kézszorítással

Lenin

P. S. Esetleg a critique* és az én anticritique-om** jobb téma lenne a megbeszélésre? Még csak két szót: nem lehet formalisztikusan védeni a németek aljas sovinizmusát. Voltak rossz határozatok és voltak jók, s voltak jó és rossz nyilatkozatok. De mindennek van határa! *És ezt túllépték.* Nem szabad tűrnünk, nem szabad diplomáciai játékot űznünk, hanem teljes erőnkből szembe kell szállnunk a szégyenletes sovinizmussal!!

Bernből Genfbe
1914 szeptember 27-e után.
Először 1929-ben jelent meg.

* — bírálat. — *Szerk.*
** — ellenbírálat. — *Szerk.*

73

V. A. KARPINSZKIJNAK

Kedves Karpinszkij! Felhasználom az alkalmat, hogy őszintén beszéljek Önnel.

Megvan *minden* okunk felkészülni arra, hogy a svájci rendőrség és a katonai hatóságok (az orosz vagy a francia követ stb. *egyetlen intésére)* haditörvényszék elé állítanak vagy kiutasítanak bennünket a semlegesség megsértése stb. miatt. Ezért levélben semmiről se írjon nyíltan. Ha valami közölnivalója van, írja láthatatlan tintával. (Jel: aláhúzott keltezés.)

Úgy határoztunk, hogy a nem nagyon olvasmányos tézisek helyett inkább a *mellékelt* kiáltványt adjuk ki[114]. Értesítsen, ha megkapta, de csak így említse: „A kapitalizmus fejlődése".

Ki kellene adni. De azt tanácsoljuk Önnek, hogy csak azzal a feltétellel tegyék, ha a legnagyobb óvatossággal járnak el (illetve ha *van módjuk* így eljárni)!!

Senkinek sem szabad tudni, *hol* és ki adta ki. A kéziratot égessék el!! A kiadványt *kizárólag* valamilyen befolyásos svájci polgárnál, képviselőnél stb. helyezzék el megőrzésre.

Ha ez nem lehetséges, *ne* adják ki.

Ha nem lehet kinyomatni, mimeográfon sokszorosítsák (szintén maximális óvatossággal). Válaszoljon: a kapitalizmus fejlődését megkaptam *(ennyi meg ennyi)* példányban = ismét kiadom ennyi meg ennyi példányban.

Ha sem nyomtatásban, sem sokszorosítva nem lehet kiadni, azonnal írjon. Majd csak kisütünk valami mást. Válaszoljon részletesebben.

(Ha sikerül kiadni, *alkalomadtán*, küldje ide ($^3/_4$-ét); majd mi találunk helyet, ahol megőrzik.)

Várom a választ! *Lenin*

NB | P. S. A kiadásra majd találunk pénzt. Csak előre írja meg, *mennyi* kell, mert *nagyon* kevés a pénzünk. Nem lehetne a KSzB-től[115] szerezni erre a célra 170 frs-t*?

Bernből Genfbe
1914 október 11-e előtt.
Először 1929-ben jelent meg.

* — frankot. — *Szerk.*

74

V. A. KARPINSZKIJNAK

Kedves Barátom! Ma Plehanov előadásán felszólaltam az előadó sovinizmusa ellen. Kedden szándékozom itt előadást tartani. Genfben szerdán szeretnék beszélni (Az európai háború és az európai szocializmus)[116]. Beszéljék meg és lehetőleg minél konspiratívabban szervezzék meg a dolgot, hogy ne kelljen engedélyt kérni (persze az is kívánatos, hogy maximális számú hallgatóság gyűljön össze). Hogy miként csinálják, azt önök ott jobban tudják. Minél nagyobb legyen a hallgatóság, de minél kevesebbet tudjon róla a rendőrség és minél kevésbé avatkozzék bele (illetve minél kisebb legyen ez a veszély). Bernben a csoport tagjai és az ő ajánlásukra meghívott vendégek (120—130 ember) előtt tartottam meg az előadásomat, minden plakát stb. nélkül. Nem lenne jobb ezt a módszert követni?

Azonnal válaszoljon a következő címre: M. Ryvline. Villa Rougemont. Chailly sur Lausanne. Az én részemre. Kedden itt, Lausanne-ban tartok előadást, s válaszának kedd estig meg kell érkeznie. Majd amikor találkozunk, részletesebben megbeszéljük ügyeinket. Tehát ha Genfben engedélyre van szükség, inkább tízszer is gondolja meg, nem jobb-e egy zártkörű összejövetel. Ezt persze Ön döntse el. Ha sikerül szerdán nyélbeütni a dolgot (az előadást szerda estére tűzze ki), akkor szerda reggel érkezem.

Kézszorítással *Lenin*

Lausanne-ból Genfbe
1914 október 11-én.
Először 1929-ben jelent meg.

75

V. A. KARPINSZKIJNAK

Kedves K.! Éppen genfi tartózkodásom idején *örvendetes* hírek érkeztek Oroszországból. Megjött az orosz szociáldemokraták Vanderveldéhez intézett válaszának szövege is[117]. Ezért úgy határoztunk, hogy a külön kiáltvány helyett inkább a Központi Lap, a „Szocial-Demokrat" következő számát adjuk ki[118]. Ezt a döntést ma, hogy úgy mondjam, végleges formájában megfogalmazzuk.

Tehát kérem, tegyen meg mindent, mégpedig mielőbb, hogy találjunk egy franciát, vagyis egy svájci állampolgárt, aki vállalja a felelős szerkesztő szerepét, és kidolgozhassuk a költségvetést. Ami a terjedelmet illeti, két oldalra tervezzük, körülbelül olyan formátumban, mint a párizsi „Golosz". A megjelenés időpontját *nem* határozzuk meg; kezdetben aligha jelenhet meg gyakrabban, mint *havonta* 2—3-szor. A példányszám nem lesz nagy, mert a mi irányzatunk mellett nem számíthatunk a nyárspolgárokra (500 pld.?). Ára körülbelül 10 centimes. Ez még mind csak *elképzelés*, de Önnek tudnia kell róla, hogy beszélhessen a szedővel.

Tehát mibe kerülne?

Mennyi időbe telik egy ilyen szám megjelentetése (szedés etc.).

Azután a betűtípus? Csak nagy van-e, vagy van kicsi, petit is? Ha a „Golosz" formátumát vesszük alapul, hány ezer betű fér el a 2 oldalon 1) nagy betűvel, 2) kicsivel, petittel?

A kiszedett kiáltványt nem kell szétdobni: betesszük a lapba. Hétfőre küldünk néhány apróbb módosítást

hozzá és elküldjük a *megváltoztatott* aláírást (mert most, hogy érintkezésbe léptünk Oroszországgal, már *hivatalosabban* fogunk fellépni).

Ezer üdvözlet!

Lenin

P. S. Kérem, kísérje figyelemmel, hogy egészen pontosan (késedelem nélkül) kapja-e meg a leveleimet.

Bernből Genfbe
1914 október 17-én.
Először 1929-ben jelent meg.

76

A. SLJAPNYIKOVNAK[119]

1914. X. 17.

Kedves Barátom! Tegnap este érkeztem haza előadókörutamról, s már vártak a levelei. Szeretettel üdvözlöm és kérem, köszöntse nevemben valamennyi orosz barátunkat! A Vanderveldének adott válasz tegnap a fordítóhoz került, még nem láttam a szöveget. Mihelyt megkapom, írok róla.

Nézetem szerint most az a legfontosabb, hogy következetes és szervezett harcot indítsunk a sovinizmus ellen, amely az egész burzsoáziát és az opportunista (és az opportunizmussal megbékélő — tel Mr. Kautsky!*) szocialisták többségét hatalmába kerítette. De az ebből a harcból adódó feladataink teljesítése érdekében mindenekelőtt a *saját* országunkban jelentkező sovinizmus ellen kell harcolnunk — konkrétan: a Maszlov- és Szmirnov-féle uraságok ellen (lásd „*Russzkije Vedomosztyi*“ és „*Russzkoje Szlovo*“), akiknek olvastam a „műveit“, vagy Szokolov, Meskovszkij, Nyikityin urak és mások ellen, akiket Ön látott vagy akikről hallott. Plehanovból — amint azt, gondolom, már megírták Önnek — francia soviniszta lett. A likvidátorok táborában, úgy látszik, megindult a bomlás**. Alekszinszkij, *mint mondják*, franciabarát. Koszovszkij (bundista, jobboldali, hallottam az előadását) német-

* — mint amilyen Kautsky úr! — *Szerk.*

** A mi párizsi értelmiségijeink (akiket a munkások majorizáltak a szekcióban) beálltak önkéntesnek (Nyik. Vasz. Antonov és mások), s az eszerekkel közösen kiadtak egy ostoba pártonkívüli felhívást. Megküldték Önnek.

barát*. Valószínűnek látszik, hogy a likvidátor uraknak Alekszinszkijjel és Plehanovval alkotott „brüsszeli blokkja" fő vonalában teljes egészében Kautsky után fog igazodni, aki most valamennyi közt a *legártalmasabb*. Annyira veszélyes és aljas a szofisztikája, amely a legsimább és legémelyítőbb frázisokkal takargatja az opportunisták ocsmányságait (a „Neue Zeit"-ben). Az opportunisták — leplezetlen rossz. A német „centrum", élén Kautskyval — a legveszedelmesebb, leplezett, diplomatikusan kendőzött rossz, amely port hint a munkások szemébe, megrontja gondolkodásukat és lelkiismeretüket. A mi feladatunk most: feltétlenül és nyíltan harcolni a nemzetközi opportunizmus és takargatói (Kautsky) ellen. Ezt meg is fogjuk tenni a Központi Lapban, amelyet hamarosan kiadunk (valószínűleg 2 oldal terjedelemben). Most teljes erőből támogatnunk kell azt a jogos gyűlöletet, amelyet a németek gyalázatos viselkedése keltett az öntudatos munkásokban, és el kell érnünk, hogy ez a gyűlölet olyan politikai következtetésre késztesse őket, hogy *nem szabad megtűrni* az opportunizmust és az opportunizmussal szembeni legcsekélyebb elnézést sem. Ez nemzetközi feladat. Ez a feladat ránk hárul, mert nincs más, aki elvégezze. Ez elől nem szabad meghátrálnunk. Nem helyes az Internacionálé „egyszerű" felélesztésének jelszava (mert a Kautsky—Vandervelde vonalnak megfelelő rothadt, békülékeny határozat veszélye igen nagy!). Nem helyes a „béke" jelszava sem — a jelszó az legyen, hogy a nemzeti háborút át kell változtatni polgárháborúvá. (Ez talán hosszú időbe telik, s ennek számos előfeltétele lehet, sőt lesz is, de az egész munkát éppen *ezen a vonalon*, ennek az átváltoztatásnak a szellemében, ebben az irányban kell folytatni.) Nem a háború szabotálására van szükség, nem egyes, individuális megnyilvánulásokra ebben a szellemben, hanem tömegpropagandára (nemcsak a „civilek" között), amelynek eredménye a háborúnak polgárháborúvá változtatása lesz.

Oroszországban a sovinizmus a „belle France"-ról**

* Martov a „Golosz"-ban még a legtisztességesebb. De kitart-e? *Nem hiszem.*

** — „szép Franciaország". — *Szerk.*

meg a szerencsétlen Belgiumról (hát Ukrajna? stb.) hangoztatott frázisok, illetve a németek (és a „kaiserizmus“) iránti „népi“ gyűlölet álarcában jelentkezik. Ezért feltétlen kötelességünk, hogy harcoljunk az efféle szofizmák ellen. Ahhoz pedig, hogy a harc pontosan és világosan megszabott vonalon folyjék, olyan jelszó kell, amely ezt a harcot elvi alapokra helyezi. Ez a jelszó: ránk, *oroszokra* nézve *Oroszország* dolgozó tömegeinek és munkásosztályának érdekei szempontjából az volna a *legkisebb* rossz — és ehhez a legcsekélyebb kétség, sőt egyáltalán semmi kétség sem férhet —, ha a cárizmus most, azonnal, *vereséget szenved* ebben a háborúban. Mert a cárizmus százszor rosszabb a kaiserizmusnál. Nem szabotálni kell a háborút, hanem harcolni kell a sovinizmus ellen, törekedni kell arra, hogy a polgárháború céljából az egész propagandát és agitációt a proletariátus nemzetközi tömörítésének (közeledésének, szolidaritásának, megegyezésének — selon les circonstances*) szolgálatába állítsuk. Az is hiba volna, ha felhívást adnánk ki olyan *egyéni* akciókra, mint tisztek lelövése etc., s ha elfogadnánk olyan érveket, hogy nem akarunk segíteni a kaiserizmusnak. Az első anarchista, a második opportunista elhajlás. Nekünk tömegmegmozdulást (vagy legalábbis kollektív megmozdulást) kell előkészítenünk, mégpedig nemcsak egyetlen nemzet katonaságának soraiban, s *egész* propaganda- és agitációs munkánkat ebben az irányban kell végeznünk. A dolog lényege: a nemzeti háborúnak polgárháborúvá változtatása szellemében kell irányítani a munkát (amely szívós, szisztematikus legyen, s amely talán hosszadalmas lesz). Hogy mikor fog bekövetkezni ez az átváltozás, az más kérdés, amelyet ma még nem látunk világosan. Meg kell várni, míg a helyzet megérik, és szisztematikusan „érlelni kell“.

Ezzel most be is fejezem. Gyakran fogok írni. Ön is írjon gyakrabban.

Ismertesse részletesebben a Pétervári Bizottság röplapját.

Részletesebb híreket kérek a munkások véleményéről és megnyilvánulásairól.

---

* — a körülményeknek megfelelően. — *Szerk.*

Milyen a „frakciók“ *erőviszonya* Szentpétervárott? Vagyis erősebbek lettek-e a likvidátorok velünk szemben? Mennyivel?

Dan szabadon van? Álláspontja? Hát Csirkiné, Bulkiné és társaiké?

Részletesebben.

Kinek a részére és kinek a nevében küldött száz rubelt?

Meleg kézszorítással *Lenin*

A béke jelszava a jelenlegi helyzetben véleményem szerint helytelen jelszó. Nyárspolgári, papos jelszó. A proletár jelszó ez legyen: polgárháború.

Ez a jelszó a tömegháború korszakában objektíven az európai helyzetben végbement gyökeres változásból következik. Ugyancsak ez a jelszó következik a bázeli határozatból.

A polgárháborút nem áll módunkban sem „megígérni“, sem „kinyilatkoztatni“, de kötelesek vagyunk — a szükséghez képest és igen hosszú ideig — *ebben az irányban* dolgozni. A Központi Lap cikke ezt majd részletesen kifejti[120]. Most csupán álláspontunk főbb pontjait vázolom, hogy teljes összhangban dolgozhassunk.

Bernből Stockholmba.

Először 1924-ben jelent meg.

77
A. SLJAPNYIKOVNAK

1914. X. 17.

Kedves Barátom! Elolvastam a Vanderveldének írt választ, és mellékelem a válasszal kapcsolatos gondolataimat.

Fölöttébb kívánatos lenne, ha a duma összehívása esetén *(igaz-e,* hogy egy hónap múlva össze fogják hívni?)[121] frakciónk már nem blokkban lépne fel, és *következetes* álláspontot vallana. Válaszoljon azonnal: (1) összehívják-e a dumát; (2) jó-e az összeköttetése a dumafrakcióval, és hány nap szükséges ehhez.

1914. X. 21.

Folytatom a félbeszakadt levelet. A választ illető bírálatom természetesen magánjellegű, és *kizárólag barátaimnak* szántam, abból a célból, hogy teljesen megértsük egymást. A napokban megjelenik a Központi Lap, s el fogjuk küldeni Önnek.

Ami az Internacionálét illeti, ne legyen optimista, és ne becsülje le a likvidátorok és az opportunisták intrikáit. Martov ugyan most balra tart, de csak azért, mert egyedül van, — de vajon mit hoz a holnap? Holnap ismét le fog süllyedni az ő közös tervükhöz: a munkásoknak be kell tömni a száját (és el kell hallgattatni az agyukat meg a lelkiismeretüket) egy kaucsukhatározattal Kautsky szellemében, aki mindenkit és mindent igazol. Kautsky a legképmutatóbb, legundorítóbb és legártalmasabb! Mert az internacionalizmus, mint tudni méltóztatik, abban áll, hogy az egyik ország munkásai „a haza védelme" nevében a másik ország munkásaira lövöldöznek!!!

Hadd intrikáljanak kedvükre — hiszen most, ilyen világtörténelmi pillanatban az opportunizmussal való diplomatizálásnak és egy „német“ Nemzetközi Szocialista Iroda felállításának a terve nem egyéb apró intrikánál! Most elvi vonalat kell követnünk. A pétervári munkások legegészségesebb érzelme: a német szociáldemokrácia árulói iránt érzett gyűlölet. Teljes erőnkből támogatni és erősíteni kell ezt az érzést és azt a tudatot, hogy szilárdan elhatároztuk a harcot a nemzetközi opportunizmus ellen. Eddig a német szociáldemokrácia volt a legfőbb tekintély — most pedig arra mutat *példát*, hogy mit *ne tegyünk!*

Önre szükség van Stockholmban. Szervezze meg jobban az Oroszországgal való levélváltást. Leveleimet továbbítsa annak, akitől a ceruzával írt levélkét kapta (meg lehet oldani?); részletesebben meg kell állapodnunk vele. Ez rendkívül fontos. Megindítjuk a Központi Lap kiadását.

Gyakrabban írjon!

Lenin

Bernből Stockholmba.
Először 1924-ben jelent meg.

78
A. SLJAPNYIKOVNAK

1914. X. 27.

Kedves Barátom! Az imént kaptam meg második levelét, és most leülök egy kicsit elbeszélgetni Önnel.

A szentpétervári eseményekről[122] szóló levelét nagyon köszönöm. Kitűnő tudósítás lesz belőle a Központi Lapban. A napokban jelenik meg a Központi Lap soron következő száma, majd elküldjük Önnek. Számíthat rá. Számíthat az azután következő számra is. Mindaddig Stockholmban kell maradnia, amíg nem rendeződik *teljesen* a levelek (1) az emberek (2) és az irodalom (3) Stockholmon *keresztül* való küldése. Ehhez Stockholmban szisztematikusan ki kell képezni és *ki kell próbálni* egy jó közvetítőt. Alkalmas-e erre Szkovno elvtársnő? Annyiban jó, hogy bolsevik. Nem fog átállni a másik oldalra. De vajon rátermett, ügyes, precíz ember-e?

Szívből örülök, ha Kollontaj elvtársnő a mi álláspontunkon van, mint ahogy annak is örülök, hogy Martov (általában véve) oly kitűnően szerkeszti a „Golosz"-t Párizsban. De halálosan félek, hogy Martov (társaival együtt) átáll... a Kautsky—Troelstra féle állásponthoz. Most Kautskyt mindenki másnál jobban gyűlölöm és megvetem; gyűlölöm és megvetem undorító, hitvány és önelégült képmutatását. Nem történt, mondja, semmi, az elveket nem sértették meg, mindenkinek jogában áll a hazáját védeni. Az internacionalizmus, ugyebár, éppen abban áll, hogy a különböző országok munkásai egymásra lövöldöznek „a haza védelme nevében".

Igaza volt R. Luxemburgnak, aki már rég megírta, hogy Kautsky „szolgalelkű teoretikus" — egyszerűbb

szavakkal: lakáj, lakájmódra kiszolgálja a párt többségét, az opportunizmust. A világon *semmi* sem ártalmasabb és veszélyesebb most a proletariátus *eszmei* önállóságára nézve, mint Kautskynak ez a hitvány önelégültsége és utálatos képmutatása; Kautsky mindent el akar kenni és el akar simítani, s szofizmákkal és áltudományos szócsépléssel akarja megnyugtatni a munkások háborgó lelkiismeretét. Ha ez sikerül Kautskynak, ő lesz a burzsoá rothadás fő képviselője a munkásmozgalomban. Troelstra pedig az ő pártján lesz — ó, ez a Troelstra ügyesebb opportunista ám, mint a „jó" öreg Kautsky! S mennyit mesterkedett ez a Troelstra, hogy kiebrudalja a holland pártból a becsületes embereket és a marxistákat (Gortert, Pannekoekot, Wijnkoopot)!! Sohasem fogom elfelejteni, mit mondott Troelstráról Roland-Holst, mikor egyszer nálam járt Párizsban: „ein hundsgemeiner Kerl" (franciául: gredin)* ... Sajnálom, hogy Ön gyöngyöt szórt elé ... Troelstra + a német szociáldemokraták Vorstandjában** pöffeszkedő opportunista söpredék most aljas módon intrikál, hogy mindent elkenjen. Tartsa nyitva a szemét, nehogy véletlenül áldozatul essen ennek az intrikának!! Nehogy véletlenül a kezükre játsszon a munkásmozgalom e legveszélyesebb ellenségeinek, akik a válság korszakában „elméleti alapon" védelmükbe veszik a sovinizmust és nyomorúságos, undorító diplomáciát űznek. Az egyetlen ember, aki igazat mondott a munkásoknak — ha nem is nagyon hangosan, s ha olykor nem is valami ügyesen — Pannekoek volt, akinek a cikkét elküldtük Önnek (a fordítását küldje el az oroszországiaknak). Az a megállapítása, hogy ha most az opportunisták és a Kautsky által kivégzett Internacionálé „vezérei" összeülnek és nekiállnak „betömni" a réseket, ennek „nem lesz semmi jelentősége" — az *egyetlen* szocialista megállapítás. Ez az *igazság*. Keserű igazság ugyan, de igazság. A munkásoknak pedig most az igazság kell, jobban, mint valaha, a teljes igazság, s nem hitvány diplomatizálás, a rések „betömködése", a bajoknak kaucsukhatározatokkal való elkenése.

* — aljas gazember, semmirekellő. — *Szerk.*
** — vezetőség vagy KB. — *Szerk.*

Világosan látom, hogy Kautsky, Troelstra plusz Vandervelde (és lehet, hogy még plusz x + y + z vagy mínusz x, y, z — de ez nem fontos) most ilyen célból intrikál. A Nemzetközi Szocialista Iroda Hollandiába költöztetése szintén ilyen intrikája ugyanezeknek a gazembereknek. Én távol fogom tartani magamat tőlük és ettől az intrikálástól, és ugyanezt fogom tanácsolni a Nemzetközi Szocialista Irodában helyet foglaló képviselőnknek (Litvinoff, 76. High Street. London. N. W.) — és ezt tanácsolom Önnek is.

„Ne járjatok gonoszok tanácsán", ne higgyetek Troelstrának, Kautskynak stb. stb. stb. stb., hanem rövid úton állítsátok őket ultimátum elé: tessék, itt van a KB-nk kiáltványa a háborúról (a tézisek átdolgozása; a napokban küldjük nyomtatásban): ki akarják nyomatni az Önök nyelvén is?? Nem? Akkor — adieu*, utaink elválnak!

Ha Kollontaj a mi pártunkon van, segítsen „elindítani" ezt a kiáltványt más nyelveken. Ismerkedjék meg *Höglunddal* — fiatal svéd szociáldemokrata, az „ellenzék" vezére —, olvassa fel neki a kiáltványunkat (hivatkozzék rám, Koppenhágában ismerkedtem meg vele). Próbálja ki, nem tapasztal-e nála *eszmei* közelséget (csak naiv, szentimentális antimilitarista — éppen az ilyeneknek kell ezt mondani: vagy elfogadjátok a polgárháború jelszavát, vagy az opportunisták és soviniszták között maradtok).

Az Oroszországban ránk váró feladat lényege most a következő: meg kell szervezni az Internacionálé opportunistáinak és Kautskynak eszmei visszaverését. Ez a lényeg. De vajon nem fog-e Martov átállni, ha erről van szó?? .. Tartok tőle! ..

Meleg kézszorítással *Lenin*

Bernből Stockholmba.

Először 1924-ben jelent meg.

---

* — isten velük. — *Szerk.*

79

A. SLJAPNYIKOVNAK

Für Alexander*

Kedves Barátom! Két-három napon belül meg fogja kapni Központi Lapunkat, és akkor remélem, már teljes lesz az „összhang" nézeteink közt. Őszintén szólva attól tartok, hogy egyes lépéseit esetleg úgy fogják értelmezni, hogy Ön megkerüli a Nemzetközi Szocialista Irodában helyet foglaló törvényes képviselőnket — Mr. Litvinoff. 76. High Street. Hampstead. London. N. W. Ez persze rosszindulatú félremagyarázás lenne, de azért mégis legyen óvatosabb.

Troelstra becsapta vagy megtévesztette Önt. Troelstra megveszekedett opportunista és ügynöke azoknak az intrikáknak, amelyeket a legaljasabb opportunisták — a német szociáldemokraták (élükön Kautskyval, aki aljas módon védi az opportunistákat) és aljas Vorstandjuk — legaljasabb centruma sző. Bármilyen konferenciát, bármilyen lépést kezdeményezzenek is az efféle gazemberek, nem megyünk bele, hanem távoltartjuk magunkat: hadd járassák le saját magukat! S ha egyszer lejáratták magukat, akkor a továbbiakban még jobban fel fognak sülni. A franciák már visszautasították intrikáikat, márpedig a franciák nélkül csak piszkos semmirekellők piszkos komédiája sülhet ki az egészből.

Larin a jelek szerint csúnyán rászedi Önt. Ha ő kifejezi „bizalmát" a német Vorstand iránt, akkor biztos vagyok benne, hogy Troelstra ezt „feljegyezte magának". Hogyisne!! Bizalom a leghitványabb opportunisták iránt!!

---

* — Alekszandr részére. — *Szerk.*

Az istenért, mentse, ami menthető, és ne mutassa, se közvetlenül, se közvetve a legcsekélyebb bizalmat se egyetlen, akár német, akár francia opportunista iránt sem. Pannekoeknak igaza van: a II. Internacionálé meghalt. Az opportunisták ölték meg (s nem a „parlamentarizmus“, mint az ügyetlen Pannekoek mondta). A nézeteltérések által ütött rések „betömése“ nem egyéb, mint nyomorúságos intrika, és **nekünk** ebben **semmi módon** nem szabad részt vennünk, sem közvetlenül, sem közvetve.

Igyekszünk minél előbb egy pár röplapot küldeni Önnek. Ne utazzék el, legyen türelemmel. Intézze el mindazt, amiről írtam, várja meg, amíg a Központi Lap eljut Oroszországba, várja meg, amíg az orosz kollegákkal is (Kam.-mal is, meg a többiekkel is), miután megkapták a Központi Lapot, sikerül *teljesen* közös nevezőre jutnunk. Amíg ezek el nem intéződnek, ne is gondoljon az elutazásra. A mi átköltözésünk egyelőre korai volna[123]. Mellesleg tudakolja meg, hogy Svédországban van-e mód szociáldemokrata (a mi Központi Lapunkhoz hasonló) dolgok kinyomtatására.

Szegény Gorkij! Milyen kár, hogy ilyen szégyenletes ügybe keveredett azzal, hogy aláírta ezeknek a nyomorúságos orosz liberálisoknak azt a hitvány irkafirkáját[124]! És Meskovszkij, Plehanov, meg mások (többek közt Maszlov és Szmirnov) ugyanilyen mélyre süllyedtek.

Feltétlenül szerezze meg és olvassa el (vagy kérjen meg valakit, hogy fordítsa le Önnek) Kautsky „Weg zur Macht“-ját* — mit írt ott napjaink forradalmáról!!

S most milyen aljas módon megtagadja mindezt!

A mi dolgunk most — kíméletlenül harcolni a leplezett sovinizmus (a „hon“ védelméről való fecsegéssel stb. leplezett sovinizmus) ellen, kiváltképpen pedig Plehanov, Guesde, Kautsky (valamennyi közt a legaljasabb képmutató!) és társaik „szocialista sovinizmusa“ ellen. Mi a forradalom (Oroszországban a polgári forradalom, Nyugaton a szocialista forradalom) mellett szállunk síkra, és ezt hirdetjük a háborúban is. Jelszavunk: polgárháború. Minden olyan beszéd, hogy ez a jelszó nem helyénvaló stb.,

* — „A hatalomhoz vezető út“. — *Szerk.*

stb. merő szofizmus. „Megcsinálni" nem tudjuk a polgárháborút, de hirdetjük, és ebben az irányban dolgozunk. Minden egyes országban elsősorban az *illető* ország sovinizmusa ellen kell harcolni, a *saját* kormány ellen kell gyűlöletet ébreszteni, a hadban álló országok munkásait szolidaritásra, a burzsoázia elleni *együttes* polgárháborúra kell buzdítani (ismételten, fáradhatatlanul, sokszor és kitartóan).

Senki sem mer *kezeskedni* azért, hogy mikor és menynyire fogja a gyakorlat „igazolni" a forradalom hirdetését: *nem ez a lényeg* (csak az aljas szofisták mondanak le a forradalmi agitációról amiatt, hogy nem tudni, mikor következik be a forradalom). A lényeg az, hogy ebben az *irányban* dolgozzunk. *Csakis* ezt nevezhetjük szocialista, nem pedig soviniszta munkának. És *egyedül* ennek lesznek szocialista gyümölcsei, forradalmi gyümölcsei.

A béke jelszava most ostoba és hibás jelszó (*különösen* azok után, hogy Guesde-et, Plehanovot, Vanderveldét, Kautskyt beleértve majdnem az összes vezérek *elárulták*). E jelszó gyakorlatilag kispolgári siránkozás volna. Nekünk *a háború talaján is* forradalmároknak kell maradnunk. A katonaság soraiban is hirdetnünk kell az *osztályharcot*.

Írjon gyakrabban. Kézszorítással

Lenin

Bernből Stockholmba
1914 október 31-én.
Először 1924-ben jelent meg.

80

A GRANAT-KIADVÁNYOK SZERKESZTŐSÉGE TITKÁRÁNAK

Moszkva, Tverszkaja 15.

XI. 17.

Igen tisztelt Kolléga!

Ma feladtam Önnek ajánlott nyomtatványként a Marxról és a marxizmusról írt cikkemet, amelyet a lexikon számára készítettem[125]. Nem az én dolgom megítélni, mennyire sikerült megoldanom azt a nehéz feladatot, hogy ismertetésemet beszorítsam egy kb. 75 000 betűs cikk keretei közé. Megjegyzem, az irodalmat nagyon le kellett csökkentenem (a 15 000 betű ultimátum jellegű volt), és a különböző irányzatokból a *lényeget* kellett kiválogatnom (természetesen túlnyomórészt olyan anyagot, amely Marx *mellett* foglal állást). Számos Marx-*idézetről* nehéz szívvel mondtam le, véleményem szerint egy lexikonban nagyon fontosak az idézetek (különösen azok, amelyek a marxizmus legtöbbet vitatott kérdéseit, elsősorban a filozófiát és az agrárkérdést világítják meg). A lexikonban az olvasóknak Marx *összes* legfontosabb kijelentéseit meg kell találniuk, különben a lexikon nem éri el fő célját — legalábbis én így gondoltam. Azt sem tudom, meg lesz-e elégedve cikkemmel a cenzúra szempontjából; ha nem, talán megegyezhetnénk néhány, a cenzúra követelményeinek megfelelő *változtatásban*. Ami engem illet, én, ha a szerkesztőség nem támaszt ultimátum jellegű követeléseket, nem mertem volna rászánni magam a marxista idézetek és tételek egész sorának cenzori „kijavítására".

Remélem, amint cikkemet megkapja, haladéktalanul

szíveskedik értesíteni, ha csak egy levelezőlapon is. A cikkért járó honoráriumot, nagyon kérem, mielőbb juttassák el M. T. Jelizarov címére.

Címem: Herrn Wladimir Uljanow. Distelweg 11. Bern.

Szolgálatára mindenkor készen

V. Iljin

P. S. Könyvtáram a háború kitörésekor Galíciában maradt, és emiatt néhány idézetet nem tudtam Marx műveinek *orosz* fordítása alapján megadni. Ha szükségesnek tartja, esetleg meg lehetne bízni ezzel valakit Moszkvában. Egyébként nagyon örülnék, ha lehetségesnek tartaná, hogy elküldje a cikk korrektúráját, és közölné, hogy belejavíthatok-e egy-két helyen a korrektúrába vagy sem? Ha a korrektúrát nem küldhetik el, remélem kaphatok egy lenyomatot.

Bernből Moszkvába
1914 november 17-én.
Először 1923-ban jelent meg.

81

A. SLJAPNYIKOVNAK

1914. XI. 28.

Kedves Barátom! Ma táviratot kaptam Brantingtól, amelyben azt írja, hogy „a lapok *megerősítik* az öt képviselő letartóztatását“[126]. Attól tartok, hogy most már nem kételkedhetünk a letartóztatás tényében!

Szörnyű. A kormány nyilvánvalóan úgy döntött, hogy bosszút áll az OSzDM-frakción, és semmitől sem riad vissza. El kell készülnünk a legrosszabbra: okmányhamisításra, hamis „bizonyítékok“ becsempészésére, hamistanúzásra, zárt tárgyalásra stb. stb.

Úgy gondolom, hogy a kormány efféle módszerek nélkül nem is hozhatna marasztaló ítéletet.

Nem lehetne megtudni a letartóztatott 6 ember nevét?

K-nak nem esett baja?[127]

Pártunk munkája most mindenesetre százszorta nehezebbé vált. De mi mégis folytatni fogjuk a munkát! A „Pravda“ ezer és ezer öntudatos munkást nevelt ki, akik közül minden nehézség ellenére ismét ki fog emelkedni egy vezető kollektíva: a párt orosz Központi Bizottsága. Most különösen fontos, hogy Ön Stockholmban (vagy Stockholm *közelében)* maradjon, és teljes erejéből hozzálásson a pétervári kapcsolatok helyreállításához. (Írja meg, hogy kapott-e kölcsön pénzt: legutóbbi levelemhez mellékeltem az Ön számára egy cédulát erre vonatkozólag. Ha nem kapott és sehonnan sem tud szerezni, valamicskét valószínűleg tudunk küldeni; írjon részletesebben.)

Zürichből decemberre jelezték az „Otkliki“ c. lap megjelenését (a likvidátorok + bizonyára Trockij). Párizs-

ban megindult az eszerek napilapja, a „Miszl“ *(hallatlanul lapos*, „baloldaliaskodó“ frázisok). Rengeteg lap van, teli az intellektuelek frázisaival, akik ma for-r-radalmiak, holnap meg . . ? (holnap *kibékülnek* Kautskyval, Plehanovval, az oroszországi likvidátor „hazafias-soviniszta-opportunista értelmiséggel“) . . .

Ezeknek az oroszországi *munkás*osztály körében soha semmilyen támaszuk nem volt, és nincs is. Egy huncut garast sem ér a szavuk.

Melegen üdvözlöm. *Ne csüggedjen.* Nehéz napok virradnak ránk, de . . . ki fogunk kászolódni a bajból!

Lenin

Bernből Stockholmba.
Először 1924-ben jelent meg.

82

A. M. KOLLONTAJNAK

Tisztelt Elvtársnő! Megkaptam levelét és az angol nyelvű mellékletet.

Nagyon köszönöm!

Itt küldöm mindkét kis írást, amelyeket említ. Ha lefordította és továbbította őket, értesítsen, mi lett a sorsuk.

Mint mondják, a „Hamburger Echó"-ban megjelent egy vezércikk „Über unseren Verrath an die Internationale"* címmel, amely azt írja, hogy a németek (vagyis a német opportunista söpredék) valamennyien, és *velük együtt* Plehanov, Maszlov meg Csheidze.

Igaz ez? És mi az Ön véleménye erről?

Üdvözlöm és minden jót kívánok.

V. Iljin

P. S. Kérje meg Alekszandrt, hogy ismerkedjék meg Kobezkyvel — Kapelwej 514. Kjobenhavn VI., és kérje el tőle az őhozzá (Alekszandrhoz) intézett levelemet.

Hasztalan állnak elő egy jámbor békeóhajokat tartalmazó tetszetős kis programmal, ha ugyanakkor nem azt tekintik legfontosabb feladatuknak, hogy az illegális szervezetet és a proletariátusnak a burzsoázia elleni polgárháborúját propagálják.

N. Lenin

Az európai háború azzal az óriási haszonnal járt a nemzetközi szocializmusra nézve, hogy szemléltetően feltárta az opportunizmus minden rothadtságát, hitvány-

---

* — „Hogyan árultuk el az Internacionálét?" — *Szerk.*

ságát és aljasságát, s ezzel hatalmas lökést adott ahhoz, hogy a munkásmozgalom megtisztuljon a békés korszak évtizedei során felhalmozódott trágyától.

N. Lenin

Bernből Krisztiániába
1914 december végén.
Először 1924-ben jelent meg.

1915

83

BÁSZOKNAK[128]

A Triának 1915. I. 12-én átadott válasz *másolata*.

Kedves Polgártárs!

Tria átadta az Ön 1914. XII. 28-án kelt levelét. Ön nyilvánvalóan téved: mi a nemzetközi forradalmi szociáldemokrácia álláspontján vagyunk, Ön pedig burzsoá nacionalista állásponton van. Mi a különböző (és különösen a *hadban álló)* országok *munkásainak* közeledése érdekében dolgozunk, Ön pedig, úgy látszik, „saját" nemzetének burzsoáziájához és kormányához közeledik. Nem egy úton járunk.

N. Lenin

Bern, 1915. I. 12.

Bern. Ulyanow. Distelweg 11.

Bernből Konstantinápolyba.

Először 1924-ben jelent meg.

84

INESSZA ARMANDNAK

Dear friend!* Nagyon ajánlom, hogy a brosúra vázlatát írja meg részletesebben[129]. Így sok minden nem világos.

Egy dologban már most meg kell mondanom a véleményemet:

3. § — azt tanácsolom, hogy teljesen hagyja ki „a szabadszerelem követelését (a nők részéről)".

Ez valójában nem proletár, hanem burzsoá követelés.

Tulajdonképpen mit ért Ön ezen? Mit *lehet* ezen érteni?

1. Azt, hogy a nők *szabadok* legyenek az anyagi (pénzügyi) meggondolásoktól a szerelem kérdésében?
2. Hogy *szabadok* legyenek az anyagi gondoktól?
3. a vallási előítéletektől?
4. a papa tilalmától etc.?
5. a „társadalmi" előítéletektől?
6. a szűklátókörű (paraszti vagy kispolgári vagy polgári-értelmiségi) környezettől?
7. a törvény, a bíróság, a rendőrség béklyóitól?
8. a szerelem komoly felfogásától?
9. a gyermekszüléstől?
10. a házasságtörés szabadságát? stb.

Sokféle árnyalatot felsoroltam (persze nem valamennyit). Nyilván Ön sem a 8—10. pontra, hanem az 1—7-re vagy az 1—7-hez *hasonlókra* gondolt.

De az 1—7. pontra más elnevezést kell keresni, mert a szabadszerelem nem fejezi ki pontosan ezt a gondolatot.

---

* — Kedves barátom! — *Szerk.*

Az emberek, a brosúra olvasói viszont *elkerülhetetlenül* olyasmit fognak érteni a „szabadszerelmen“, ami a 8—10. pontban foglaltakhoz hasonlít, még akkor is, ha Önnek *nem ez volt a szándéka*.

Éppen mert a modern társadalomban a legbőbeszédűbb, a leglármásabb és „fentlevő“ osztályok azt értik „szabadszerelmen“, amiről a 8—10. pontban van szó, éppen ezért ezek nem proletár, hanem burzsoá követelések. A proletariátus számára az 1—2. pont a legfontosabb, azután az 1—7, ez pedig tulajdonképpen nem „szabadszerelem“.

Nem az a lényeg, hogy Ön *szubjektíve* mit „akar érteni“ ezen. A lényeg: az osztályviszonyok *objektív logikája* a szerelem kérdéseiben.

Friendly shake hands!*

W. I.

Bernből 1915 január 17-én.

Először megjelent:
„Bolsevik“ 13. sz. 1939.

---

* — Baráti kézszorítással! — *Szerk.*

85

INESSZA ARMANDNAK

Kedves Barátom! Ne vegye rossz néven, hogy késtem a válasszal; már tegnap akartam írni, de feltartottak, és nem volt időm a levélírásra.

Brosúrájának tervéről az a véleményem, hogy a „szabadszerelem követelése“ nem világos és — az Ön szándékától és óhajától függetlenül (ezt hangsúlyoztam, mondván, hogy a dolog az objektív viszonyokon, az osztályviszonyokon fordul meg, nem pedig az ön szubjektív óhajain) — a mai társadalmi helyzetben nem proletár, hanem polgári követelés.

Ön ezzel nem ért egyet.

Rendben van. Vizsgáljuk meg még egyszer a kérdést.

Hogy megvilágítsam azt, ami Ön előtt nem világos, felsoroltam vagy tízféle *lehetséges* (és az osztályok közti viszály körülményei közt elkerülhetetlenül adódó) értelmezést, s emellett megjegyeztem, hogy szerintem az 1—7. pontban felsorolt értelmezések a proletár nőkre, a 8—10. pontban felsoroltak pedig a burzsoá nőkre lesznek tipikusak, illetve jellemzők.

Aki ezt meg akarja cáfolni, annak ki kell mutatnia, hogy (1) ezek az értelmezések helytelenek (ez esetben másokkal kell helyettesítenie őket, illetve rá kell mutatnia a helytelenekre), vagy (2) nem teljesek (ez esetben ki kell egészíteni a hiányzókkal), vagy (3) az értelmezések nem így oszlanak meg proletár és burzsoá követelésekre.

Ön az elsővel is, a másodikkal is, a harmadikkal is adós marad.

Az 1—7. pontot egyáltalán nem érinti. Tehát (általában) helyeseknek tartja őket? (Az, amit a proletár nők

prostituálódásáról és függő helyzetükről ír — hogy „nem mondhatnak nemet“ —, teljes egészében beletartozik az 1—7. pontba. Ebből a szempontból semmilyen véleménykülönbséget nem lehet köztünk felfedezni.)

Azt sem vitatja, hogy ez a kérdés *proletár* értelmezése.

Marad a 8—10. pont.

Ön „nem egészen érti“ ezeket, és ezt az „ellenvetést“ teszi: „nem értem, hogyan **lehet** (szó szerint így!) *azonosítani* (!!??) a szabadszerelmet“ a 10. ponttal...

Vagyis *én* „azonosítom“, Ön pedig *engem* ízzé-porrá szándékozott zúzni emiatt, igaz?

Hogyan? mi ez?

A *burzsoá nők* szabadszerelmen a 8—10. pontban foglaltakat értik — ez az én tézisem.

Ön ezt cáfolja? Mondja meg hát, mit értenek szabadszerelmen a *burzsoá* hölgyek?

Ön ezt nem mondja meg. Hát nem *bizonyítja* az irodalom és az élet, hogy a burzsoá nők éppen ezt értik rajta? Teljes mértékben bizonyítja! Ön ezt hallgatólagosan elismeri.

S ha ez így van, akkor a dolog az osztályhelyzetükön fordul meg, és akkor aligha lehet és alighanem naiv dolog „megcáfolni“ *őket*.

Világosan *külön kell választani* tőlük, *szembe kell állítani* velük a proletár álláspontot. Számolni kell azzal az objektív ténnyel, hogy különben *ők* fogják kiragadni az Ön brosúrájából a megfelelő helyeket, s a maguk módján fogják értelmezni, úgy fogják csűrni-csavarni, hogy az Ön brosúrája végeredményben az ő malmukra hajtsa a vizet, gondolatait ki fogják forgatni a munkások előtt, „*meg fogják zavarni*“ a munkásokat (azt az aggályt keltve bennük, hogy *Ön idegen* eszméket tálal elébük). S nekik tömérdek lap stb. áll rendelkezésükre.

Ön azonban, teljesen megfeledkezve az objektív és osztályszempontról, „támadásba“ megy át *én ellenem*, mondván, hogy én a szabadszerelmet „azonosítom“ a 8—10. ponttal... Fura, biz'isten, fura!...

„Még a futó szenvedély és futó viszony is“ „poétikusabb és tisztább“, mint (unalmas és közömbös) házas-

társak „szerelem nélkül adott csókjai". Ezt írja Ön. És ezt szándékozik megírni a brosúrában. Remek.

Logikus-e a szembeállítás? Közömbös házastársak szerelem nélkül adott csókjai *szennyes* csókok. Ezzel egyetértek. Ezzel szembe kell állítani ... mit? ... Azt hinné az ember, hogy a *szerelmes* csókokat, nemde? Ön meg a „futó" (miért futó?) „szenvedélyt" (miért nem a szerelmet?) állítja szembe vele, amiből logikailag az következik, hogy a szerelem nélkül adott (futó) csókok a szerelem nélkül adott házastársi csókokkal állnak szemben ... Különös. Nem lenne jobb, ha egy népszerű brosúrában a szerelem nélküli banális és szennyes kispolgári-é telmiségi-paraszti házassággal (ha jól emlékszem, az én felsorolásomban a *6.* vagy az 5. pont) a szerelemre épülő proletár polgári* házasságot állítaná szembe (hozzátéve — **ha már mindenáron akarja** —, hogy a futó szenvedély és viszony lehet szennyes és lehet tiszta is)? Ön nem osztály-*típusokat* állított szembe: Önnél valami „kázusról" van szó, amilyen persze előfordulhat. De vajon egyes kázusokon fordul-e meg a dolog? Ha egy ilyen kázust, egy egyéni esetet választunk témául — szennyes csókok egy házasság keretei közt és egy futó viszony tiszta csókjai — akkor ezt a témát regény formájában kell feldolgozni (mert itt az egész eset veleje az *individuális* helyzet, a *szóban forgó* típusok *jellemének* és lelkivilágának elemzése). De egy brosúrában?

Nagyon jól megértette azt a gondolatomat, hogy a Key-idézet nem ide való[130], mondván, hogy „ostobaság" a „szerelem professzorának" szerepében fellépni. Ez így is van. No és a futó viszony stb. professzorának szerepében?

Igazán nem azért mondom ezeket a dolgokat, mert mindenáron vitatkozni akarok Önnel. Nagyon szívesen félredobnám ezt a levelet és várnék az üggyel, amíg megbeszélhetnénk. De szeretném, ha a brosúra jó lenne, hogy *senki se* ragadhasson ki belőle Önre nézve hátrányos mondatokat (néha *egyetlen* mondat elég ahhoz, hogy elrontsa az egészet ...), *senki se* magyarázhassa *félre* a

---

* — **nem egyházi.** — ***Ford.***

szavait. Biztos vagyok benne, hogy Ön is „akarata ellenére“ irta így, s csak azért küldöm el ezt a levelet, mert a levelek hatására talán alaposabban felülvizsgálja a vázlatot, mint beszélgetések hatására, márpedig a vázlat igen fontos dolog.

Nem ismer valamilyen szocialista francia nőt? Fordítsa le neki (mintha angolból fordítaná) az én 1—10. pontomat meg a „futó viszonyra“ stb. vonatkozó saját megjegyzéseit, és figyelje az arcát, hallgassa meg minél figyelmesebben; egy kis kísérlet lesz ez arra, hogy mit mondanak a *kívülállók*, mi a benyomásuk, mit várnak a brosúrától?

Kevesebb főfájást és mielőbbi gyógyulást kívánok, meleg kézszorítással *V. U.*

P. S. Ami Baugyt[131] illeti — nem tudom ... Lehet, hogy my friend* túlságosan sokat ígért ... Hogy áll az ügy? Nem tudom. A dolog, vagyis a konfliktus elhalasztódott, de **nem** szűnt meg. Harcolni és harcolni kell!! Sikerül lebeszélni őket? Mit gondol?

Bernből 1915 január 24-én.

Először megjelent:
„Bolsevik“ 13. sz. 1939.

---

* — a barátom. — *Szerk.*

86

A. SLJAPNYIKOVNAK

II. 11.

Kedves Barátom! Megkaptam két levelét, a II. 4-it és az 5-it. Nagyon köszönöm. Ami a „Szocial-Demokrat" küldését illeti, levelét odaadtuk az expedíciós bizottság titkárának, hogy olvassa el. Holnap személyesen is eszébe juttatom a dolgot, s remélem, mindent el fognak intézni.

A párizsiak megígérték, hogy elküldik Önnek Plehanov brosúráját, nagyon csodálkozunk, hogy nem kapta meg. Újból meg fogjuk rendelni és megszerezzük, hogy magunk juttathassuk el Önnek.

Itt járt az a két plehanovista, akikről írt. Elcsevegtünk velük. Felhívom figyelmét a szőkére (ugyanarra fognak visszautazni) — ő, úgy látszik, még inkább eltávolodott Plehanovtól, mint a fekete. Az utóbbi, úgy vélem, reménytelen fecsegő. Az előbbi viszont csak hallgat, és nem tudja az ember, mit gondol magában.

Ma levelet kaptunk a „Nase Szlovó"-tól (ez Párizsban jelenik meg a „Golosz" helyett) a „hivatalos szociálpatriotizmus" elleni közös tiltakozás tervezetével (a Triple Entente[132] szocialistáinak tervbe vett londoni kongresszusával kapcsolatban). Hogy megtartják-e ezt a konferenciát, nem tudjuk; a napokban Litvinov továbbított nekünk egy levelet Huysmanstól, aki egészen különös dolgot tervez: II. 20-ra összehívja Hágába a Nemzetközi Szocialista Iroda Végrehajtó Bizottságát, II. 20—25-e között pedig ugyanott magántárgyalásokat (!!) szervez Anglia, Franciaország és Oroszország küldötteivel!! Furcsa!! Olyan színe van a dolognak, mintha valami frankofil hazafias dologra készülődne. (Erről jut eszembe: Önnek teljesen igaza van

abban, hogy mostanában rengeteg a különféle „fil", viszont annál kevesebb a szocialista. A mi szemünkben a frankofilek és a germanofilek egyaránt = patrióták, burzsoák vagy ezek lakájai, nem pedig szocialisták. A bundisták például nagyrészt germanofilek, és örömmel néznék Oroszország vereségét. De mennyivel jobbak Plehanovnál? Ez is, meg amazok is opportunisták, szociálsoviniszták, csak más-más színűek. És Akszelrod is az.)

Azt válaszoltuk a „Nase Szlovó"-nak, hogy javaslatát örömmel fogadjuk, és elküldtük a mi deklarációtervezetünket[133]. Nem sok reményünk van a megegyezésre, mert mint mondják, Akszelrod Párizsban van, Akszelrod pedig szociálsoviniszta (lásd a „Golosz" 86., és 87. számát és a „Szocial-Demokrat" 37. számát), aki a szociálsovinizmus talaján össze akarja békíteni a frankofileket a germanofilekkel. Majd meglátjuk, mit becsül többre a „Nase Szlovo": az antisovinizmust-e, vagy Akszelrod rokonszenvét.

Úgy vélem, hogy nálunk Oroszországban — mint a világon mindenütt — újfajta fő csoportok vannak kialakulóban a szociáldemokrácián belül: egyfelől a soviniszták („szociálpatrióták") és barátaik, védelmezőik, másfelől az antisoviniszták. Ez a megoszlás nagyjából megfelel az opportunistákra és forradalmi szociáldemokratákra való megoszlásnak, csak plus précis*, és — hogy úgy mondjam — a fejlődés magasabb, a szocialista átalakuláshoz közelebb eső stádiumát képviseli. Nálunk is elévül a régi csoportosulás (likvidátorok és pravdisták), és újabb, ésszerűbb lép a helyébe: a szociálpatriótákra és antipatriótákra való megoszlás. Erről jut eszembe. Azt mondják, hogy Dan = *német* „szociálpatrióta", vagyis germanofil, vagyis *Kautsky pártján* van. Igaz ez? Nagyon valószínű. Furcsa, hogy a Szervező Bizottságban[134] *burzsoá* vonalon jött létre szakadás: frankofilekre (Plehanov + Alekszinszkij + Maszlov + a „Nasa Zarja") és germanofilekre (a Bund + Akszelrod + Dan?? etc.).

Ha nem tud pénzt szerezni a svédektől, írjon; akkor küldünk 100 frs-t**. Jól fontolja meg, hol jobb várakoznia,

* — pontosabb. — *Szerk.*
** — frankot. — *Szerk.*

Londonban-e avagy Norvégiában stb. (vagyis hol hasznosabb az ügyre nézve és biztonságosabb az Ön szempontjából; ez nagyon fontos — vigyáznia kell magára!!). Rendkívül fontos, hogy a szállítást legalább némileg megszervezze. A plehanovisták 2—3 hét múlva ott lesznek, találkoznia kellene velük és meg kellene állapodnia mindezekben a kérdésekben.

Ne csüggedjen. Minden jót kívánok. Meleg kézszorítással

Lenin

Bernből Stockholmba
1915 február 11-én.
Először 1924-ben jelent meg.

87

A. M. KOLLONTAJNAK

Kedves Elvtársnő! Nagyon köszönöm a fáradozását és segítségét, melyről legutóbbi levelében ír.

A „Nase Szlovó"-ban megjelent, valamint a „Kommunyiszt" számára írt cikkei nyomán, amelyekben a skandináviai ügyekkel foglalkozik, a következő kérdés merült fel bennem:

Dicséretes-e és helyesnek mondható-e a skandináv baloldali szociáldemokraták álláspontja, akik tagadják a nép felfegyverzését? Erről már vitatkoztam Höglunddal 1910-ben, és igyekeztem neki bebizonyítani, hogy ez az álláspont nem baloldaliságra, nem forradalmiságra, hanem egyszerűen provinciális kispolgárok filiszterségére vall[135]. Ezek a skandináv kispolgárok a maguk kis államaiban visszahúzódtak majdnem az Északi-sarkra, és büszkék arra, hogy mégha három esztendeig próbálkozunk is, akkor sem lehet hozzájuk férkőzni! Hát megengedhető, hogy a forradalmi osztály a szociális forradalom küszöbén *ellenezze* a nép felfegyverzését? Ez nem harc a militarizmus ellen, hanem gyáva törekvés arra, hogy kitérjenek a kapitalista világ nagy kérdései elől. Hogyan lehet „elismerni" az osztályharcot, ha nincsenek tisztában azzal, hogy bizonyos ponton elkerülhetetlenül polgárháborúvá kell változnia?

Úgy vélem, hogy anyagot kellene gyűjteni erről a kérdésről, és határozottan fel kellene lépni *ezellen* a „Kommunyiszt"-ban, azután Ön a skandinávok okulására megjelentetné ezt svédül stb.

Szeretném erről részletesebben hallani a véleményét.

Bruce Glasier szerintem alkalmatlan munkatársnak:

bár van benne némi proletárösztön, végeredményben mégiscsak elviselhetetlen opportunista. Aligha lehet együtt haladni vele: két nap múlva sírva fakad, és azt mondja, hogy őt „bevonták“, s hogy ő nem óhajt és nem ismer el semmi ilyesmit.

Látta David könyvét és a kiáltványunkkal kapcsolatos véleményét[136]?

Nincs valami anyag a skandináv országokban arról a harcról, amelyet a *két áramlat* vív a háborúhoz való viszony kérdésében? Nem lehetne pontos adatokat gyűjteni (nyilatkozatok, értékelések, határozatok), pontosan összehasonlítva a két áramlat tendenciájára vonatkozó *tényeket*? Megerősítik-e a tények azt (szerintem igen), hogy az opportunisták, ha mint *áramlatot* vesszük őket, általában > soviniszták, mint a forradalmi szociáldemokraták? Mi a véleménye, nem lehetne ilyen anyagot összeszedni és feldolgozni a „*Kommunyiszt*“ számára?

Minden jót kívánok. Meleg kézszorítással

N. Lenin

P. S. Ki az a Shaw-Desmond, aki előadást tartott a skandináv országokban? Nincs meg angolul az előadásának a szövege? Tudatos forradalmár-e, vagy à la Hervé?

Bernből Krisztiániába
1915 tavaszán.
Először 1924-ben jelent meg.

88
D. WIJNKOOPNAK

Tisztelt Elvtárs!

A szélkakas (Drehscheibe) — Kautsky és társai most úgy akarják „elfojtani" a kezdődő forradalmi erjedést, hogy. baloldali frázisokat hangoztatnak és pusztán szavakban szakítanak az „augusztus 4-i politikával". Mi most a béke mellett vagyunk — fogják mondani ezek az urak Renaudellel és társaival egyetemben, s ezzel igyekeznek kielégíteni a forradalmi tömegeket.

Baloldali konferenciáról beszélnek — és *több mint valószínű*, hogy a Bernstein—Kautsky-féle hitvány lelkek arra fogják felhasználni ezt a konferenciát, hogy ismét becsapják a tömegeket a „passzív radikalizmus" segítségével.

Könnyen meglehet, hogy most *mindkét harcban álló csoport* bölcs államférfiainak *semmi* kifogásuk sincs azellen, hogy ezzel a bárgyú „béke-programmal" elfojtsák a kezdődő forradalmi erjedést.

Nem tudom, már most elég erősek-e ahhoz a német baloldaliak, hogy meghiúsítsák ezeknek a passzív (és képmutató) „radikálisoknak" a manőverét. De az önök pártja is, meg a mienk is — *önálló párt*. Nekünk tennünk kell valamit: ki kell dolgoznunk a forradalom programját, — le kell lepleznünk a béke bárgyú és képmutató jelszavát, meg kell bélyegeznünk, meg kell cáfolnunk ezt a jelszót, — őszintén kell beszélnünk a munkásokkal, — hogy megmondjuk az *igazat* (nem aljasul diplomatizálva, mint a II. Internacionálé autoritásai). Az igazság pedig ez: vagy támogatják és elősegítik a kezdődő forradalmi erjedést (ennek érdekében a forradalom, a polgárháború, az

illegális szervezet etc. jelszavát kell kitűzni), vagy elfojtják (erre jó a béke jelszava, az „annexiók“ „elítélése“, esetleg a lefegyverzés etc. etc.).

A történelem megmutatja majd, hogy nekünk volt igazunk, azaz nem feltétlenül **A**-nak vagy **B**-nek, hanem általában a forradalmároknak.

Szeretném tudni, módjában áll-e Önnek (a pártjának), elküldeni képviselőjét (olyat, aki a három fő nyelv *egyikén* beszél)? És lehetségesnek tartja-e, hogy a két *párt* hivatalosan (írásban vagy szóban; jobb volna *szóban is)* közös nyilatkozatot (vagy határozatot) javasoljon?

Ha *csupán* pénzügyi nehézségek állnak a dolog útjában, közölje pontosan, milyen összegre van szükség: esetleg találunk módot arra, hogy segítsünk.

Szivélyes üdvözlettel! *N. Lenin*

Címem:

Wl. Uljanow
Hotel Marienthal in *Sörenberg*
(Kanton Luzern). Schweiz.

Zwolléba (Hollandia)
1915 júniusában.
Először megjelent: „Pravda“
21. sz. 1949 január 21.

89

A. M. KOLLONTAJNAK

Kedves Elvtársnő! „A baloldaliak" konferenciájának ügye szépen halad. Már megvolt az első Vorkonferenz[137], és *küszöbön* a második, a döntő. Rendkívül fontos, hogy bevonjuk a baloldali svédeket (*Höglundot*) és norvégeket.

Kérem írja meg: (1) szolidárisak vagyunk-e mi Önnel (illetve Ön a KB-vel), s ha nem, akkor miben nem, továbbá hogy (2) vállalja-e a „baloldali" skandinávok bevonását.

Ad 1. A mi álláspontunkat ismeri a „Szocial-Demokrat"-ból. Az orosz ügyekben *nem* leszünk a Cheidze frakciójával való egység mellett[138] (amit Trockij, a Szervező Bizottság, Plehanov és társai akarnak; lásd a „Háború"-t), mert ez a „Nase Gyelo" fedezésével és védelmével egyértelmű. A nemzetközi ügyekben *nem* leszünk a Haase—Bernstein—Kautsky társasághoz való közeledés mellett (mert ők *voltaképpen* Südekumékkal akarnak egységre lépni és őket akarják fedezni; baloldali frázisokkal akarnak kitérni a lényeges dolgok elől, és semmit sem akarnak megváltoztatni a régi rothadt pártban). Mi nem szállhatunk síkra a béke *jelszava* mellett, mert ezt végtelenül zavaros, pacifista, kispolgári jelszónak tartjuk, amely támogatja a kormányokat (ezek most félkézzel a békét akarják „pártolni", hogy kimásszanak a bajból) és fékezi a forradalmi harcot.

Szerintünk a baloldaliaknak egy közös *eszmei* nyilatkozatot kell kiadniuk, amelyben (1) feltétlenül elítélik a szociálsovinisztákat és az opportunistákat; (2) ismertetik forradalmi akcióprogramjukat (hogy polgárháborút mondunk-e, avagy forradalmi tömegakciókat, az már nem

olyan fontos); (3) állást foglalnak a „haza védelmének“ jelszava ellen stb. Ha a „baloldaliak“ kiadnának néhány ország nevében egy ilyen eszmei nyilatkozatot, ennek *óriási* jelentősége lenne (persze nem annak a Zetkin-féle lapos banalitásnak a szellemében, amelyet ő a berni nőkonferencián fogadtatott el; Zetkin *megkerülte* a szociálsovinizmus elítélésének kérdését!! mert „békét“ akart Südekumékkal + Kautskyval??[139]).

Ha ezzel a taktikával nem ért egyet, azonnal írja meg két szóban.

Ha egyetért vele, intézze el (1) a KB kiáltványának („Szocial-Demokrat“, 33. sz.)[140] és (2) a berni határozatoknak („Szocial-Demokrat“, 40. sz.)[141] svédre és norvégre való lefordítását, és lépjen érintkezésbe Höglunddal, beleegyeznek-e abba, hogy ezen az alapon (részletkérdéseken természetesen nem fogunk összeveszni) készítsünk egy *közös* nyilatkozatot (vagy határozatot). **Nagyon** sürgős az ügy.

Várom válaszát.

Üdvözlettel

Lenin

Sörenbergből (Svájc) Krisztiániába
1915 júliusában.
Először 1924-ben jelent meg.

90

D. WIJNKOOPNAK

Tisztelt Wijnkoop elvtárs!

A kezdeményezés, amellyel most foglalkozunk — a marxista baloldal elveinek nemzetközi deklarálása — anynyira fontos, hogy nincs jogunk halogatni, sikeresen meg kell valósítanunk, mégpedig minél előbb. A késlekedés nagy veszéllyel jár!

A. P.-nek a holland szociáldemokrata párt kongreszszusáról a „*Berner Tagwacht*"-*ban* (július 24.) megjelent cikke rendkívül fontos a kölcsönös megértés szempontjából. Nagy örömmel üdvözlöm az Ön, Gorter és Ravestein állásfoglalását a népi milícia kérdésében (ez benne van a mi programunkban is). Az a kizsákmányolt osztály, amely nem *törekedne* arra, hogy fegyvere legyen s ennek kezeléséhez is értsen, és ismerje a hadászatot — lakájosztály volna. A népi milíciával szemben a lefegyverzés védelmezői (Skandináviában is vannak ilyen „baloldaliak"; Höglunddal vitáztam erről 1910-ben) a kis államokban a kispolgári, pacifista, opportunista álláspont képviselőivé válnak. Nekünk viszont a *nagy államok* és a *forradalmi harc* szempontját kell döntőnek tartanunk (tehát a *polgárháború szempontját is)*. Az anarchisták a (tértől és időtől függetlenül felfogott) szociális forradalom szempontjából ellenezhetik a népi milíciát. De nekünk most éppen ez a *legfontosabb* feladatunk, hogy éles határt vonjunk egyfelől a marxista baloldal, másfelől az opportunisták (és a kautskysták) meg az anarchisták között.

A. P. cikkében van egy rész, amely valósággal felháborított, mégpedig az, ahol kijelenti, hogy Roland-Holst

asszony elvi nyilatkozata „teljesen megfelel az SzDP álláspontjának“!!

Ebből az elvi nyilatkozatból — abban a formában, ahogy az a „*Berner Tagwacht*“-*ban* és az „*Internationale Korrespondenz*“-*ben* megjelent — azt látom, hogy *mi semmi esetre sem* lehetünk szolidárisak Roland-Holst aszszonnyal. Roland Holst asszony, véleményem szerint, a holland Kautsky vagy a holland Trockij. Ezek az emberek *elvben* „határozottan nem értenek egyet“ az opportunistákkal, de *gyakorlatilag* minden fontos kérdésben — *egyetértenek* velük!! Roland-Holst asszony elveti a haza védelmének elvét, vagyis elveti a szociálsovinizmust. Ez rendben van. *De nem veti el az opportunizmust!!* Igen hosszú nyilatkozatában egy árva szó sincs az opportunizmus ellen! Egyetlen világos, félreérthetetlen szó sincs benne a *forradalmi* harci eszközökről (bezzeg annál több a frázis az „idealizmusról“, önfeláldozásról és más effélékről, melyeket nagyon szívesen aláír minden gazember, Troelstrát meg Kautskyt sem kivéve)! Egy szó sincs benne az opportunistákkal való *szakításról!* A „béke“ jelszava teljesen à la Kautsky! Ehelyett azt a tanácsot kapjuk (persze Roland-Holst asszony elvtelen „elvi nyilatkozata“ szempontjából teljesen következetesen), hogy működjünk együtt az SzDP-vel *és* az SzDMP-vel!! Ez nem egyéb, mint egység az opportunistákkal.

Pontosan úgy jár el, mint nálunk Trockij úr, aki „elvben *határozottan* ellenzi a haza védelmét“, — gyakorlatilag pedig *amellett* van, hogy lépjünk egységre az orosz dumában Csheidze frakciójával (vagyis a mi Szibériába száműzött frakciónk ellenfeleivel, az orosz szociálsoviniszták *kebelbarátaival)*.

Nem és nem. Soha, semmi körülmények között sem fogunk elvileg egyetérteni Roland-Holst asszony nyilatkozatával. Ez teljesen meggondolatlan, merőben plátói és képmutató internacionalizmus. Teljesen felemás állásfoglalás. Csupán arra való (politikai nyelven szólva), hogy a régi, rothadt és aljas lakájpártokban (a liberális munkáspártokban) létrehozzanak egy „balszárnyat“ (vagyis egy „ártalmatlan kisebbséget“, egy „mutatós marxista dekorációt“).

Természetesen nem fogunk előállni olyan követeléssel, hogy *azonnal* szakadjon ketté ez vagy az a párt, például Svédországban, Németországban, Franciaországban. Igen könnyen lehetséges, hogy valamivel később ebből a szempontból kedvezőbb lesz a helyzet (például Németországban). De *elvileg* feltétlenül követelnünk kell, hogy teljesen szakítsanak az opportunizmussal. Pártunk (és általában az európai munkásmozgalom) *egész* harcának az opportunizmus ellen kell irányulnia. Ez nem áramlat, nem irányzat; ez (mármint az opportunizmus) most a burzsoázia szervezett eszközévé vált a munkásmozgalomban. Továbbá: a forradalmi harc kérdéseit (taktika, eszközök, propaganda a hadseregben, lövészárok-barátkozás *stb.*) feltétlenül *részletesen* elemezni kell, meg kell vitatni, meg kell fontolni, felül kell vizsgálni, meg kell magyarázni a tömegeknek az illegális sajtóban. Enélkül a forradalom bármilyen „elismerése" merő frázis marad. A frázispufogtató (hollandul: „passzív") radikálisok útja nem a mi utunk.

Remélem, kedves Wijnkoop elvtárs, nem veszi rossz néven tőlem ezeket a megjegyzéseket. Hiszen nekünk megfelelő módon meg kell állapodnunk egymás közt, hogy együtt vívjuk meg ezt a *nehéz* harcot.

Arra kérem, mutassa meg ezt a levelet Pannekoek elvtársnak meg a többi holland barátunknak.

N. Lenin

P. S. Hamarosan elküldöm pártunk (19*13*. évi) hivatalos határozatát valamennyi nemzet önrendelkezési jogáról[142]. Mi *ennek a hívei* vagyunk. Most, mikor a szociálsoviniszták ellen küzdünk, jobban törekednünk kell erre, mint valaha.

Sörenbergből (Svájc) Zwolléba (Hollandia)
1915 júliusában.

Először megjelent: „Pravda"
21. sz. 1949 január 21.

91

A. M. KOLLONTAJNAK

Kedves A. M.! A pénzt holnap elküldjük Önnek. Az oroszországi híreket nagyon köszönöm. Elvben semmi kifogásunk a megállapodás ellen; reméljük, hogy nagyon óvatos lesz.

A nép felfegyverzése versus* a lefegyverzés kérdését illetőleg, mégiscsak úgy vélem, hogy a programon nem szabad változtatnunk[143]. Ha az osztályharc emlegetése nem liberális frázis csupán (mint az opportunistáknál, Kautskynál és Plehanovnál), akkor hogyan lehet szembefordulni olyan történelmi ténnyel, mint amilyen az, hogy e harc bizonyos körülmények között polgárháborúvá válik? Továbbá, hogyan ellenezheti általában az elnyomott osztály a nép felfegyverzését?

Aki ezt tagadja, az félanarchista álláspontra helyezkedik az imperializmussal szemben: ezt pedig, véleményem szerint, még nálunk is megteszik egyes baloldaliak. Ha imperializmus van, mondják ők, akkor nincs szükség sem a nemzetek önrendelkezési jogára, sem a nép felfegyverzésére. Ez óriási tévedés. Éppen az imperializmus ellen törő szocialista forradalom szempontjából van szükség az előbbire is, az utóbbira is.

„Megvalósítható-e"? Ez a kritérium nem helyes. Forradalom nélkül csaknem az egész minimális program megvalósíthatatlan. Ha így vetjük fel a megvalósíthatóság kérdését, a kispolgáriasság útjára tévedünk.

Úgy gondolom, ezt a kérdést (mint most a szociáldemokrata taktika *valamennyi* kérdését) *csakis* az oppor-

---

* — szemben. — *Szerk.*

tunizmus értékelésével (és számbavételével) kapcsolatban lehet felvetni. És világos, hogy a „lefegyverzés“ mint taktikai jelszó — opportunizmus. Mégpedig amolyan provinciális, kis államokra jellemző, a harctól való félrehúzódást árasztó opportunizmus, amely ezt a nyomorúságos nézetet vallja: „az én házam a falu szélén van — mi közöm másokhoz!“ . . .

Küldjük a nemzetközi baloldaliak nyilatkozatának (egyéni) tervezetét[144]. Nagyon kérjük, fordíttassa le és ismertesse a svédországi és norvégiai baloldaliakkal, hogy *gyakorlatilag* is előbbre vigyük a velük való Verständigung* ügyét. Küldje el megjegyzéseit resp.** az ellentervezetet, és *v e g y e r á* ugyanerre a skandináv baloldaliakat is.

Beste Grüsse!***

Lenin

Sörenbergből (Svájc) Krisztiániába
1915 nyarán.
Először 1924-ben jelent meg.

---

* — megegyezés. — *Szerk.*
** — respective — illetve. — *Szerk.*
*** — Szíves üdvözlettel! — *Szerk.*

92

A. M. KOLLONTAJNAK

Kedves A. M.! Nagyon örültünk a norvégek nyilatkozatának és annak, hogy Ön foglalkozik a svédekkel. Pokolian fontos volna a *baloldali* marxisták együttes nemzetközi fellépése! (Ennek az elvi nyilatkozat a legfontosabb és egyelőre az egyetlen lehetséges módja.)

Roland-Holst és Rakovszkij (látta francia nyelvű brosúráját?) meg Trockij is szerintem *valamennyien* rendkívül ártalmas „kautskysták" abban az értelemben, hogy különböző formában valamennyien az opportunistákkal való egység hívei, különböző formában valamennyien *szépítgetik* az opportunizmust, valamennyien (különböző módon) az eklekticizmus vonalán haladnak a forradalmi marxizmus vonala helyett.

A nyilatkozat-tervezetre vonatkozó bírálatából úgy látom (ha nem tévedek), hogy nincs köztünk komolyabb nézeteltérés. Én elméletileg hibásnak és gyakorlatilag károsnak tartom azt, ha *nem* különböztetjük meg a háborúk típusait. Nem ellenezhetjük a nemzeti felszabadító háborúkat. Ön Szerbiát hozza fel példának. De ha a szerbek *egyedül* állnának szemben Ausztriával, vajon nem a *szerbek* pártján volnánk?

A dolog lényege most a nagyhatalmak *közt* a gyarmatok újrafelosztásáért és a kis államok leigázásáért dúló harc.

India, Perzsia, Kína stb. háborúja Anglia vagy Oroszország ellen? Vajon nem India *pártján* lennénk Angliával szemben etc.? A „polgárháború" elnevezés *ezt* nem fedi pontosan; nyilvánvaló túlzás. Rendkívül káros, ha a polgárháború fogalmát mértéktelenül tágítjuk, mert ezzel

elkenjük a dolog lényegét: azt, hogy a polgárháború a bérmunkások háborúja az *adott* állam tőkései ellen.

Úgy látszik, éppen a skandinávok esnek bele a kispolgári (provinciális, kleinstaatisch*) pacifizmusba, azzal, hogy általában tagadják a „háborút". Ez nem marxista felfogás. Ez ellen harcolni kell, éppúgy, mint a milíciát tagadó álláspontjuk ellen.

Még egyszer üdvözlöm és gratulálok a norvég nyilatkozathoz!

Lenin

Sörenbergből (Svájc) Krisztiániába
1915 nyarán.
Először 1924-ben jelent meg.

---

* — a kis államokra jellemző. — *Szerk.*

93

A. SLJAPNYIKOVNAK

1915. VIII. 23.

Kedves Alekszandr!

Utazási tervét illetően nehezen tudnék határozott tanácsot adni a távolból[145]. Anyagi ügyeinket ismeri: Nagyezsda Konsztantyinovna részletesen írt erről (az elküldött összegen kívül X. 10-ig ígértek még 600 frs-t + egy hónap múlva 400 frs-t. Ez összesen 1000 frs. Többre *egyelőre* nincs remény).

Egyrészt rendkívül óvatosan kell eljárni. Vannak-e egészen jó papírjai? és egyebek?

Másrészt éppen most feltétlenül hasznos volna az ügy szempontjából, ha olyasvalaki, aki teljesen tájékozott és önálló, beutazna 2—3 központot, kapcsolatokat keresne, összeköttetést létesítene, s *nyomban* visszatérne Svédországba, hogy átadja nekünk az összes kapcsolatokat és megtárgyalja velünk a további helyzetet. Ez rendkívül fontos volna.

A „Kommunyiszt" 1. száma 8—10 nap múlva megjelenik; azután ugyanannyi idő múlva a 2. szám (vagy az 1—2. együtt). A Központi Lap 44. száma 1—2 nap múlva jelenik meg. A háborúról szóló brosúra *az összes dokumentumokkal együtt* körülbelül két hét múlva lát napvilágot[146]. Már nyomdában van.

Az oroszországi események teljesen igazolták a mi álláspontunkat, amelyet az ostoba szociálpatrióták (Alekszinszkijtól Cseidzéig) defetizmusnak kereszteltek el. A tények a mi igazunkat bizonyították!! A katonai kudarcok hozzájárulnak a cárizmus megrendítéséhez, s meg-

könnyítik Oroszország és más országok forradalmi munkásainak szövetkezését. Azt mondják: mit fogtok csinálni, ha „ti“, forradalmárok legyőzitek a cárizmust? Válaszom ez: (1) a mi győzelmünk hatására százszorta erősebben fog fellángolni a „baloldaliak“ mozgalma Németországban; (2) ha „mi“ teljesen legyőznénk a cárizmust, javasolnánk az összes hadban álló feleknek, hogy kössenek békét demokratikus alapokon, ha pedig erre nem lennének hajlandók, *forradalmi* háborút viselnénk.

Világos, hogy az élenjáró pravdista munkások rétege, pártunknak ez a pillére épségben maradt, bár szörnyű számbeli veszteségek érték. Rendkívül fontos volna, hogy 2—3 központban vezető csoportok kovácsolódjanak ki *(a legnagyobb fokú konspiráció mellett)*, s kapcsolatba lépjenek velünk, helyreállítsák a KB irodáját (azt hiszem, ez már meg is van Pétervárott) és magát a KB-t Oroszországban; tartós kapcsolatot létesítenének velünk *(ha kell,* hozassanak ki 1—2 embert Svédországba ebből a célból); mi röpiratokat és röpcédulákat küldenénk stb. A legfontosabb: a tartós, állandó összeköttetés.

Csheidze és társai nyilvánvalóan köntörfalaznak: hűséges hívei a „Nase Gyeló“-nak, Alekszinszkij is meg van velük elégedve (remélem, Plehanov + Alekszinszkij + társaik látták a „Háború“-t? Szégyen, gyalázat!!), és még ezek „tetszelegnek“ a baloldaliság mezében Trockij segítségével!! Úgy gondolom, az öntudatos pravdistákat nem fogják lóvá tenni!

Írja meg, hogy határoz! Üdvözlettel

Lenin

P. S. Hajlandó lenne-e A. Kollontaj segítségünkre lenni abban, hogy brosúránkat angol nyelven kiadjuk Amerikában?

Sörenbergből (Svájc) Stockholmba.

Először 1924-ben jelent meg.

94

K. RADEKNEK

Kedves Radek elvtárs!

Mellékelten küldöm a tervezetét[147]. Egy árva szó sincs benne a szociálsovinizmusról meg (=) az opportunizmusról, s az ellenük való harcról!! Minek így elkendőzni azt, ami rossz, és eltitkolni a munkástömegek előtt, hogy fő ellenségüket a szociáldemokrata pártokon belül kell keresniük?

Ultimátumszerűen fog-e ragaszkodni ahhoz, hogy egyetlen szóval se említsük nyíltan az opportunizmus elleni könyörtelen harcot?

Remélem, *körülbelül két nappal korábban ott tudok lenni* (vagyis IX. 2—3-án), ha értesít, hogy a németek szintén mennek (különben egyedül Zinovjev lesz ott).

(Az Ön tervezete túlságosan „akadémikus" jellegű, nem harci felhívás, nem harci kiáltvány.)

Elküldi-e tervezetét Wijnkoopnak is? *Követeli-e*, hogy ők (a hollandok) is ott legyenek?

Arra kérem, küldje el nekem azonnal *az én tervezetem* (német) fordítását (azét, amelyről Ön Wijnkoopnak írt) és az 1913. évi határozatunk (nemzeti kérdés) fordítását. Szóval *két dolgot*.

Minden erőnket latba kell vetnünk, hogy brosúránkat IX. 5-re kiadhassuk (németül). Ma írok Kaszparovnak, hogy segítsen Önnek, és keressen még egy fordítót (Kinkel elvtársat Bernben). Tudna-e „rendkívüli ütemben" dolgozni (Kaszparovval együtt) és egy hét alatt le tudná-e fordítani ezt a brosúrát? És a nyomda? Ki lehet-e nyo-

matni 3—4 nap alatt? *Minden* erőnket latba vetve meg kell ezt csinálnunk!

Kérem, azonnal válaszoljon.

N. Lenin

Sörenbergből Bernbe (Svájc)
1915 augusztus végén (németül).
Először 1930-ban jelent meg.

95

A. SLJAPNYIKOVNAK

Für Alexander

Kedves Barátom!

Igyekezzék találkozni Belenyinnel, és kérem, tudassa vele, hogy kooptálták az OSzDM Párt Központi Bizottságába. Minden bizonnyal tudja, hogy ebben az ügyben maximális konspirációra van szükség, és mihelyt Belenyinnek átadta az üzenetet, „felejtse el" az egészet (érthető okokból nem írok közvetlenül neki). Utazása során neki igen fontos funkciója lesz: Trockij és az opportunizmus külföldi lakájainak kompániája minden erejét megfeszítve igyekszik „elkenni" a nézeteltéréseket és „megmenteni" a „Nasa Zarja"-féle opportunizmust azzal, hogy tisztára mossa és felmagasztalja a Csheidze-frakciót (= a „Nasa Zarja" leghívebb barátait). Csoportokat kell alakítani Oroszországban (a régi, tapasztalt, okos és a háború kérdésében **teljesen** tisztánlátó pravdista munkásokból), s a legjobbakat közülük (2—3-at) be kell venni a KB-ba. Ha nehézségek vagy kétségek támadnak, érjék be *hasonló* testületek létrehozásával (pl. egy „országos vezető munkáscsoporttal" vagy „bizottsággal" stb.; természetesen nem az elnevezés a lényeg).

Ön, akinek kapcsolatai vannak és aki ismeri a régi, tapasztalt munkásokat, hasznos tanácsokat adhat Belenyinnek, aki természetesen rendkívül komolyan és óvatosan intézi majd a dolgot. A legfontosabb az, hogy Belenyin nagyon vigyázzon most magára, csak *rövid időre* utazzék el és vegyen fel *minden kapcsolatot*.

Melegen üdvözlöm! Azonnal értesítsen e levél vételéről.

Lenin

P. S. A brosúra hamarabb fog megjelenni, mint gondoltam. A levonatok egy részét már megkaptam. Valószínűleg 1—1½ hét múlva elkészül a brosúra is, meg a „Kommunyiszt" 1—2. száma is.

Most a KB-nek 3 tagja külföldön *l e s z*. Oroszországban a KB-nek számos póttagja (munkás) és letartóztatott tagja van (szintén munkások, a vezető pravdisták).

P. P. S. Holnap kap egy részletesebb levelet Nagyezsda Konsztantyinovnától. Minél figyelmesebben olvassa el.

Sörenbergből (Svájc) Stockholmba
1915 szeptember elején.
Először 1924-ben jelent meg.

96

A. SLJAPNYIKOVNAK

1915. X. 10.

Kedves Barátom! Holnap a Központi Lapnak egyszerre két száma jelenik meg itt: a 45—46-os kettős szám (amely a zimmerwaldi konferenciával foglalkozik) és a 47-es, amelyben oroszországi hírek és taktikai „tézisek"[148] vannak. Ezek a tézisek részben választ adnak azokra a kérdésekre, amelyeket levélváltásunk során érintettünk, illetve amelyeket Ön az N. I.-vel folytatott beszélgetései alkalmával stb. felvetett. Várom a megjegyzéseit.

Megkapta-e „A szocializmus és a háború" c. brosúra *orosz* szövegét?

(Zárójelben megjegyzem: A. M. elküldte a német szöveg bírálatát, s én részletes választ küldtem neki Amerikába. Ha érdekli, kérje meg, hogy küldje el Önnek. Ami az ő röplapját illeti, írtam neki Bergenbe, s kértem, engedje meg, hogy javításokat eszközöljünk rajta. Válasz nem jött. Attól félek, hogy a levelet el kell küldeni Amerikába, ez pedig nagy késést jelentene.)

Az Oroszországból érkező hírek a forradalmi hangulat és mozgalom növekedéséről tanúskodnak, bár ez úgy látszik, még nem a forradalom kezdete.

Most az a legfontosabb számunkra, hogy kapcsolatokat létesítsünk és azokat rendszeresekké tegyük (ez levelezés útján kitűnően megvalósítható; beszéljék meg, nem lehetne-e elküldeni vékony kötésben az újság és a kiáltványok egy-egy példányát). Reméljük, hogy Belenyinnek sikerül ezt elintéznie. Enélkül gondolni sem lehet szisztematikusan összehangolt munkára.

Különösen figyelmébe ajánlom a munkásküldöttek

szovjetjére vonatkozó tézist. Óvatosnak kell lennünk ezzel: két-háromszáz vezetőt is letartóztathatnak!! A munkásküldöttek szovjetjének „ereje“ — ha nincs kapcsolatban a felkeléssel — *illúzió*. Nem szabad ilyesmivel ámítanunk magunkat.

Meleg kézszorítással *Lenin*

Nem lehetne megszervezni a láthatatlan tintával való levelezést, hogy minél előbb eljuttathassuk Pétervárra a Központi Lap olyan cikkeit, mint a „11 tézis“? Fontolja meg jól!

Bernből Stockholmba.

Először 1924-ben jelent meg.

97

A. M. KOLLONTAJNAK

1915. XI. 9.

Kedves A. M.! Csak tegnap kaptuk meg Milwaukeeből írt, X. 18-i levelét. Szörnyű lassan mennek a levelek! Ön még mindig nem kapta meg azt a levelemet (és a „Szocial-Demokrat“ 45—46. és 47. számát), amelyben beszámoltam Zimmerwaldról és válaszoltam kérdéseire; pedig több mint egy hónapja megírtam. Igyekezzék kiszámítani, hol lesz (körülbelül $1^1/_2$ hónap múlva), és mindig olyan címet adjon meg (amelyre írhatunk Önnek), ahonnan a leveleket minél hamarabb megkapja.

A „Volkszeitung“-ot illetőleg a newyorki Grimm biztosított ma arról, hogy azok, úgy látszik, teljesen kautskysták! Igaz ez? Úgy vélem, a mi *német* brosúránk segítségére lenne Önnek abban, hogy meghatározza az internacionalizmus „erejét“[149]. Megvan Önnek? (500 példányt küldtünk az Ön címére.)

A napokban kiadunk itt egy kis brosúrát (német nyelven, később *remélhetőleg* franciául is megjelentethetjük, és — ha bírjuk anyagilag — olaszul is) a *Zimmerwaldi Baloldal* nevében. Ezen a néven szeretnénk minél jobban bevinni a nemzetközi köztudatba Zimmerwaldban létrejött baloldali csoportunkat (a KB+a PSD*+a lettek +a svédek+a norvégek+1 német+1 svájci) és a csoport *határozat- és kiáltványtervezetét* (megjelent a „Szocial-Demokrat“ 45—46. számában). A kis brosúra (20—25—350 000 betű) ezt a két dokumentumot fogja tartalmazni, azonkívül egy rövid bevezetést[150].

* — LSzD (lengyel szociáldemokraták).

Abban reménykedünk, hogy Ön ki fogja adni Amerikában *angol nyelven* (Angliában ugyanis reménytelen az ügy: oda Amerikából kell majd bevinni), és ha lehet, még más nyelveken is. Ezzel fog bemutatkozni az az *összes* országok *baloldali* szociáldemokratáiból alakult *csoport*, amely világos, szabatos, mindenre kiterjedő *választ* tud adni arra a kérdésre, hogy mit kell tenni és merre kell tartani. Rendkívül fontos volna, hogy ezt kiadjuk Amerikában, minél szélesebb körben terjesszük, és *tartós kiadói kapcsolatot* teremtsünk (*Charles Kerr* (NB) Chicagóban; az „Appeal to Reason"* *Kansasban* stb.), mert általában igen fontos számunkra, hogy különböző nyelveken hallassuk szavunkat (Ön ebben a tekintetben *sokat* tehetne).

Próbáljon összeköttetésbe lépni velük — ha nem megy Kansasba, legalább levél útján. Az újságjuk néha *elég jó*. Feltétlenül puhatolja ki, mit szólnak a mi „Zimmerwaldi Baloldalunk" határozatához. S kicsoda az az Eugene *Debs*? Néha egész forradalmi hangon ír. Vagy szintén afféle rongy alak à la Kautsky?

Írja meg, *mikor* lesz *ismét* New Yorkban, és *hány* napig. Igyekezzék *mindenütt* találkozni (ha csak 5 percre is) a helybeli *bolsevikokkal*, próbálja meg „felrázni" őket s *megteremteni köztük és köztünk az összeköttetést*.

Ami a pénzt illeti, sajnálattal értesültem leveléből, hogy eddig még semmit sem sikerült összeszednie a KB számára. Talán majd ez a „baloldali kiáltvány" segíteni fog...

Abban, hogy Hillquit Kautsky pártján lesz, sőt még nála is *jobboldalibb* álláspontra fog helyezkedni, egy percig sem kételkedtem, mert találkoztam vele Stuttgartban (1907), és *hallottam*, hogy *azután* kiállt a sárgák Amerikába való bevándorlásának megtiltása mellett („internacionalista")...

A Zimmerwaldi Kiáltvány egymagában *nem elegendő:* Kautsky és társai hajlandók megbékülni vele azzal a *feltétellel*, hogy „egy lépést se tovább". Mi ebbe

* — „Felhívás az Értelemhez". — *Szerk.*

nem megyünk bele, mert ez *merő képmutatás*. Így aztán, ha Amerikában vannak olyanok, akik *még* a Zimmerwaldi Kiáltványtól *is* félnek, fütyüljön rájuk, és csak azokkal foglalkozzék, akik *baloldalibbak a Zimmerwaldi Kiáltványnál*.

Sok sikert kívánok! Baráti kézszorítással

Lenin

(Ulianow. Seidenweg 4-a. III. *Bern*.)

New Yorkba.

Először 1924-ben jelent meg.

1916

98
A. M. GORKIJNAK

1916. I. 11.

Igen tisztelt Alekszej Makszimovics!

Küldöm a brosúra kéziratát a „Letopisz“ címére, de nem a „Letopisz“ részére, hanem a kiadónak, azzal a kéréssel, hogy adják ki[151].

Igyekeztem minél népszerűbben ismertetni az Amerikára vonatkozó legújabb adatokat, amelyek meggyőződésem szerint kiváltképp alkalmasak a marxizmus népszerűsítésére és tényekkel való alátámasztására. Remélhetőleg sikerült ezeket a fontos adatokat elég világosan kifejtenem ahhoz, hogy megértsék az olvasóközönségnek azok az újabb rétegei, amelyeknek száma egyre szaporodik Oroszországban, és amelyeknek szükségük van arra, hogy megvilágítsák előttük a világ gazdasági evolúcióját.

Szeretném folytatni ezt a munkát, és később kiadni a II. részt, amely Németországról szólna.

Most hozzáfogok az imperializmusról szóló brosúrához[152].

A háborús idők miatt igen nagy szükségem van keresetre, ezért arra kérném, hogy ha lehetséges és nem terhelem Önt vele túlságosan, siettesse a brosúra kiadását.

Tisztelője *V. Iljin*

Címem: Mr. Wl. Oulianoff. Seidenweg *4-a.* B e r n e (Suisse).

Pétervárra.

Először 1925-ben jelent meg.

99

A. SLJAPNYIKOVNAK

Kedves Barátom! Levelével kapcsolatban, amelyben Ön is nekem szegezi azt a közkeletű vádat, hogy én „semmi pénzért nem engedek“, szeretnék részletesebben elbeszélgetni Önnel.

Ami Jamest illeti, ő soha sem értett a politikához, mindig ellenezte a szakadást. James remek ember, de *ezen a téren* mélységesen tévesek a nézetei.

Nálunk Oroszországban (most pedig az új Internacionáléban is) a szakadás kérdése *alapvető* kérdés. *Itt* mindennemű engedékenység bűn lenne. Jól tudom, milyen sok derék ember (James, Galjorka, számos pétervári értelmiségi „barátunk“) *ellenezte* a duma-frakció kettészakadását. Valamennyien ezerszeresen tévedtek. A szakadás szükséges volt. A *Csheidzével és társaival* való szakítás most is *feltétlenül* szükséges. Akik ebben a kérdésben ingadoznak, azok a proletariátus *ellenségei*, s azokkal szemben *nem* szabad engedékenynek lennünk.

Ki az, aki ingadozik? Nemcsak Trockij és társai, hanem még *Jurij*+Jevg. B. is (ők még a nyáron „jeleneteket rendeztek“ Csheidze miatt!!). Azután a *lengyelek* (az ellenzék). „Gazeta Robotnicza“ c. lapjuk 25. számában benne van a határozatuk: ismét ugyanúgy *kertelnek*, mint Brüsszelben 1914 július 3—16-ig[153].

Velük szemben *semmiképpen sem* szabad engedékenynek lennünk.

Még Radek a legkülönb közülük; *vele* hasznos volt az együttműködés (többek között a Zimmerwaldi Baloldal szempontjából is), és együtt is működtünk vele. De *Radek* is *ingadozik*. És itt a taktikánk *kétoldalú* (ez az, amit

Jurij+Nyik. Iv. *sehogy* sem akart vagy nem tudott megérteni): egyrészt *elősegítjük* Radek balratolódását, s akit csak lehet, *egyesítünk* a Zimmerwaldi Baloldal érdekében. Másrészt *árnyalatnyi* ingadozást sem tűrünk a *fő* kérdésben.

A fő dolog: szakítás a Szervező Bizottsággal, Cseidzével és társaival.

A lengyelek *ingadoznak*, és a „Kommunyiszt" 1. számának megjelenése *után* hoztak egy aljas határozatot.

A következtetés?

Vagy kitartunk a „Kommunyiszt" cég mellett és *kaput nyitunk a civakodásnak meg az ingadozásnak:* a szerkesztőséghez intézett (Radektől, Bronskitól, talán Pannekoektól stb. származó) leveleknek, a panaszkodásnak, sopánkodásnak, pletykáknak stb.

A világért sem.

Ez ártana az ügynek.

Azt jelentené, hogy az SzB csirkefogóinak, Csheidzének és társainak segítünk.

A világért sem.

A „Kommunyiszt" ideiglenes blokk volt egy bizonyos cél elérésére. A célt elértük: a folyóirat megjelent, a közeledés (ez *akkor*, Zimmerwald *előtt* lehetséges volt) megtörtént. Most *más* úton kell haladni, most tovább kell menni.

A „Kommunyiszt" *ártalmassá* vált. *Meg kell szüntetni* és *más* vállalkozással kell helyettesíteni: a „Szbornyik Szocial-Demokratá"-val (a *„Szocial-Demokrat" szerkesztőségének* szerkesztésében)[154].

Csakis így kerüljük el a civakodást, így kerüljük el az ingadozást.

Oroszországban is vannak nézeteltérések? Ó, persze! *De nem a mi feladatunk, hogy növeljük őket.* Ezzel foglalkozzanak csak Csheidze és társai, Trockij és társai (hiszen ez a „mesterségük"), — nekünk az a dolgunk, hogy a *magunk* irányvonalát kövessük. *Ennek* a munkának a gyümölcsei világosan láthatók: a pétervári munkások százszor többet érnek a pétervári intellektueleknél (még a „rokonszenvezőknél" is...).

A „hármas csoportnak" (Jurij+Jevg. Bos+Nyik. Iv.) kénytelenek voltunk *ideiglenes* engedményeket tenni, mert *akkor* nem adhattuk volna ki másképp a folyóiratot (most már kiadhatjuk); és ami a fő: akkor még nem láttuk Jevg. Bos+Jurij *munkáját*, és még reménykedhettünk abban, hogy a *munka során* majd *feljebb* emelkednek.

De ehelyett lejjebb süllyedtek.

S az ideiglenes szövetséget *feltétlenül* fel kell bontani. Csak így nem fogja megsínyleni az *ügy*. Csak így fognak *ők is* tanulni a dologból.

Mert hiszen mi nem ellenezzük a *vitát*. Mi azt ellenezzük, hogy *szerkesztői* jogai legyenek olyanoknak, akik megbocsáthatatlanul ingadoztak (talán azért, mert még fiatalok? akkor várni fogunk: öt év múlva talán csak megjavulnak).

Nyik. Iv.-nek szakmája a közgazdaságtan, és *ebben* mi mindig támogattuk. De (1) könnyen elhisz minden pletykát és (2) a politikában pokolian *állhatatlan*.

A háború félanarchista eszmék felé sodorta. Azon a tanácskozáson, amely a berni határozatokat hozta (1915 tavaszán)[155], olyan *tézisekkel* állt elő (megőriztem őket!), amelyek a badarság netovábbját jelentették; szégyen, gyalázat; félanarchizmus.

Keményen megtámadtam. Jurij és Jevg. Bos hallották ezt s mindketten meg voltak velem elégedve, hogy nem engedek teret baloldali túlzásoknak (akkor kijelentették, hogy egyáltalán nem értenek egyet Ny. Iv.-vel).

Eltelik egy fél év. Nyik. Iv. közgazdaságtant tanul. Politikával *nem* foglalkozik.

És erre az önrendelkezés kérdésében *Nyik. Iv.* elénk tálalja *ugyanazt* a badarságot. Jevg. Bos+Jurij pedig aláírja!! (Kérje el a „téziseiket" Ny. Iv.-től, meg az én neki adott válaszomat.)

A kérdés fontos. A kérdés időszerű. Elválaszthatatlanul összefügg az *annexiók* kérdésével — igen aktuális kérdés.

Nem gondolták át. Nem is olvasták el. Nem foglalkoztak vele. Meghallgatták kétszer-háromszor Radeket (aki a régi „lengyel" betegségben szenved: bele is zavarodott ebbe) — és *aláfirkantották*.

Botrány. Szégyen, gyalázat. Ezek nem szerkesztők. Meg kell cáfolni, le kell leplezni őket, időt kell adni nekik, hogy tanuljanak és gondolkozzanak, nem pedig nyomban teljesíteni minden kívánságukat: tessék, felruházunk benneteket szerkesztői jogkörrel, vigyétek a munkások elé a badarságotokat!!

Ha ezt tesszük, *képesek* lesznek sajtóvitát indítani, s én akkor *kénytelen* leszek „imperialista közgazdászoknak" nevezni őket, kénytelen leszek megmutatni, hogy teljesen üresfejűek, *teljesen* komolytalanok és meggondolatlanok. Egy sajtóvita *hosszú évekre* elidegeníti őket tőlünk.

Ha viszont most megszüntetjük a „Kommunyiszt"-ot, akkor meg fogják fontolni a dolgot és felhagynak badarságaikkal; olvasni fognak és meg fognak győződni róla, hogy nincs igazuk. Rajta, kedves elvtársak, mondjuk majd nekik, írjanak csak egy komoly *brosúrát*, ha kijelentik, hogy „nem értenek egyet" velünk a politikában (amellyel egyáltalán nem foglalkoztak, amelyet nem tanulmányoztak), rajta hát! Gondolkodnak majd rajta, és *nem* fognak írni. Néhány hónap múlva pedig az egésznek vége.

Igy volt ez mindig. Így lesz most is.

Az annexiók (és az önrendelkezés) kérdésében elfoglalt álláspontunkat (az 1913. évi határozatot)[156] a háború *teljes mértékben* igazolta. És ez a kérdés aktuálissá vált. Radek pedig + a hollandok (Gorter és Pannekoek) ebbe nyilvánvalóan belezavarodtak. A „Szbornyik Szocial-Demokratá"-ban ismételten meg fogjuk magyarázni a dolgot.

Az ügyet a következőképpen kell elintézni:

(1) a „Kommunyiszt"-ot meg kell szüntetni;

(2) a zsidókról szóló gyűjtemény kiadásában[157] minél *több* engedményt kell tenni, minél több jogot, privilégiumot kell adni Jurijnak + Jevg. Bosnak (ez *itt* nem árt az *ügynek*). Részletes feltételek írásbeli szerződésben;

(3) ugyanezt kell tenni a szállítást intéző csoportjukkal (kérje el tőlük alapszabályaikat és a mi módosító javaslatainkat);

(4) kiadjuk a „Szbornyik Szocial-Demokratá"-t „a «Szocial-Demokrat» szerkesztőségének" szerkesztésében.

Meghívjuk őket munkatársaknak. Azt mondjuk majd nekik: vannak köztünk nézeteltérések? Csináljanak egy komoly brosúrát! *kötelezzük magunkat, hogy ki fogjuk nyomatni.* (Nem fogják megírni, mert még csak nem is kezdtek komolyan gondolkodni a kérdésen; még csak nem is foglalkoztak vele!!)

Ez *gyakorlati* politika lesz.

Jevg. Bos régóta készül hazautazni Oroszországba; ott hasznos munkát végezhetne; itt *n i n c s m i t c s i n á l n i a*, *csak* majd *k i t a l á l* magának valamit. Ismeri ezt az emigrációs **nyavalyát** — mindenféle munkát „kitalálnak" azoknak, akik külföldre kényszerültek. Szörnyű nyavalya ez.

Nos, egyelőre befejezem. Szedje össze az összes dokumentumokat és tájékozódjon. Majd újra és újra elbeszélgetünk.

Lenin

P. S. Másolatban mellékelem N. I. Buharinnak szóló válaszomat az új „nézeteltérések" jelentőségéről.

Zürichből Krisztiániába
1916 márciusában.
Először 1929-ben jelent meg.

100

G. ZINOVJEVNEK

1916. V. 21.

Nem óhajtom levelezésünket kötekedéssé változtatni. A kérdés komoly, és, bár nemegyszer beszéltem már róla, újra megteszem, minthogy szükség van rá.

A Központi Lap szerkesztősége, miután a „kiadókkal" (Kievszkijékkel) több mint egy fél évig együtt dolgozott, s miután e tapasztalatokat néhány hónapig minden szempontból mérlegelte, 1915 telén írt nekik egy levelet, amelyet Ön is aláírt. Ebben a levélben a Központi Lap szerkesztősége bejelentette, hogy ezentúl nem kíván részt venni a „Kommunyiszt" kiadásában számos, rendkívül részletesen kifejtett meggondolásból, amelyeknek levelünkben igen nagy helyet szenteltünk és amelyeket végül is abban foglaltunk össze, hogy ilyen társszerkesztőkért nem vállalhatunk felelősséget a párttal szemben, hogy e társszerkesztők nem fogják fel pártszerűen az ügyet, s hogy kénytelenek vagyunk megállapítani: ideiglenes együttműködési kísérletünk nem járt sikerrel. Elhatároztuk, hogy kiadjuk a „Szbornyik Szocial-Demokratá"-t.

Ön ezután ingadozni kezdett, aminek eredménye legutóbbi, Kientalban folytatott beszélgetésünk volt. Én engedtem Önnek, beleegyeztem abba, hogy megpróbálja helyreállítani a kapcsolatot a következő feltételekkel: (1) a Központi Lap *szerkesztősége* minden egyes számra vonatkozólag megállapodást köt a kiadókkal; (2) a kiadók megtagadják csoportjuk „imperialista-ökonomista" jellegű állásfoglalását és nem spekulálnak többé a Radekkel stb. fennálló „nézeteltérésekre".

Ezeket a feltételeket nem foglaltuk írásba, és Ön most vitatja őket. Ez a vita azonban komolytalanná vált azok után, hogy *Ö n*, A.-hoz intézett levele vázlatában, *m a g a* kifejtette a *s a j á t* feltételeit, s a kiadók *n e m* fogadták el *még ezeket* a feltételeket sem! (Ön meg azt bizonygatta nekem: eldöntött kérdés, hogy nem fognak ragaszkodni az egyenjogúsághoz!).

Eszerint, még ha el is fogadom kientali találkozásunk után az Ön „magyarázatát“, vagyis azt, hogy én szigorúbb feltételeket szabtam, mint Ön, a tényállás az, hogy a kiadók visszautasították még az *Ö n* enyhébb feltételeit is.

Magától értetődik, hogy Önnek ezek után közvetlen és feltétlen kötelessége lett volna, hogy teljes erőből megtámadja a kiadókat, végleg szakítson velük, és minden erejét megfeszítve igyekezzék bebizonyítani Alekszandrnak: ezekkel az urakkal, mint egy vezető folyóirat szerkesztőivel, nem lehet együtt dolgozni.

Ehelyett Ön azt ajánlja, hogy kapituláljunk előttük, mondjunk le minden feltételről, vonjuk vissza a Központi Lap szerkesztőségének levelét, amelyet Ön is aláírt! S mindezt azon a címen, hogy „nem érdemes őket komolyan venni“: holott Ön valójában azt ajánlja, hogy az *Ön* politikáját *ne* vegyék komolyan, Ön a szerkesztőség levelét az ördög tudja, mivé degradálja, megtagadja önmagát, és *f e l j o g o s í t j a* a kiadókat olyan következtetés levonására, hogy a Központi Lap szerkesztősége önkényeskedett!

Ez már nem egyszerű ingadozás, ez olyan hatványozott ingadozás, amely valami sokkal rosszabbá változik át.

Nem marad más hátra, mint hogy még egyszer és utoljára megmondjam, miért nem veszek részt a „Kommunyiszt“-ban, miért tartom a részvételt pártellenesnek és ártalmasnak, és miért tartok ki a Központi Lap szerkesztőségének levelében kifejtett álláspont, vagyis a kiadókkal való szakítás mellett.

Mi a kiadókkal ideiglenes „föderációra“ léptünk, és ezt „föderációnak“ is neveztük, s félreérthetetlenül megmondottuk, hogy ideiglenes, „kísérlet“ jellegű dologról van szó. Amikor megkötöttük ezt az ideiglenes szövetséget,

a kiadók *elítélték* Buharin ingadozását (az 1915 márciusában tartott berni konferencián), és *egyetlen* tény sem mutatott arra, hogy e hármas csoport (a kiadók + Buharin) külön nézetek alapján tömörülne.

A folyóirat első füzetének megjelenése után azonban megtörtént ez a tömörülés, és amikor én hosszas előzetes levelezés után „imperialista ökonomizmusnak" neveztem irányzatukat, Ön azt írta, hogy egyetért velem. Ez 1916 márciusában volt. Ezzel ismét megerősítettük a Központi Lap szerkesztőségének rendkívül részletes téli levelét.

A párt helyzete és a nemzetközi helyzet most olyan, hogy a KB-nek továbbra is önállóan kell előre haladnia, s *nem szabad megkötnie* a kezét sem az orosz, sem a nemzetközi ügyekben. A „kiadók", akik mint írók és mint politikusok teljesen hasznavehetetlenek (ezt a Központi Lap szerkesztősége kénytelen volt megállapítani téli levelében), meg akarják *kötni* a kezünket egy *egyenjogúsági* szerződéssel, vagyis azt akarják, hogy tekintsük egyenrangúnak azt a hölgyet, aki még egy árva sort sem írt, és akinek fogalma sincs semmiről, s azt a „fiatalembert", akit teljesen a befolyása alatt tart. Ők pedig ennek az egyenjogúságnak az alapján a Radekkel, Buharinnal és másokkal fennálló nézeteltéréseinkre *spekulálnak!*

Ilyen feltételek mellett esztelenség volna beleegyezni az egyenjogúságba, ezzel elrontanánk az egész munkát.

Nem igaz, hogy ők „csak vitát" akarnak. A vitára megvan minden lehetőségük. Pénzük van. Majdnem egy év telt el. Miért nem írnak és adnak ki vita-brosúrákat? Azért, mert nem akarják *maguk* viselni a felelősséget! Ez világos. És éppen ezzel űznek csúfot a pártszerűségből, mert aki kijelenti, hogy nézeteltérések vannak, annak meg kell fontolnia a dolgot, nyíltan kell fellépnie, vállalnia kell a felelősséget, nem pedig az „egyenjogúságra" „spekulálni" és igényt tartani, amikor a párt még csak nem is ismeri az ő álláspontjukat (és amikor *nincs is* álláspontjuk).

Tény, hogy Buharin lépten-nyomon belebotlik azokba a nézetekbe, amelyeket 1915 márciusában (a konferencián) írásban kifejtett, és amelyeket Ön *szintén* visszautasított. Ön ezt a tényt elismerte, amikor 1916 márciusában

(egy évvel később) kijelentette, hogy egyetért az „imperialista ökonomizmusra“ vonatkozó megállapításommal.

Ön azzal, hogy az „egyenjogúság“ álláspontjára helyezkedik, a párt színe előtt egyenjogúságot biztosít Buharin ingadozásainak! Megköti a kezünket és ösztönzi ezt az ingadozást. Ez esztelen politika.

Először is tudja, hogy Radek úgy „megsértődött“ (amiért ragaszkodtunk téziseinknek Pannekoek folyóiratában való közléséhez), hogy — mint ugyancsak Ön írta nekem 1916 márciusában — „semmilyen kollegiális munkára“ nem hajlandó Önnel! S Radekkel való nézeteltéréseink nem szűntek meg; ellenkezőleg, Ön is egyetértett velem abban, hogy az írországi felkelést egészen semmitmondóan értékelte. S Ön azt ajánlja, hogy tekintsük „egyenjogúaknak“ a kiadókat, akik Radek háta mögé bújnak, és (2000 frs* miatt!) a Radekkel fennálló nézeteltéréseinkre spekulálnak!! Ez esztelen politika.

Másodszor, más Radek és más a lapjának (a „Gazeta Robotniczá“-nak) a szerkesztősége. Ön is elismerte, hogy ez a lap szintén spekulált (Csheidze frakciójára, Trockijra stb.). Emlékezzék vissza arra, hogy ez a lap 1916 februárjában jelent meg, és Ön is részt vett annak a levélnek a megfogalmazásában, amelyet a Külföldi Szervezet Bizottsága[158] írt *ellene*. Vajon komoly politika lenne-e, ha most vezető folyóiratunkban „egyenjogúságot“ adnánk olyan embereknek, akik úgy akarnak karriert csinálni, hogy „kihasználják“ a harcunkat azokkal a lengyelekkel, akik 1914. VII. 3/16-án cserben hagytak minket Vandervelde és Kautsky kedvéért??

Harmadszor, tudja, hogy Kientalban Radek kisebbségbe akart szorítani bennünket a baloldaliak között, a baloldaliak értekezletén, Fröhlich, Robman stb. segítségével, és hogy csak *ultimátummal* tudtuk rákényszeríteni, hogy elismerje KB-nk *önállóságát*. Hát *még* micsoda „spekulációba“ kezdenek majd ezek, ha felvetődik a Juniusszal kapcsolatos álláspont kérdése (ez a kérdés már fel is merült) vagy a kautskystáktól való „mechanikus különválás“ kérdése stb.! *Kezeskedik-e*

* — frank. — *Szerk.*

Ön azért, hogy ezt nem teszik?? Mert ha kezeskedik, akkor ez azt jelenti, hogy egész politikánkat megtagadja. Ha nem, akkor ezek után esztelenség volna megkötni a kezünket vezető folyóiratunk szerkesztőségében.

Én erre az esztelen politikára semmiképpen sem leszek hajlandó. Ez végleges elhatározásom. Továbbra is az a véleményem, hogy csakis a „Szbornyik Szocial-Demokrata" kiadása oldhatja meg az ügyet (amelyet Ön reménytelenül össze akar bogozni). A „Szbornyik Szocial-Demokrata" egész sereg igen hasznos munkatársat fog körénk tömöríteni (Varint, Szafarovot, a letteket stb.), Buharin a kiadóktól átjön a mi táborunkba, s ezáltal lehetőségünk nyílik arra, hogy a pártot (és a nemzetközi baloldalt) *vezessük*, ne pedig ... a kiadó asszonyság uszályában kullogjunk.

Írja meg pontosan, mit határoz. Formailag most úgy áll az ügy, hogy a Központi Lap szerkesztősége szakított a „Kommunyiszt"-tal, s a szerkesztőség utolsó kísérletét (sőt az Ön *enyhébb* feltételeit is) visszautasították. Tehát közölni kell a sajtóban a „Kommunyiszt" megszüntetését és a „Szbornyik Szocial-Demokrata" megjelenését.

Salut!* Baráti kézszorítással

V. U.

Zürichből Bernbe.

Először 1934-ben jelent meg.

---

* — Üdvözlet! — *Szerk.*

101

A. SLJAPNYIKOVNAK

Kedves A.! Úgy látszik, levelezésünk megakadásának és számos félreértésnek az volt az oka, hogy nem kapta meg a második, Stockholmba küldött levelünket. Máskülönben *hogy* írhatna olyasmit, hogy nem válaszolunk a kérdéseire? *Mindegyikre* rendkívül részletesen válaszoltunk; *Ön nem* válaszolt minekünk: Nagyezsda Konsztantyinovna újra meg újra ír; türelmesnek kell lennünk és egyet-mást többször is el kell ismételnünk, hogy eredményt érjünk el. A rendszeres levelezésre feltétlenül szükség van.

A „Kommunyiszt"-ot illetőleg azt írja, hogy a Csheidzével való szakítás nem ébreszt kételyt. Kiben? Buharinban és társaiban!

De hiszen én azt írtam, hogy ez *nem* Buharinra és társaira vonatkozik, hanem *Radekre és társaira.*

A „Kommunyiszt" ideiglenes blokkunk volt két csoporttal, illetőleg elemmel: 1) Buharinnal és társaival; 2) Radekkel és társaival. Amíg együtt haladhattunk velük, ezt meg *kellett* tennünk. Most *nem lehet*; és *egy időre* szét kell válnunk, jobban mondva távol kell magunkat tartanunk tőlük.

A lengyelek 1915 *nyarán* hoztak egy határozatot (a „Kommunyiszt" 1—2. száma **után**), de *csak 1916-ban* hozták nyilvánosságra —, s ebből a határozatból ismét kiderült, hogy ingadoznak Csheidze kérdésében. Van-e értelme *most* annak, hogy *lehetőséget* biztosítsunk nekik, sőt **feljogosítsuk** őket arra (hiszen munkatársai a *„Kommunyiszt"-nak!!)*, hogy beleüssék az orrukat a folyóirat dolgába és civakodásukkal tönkretegyék a folyóiratot?

Véleményem szerint nincs értelme. Az ügyre nézve sokkal hasznosabb, ha más vállalkozásba kezdünk („Szbornyik Szocial-Demokrata“) és *megvárjuk*, amíg a lengyeleknek megjön az eszük (vagy amíg csatlakoznak Németországhoz), vagy amíg megváltozik a helyzet.

Továbbá, Buharinnal és társaival kapcsolatban. Feltétlenül elküldöm Önnek (ha nem is egyhamar, mert ez attól függ, mikor megyek Bernbe) Buharin 1915 *tavaszán* írt „téziseit“. Akkor majd látni fogja, mi a lényeg:

1) Buharin 1915 tavaszán olyan téziseket ír (a konferencián), amelyekkel nyilvánvalóan *mocsárba* jut. A *japánok*[159] ellene vannak. (Ezért ideiglenesen maximális engedményeket teszünk a „Kommunyiszt“-ban, hogy alkalmas formát teremtsünk annak a *tisztázására*, sikerül-e „elvtársiasan“ leküzdenünk Buharin ingadozását? segítségünkre lesz-e ebben J. B., aki bolseviknak nevezi magát, vagy sem?)

2) 1915 nyarán (vagy ősz elején) Buharin + a *japánok* most már hármasban írják alá az önrendelkezésről szóló téziseket. Ez szerintünk *a legnagyobb mértékben helytelen*, s nem más, mint Buharin hibáinak *megismétlése*.

3) Buharin 1916 elején a „holland program“ kérdésében (a program a Nemzetközi Szocialista Bizottság 3. sz. Bulettinjében jelent meg) *ismét* visszatér az 1915 tavaszi tézisekben kifejtett eszmékhez!!!

A következtetés? Az, hogy blokkról itt *sem* lehet szó: *meg kell várni*, amíg Buharin ingadozásának vége szakad. Egy folyóirat, amely a lengyelek és Buharin ingadozásainak szócsöve, *káros* dolog. Ilyen helyzetben csak ártana, ha ragaszkodnánk a régi céghez és nem tudnánk más céget választani („Szbornyik Szocial-Demokrata“).

A japánok pártszerűtlenül, lelkiismeretlenül viselkedtek, mert *ránk* akarják hárítani a felelősséget *saját* ingadozásukért. Már megbocsássanak, kedves elvtársak, de ezt nem fogjuk megengedni önöknek! Ha pártszerűen akarnak viselkedni, járuljanak hozzá részben anyagilag is a „Szbornyik Szocial-Demokrata“ kiadásához, amelyben majd mi (mi ugyanis nem ingadozunk) elvtársiasan megvizsgáljuk az önök tévedéseit, *anélkül*, hogy meg-

neveznénk önöket és ezzel lehetőséget nyújtanánk ellenségeinknek az ujjongásra és a kárörvendésre.

S azonkívül, ha a japánok komolyan vennék a nézeteltérések rendkívül komoly kérdését (külföldön il n'y a qu'un pas* a külön frakcióig!! Higgyen nekem, én ezt már vagy 20 éve figyelem!!), akkor kényszerítenék magukat arra, hogy alaposan megrágják, átgondolják a nézeteltérést, foglalkozzanak vele (ők *nem* gondolták át és *nem* foglalkoztak vele, hanem egyszerűen *kifecsegték*). Akkor összefüggően kifejtenék a *maguk* eltérő nézeteit vagy a vezető elvtársak szűkebb körének szánt kéziratban (akik segíthetnének abban, hogy a kérdés *ne* kerüljön be a sajtóba), vagy egy brosúrában, ha **ők** akarják, hogy írásuk „megjelenjék nyomtatásban" (pénzük van).

Ez esetben a saját „eszméikért" *ők maguk* felelnének. Erre szükség van. Ha valaki új igazságokra akarja tanítani a munkásokat — az *vállalja is értük a felelősséget*, és ne hárítsa ránk, ne bújjon a mi hátunk mögé (mondván, hogy semmi közünk az egészhez, feleljenek csak Leninék a párttal szemben a „vitáért", vagyis az ellenség ujjongásáért).

Nem, kedves elvtársak!! Ez a mutatvány nem fog sikerülni!! *Én* nem fogok felelni az *önök* ingadozásáért. A „Szbornyik Szocial-Demokratá"-t ki fogjuk adni, kedves japánok, az önök segítsége nélkül is. Adunk önöknek némi *haladékot:* fontolják meg, tisztázzák és *döntsék el* végre, vállalják-e a felelősséget az újabb zűrzavarért vagy sem. Ha nincs más céljuk, mint hogy az orosz sajtóban „*egymásra uszítsanak*" **bennünket** és a lengyeleket meg a hollandokat — akkor ezt *nem* fogjuk önöknek megengedni.

Ez a helyzet, s ezek az elgondolásaim; és ismétlem, feltétlenül elküldöm Önnek Buharin tavaszi téziseit, hogy *dokumentumok alapján* ítélhesse meg az egész helyzetet.

Az önrendelkezésről ma Nagyezsda Konsztantyinovna ír. Mi *nem* vagyunk a szétdarabolás mellett. S az *annexiók* kérdése? Buharin és társai (miként Radek, Rosa Luxem-

---

* — csak egy lépés. — *Szerk.*

burggal és Pannekoekkal együtt) nem fontolták meg, mit jelent az, ha valaki „a régi és az új annexiók ellen" foglal állást (ez a *sajtóban* előforduló megfogalmazás Radektől származik)?? Hiszen ez *nem egyéb*, mint „a nemzetek önrendelkezése", csupán *más* szavakkal kifejezve!

No, majd legközelebb folytatom.

Lenin

Zurichból Stockholmba
1916 júniusában.
Először 1929-ben jelent meg.

102

M. N. POKROVSZKIJNAK

1916. VII. 2.

Tisztelt M. N.! Ma ajánlott nyomtatványként elküldöm Önnek a kéziratot[160]. Az egész anyag, a vázlat és a munka nagy része már készen állt a megbeszélt 5 ív (200 kézirat-oldal) terjedelemben, úgyhogy teljesen lehetetlen volt még jobban lerövidíteni és 3 ívre csökkenteni. Szörnyen bántani fog, ha nem adják ki! Ez esetben nem járhatna közben, hogy legalább ugyanennek a kiadónak a folyóiratában közöljék? Én egy idő óta, sajnos, valamilyen oknál fogva nem vagyok vele levelező viszonyban... Ami a szerző nevét illeti, természetesen jobb szeretném a szokásos álnevemet használni. Ha nem tartják helyesnek, újat javasolok: N. Lenyivcin. De ha úgy tetszik, bármi mást választhatnak. A jegyzeteket illetőleg nagyon, de nagyon kérem, hagyják meg őket; a 101. számúból láthatják, hogy rendkívül fontosak számomra; azután Oroszországban diákok etc. is fogják ezt olvasni, rájuk való tekintettel fel kell tüntetni az irodalmat. Szándékosan a lehető legtakarékosabb módszert választottam (hely, *papír* tekintetében). 7 kézirat-oldal, ha apró betűvel szedik, legfeljebb két nyomtatott oldal lesz. Nagyon kérem, hagyja meg a jegyzeteket, illetve járjon közben a kiadónál, hogy hagyja meg őket. A címet illetően: ha a mostanit nem tartják jónak, ha helyesebbnek látják kerülni az imperializmus szót, akkor legyen ez a címe: „A modern kapitalizmus fő sajátosságai". (A „népszerű összefoglalás" alcím feltétlenül szükséges, mert számos fontos kérdést egy ilyen jellegű munkának megfelelő módon fejtettem ki.) Az első lapot, ahol felsorolom az

egyes fejezetek címét — amelyek között egyesek talán nem egészen megfelelők a szigorú rendszabályok szempontjából —, az Ön részére küldöm: ha jobbnak és biztonságosabbnak látja, tartsa magánál ezt az oldalt, ne küldje tovább. Általában nagyon jó lenne, ha ezt is, meg a másikat is közölni lehetne ugyanennek a kiadónak a folyóiratában: ha helyesnek tartja, írja meg ezt nekik, nagyon hálás leszek érte. Szívélyesen üdvözlöm! Kézszorítással

V. Uljanov

P. S. Minden igyekezetemmel azon voltam, hogy alkalmazkodjam a „szigorú rendszabályokhoz": szörnyen nehezemre esik, érzem, hogy emiatt számtalan zökkenő van az anyagban. Dehát mit tehetek?

Ulianow. Spiegelgasse 14. II. Zürich. I.

Zürichből Sceaux-ba
(Seine megye) (Franciaország).

A teljes szöveg először
1932-ben jelent meg.

103

G. ZINOVJEVNEK

Buharin cikke semmiképpen sem megfelelő[161]. *Nyoma sincs* benne „az imperialista állam elméletének". Az egész az államkapitalizmus növekedésére vonatkozó adatok összegezése, — és semmi egyéb. Abszurdum ezzel a teljesen legális anyaggal megtölteni egy illegális folyóiratot. El kell utasítani (roppant udvariasan, s meg kell ígérni, hogy mindent megteszünk a legális közlés érdekében)*.

De a legjobb lenne, ha megvárnák Jurij cikkét, és csak azután írnának Buharinnak.

Várjanak azzal a Buharinnak szánt levéllel is, amelyben a „frakciójukról" lesz szó, különben még azt hinné, hogy a „frakciózás" miatt utasították vissza a cikket.

Éppen akkor esünk az eklekticizmus hibájába, ha úgy vetjük fel a „korszak" és a „*jelenlegi háború*" kérdését, mint „szélsőséget". Pontosan az a feladatunk, hogy megtaláljuk a „középutat" a „szélsőségek között"!!!

Az a feladatunk, hogy *helyesen* állapítsuk meg a *korszak* és a *jelenlegi* háború összefüggését. Ez meg is történt, mind a határozatokban, mind az én cikkeimben: „a *jelenlegi* imperialista háború *nem kivétel*, hanem az imperialista *korszakban* tipikus jelenség". A tipikus nem egyedi.

---

* Privátim, a magam részéről, még azt tanácsolom Buharinnak, hogy változtassa meg a címet és *csak* a gazdasági részt hagyja meg. Ugyanis politikailag nem elég kidolgozott, nem elég átgondolt, nem megfelelő.

Nem lehet megérteni a jelenlegi háborút, ha nem értjük meg magát a korszakot.

Amikor így beszélnek a korszakról, ez nem frázis. Ez helyes. És **csak** ezt mondják az ön idézetei is, amelyeket az én régebbi cikkeimből vett. Ezek az idézetek *helyesek*.

De amikor ebből azt a következtetést *kezdték* levonni, hogy „az imperializmus korszakában nem **lehetnek** nemzeti háborúk" — ez már badarság. Ez nyilvánvaló tévedés, mégpedig történelmi, politikai és *logikai* tévedés (mert a korszak különböző jelenségek összege, amelyben a tipikuson kívül *mindig* van egyéb is).

És Ön is *beleesik ebbe a hibába*, amikor megjegyzései közt ezt írja:

||| „a jelenlegi korszakban a kis országok nem védelmezhetik a hazát".

[= vulgarizálók]

Nem igaz!! Ugyanazt a hibát követi el, mint Junius, Radek, a „lefegyverzők" és a japánok!!

Ezt kell mondani: „Az *imperialista háborúkban*, amelyek kiváltképp tipikus jelenségei a mostani imperialista korszaknak, a kis államok *sem* védelmezhetik a hazát."

Ez különbség.

Ez a különbség a *lényeg* a *vulgarizálókkal* szemben. Önöknek meg épp a *lényeg* kerülte el a figyelmüket.

Grimm is beleesik a vulgarizálók hibájába, önök pedig *elnézik* neki, és helytelen formulát használnak. Holott éppen most kell megcáfolni (élőszóban és cikkekben egyaránt) Grimm előtt a vulgarizálókat.

Egyáltalán nem ellenezzük *általában* „a haza védelmét", nem ellenezzük *általában* a „védekező háborúkat". Ilyen badarságot *sohasem* fog találni egyetlen határozatunkban (és egyetlen cikkemben) sem. Igenis ellenezzük a haza védelmét és a védekezést az 1914—1916-os

NB ||| *imperialista háborúban* és más, az imperializmus *korszakára* nézve tipikus *imperialista* háborúkban. Az imperializmus korában azonban **lehetnek** „igaz-

ságos", „védekező", forradalmi háborúk is mégpedig: 1) nemzeti háborúk; 2) polgárháborúk; 3) szocialista háborúk s t b..

Flumsból Bernbe (Svájc)
1916 augusztusában.
Először 1932-ben jelent meg.

104

N. BUHARINNAK

Kedves Elvtárs!

„Az imperialista állam elméletéhez" c. cikket sajnos nem tudjuk közölni. Kiderült, hogy az orosz anyagok olyan sok helyet foglalnak el, hogy minden más témát korlátoznunk kellett, s nincs elég pénzünk. Nehéz helyzetben vagyunk.

De nem ez a legfontosabb. A legfontosabb: a cikk néhány hibája.

A cím nem felel meg a tartalomnak. A cikk 2 részből áll, s összekapcsolásuk nem elég átgondolt: 1) általában az államról; 2) az államkapitalizmusról és erősödéséről (különösen Németországban). A második rész jó és hasznos, de $^9/_{10}$ része legális anyag. Azt tanácsolnánk, hogy *igen* kevés változtatás után helyezze el valamelyik legális gyűjteményben (ha a „Letopisz"-ban nem megy), és mi ennek érdekében készek vagyunk megtenni minden tőlünk telhetőt.

Az első rész óriási elvi fontosságú témát érint, de éppen csak *érinti*. Mi, akik évente egy gyűjteményt jelentetünk meg, nem közölhetünk egy ilyen nagy jelentőségű elméleti kérdésről olyan munkát, amely nem elég átgondolt. A Gumploviccsal etc. folytatott vitát most figyelmen kívül hagyva (ezt is jobb volna átdolgozni és egy legális cikké *fejleszteni*), rá kell mutatnunk a szerző számos igen pontatlan megfogalmazására.

A marxizmus „az állam szociológiai" (???) „elmélete"; az állam = az uralkodó osztályok „közös" (?) szervezete; az Engels-idézeteket pont ott *szakítja meg*, ahol — ha már beszélünk erről — *különösen* fontos dolgok

következnének. Azt, hogy hol az eltérés a marxisták és az anarchisták között az államelmélet kérdésében (15—16. old.), *teljesen helytelenül* határozza meg: ha már beszélünk erről, *nem* így kell beszélnünk; *nem szabad* így beszélnünk. A következtetés (a szerző kiemelése): „a szociáldemokráciának fokozottan hangsúlyoznia kell azt, hogy elvi ellensége az államhatalomnak“ (53. old.); [vesd össze: a proletariátus létrehozza „a maga ideiglenes állami hatalmi szervezetét“ (54. old.) („állami hatalmi szervezet“!?)] — szintén vagy rendkívül pontatlan, vagy helytelen.

Tanácsom: dolgozza át legális cikké (α) az államkapitalizmusról szóló részt és (β) a Gumploviccsal és társaival folytatott vitát. A többi még *hadd érjen*. Ez a mi véleményünk.

Flumsból (Svájc) Krisztiániába 1916 augusztusában.

Először 1932-ben jelent meg.

105

A. SLJAPNYIKOVNAK

Kedves Barátom! Abból a levélből ítélve, amelyet Grigorij ma továbbított nekem, Belenyin már határozott a „sétájára" vonatkozólag. S milyen rövid az idő! Pedig feltétlenül szükséges, hogy mindent megbeszéljünk vele levélben, és mindenben megállapodjunk; ez most hallatlanul fontos ügy. Ezért nagyon, de nagyon kérem, tegyen meg mindent, hogy *személyesen* találkozzék Belenyinnel, közölje vele mindazt, ami alább következik, s *őszintén* és részletesen írja meg nekem (feltétlenül!), hogy áll az ügy, vagyis vannak-e olyan kérdések, amelyekben Belenyin nem ért egyet velünk, amelyekben más a véleménye stb., és melyek ezek (s ha vannak ilyen nézeteltérések, hogyan lehetne kiküszöbölni őket), — vagy pedig nincsenek.

James eltávolítása folytán[162] (nagyon kérem, *senkinek*, egy szót se szóljon erről külföldön; el sem tudja képzelni, milyen veszélyes *m i n d e n* szempontból, ha külföldön fecsegni kezdenek az ilyesmiről és az ilyen eseményekkel *k a p c s o l a t b a n*) — James eltávolítása folytán kritikussá válik a helyzet, és ismét napirendre kerül a közös munkaterv kérdése.

Meggyőződésem szerint ez a terv a következőkből tevődik össze: először, az *elméleti* vonal; másodszor, a legközelebbi *taktikai* feladatok; és harmadszor, a közvetlen szervezési feladatok.

(1) Az első ponttal kapcsolatban most nemcsak a határozatainkban és a brosúrában rögzített (a cárizmus elleni stb.) irányvonal[163] *folytatása* van napirenden (ezt az irányvonalat remekül igazolták az események, az Angliában bekövetkezett szakadás[164] stb.), hanem az is, hogy

megtisztítsuk ezt az irányvonalat a nyilvánvaló értelmetlenségektől, a demokrácia zavaros tagadásától (ide tartozik a lefegyverzés, az önrendelkezés tagadása, a haza védelmének tagadása „általában", ami elméletileg helytelen, továbbá általában az állam szerepének és jelentőségének kérdésében tanúsított ingadozás stb.).

Végtelenül sajnálnám, ha Belenyin nem várná be a Kievszkijnek írt válasz-cikkemet (éppen tegnap adtam oda letisztázni, és csak néhány nap múlva lesz kész)[165]. Mit tegyünk? Ne becsülje le az elméleti összhangot: erre bizony nagy szükség van ahhoz, hogy ilyen nehéz időben dolgozni tudjunk. Fontolja meg, nem lehetne-e megvalósítani a következő tervet (vagy valami hasonlót): az a gyanúm, hogy Belenyin felesége nem Amerikában van, mint hittem, hanem Spanyolországban[166], és most Belenyin Spanyolországon át fog utazni. Nem lehetne megszervezni, hogy a feleségével levelezzünk, és hogy a kéziratokat elküldjük neki Spanyolországba? Akkor talán Belenyin még abban az esetben is időben megkapná a cikkemet, ha csak egy hét múlva küldenénk, hiszen néhány napig bizonyára Spanyolországban marad.

Fontolja meg: ettől a speciális esettől függetlenül is igen fontos, hogy rendszeresen levelezzünk Belenyin feleségével és általában Spanyolországgal. Spanyolország most végtelenül fontos pont, mert Angliával szemben ott mégis megfelelőbb körülmények közt lehet dolgozni, mint másutt.

Most többet nem foglalkozhatok az elméleti összhanggal. Az ellenség máris belekapaszkodott a demokrácia jelentőségének együgyű tagadásába (Potreszov a „Gyelo" 1. számában). Bazarov szörnyű ostobaságokat írt össze a „Letopisz"-ban. Bogdanov *másféle* badarságokat, de *szintén* badarságokat fecseg a „Letopisz"-ban. Valami fölöttébb gyanús blokk alakult ott ki a machisták és a szervező bizottságiak között. Gyalázatos blokk! Aligha lehet szétzúzni... Talán próbáljunk meg blokkot alkotni a machistákkal a szervező bizottságiak ellen? Aligha fog sikerülni!! Gorkij a politikában mindig rendkívül határozatlan, csak az érzéseire és pillanatnyi hangulatára hallgat.

Oroszországban igen erősen megnőtt a legális sajtó jelentősége, s ezért egyre fontosabbá válik a helyes vonal

kérdése is, mert az ellenség ezen a téren könnyebben „tűz alá vehet“ bennünket.

Talán az lenne a legjobb, ha Belenyinnek lehetne egy „bázisa“ Spanyolországban, ahol átvenné a leveleinket meg a kéziratokat, ha továbbra is szoros kapcsolatban maradnánk, s rendszeresen leveleznénk; Belenyin hamarosan visszatérhetne oda rövid továbbutazás után (a veszély ugyanis igen nagy, és az ügy szempontjából sokkal hasznosabb lenne, ha Belenyin csak *rövid időre* látogatna el néhány városba, azután visszatérne Spanyolországba, vagy oda, ahol most tartózkodik, vagy a szomszédos országba a kapcsolatok *megszilárdítása* stb. céljából).

A második ponttal kapcsolatban. Most úgy vélem, a cárizmus elleni népszerű röplapok és kiáltványok kiadása a legfontosabb. Fontolják meg, nem lehetne-e ezt Spanyolországban nyélbeütni? Ha nem, itt fogunk készíteni és innen fogunk küldeni ilyeneket, de a szállításhoz *nagyon megbízható* kapcsolatok kellenek. Tökéletesen igaza volt abban, hogy a japánok erre *teljesen* alkalmatlannak bizonyultak. A legjobbak olyan külföldiek, akikkel levelezhetnénk angolul vagy más idegen nyelven. A szállításról nem írok többet, mert Ön is látja és tudja, mi a helyzet. A baj az, hogy nincs pénz, de Pétervárott valami pénznek össze kell gyűlnie.

Oroszországban a párt fő problémája az „egység“ kérdése volt *és marad*. Lapjának 500—600. számában Trockij nem mondotta meg és nem is gondolta végig azt, hogy egységre lépjünk-e Cshеidzével, Szkobelevvel és társaikkal, vagy nem. Úgy látszik, Pétervárott is maradtak még „egyesítők“, bár igen gyengék (nem ők adták ki Pétervárott a „Rabocsije Vedomosztyi“-t?)[167]. „Makar“, mint mondják, Moszkvában van és szintén békítget. A békítgetés és az egyesítgetés igen ártalmas dolog Oroszországban a munkáspártra nézve; nem csupán bárgyúság, hanem *vesztét* is okozza a pártnak. Mert az „egyesülés“ (vagy kibékülés stb.) Csheidzével és Szkobelevvel (ők a legfontosabbak, mert ők „internacionalistának“ adják ki magukat) *valójában* nem jelent egyebet, mint a Szervező Bizottsággal, s az SzB útján Potreszovval és társaival való „egységet“, vagyis valójában a szociál-

sovinizták *kiszolgálását*. Ha Trockij és társai ezt nem értették meg, annál rosszabb rájuk nézve. A „Gyelo“ 1. száma — főképpen — a munkások részvétele a hadiipari bizottságokban — *bizonyság* arra, hogy ez így van.

Nemcsak a békekötés másnapján megtartandó dumaválasztásokon, hanem általában, a pártmunka *valamennyi* gyakorlati kérdésében a fő kérdés most a Csheidzével és társaival való „egység“. Csak azokra támaszkodhatunk, akik megértették, hogy az egység eszméje teljesen csalárd dolog, és hogy szakítani kell ezzel az egész oroszországi társasággal (Csheidzével és társaival). Belenyinnek *csakis* ilyen embereket kellene bevonnia a vezetés munkájába.

Megjegyzem, a nemzetközi méretű szakadásnak is megértek a feltételei. Teljesen időszerűnek tartom most, hogy Oroszország *összes* öntudatos vezető munkásai megértsék ezt, és határozatokat hozzanak, amelyekben állást foglalnak a II. Internacionáléval, Huysmans, Vandervelde és társai Nemzetközi Irodájával való szervezeti szakítás és egy olyan III. Internacionálé létrehozása mellett, amely *csakis* az összes országok kautskystái (Csheidze és társai, Martov és Akszelrod = az orosz kautskysták) elleni harc és *csakis* az olyanokhoz való közeledés alapján fog állni, akik a Zimmerwaldi Baloldal álláspontját elfogadják.

A 3. ponttal kapcsolatban. Most a legfájóbb probléma: az oroszországi vezető munkásokkal való kapcsolatunk gyengesége!! Semmiféle levelezés!! Senki sincs, Jamest kivéve, de most már ő sincs!! Így nem megy a dolog. Sem a röplapok kiadását, sem a szállítást, sem a kiáltványok összehangolását, sem a kiáltványtervezetek elküldését stb. stb. *nem lehet* megszervezni *megfelelő* konspirációs levelezés nélkül. Ez a lényeg!

Belenyin ezt nem intézte el első útja alkalmával (akkor úgy látszik, nem tudta). Krisztus szerelmére, győzze meg, hogy a második útján ezt feltétlenül el kell intéznie! Feltétlenül!! Higgye el, az utazás közvetlen sikerét a kapcsolatok számán kell lemérni!! (Belenyin személyes befolyása persze még fontosabb, de ő *nem maradhat* sehol hosszabb ideig, ha nem akarja veszélybe sodorni önmagát, és nem akar ártani az ügynek.) Az utazás sikerét azon lehet lemérni, hogy hány kapcsolatot épített ki egy-egy városban!!

Minden városban minimum két-három kapcsolatot kell kiépíteni a vezető *munkásokkal*, vagyis el kell érni, hogy *írjanak* ők maguk, tanulják meg *ők maguk* a konspirációs levelezést (nincs ebben semmi ördöngösség), neveljenek ki maguknak lebukásuk esetére személyenként 1—2 „utódot". Ne bízzák ezt egyedül az értelmiségre. Ne bízzák rá. Ezt a vezető munkások is meg tudják tenni, és meg is kell tenniük. Enélkül *nem lehet* biztosítani a munka folyamatosságát és rendszerességét, márpedig ez a fő.

Úgy vélem, ez minden.

A legális irodalommal kapcsolatban még csak ennyit: fontos tisztázni, hogy a „Letopisz"-ban (ha nem sikerül a machistákkal való blokk révén kitenni a szervező bizottságiak szűrét) közölni fogják-e a cikkeimet? megszorításokkal? mifélékkel?

Alaposabban meg kell nézni a „Volná"-t[168].

Magamról annyit, hogy keresetre van szükségem. Különben egyszerűen éhenpusztulunk!! Pokoli a drágaság, s nincs miből élnünk. Mindenképpen ki kell *préselni* némi pénzt* a „Letopisz" kiadójától, akinek elküldtem két brosúrámat[169] (fizessen csak; *azonnal* és minél többet!). Ugyanez vonatkozik Boncsra. Ugyanez a *fordításokkal* kapcsolatban. Ha ezt nem intézik el, igazán nem lesz miből megélnem, ezt egészen komolyan mondom.

Minden jót kívánok Belenyinnek. *Azonnal* írjon, ha csak néhány szót is, hogy tudjam, megkapta-e levelemet. Meleg kézszorítással

Lenin

P. S. Írja meg *őszintén*, milyen hangulatban utazik el Buharin. Fog-e írni nekünk vagy sem? teljesíti-e a kéréseinket vagy sem? a levelezés (Amerikával) *csakis* Norvégián át lehetséges: mondja meg ezt neki és intézze el a dolgot.

Zürichből Stockholmba
1916 szeptember végén—október elején.

Először 1924-ben jelent meg.

* — A pénzről Belenyin majd beszél Katyinnal és magával Gorkijjal is, persze csak akkor, *ha ez nem lesz* kellemetlen.

106

N. D. KIKNADZÉNAK

Kedves Elvtárs!

Nagyon köszönöm a genfi vitákról szóló beszámolót; nagyon fontos, hogy ismerjük az olvasók véleményét. Kár, hogy olyan ritkán jut tudomásunkra.

Lunacsarszkij, Munkanélküli és társai — fejetlen népség.

Az a tanácsom, hogy állítsák élére a kérdést: adják át *írásban* a téziseiket (azután ismertessék a sajtóban is), röviden, világosan (mint amilyenek a mi határozataink) — (1) az önrendelkezésről (pártunk programjának 9. §-a). Egyetértenek-e az 1913. évi határozattal vagy sem?

Ha nem, miért hallgattak? Miért nem álltak elő a maguk határozati javaslatával?

(2) *Miért* tagadják a haza védelmét a *mostani* háborúban?

(3) *Hogyan* vetik fel a „haza védelmének" kérdését?

(4) Milyen álláspontra helyezkednek a nemzeti háborúk

és (5) — a nemzeti felkelések tekintetében?

Válaszoljanak!

Fogadok, hogy úgy bele fognak zavarodni, mint a gyerekek. *Az égvilágon semmit sem* értettek meg a „nemzet" és a „haza védelme" történelmi jellegének kérdéséből.

Minthogy vitába akar szállni velük, elküldöm Önnek erről a témáról szóló cikkemet a gyűjtemény 3. (vagy 4.) számából[170]. *De csak privátim, vagyis csak Önnek;* amint elolvasta, küldje vissza vagy adja oda Karpinszkijéknak azzal, *hogy a következő csomagban küldjék vissza nekem.* Még nem hozhatom nyilvánosságra.

Azt hittem, hogy elutazott, és ezért címeztem a svájci ügyekről szóló levelet csak Nojnak. De a levél *Önnek is* szól. *O l v a s s a e l.* Noj *egy árva szóval sem* felel. Furcsa! Nagyon furcsa!

Minden jót. Gyógyuljon meg mielőbb!

Kézszorítással *Lenin*

Zürichből Genfbe
1916 október elején.
Először 1925-ben jelent meg.

107

FRANZ KORITSCHONERNEK

1916. X. 25.

Kedves Barátom! Nagyon sajnáljuk, hogy mind ez ideig egy sort sem írt nekünk. Reméljük, hogy a Bécsben bekövetkezett nagy események végül mégiscsak részletes levél írására késztetik.

A „Berner Tagwacht" (majd több más lap is) közölte azt a hírt, hogy egy steyri hadiüzemben (Ausztria) 24 000 munkás sztrájkba lépett, a cseh katonák tüzet nyitottak és 700 (hétszáz!) munkást megöltek! Mi ebből az igazság? Kérem, írjon erről minél részletesebben.

Ami Friedrich Adler tettét illeti[171], arra kérném, közölje a részleteket.

Az itteni újságok (a „Berner Tagwacht" és a „Volksrecht" — kapja-e mind a kettőt? vagy egyiket sem?) dicsőítik ezt a tettet. Az „Avanti!" (szokott-e a kezébe kerülni az „Avanti!"?) azt írja, hogy Friedrich Adler a szerzője az osztrák internacionalisták nevezetes kiáltványának. Igaz ez? És helyes-e erről már most nyíltan beszélni?

(1) Beszélt-e Friedrich Adler valakivel e tervéről? (2) Nem adott-e át valamelyik barátjának okmányokat, leveleket, nyilatkozatokat azzal a meghagyással, hogy később hozzák nyilvánosságra őket? (3) Igaz-e, amit a bécsi „Arbeiter Zeitung" ír, hogy *mindenütt* (a vasutas klubban is és másutt is) kisebbségben maradt? (és milyen arányú volt ez a kisebbség?); (4) — — hogy a szervezetben „tűrhetetlenné" (?) vált a helyzete — (5) — hogy a legutóbbi pártkonferencián csak *hét* szavazatot kapott? — (6) hogy a bizalmiak legutóbbi két gyűlésén rendkívül élesen támadta a pártot és „tüntetéseket" követelt? (milyeneket?).

Kérem, írjon minél részletesebben mindezekről a kérdésekről, és általában minél több információt és részletet Friedrich Adlerről. Ha nem ad különleges utasításokat, lapjainkban *közölni fogjuk* mindazt, amit küld (és — mint szerkesztőségi anyagunkat — közölni fogjuk az itteni német sajtóban is).

Ami a tett politikai elbírálását illeti, természetesen megmaradunk amellett a régi, tíz esztendő tapasztalataival igazolt meggyőződésünk mellett, hogy az egyéni terrorcselekmények *nem célszerű eszközei* a politikai harcnak.

„Killing is no murder"* — írta a mi régi „Iszkrá"-nk a merényletekről; mi *korántsem ellenezzük* a politikai gyilkosságot (ebben az értelemben egyszerűen undorítóak a „*Vorwärts*" és a bécsi „*Arbeiter Zeitung*" szolgalelkű opportunistáinak irományai), de mint forradalmi taktika, az individuális merénylet célszerűtlen és ártalmas. Csak a tömegmozgalom tekinthető igazi politikai harcnak. Az egyéni terrorcselekmények csak a tömegmozgalommal közvetlen kapcsolatban lehetnek hasznosak, és kell is, hogy ilyen körülmények közt hasznosak legyenek. Oroszországban a terroristák (akik ellen mi mindig harcoltunk) számos individuális merényletet követtek el, de 1905 decemberében, amikor végre kibontakozott a tömegmozgalom, s kirobbant a felkelés — amikor segíteni kellett a *tömegeknek* az erőszak alkalmazásában —, akkor éppen a „terroristák" *nem voltak sehol*. Ez a terroristák hibája.

Adler sokkal többet használt volna a forradalmi mozgalomnak, ha nem ijed meg a szakadástól és szisztematikusan áttér az illegális propagandára és agitációra. Nagyon jó lenne, ha akadna valamilyen baloldali csoport, amely kiadna Bécsben egy röplapot és közölné a nézetét a munkásokkal: a legszigorúbban elítélné a bécsi „*Arbeiter Zeitung*" és a „*Vorwärts*" szolgalelkűségét, erkölcsi szempontból helyeselné Adler tettét („killing is no murder"), de *tanulságképpen* megmondaná a munkásoknak: nem terrorra, hanem rendszeres, kitartó, önfeláldozó forradalmi propaganda- és agitációs munkára, tün-

---

* — **Az ölés nem gyilkosság.** — ***Szerk.***

tetésekre stb. stb. van szükség a szolgalelkű opportunista párt *ellen*, az imperialisták *ellen*, saját kormányuk *ellen*, a háború *ellen*.

Kérem, közölje azt is, mennyiben volna helyes Adler cselekedetét olyan tettnek tekinteni, amelyet a *kétségbeesés* diktált? Azt hiszem, politikailag ez a helyzet. Elvesztette hitét a pártban, nem tudta elviselni, hogy ezzel a párttal nem lehet együtt dolgozni, hogy nem lehet együtt dolgozni Victor Adlerrel, nem tudott megbékélni a szakadás gondolatával, s nem tudta magára vállalni a párt elleni harc súlyos feladatát. S a kétségbeesés eredménye: a merénylet.

Egy kautskysta kétségbeesés szülte tette (a „Volksrecht" azt írja, hogy Adler nem volt a Zimmerwaldi Baloldal híve, inkább a kautskysták közé tartozott).

De mi, forradalmárok, nem eshetünk kétségbe. Mi nem félünk a szakadástól. Ellenkezőleg: a szakadást szükségesnek tartjuk; megértetjük a tömegekkel, hogy ez miért szükséges és elkerülhetetlen, s a régi párt elleni munkára, forradalmi tömegharcra szólítunk.

Milyen irányzatok (resp.* milyen egyéni árnyalatok) figyelhetők meg Bécsben és Ausztriában Adler tettének elbírálásával kapcsolatban?

Attól tartok, hogy a bécsi kormány Friedrich Adlert elmebetegnek fogja nyilvánítani, és nem engedélyez bírósági eljárást. De ha mégis bíróság elé kerül az ügy, feltétlenül meg kell szervezni a röplapok terjesztését.

Írjon többet és részletesebben, s pontosan tartsa meg az összes technikai óvatossági rendszabályokat.

Üdvözlet!

N. Lenin

Zürichből Bécsbe.
Először megjelent: „Pravda"
60. sz. 1932 március 1.

---

* — respective — illetve. — *Szerk.*

108

N. D. KIKNADZÉNAK

Kedves Elvtárs!

Ön vitába száll azzal a megjegyzésemmel, hogy megvan a *lehetősége* még a mostani imperialista háború nemzeti háborúvá változásának *is*.

Mivel érvel Ön? „imperialista hazát kell majd védenünk..."

Logikus ez? Ha a haza „*imperialista*" marad, hogyan lesz a háború nemzeti háború??

Radek és az Internacionálé téziseinek 5. §-a szerintem elméletileg helytelenül beszél a „lehetőségekről".

A marxizmus nem a lehetőségek, hanem a tények talaján áll.

Egy marxista *csakis* pontosan és vitathatatlanul bebizonyított *tényeket* tehet meg politikája premisszáivá.

A mi határozatunk (a párt határozata) éppen ezt teszi[172].

Amikor a párthatározat *helyett* a „lehetetlenségre" hivatkoznak, azt felelem: nem igaz, ez nem marxista gondolkodás, ez sablon. Mindenféle változás *lehetséges*.

És megemlítek egy történelmi tényt (az 1792 és 1815 közötti háborúkat). Mondok egy példát annak illusztrálására, hogy most is lehetséges hasonló eset (*visszafejlődés* esetén).

Szerintem *Ön* összetéveszti a lehetségest (amelyet *nem* én hoztam szóba!!) a reálissal, amikor úgy véli, hogy ha elismerjük a lehetőséget, akkor megváltoztathatjuk a taktikát. Ez a logikátlanság teteje.

Én lehetségesnek tartom azt, hogy egy szociáldemokratából burzsoá lesz, *és megfordítva*.

Vitathatatlan igazság. De vajon az következik-e ebből, hogy én a *szóban forgó* burzsoát, Plehanovot most szociáldemokratának fogom tartani? Nem, nem következik. De megvan-e a lehetősége? Várjuk meg, amíg a lehetőségből valóság lesz.

Ennyi az egész. Éppen „módszertanilag“ (amiről Ön ír) kell megkülönböztetni a lehetségest a valóságostól. *Mindenféle* változás lehetséges, még az ostobából is lehet okos ember, de a *valóságban* az ilyesmi ritkán fordul elő. És csupán azért, mert fennáll az efféle változás lehetősége, nem fogom az ostobát okos embernek tartani.

Nem látom világosan, miért ütközik meg a „kétféle“ nevelésen. Hiszen én egy *konkrét* példát említettem (Norvégiát) a „*Proszvescsenyijé*“-*ben*[173] és a Kievszkij ellen írt cikkemben[174].

Ön erre *nem* válaszol!! Ön egy egészen homályos példát hoz fel Lengyelországgal kapcsolatban.

Amit én mondok, az nem „kétféle“ nevelést jelent, hanem azt, hogy különböző dolgokat közös nevezőre *hozunk*, hogy Nyizsnyijből is, Szmolenszkből is, Moszkva felé tekintünk.

Az a svéd szociáldemokrata, aki nem száll síkra Norvégia különválási *szabadsága* mellett, gazember. Ezt Ön nem vitatja. A norvég *lehet* a különválás *mellett*, s lehet *ellene*. Feltétlenül egységes álláspontra kell helyezkedniük valamennyi ország összes demokratáinak egy ilyen kérdésben? Nem. Ez sablon, nevetséges sablon, nevetséges igény lenne.

Mi sohasem hibáztattuk amiatt a lengyel szociáldemokratákat (ezt megírtam a „Proszvescsenyijé“-ben), hogy *ők* ellenzik Lengyelország függetlenségét.

Ahelyett az egyszerű, világos, elméletileg vitathatatlan érvelés helyett, hogy nem lehet most síkraszállni egy *olyan* demokratikus követelés mellett (független Lengyelország), amely *gyakorlatilag teljesen* alárendel bennünket valamelyik imperialista nagyhatalomnak vagy koalíciónak,

(ez vitathatatlan, ez kielégítő: ez szükséges és elegendő)

— ehelyett ilyen abszurdumot állítanak: „megvalósíthatatlan".

Ezen már 1903-ban és 1916 áprilisában is nevettünk. A derék lengyel szociáldemokraták majdnem — hajszál híján — bebizonyították, hogy az új lengyel állam létrehozása megvalósíthatatlan, csak ... csak közbelépett az imperialista Hindenburg: fogta magát és megvalósította[175].

Hogy milyen nevetséges doktrinérségre képesek azok, akik (krakkói szempontból [176]) el akarják mélyíteni (vagy éppen elsekélyesíteni?) a „gazdasági" tényezőt!!

A PSD-sek* írásaikban már a „*Staatenbau*"-*t*** is tagadják!! Hát az egész demokrácia talán nem Staatenbau? És Holland-India függetlensége, amit Gorter követel, talán *nem* Staatenbau?

Mi Holland-India különválási szabadsága mellett vagyunk. De *köteles-e* a holland-indiai szociáldemokrata is a különválás mellett állást foglalni? Tessék, még egy példa az állítólagos „kétféle" nevelésre!!

A háború a politika folytatása. Belgium gyarmattartó ország — mondja Ön. Hát tényleg nem tudjuk meghatározni, *miféle* politika folytatása a *mostani* háború, a belga rabszolgatartás politikájáé-e, vagy a belga felszabadítás politikájáé??

Gondolom, meg tudjuk határozni.

Ha pedig valaki melléfog, az *ténykérdés.*

Elvégre nem lehet „betiltani" a nemzeti háborúkat (ahogy Radek szeretné), attól tartva, hogy holmi fejetlen emberek vagy szélhámosok majd *ismét* nemzeti háborúnak fogják feltüntetni az imperialista háborút!! Akármilyen nevetséges is, Radek szavaiból ez következik.

Mi nem a *nemzeti* felkelés ellen, hanem *mellette* foglalunk állást. Ez világos. S ennél tovább nem mehetünk: konkrétan elemezni fogunk minden egyes esetet, — talán csak nem fogjuk az amerikai déli államok 1863-as felkelését „nemzeti felkelésnek" minősíteni ...

---

* — LSzD (lengyel szociáldemokraták). — *Szerk.*

** — „államépítés". — *Szerk.*

Engelsnek a Grünberg-Archívumban megjelent cikke[177] megvolt nekem, de elküldtem Grigorijnak. Amint visszakapom tőle, *el fogom küldeni Önnek*.

Meleg baráti kézszorítással *Lenin*

N. K. nagyon kér, hogy adjam át az ő üdvözletét is.

Zürichből Genfbe
1916 novemberében.
Először 1925-ben jelent meg.

109

INESSZA ARMANDNAK

Kedves Barátom!

Nagyon köszönöm, hogy lefordította a téziseket[178]. Elküldöm őket Abramovicsnak és Guilbeaux-nak.

Dolgozzuk át őket Franciaország számára? Aligha érdemes, ott sokminden másképpen van.

Ma gyűlést tartottak itt a baloldaliak; *nem* mindenki jött el, mindössze 2 svájci + 2 külföldi német + 3 orosz lengyelzsidó* . . . Gyenge dolog! Gondolom, nemigen lesz belőle semmi; a második gyűlést 10 nap múlva tartják!. . . Nehéz a helyzetük, mert az egészben *éppen* a Grimm elleni háború a lényeg, az erejük pedig túl kevés. Majd meglátjuk, mi sül ki belőle.

A nőket illetően egyetértek az Ön kiegészítésével.

Ön beleköt abba a tézisbe, hogy a szociáldemokratáknak (1) *Svájcban* (2) most semmi esetre sem szabad megszavazniuk a hadihiteleket. De hiszen az elején *folyton* a *mostani*, imperialista háborúról beszélünk. Csakis arról van szó.

„A munkásnak nincs hazája" — ez azt jelenti, hogy (α) gazdasági helyzete (le salariat) nem nemzeti, hanem nemzetközi; (β) osztályellensége nemzetközi; (γ) felszabadulásának feltételei szintén azok; (δ) a munkások nemzetközi egysége *fontosabb* a nemzeti egységnél.

Vajon ez azt jelenti-e, vajon ebből az következik-e, hogy *nem kell* harcolni, *amikor* az idegen nemzeti elnyomás megdöntéséről *van szó??* Azt jelenti vagy sem?

---

* Így aztán előadás nem is volt, csupán beszélgetés.

A gyarmatok háborúja a felszabadulásért?

— Írországé Anglia ellen?

Vajon a felkelés (a nemzeti felkelés) nem a haza védelme-e?

Elküldöm Önnek azt a cikkemet, amelyet Kievszkij ellen írtam erről.

Ha más könyvekre is szüksége lesz — *írja meg.* Itt sokmindent meg lehet szerezni, és amúgy is sokat járok a könyvtárakba.

Meleg kézszorítással *Lenin*

Zürichből Sörenbergbe (Svájc)
1916 november 20-án.

Először megjelent: „Bolsevik" 1. sz. 1949.

110

INESSZA ARMANDNAK

Kedves Barátom! Ami a franciáknak szánt átdolgozást illeti, én nem vállalnám[179]. Ön megpróbálná? A svájciak számára íródott: itt a „háborús rész" is sajátos (egy kis államra van szabva), más a párton belüli helyzet is stb. stb. Meg aztán Franciaországra vonatkozó *konkrét* anyag sem akadna nálam.

Szíves-örömest csinálnék valamit a francia baloldaliak részére, de valahogy nem sikerül kapcsolatot teremtenem velük. Grisa hosszú, de hallatlanul értelmetlen leveleket irkál, rengeteget fecseg, a régi dolgokon rágódik, semmi értelmes, pontos hírt nem közöl a francia *baloldaliakról*, semmilyen, abszolút semmilyen kontaktust nem létesít velük.

A hazát illetően Ön, úgy látom, mindenáron ellentmondást akar felfedezni régebbi írásaim (mikoriak? 1913-ból? hol? mi?) és a mostaniak között. Nem hiszem, hogy volnának ellentmondások. Keresse ki pontosan a szövegeket, majd akkor még egyszer megnézzük.

Persze mindig voltak nézeteltérések az ortodoxok és az opportunisták között a haza felfogásában (v. ö. Plehanov 1907-ben illetve 1910-ben, Kautsky 1905-ben és 1907-ben és Jaurès, „L'armée nouvelle"*). Ezzel teljesen egyetértek: itt alapvető különbségről van szó. Nem hiszem, hogy bárhol is mondtam volna olyasmit, ami ezzel ellentétes.

Nekem is az a véleményem, hogy a haza védelme (amikor megengedhető) csak mint a demokrácia védelme engedhető meg (a megfelelő korszakban).

A proletároknak természetesen sohasem szabad „be-

---

* — „Az új hadsereg". — *Szerk.*

olvadniuk" az általános demokratikus mozgalomba. Marx és Engels nem „olvadt be" az 1848-as németországi polgári demokratikus mozgalomba. Mi bolsevikok nem „olvadtunk be" az 1905-ös polgári demokratikus mozgalomba.

Mi szociáldemokraták sohasem „a kapitalizmus nevében" szállunk síkra a demokrácia mellett, hanem a *mi* mozgalmunk útjának megtisztítása nevében, ennek az útnak a megtisztítása pedig a kapitalizmus fejlődése nélkül lehetetlen.

Baráti üdvözlettel *Lenin*

P. S. Ha szüksége lesz könyvekre, írjon.

Zürichből Sörenbergbe (Svájc)
1916 november 25-én.
Először megjelent:
„Bolsevik" 1. sz. 1949.

111

INESSZA ARMANDNAK

Kedves Barátom! Ami a „haza védelmét" illeti, nem tudom, vannak-e köztünk nézeteltérések vagy sem. Ön úgy látja, hogy ellentmondás van a „Marx emlékére" c. gyűjteményben megjelent cikkem[180] és mostani kijelentéseim között, de *nem idézi* pontosan sem azt, sem ezeket. Erre az utalásra lehetetlen válaszolnom. A „Marx emlékére" c. gyűjtemény nincs meg nekem. Természetesen nem emlékezhettem szó szerint arra, hogy mit írtam ott. Az akkori és a mostani szöveg *pontos* idézése nélkül nem áll módomban válaszolni *erre* az érvére.

Általában véve az a benyomásom, hogy az Ön érvelése valahogy kissé egyoldalú és formalista. Vett *egy* idézetet a „Kommunista Kiáltványból" (a munkásoknak nincs hazájuk), és állítólag fenntartás nélkül akarja alkalmazni, *s ebben odáig megy, hogy tagadja a nemzeti háborúkat.*

A marxizmus egész szelleme, egész rendszere azt követeli, hogy minden tételt csak (α) történelmileg; (β) csak más tételekkel összefüggésben; (γ) csak a konkrét történelmi tapasztalatokkal kapcsolatban vizsgáljunk.

A haza: történelmi fogalom. Mást jelent a haza a nemzeti elnyomás megdöntéséért vívott harc korszakában, illetve pontosabban, *időpontjában.* És mást jelent olyan időpontban, amikor a nemzeti mozgalmakon már túljutottunk. A „három országtípusra" (az önrendelkezésről szóló téziseink 6. §-a)[181] nem *lehet* minden körülmények között egyformán alkalmazni a hazáról és a haza védelméről szóló tételt.

A „*Kommunista Kiáltvány*" azt mondja, hogy a munkásoknak nincs hazájuk.

Ez igaz. De *nem csak* ezt mondja. Azt is mondja, hogy a nemzeti államok kialakulásakor a proletariátusnak némileg sajátos szerepe van. Ha az első tételt vesszük (a munkásoknak nincs hazájuk) és *megfeledkezünk* arról, hogy ez *összefügg* a második tétellel (a munkások nemzeti keretek között alakulnak osztállyá, de nem abban az értelemben, mint a burzsoázia), roppant helytelenül járunk el. Miben áll ez az összefüggés? Szerintem éppen abban, hogy a *demokratikus* mozgalomban (ilyen időpontban, ilyen konkrét helyzetben) a proletariátus nem tagadhatja meg a mozgalom támogatását (tehát azt sem, hogy nemzeti háborúban védelmezze a hazát).

Marx és Engels azt mondta a „*Kommunista Kiáltvány*"-*ban*, hogy a munkásoknak nincs hazájuk. De ugyancsak Marx nem egy ízben *buzdított* a *nemzeti* háborúra: Marx 1848-ban, Engels pedig *1859-ben* („A Po és a Rajna" c. brosúrájának befejezése, amelyben határozottan szítja a németek *nemzeti* érzéseit, határozottan nemzeti *háborúra* szólítja fel őket). *1891-ben*, amikor Franciaországnak (Boulanger) + III. Sándornak Németország ellen tervezett háborúja már küszöbön állt, Engels *határozottan* elismerte a „haza védelmét"[182].

Marx és Engels zavarosfejű emberek voltak talán, akik ma ezt mondták, holnap meg azt? Nem. Véleményem szerint annak elismerése, hogy a „haza védelme" a nemzeti háborúban helyénvaló, *teljesen* megfelel a marxizmusnak. 1891-ben a német *szociáldemokratáknak* valóban védelmezniük *kellett volna* a hazát a Boulanger + III. Sándor elleni háborúban. Ez a *nemzeti* háború sajátos változata lett volna.

Mellesleg: ezekkel a szavakkal csak *elismétlem* azt, amit a Jurij ellen írt cikkemben már megmondottam[183]. Ön valami oknál fogva hallgat erről a cikkemről. Úgy vélem, hogy az itt felvetett kérdésre vonatkozólag *éppen* ez a cikk számos olyan megállapítást tartalmaz, amelyből teljesen (vagy majdnem teljesen) kitűnik, hogyan fogom fel én a marxizmust.

Radekről — a Radekkel való „összeveszésről" (???!!!). Tavasszal már volt egy vitám Grigorijjal, aki egyáltalán nem értette meg az akkori politikai helyzetet és azt

vetette szememre, hogy szakítottam a Zimmerwaldi Baloldallal. Ez badarság.

A Zimmerwaldi Baloldallal való kapcsolat szintén relatív dolog. Először is Radek nem = Zimmerwaldi Baloldal. Másodszor, Radekkel nem általában „szakítottam“, hanem csupán egy bizonyos *területen*. Harmadszor, a Radekkel való kapcsolatot ostobaság úgy felfogni, hogy *nekünk* megkössék a kezünket a *szükséges* elméleti és gyakorlati harcban.

Ad 1 (az első ponthoz). Sohasem tettem egyetlen lépést, de még egy mozdulatot sem a „Zimmerwaldi Baloldallal“ való szakítás, de mégcsak a vele való kapcsolat gyengítése irányában sem. Ilyesmit senki sem rótt fel nekem és nem róhat fel a jövőben sem. Sem Borchardttal, sem a svédekkel, sem Knieffel stb. stb. kapcsolatban.

Radek fölöttébb aljas módon kirekesztett bennünket a „Vorbote“ szerkesztőségéből. Radek úgy viselkedik a politikában, mint holmi Tyszka-féle kalmár: pimasz, fennhéjázó, ostoba. *Grigorij* azt írta nekem 1916 tavaszán, amikor már Zürichben voltam, hogy *közte* és Radek közt nincs *semmilyen* „kollegiális együttműködés“. Radek *elhúzódott* — ez a *t é n y*. Elhúzódott tőlem is, meg *G r i g o r i j t ó l i s* a „Vorbote“ *miatt*. De ha egy ember pimaszul és aljasul, kalmár módra viselkedik, ettől a Zimmerwaldi Baloldal még baloldal marad, s *ezt a baloldalt* nem szabad és nem okos, nem helyes dolog ilyesmibe belekeverni.

A „Gazeta Robotnicza“ 1916 februári száma iskolapéldája a Tyszka által űzött efféle „játéknak“ (Radek az ő nyomdokain jár), ennek az aljas lakájkodásnak. Aki a politikában *megbocsátja* az ilyesmit, az szerintem vagy bolond, vagy gazember. *É n s o h a s e m b o c s á t o m m e g*. Ilyesmiért vagy pofonvágják az illetőt, vagy hátat fordítanak neki.

Én természetesen az utóbbit tettem. És nem bántam meg. A német *baloldaliakkal* való kapcsolatunk *egy cseppet sem* gyengült meg. Amikor szükség volt arra, hogy *gyakorlatilag* együtt haladjunk Radekkel (az 1916. XI. 4—5-i zürichi kongresszus)[184], akkor *e g y ü t t h a l a d t u n k v e l e*. Mindaz a sok ostoba frázis, amelyet Grigorij a

Zimmerwaldi Baloldallal való szakításomról összehordott, ostobaságnak bizonyult, mint ahogy mindig is az volt.

Ad 2 — tehát a Radekkel való szakítás „területe" (α) az orosz és a lengyel ügyekre korlátozódott. Ezt megerősítette a Külföldi Szervezet Bizottságának a határozata. (β) A Jurijjal és társaival való história. Radek most is pimaszabbnál pimaszabb leveleket írkál nekem és Grigorijnak (ha akarja, elküldhetem őket), amelyekben azt állítja, hogy „mi" (mármint ő + Buharin + Jurij és társai) így „látjuk"!! Így csak egy tökfilkó vagy egy gazember írhat, aki „*intrikálni*" akar oly módon, hogy *továbbtágítja azt a rést*, amely a Jurijjal és társaival való nézeteltéréseink folytán keletkezett. Ha Radek *nem* tudta, hogy *mit* művel, akkor tökfilkó. Ha pedig tudta, akkor gazember.

Pártunk politikai feladata világosan állt előttünk: *nem köthettük meg* a kezünket azzal, hogy a szerkesztőségben egyenjogúságot biztosítunk N. I.-nek + Jurijnak + J. B.-nek (Grigorij ezt nem értette meg, s arra kényszerített, hogy nyílt ultimátum elé állítsam: kijelentettem, hogy *távozom* a „Kommunyiszt"-ból, ha nem szakítunk vele. A „*Kommunyiszt*" jó volt, *amíg* ennek a szerkesztőség felét kitevő triónak *nem volt* külön programja). *Egyenjogúságot* biztosítani a Buharin + Jurij + J. B.-csoportnak hülyeség lett volna, ez egyértelmű lett volna az egész munka tönkretételével. Sem Jurijnak, aki teljesen zöldfülű, sem J. B.-nek nincs egy csepp sütnivalója sem, és ha hagyták magukat belevinni ebbe az ostoba *csoport*-ügybe Buharinnal, akkor határozottabban kellett fellépnünk: a „Kommunyiszt"-tal szakítanunk kellett. Ez meg is történt.

Az önrendelkezéssel kapcsolatos vita még csak most kezdődik. Itt aztán — és a demokráciához való viszony *egész kérdésében* — teljes náluk a zűrzavar. Itt aztán szó sem lehet arról, hogy egyenjogúságot biztosítsunk a zöldfülűeknek és az ostobáknak! Ha nem kellett nekik a békés, elvtársias tanítás — magukra vessenek. (Én *nem hagytam nyugtot* nekik, többször szóbahoztam az ügyet Bernben: rá sem hederítettek! tízoldalas leveleket irkáltam nekik Stockholmba — rá sem hederítettek! Nos, ha

így áll a dolog — menjetek a pokolba. Én mindent megtettem a *békés* elintézés érdekében. Ha nem akarjátok — beverem a fejeteket, és ország-világ előtt kijelentem, hogy bolondok vagytok. Ezt és csakis ezt kell tenni.) Mi köze ehhez Radeknek? kérdezheti Ön.

Az, hogy ő volt ennek a „csoportnak" a „nehéztüzérsége", mégpedig a bokrok közé rejtőzött nehéztüzérsége. Jurij és társai nem is számítottak rosszul (J. B. egészen tehetséges intrikus: mint kiderült, ahelyett, hogy *Jurijt mellénk állította* volna, létrehozott egy csoportot miellenünk). A számításuk a következő volt: háborút indítunk, harcolni pedig Radek fog helyettünk! *Helyettünk*, gondolták ők, Radek fog harcolni, Leninnek pedig *meg lesz kötve* a keze.

Csakhogy nem ez történt, drágalátos zöldfülűek! Én nem engedem, hogy a politikában megkössék a kezemet! háborút akartok? álljatok ki nyíltan. Radek szerepe pedig — aki alattomban uszítja a zöldfülű fiatalokat, maga meg a „Zimmerwaldi Baloldal" mögé bújik — az aljasság netovábbja. A Tyszka-féle mocsár leggyalázatosabb... gazembere sem kalmárkodhatna, lakájkodhatna és intrikálhatna ennél aljasabb módon.

Ad 3 — már világosan megmondottuk. Az imperializmus és a demokrácia, illetve a minimális program viszonyának kérdése *egyre szélesebb síkon* vetődik fel (lásd a holland programot a bulletin 3. számában; az amerikai SLP* az egész minimális programot törölte. Entwaffnungsfrage**). E kérdéssel kapcsolatban Radek fejében **teljes zűrzavar** uralkodik (ez világosan kitűnik a téziseiből; megmutatta ezt a közvetett és egyenesadók kérdése is, amelyet az én téziseim vetettek fel). Sohasem fogom engedni, hogy megkössék a kezemet ennek a rendkívül fontos és alapvető kérdésnek a tisztázásában. Nem engedhetem. A kérdést tisztázni kell. Még *tucatjával* fognak „elbukni" (elbotlani) ezen a kérdésen.

Aki úgy értelmezi a Zimmerwaldi Baloldallal való „kapcsolatot", hogy *mi* engedjük majd megkötni a kezün-

---

* — Socialist Labour Party — Szocialista Munkáspárt. — *Szerk.*
** — A lefegyverzés kérdése. — *Szerk.*

ket abban az elméleti harcban, amelyet az „imperialista ökonomizmus“ ellen vívunk (ez *nemzetközi* — holland-amerikai-orosz stb. — betegség), az semmit sem ért az egészből. Hogy ész nélkül hajtogassam a „Zimmerwaldi Baloldal“ szót, és földig hajoljak Radek teljesen zavaros elmélete előtt — erre nem vagyok hajlandó.

Összegezve az elmondottakat: Zimmerwald után *nehezebbé* vált a *manőverezés*. Fel kellett *használni* Radeket, J. B.-t és *társait* arra, amire *szükség* volt, anélkül azonban, hogy ők *megköthessék a kezemet*. Úgy vélem, ez sikerült. Buharin Amerikába való elutazása, és *főleg* Jurij cikkének ideküldése és az én válaszom *elfogadása* után (elfogadta! *kény—telen volt* elfogadni) az ő ügyüknek, mint „csoport“ ügyének, *befellegzett*. (Grigorij meg az *egyenjogúság* megadásával *örökéletűvé* akarta tenni ezt a csoportot: *mi* adtunk volna neki egyenjogúságot!!)

Az orosz—lengyel színtéren *különváltunk* Radektől, és *nem hívtuk*, hogy vegyen részt a „*Szbornyik*“-*unkban*[185]. *Így kellett cselekednünk.*

S most semmit sem tehet, ami *kárára* volna a munkának. A zürichi kongresszuson (1916. XI. 5) kénytelen volt, mint most is, *Grimmel szemben mellém állni*.

Mit jelent ez? Azt jelenti, hogy sikerült *különválasztanom** a kérdéseket: *jottányit sem* gyengült a kautskysták (Grimm y compris**) elleni nemzetközi roham, s ugyanakkor nem vagyok alárendelve a Radek-féle ostobasággal való „egyenjogúságnak“!

Úgy vélem, stratégiailag nyert ügyünk van. Lehet, hogy Jurij + *társai* + Radek + társai *szitkozódni* fognak. Allez-y, mes amis!*** *Most az ódiumot önök* viselik, nem mi. De *most* nem fognak ártani az ügynek, s előttünk szabad az út. A Jurijjal és Radekkel való *szennyes* (minden szempontból szennyes) zűrzavarból kikászolódtunk: *egy jottányit sem gyengítettük*

---

* Nagyon nehéz volt!

** — beleértve. — *Szerk.*

*** — Csak rajta, barátaim! — *Szerk.*

a „Zimmerwaldi Baloldalt“, és megteremtettük az *előfeltételeit* az ostobaság elleni harcunknak a demokráciához való viszony kérdésében is.

Voilà*. Bocsásson meg a hosszú levélért és a sok kemény kifejezésért: nem tudok másképpen írni, amikor őszintén beszélek. De hiszen mindez amúgy is entre nous**, úgyhogy nem is árt egy kis szitkozódás.

Minden jót! *Lenin*

Általában Radek is, Pannekoek is *helytelenül* veti fel a kautskyzmus elleni harc kérdését. Ezt **NB!!**

Zürichből Clarensba
1916 november 30-án.
Először megjelent:
„Bolsevik“ 1. sz. 1949.

---

* — Íme. — *Szerk.*
** — köztünk marad. — *Szerk.*

112

ARTHUR SCHMIDNEK

Tisztelt Elvtárs!

Megengedi, hogy javasoljam Önnek a békés megegyezést?

Be kell vallanom, hogy tegnap nem fordítottam elég figyelmet okfejtésének egyik igen fontos pontjára[186]. Mégpedig arra a gondolatra, hogy Svájc sajátossága többek között demokratikusabb voltában rejlik (általános választójog), és hogy ezt a sajátosságot propaganda céljából *is* ki kell használni. Ez a gondolat nagyon fontos, és szerintem tökéletesen helyes.

Nem lehetne alkalmazni ezt a gondolatot oly módon, hogy megszűnjenek nézeteltéréseink (amelyek valószínűleg egészen jelentéktelenek)? Például:

Ha *csak így* bocsátjuk szavazásra a kérdést: a teljes megszüntetés mellett vagy ellene? — akkor az eredmény pacifista (burzsoá-pacifista stb.) és szocialista szavazatok keveréke lesz, vagyis ahelyett, hogy a szocialista tudatot megvilágosítanánk, csak még jobban elhomályosítjuk, ahelyett, hogy az *osztályharc* eszméjét és politikáját alkalmaznánk ebben a speciális kérdésben (nevezetesen a militarizmus kérdésében), lemondunk az osztályharc szempontjáról a militarizmus kérdésében.

De ha így bocsátjuk szavazásra a kérdést: az ipari és mezőgazdasági kapitalista nagyüzemek kisajátítása mellett, amely a militarizmus teljes megszüntetésének *egyedüli útja*, vagy a kisajátítás ellen?

Ebben az esetben gyakorlati politikánkban ugyanazt fogjuk mondani, amit elméletileg valamennyien elismerünk, mégpedig azt, hogy a militarizmus teljes megszünte-

tése csak a kapitalizmus megszüntetésével együtt képzelhető el és valósítható meg.

Tehát ezt körülbelül így kell megfogalmazni: 1) Követeljük a nagyüzemek *azonnali* kisajátítását, — esetleg abban a formában, hogy a nagy vagyonokra olyan magas, forradalmian magas általános és közvetlen jövedelem- és vagyonadót vetnek ki, hogy ez gyakorlatilag a tőkések kisajátítását jelenti.

2) Kijelentjük, hogy Svájc ily módon való szocialista átalakítása gazdaságilag már most, közvetlenül megvalósítható, sőt az elviselhetetlen drágaság miatt égetően szükséges is — és hogy Svájcnak az ilyen átalakítás politikai megvalósításához nem burzsoá, hanem proletár kormányra van szüksége, amely nem a burzsoáziára, hanem a bérmunkások és kisemberek nagy tömegeire támaszkodik, és hogy a forradalmi tömegharcnak — amelynek kezdetét például a zürichi tömegsztrájkok és utcai tüntetések jelzik, és amelyet az aaraui határozat elismer[187], *éppen* ez a célja — ily módon vetni *valóban* véget a tömegek elviselhetetlen helyzetének.

3) Kijelentjük, hogy Svájc ilyen átalakítása *feltétlenül, elkerülhetetlenül azzal az eredménnyel fog járni*, hogy a munkásosztály és a kizsákmányolt tömegek az összes civilizált országokban utánozzák, és lelkesen, a leghatározottabban támogatják majd ezt az átalakítást, és hogy *a militarizmus teljes megszüntetése* — amire törekszünk és amire most szerte Európában különösen nagy tömegek áhítoznak ösztönösen — *csakis* az ilyen átalakítás eredményeképpen válik üres frázisból, jámbor óhajból reális, gyakorlatilag megvalósítható, politikailag magától értetődő intézkedéssé.

Mi az Ön véleménye erről?

Nem gondolja, hogy ha így vetjük fel a kérdést, (mind a gyakorlati agitáció során, mind a parlamenti beszédekben és a törvényjavaslatokban, mind a népszavazáson), akkor elkerülhetjük *azt* a veszélyt, hogy a burzsoá és a „szocialista" pacifisták hamisan értelmezik és kiforgatják a mi antimilitarista jelszavunkat, mondván, hogy mi szocialista forradalom *nélkül* is lehetségesnek tartjuk a militarizmus teljes megszüntetését (az *impe-*

rialista országok által körülvett *burzsoá Svájcban* (ami természetesen badarság, és amit mindnyájan egyöntetűen elvetünk).

Elvtársi üdvözlettel *N. Lenin*

Wl. Ulianow.
Spiegelgasse 14II. (bei Kammerer). Zürich I.

Zürichből Winterturba (Svájc)
1916 december 1-én.
Először 1931-ben jelent meg.

113
INESSZA ARMANDNAK

Kedves Barátom! Ma még egy levelet kaptunk Szentpétervárról — az utóbbi időben nagyon lelkiismeretesen írnak onnan.

Gucskov levelén kívül, amely a Központi Lap 57. számában fog megjelenni (már szedésben van), és amelyet Grigorij bizonyára megmutatott Önnek Bernben[188], megkaptuk Lvov és Cselnokov levelét — ezek is ugyanarról szólnak: hogy az országban nagy a felháborodás (a különbékéről tárgyaló árulók ellen) etc. A hangulat, írják, rendkívül forradalmi.

Az imperializmusról szóló kéziratom szerencsésen eljutott Pétervárra, és ma azt írják, hogy a kiadó (aki nem más, mint Gorkij! ó, az ostoba!) elégedetlen, mert túlságosan élesen támadom — mit gondol kit? — Kautskyt! Levelezésbe akar kezdeni velem!!! Nevetséges is, meg bántó is.

Hát ilyen az én sorsom. Egyik harci kampány a másik után — a politikai ostobaságok, ízetlenségek, az opportunizmus stb. ellen.

Ez így megy 1893 óta. És emiatt gyűlöl engem egy csomó szimpla fráter. De én azért mégsem cserélném el ezt a sorsot az ilyen alakokkal való „békéért".

Most még Radek. A „Jugend-Internationale" 6. számában (látta?) van egy cikk Nota Bene aláírással. Azonnal ráismertünk (én meg Grigorij) Buharinra. A „Szbornyik" 2. számában válaszoltam hallatlan ostobaságaira[189]. (Nem látta? A napokban megjelenik.)

Grigorij ma elküldi az „Arbeiterpolitik" 25. számát. Benne van *ugyanaz* a cikk (nyilvánvalóan a cenzúrától

származó kihagyásokkal) Buharin aláírásával. (New Yorkból megkaptuk a „Novij Mir“-nek még egy számát, van benne egy kritika — sajnos *helyes!* — azért sajnos, mert a menseviknek *igaza* van Buharinnal szemben!! — *nyilván* Buharinnak *ugyanarról* a cikkéről, amely a „Novij Mir“-ben is megjelent (nekünk ez a szám nincs meg)).

És Radek — ez „Tyszka módszere“, mint Grigorij írja mai levelében — az „Arbeiterpolitik“ 25. számában magasztalja Buharint („ifjú erő“), és csak úgy futtában odavet egy megjegyzést „a «Kommunyiszt» három szerkesztőjéről“!

Ahol a nézeteltérések rést ütöttek köztünk, nyomban ott terem, hogy ezt kihasználja — ősrégi politikája ez az olyan szemétnépségnek, amely erőtlen ahhoz, hogy nyíltan vitába szálljon *velünk*, s ezért intrikál, gáncsoskodik, aljasul viselkedik.

Nos, most látja, *mi a helyzet* — és *mit csinál* Radek (nem abból szokták megítélni az embert, amit önmagáról mond vagy gondol, hanem abból, amit tesz — emlékszik erre a marxista igazságra?).

Voilà*.

Ilyen „*környezettel*“ kell hadakozni!!

És milyen elméleti szégyen és badarság Radek valamennyi „tézise“ . . .

Elolvastam Humbert-Droz „Plaidoirie“-ját**. Szent isten, hogy ellaposítja a tolsztoji eszméket!! Abramovicsnak is írtam: hát valóban reménytelen? Arra gondolok, hogy talán Svájc levegőjében nyüzsögnek a kispolgári (és kisállami) bárgyúság, tolsztojizmus, pacifizmus bacillusai, amelyek megrontják a legjobb embereket? Alighanem így van!

Elolvastam P. Golay *második* brosúráját („L'antimilitarisme“***) — milyen óriási lépés visszafelé az elsőhöz képest („Le socialisme qui meurt“****), és *ugyanabba* a mocsárba . . .

Meleg kézszorítással *Lenin*

---

* — Íme. — *Szerk.*

** — „Védőbeszéd“. — *Szerk.*

*** — „Az antimilitarizmus“. — *Szerk.*

**** — „A haldokló szocializmus“. — *Szerk.*

P. S. Szokott-e sielni? Feltétlenül próbálja meg! Szerezzen sítalpakat, tanuljon meg sielni és járja be a hegyeket, feltétlenül! De szép is télen a hegyekben! Csodálatos, és úgy emlékeztet Oroszországra!

Zürichből Clarensba
1916 december 18-án.
Először megjelent:
„Bolsevik" 1. sz. 1949.

114

M. N. POKROVSZKIJNAK

1916. XII. 21.

Tisztelt M. N.! Megkaptam 1916. XII. 14-én kelt levelezőlapját. Azt írják Önnek, hogy a kiadó nekem az „500 rubelen kívül még 300-zal tartozik", de meg kell mondanom, hogy szerintem *többel*, mert elfogadta (1) az agrárkérdésről szóló munkám I. részét[190] és (2) feleségem pedagógiai tárgyú brosúráját[191]. S úgy vélem, ha elfogadták, s a kézirat ott van náluk, fizetni kell érte.

Írtam erről Pétervárra is, de Pétervárral való kapcsolatom hallatlanul rossz és tűrhetetlenül lassú.

Ön „lehetségesnek tartja", hogy brosúrámból kihagyjuk Kautsky bírálatát[192]... Szomorú! Igazán szomorú. Miért? Nem lenne jobb megkérni a kiadókat: írják rá, kedves uraink, nyíltan: *mi*, a kiadók, kihagytuk Kautsky bírálatát. Bizony ezt kellene tenni... Én természetesen kénytelen vagyok alávetni magam a kiadónak, de legyen a kiadóban annyi bátorság, hogy megmondja, mit akar és mit nem akar; vállalja ő a felelősséget a rövidítésekért, ne pedig én.

Azt kérdi: „nem fog elpáholni?", vagyis én Önt, ha hozzájárul a kritika kihagyásához?? Sajnos, sokkal civilizáltabb korban élünk, semhogy ilyen egyszerűen el tudnánk intézni az ügyeket...

Hagyjuk a tréfát, de ördög vigye, azért bánt a dolog... No, majd másutt számolok Kautskyval.

Minden jót kívánok, baráti kézszorítással

V. Uljanov

Zürichből Sceaux-ba (Seine megye) (Franciaország).

A teljes szöveg először 1932-ben jelent meg.

115

INESSZA ARMANDNAK

Kedves Barátom!

Radekkel kapcsolatban a személyes benyomások és a „komor" politikai helyzetkép feletti bánat Grigorij után most Önben is valahogy összekeveredik általában a politikával. Sajnálkozik, bánkódik, sóhajtozik — és kész. Más politikát, mint amilyent folytattunk, *nem* folytat*hattunk*, nem mondhattunk le a helyes nézetekről és nem folyamodhattunk a „Tyszka-féle módszerekhez". A „komor" helyzetkép nem ebből adódik, és a baloldaliak nem ezért gyengék, és a „Vorbote" sem ezért nem jelenik meg, — hanem azért, mert a forradalmi mozgalom roppant lassan és nehezen növekszik. Ezen túl kell tennünk magunkat; ha összeütnénk valami rozzant blokkot egyvalakivel (vagy J. B.-vel + *Kijjel)*, ez csak akadályozná annak a nehéz feladatnak a teljesítését, hogy helytálljunk ilyen súlyos időkben.

Ami az „imperialista ökonomizmust" illeti, az a helyzet, hogy „két malomban őrölünk". Ön *megkerüli* az én meghatározásomat, *átugrik* rajta és ismét felveti a kérdést.

Az „ökonomisták" nem „mondtak le" a politikai harcról (mint Ön írja) — ez pontatlan megfogalmazás. Csak *helytelenül* határozták meg. Ugyanez áll az „imperialista ökonomistákra" is.

Ön azt írja: „Még ha teljesen lemondanának is a demokratikus követelésekről, azt jelentené-e ez, hogy lemondanak a politikai harcról? Hát a hatalom megragadásáért vívott *közvetlen harc* nem politikai harc?"

Éppen az a lényeg, hogy Buharin szavaiból (és részben Radek szavaiból is) valami efféle sül ki, márpedig ez

helytelen. „A hatalom megragadásáért vívott közvetlen harc“, s amellett „teljes lemondás a demokratikus követelésekről“ — ez valami homályos, át nem gondolt, zavaros dolog, és Buharin bele is zavarodik.

Tehát: Ön egy kicsit más oldalról közelíti meg a kérdést, és ellentmondást lát a 2. és 8. § között.

A 2. §-ban *általánosságban* mondja: a szocialista forradalom *megvalósíthatatlan* a demokráciáért vívott harc nélkül. Ez vitathatatlan, és Radeknek + Buharinnak éppen az a gyenge pontja, hogy bár *nem értenek egyet* ezzel (amint Ön sem), nem mernek vitába szállni!!

De — továbbá — vannak bizonyos időszakok, amikor bizonyos értelemben *mindennemű* demokratikus célkitűzés (nemcsak az önrendelkezés! Ezt jegyezze meg! Erről megfeledkezett!) késleltetheti a szocialista forradalmat. Milyen értelemben? milyen helyzetben? mikor? hogyan? Ha például a mozgalom már fellángolt, *a forradalom már megkezdődött*, le kell foglalni a *bankokat* — nekünk pedig azt tanácsolják: várj egy kicsit, *előbb* erősödj meg, iktasd törvénybe a köztársaságot stb.!

Egy példa: 1905 augusztusában helyes volt a duma bojkottálása, és nem jelentette a politikai harcról való lemondást.

((2. § = abszurdum *általában* lemondani a képviseleti intézményekben való részvételről; 8. § = van eset, amikor le *kell* mondani róla; tessék, itt egy szemléltető hasonlat, amely megvilágítja Önnek, hogy a 2. § és a 8. § közt *nincs* ellentmondás.))

Juniusszal szemben. Az adott helyzet: az imperialista háború. Az ellene felhasználható eszköz? Csakis a szocialista forradalom Németországban. Junius eddig a következtetésig nem ment el, és szocialista forradalom **nélkül** vette a demokráciát.

Érteni kell ahhoz, hogy a demokráciáért vívott harcot *összekössük* a szocialista forradalomért vívott harccal, és az előzőt *alárendeljük* az utóbbinak. Ez az, ami nehéz; ez a lényeg.

A tolsztojánusok és az anarchisták kihagyják az elsőt. Buharin és Radek belezavarodtak a dologba, mert nem tudták az elsőt egyesíteni a másodikkal.

Én meg azt mondom: ne téveszd szem elől a *legfőbbet* (a szocialista forradalmat); ezt tűzd ki elsősorban (Junius ezt nem tette meg); ennek alárendelve, ezzel koordinálva, ennek mellérendelve tűzd ki az *összes* demokratikus követeléseket (Radek + Buharin teljesen ésszerűtlenül törli az egyiket), és ne feledd, hogy a legfőbbért való harc fellobbanhat úgy is, hogy egy részkövetelésért való harccal kezdődik. Véleményem szerint csak ez az elképzelés helyes.

Franciaország + Oroszország háborúja Németország ellen 1891-ben. Ön elfogadja „az én kritériumomat", és *csak* Franciaországra meg Oroszországra alkalmazza!!!! Már megbocsásson, hol itt a logika? Én éppen azt mondom, hogy ez *Franciaország és Oroszország részéről* reakciós háború lett volna (az lett volna a célja, hogy visszaszorítsák Németország fejlődését, visszatérítsék a nemzeti egységtől a szétdaraboltsághoz): És *Németország részéről?* Ön hallgat. Pedig ez a legfontosabb. Németország háborúja 1891-ben nem volt és nem is lehetett imperialista jellegű.

Ön megfeledkezett a legfontosabbról: 1891-ben még egyáltalán nem volt imperializmus (brosúrámban igyekeztem bebizonyítani, hogy az imperializmus 1898—1900-ban született, és nem előbb), és Németország nem viselt és nem is viselhetett imperialista jellegű háborút. (Mellékesen: forradalmi Oroszország sem volt akkor; ez nagyon fontos.)

Továbbá: „Németország feldarabolásának «lehetősége» nincs kizárva az 1914—1917-es háborúban sem", írja Ön, s ezzel annak megítélésétől, ami van, átlép a *lehetőségek* birodalmába.

Ez nem történeti szemlélet. Ez nem politika.

Ami most *van*, az *mindkét* fél részéről *imperialista* háború. Ezt ezerszer megmondtuk. Ez a lényeg.

Hát a „lehetőség"!!?? Sokminden „lehetséges"!

Nevetséges tagadni azt a „*lehetőséget*", hogy az imperialista háború esetleg nemzeti háborúvá változik (bármennyire elszörnyedt ettől Uszijevics!). Mi minden „lehetséges" a világon! **Egyelőre** azonban még nem változott nemzeti háborúvá. A marxizmus a *valóságra* építi politikáját,

nem pedig a „lehetőségre". Lehetséges, hogy valamely jelenség egy másikká alakul át — s a mi taktikánk nem megcsontosodott taktika. Parlez moi de la réalité et non pas des possibilités!*

Engelsnek igaza volt. Életemben igen sokszor találkoztam már olyanokkal, akik Engelst meggondolatlanul opportunizmussal vádolták, és fölöttébb bizalmatlan vagyok az ilyen vádakkal szemben: előbb próbálják meg bebizonyítani, mondom, hogy Engelsnek nem volt igaza!! Nem fogják bebizonyítani!

Engels előszava az „Osztályharcok Franciaországban"-hoz[193]. Hát nem tudja, hogy Berlinben meghamisították Engels akarata *ellenére?* Hát komoly kritika ez?

Engels nyilatkozata a belgiumi sztrájkról[194]? Mikor? Hol? Melyik? Nem ismerem.

Nem és nem. Engels *nem* tévedhetetlen. Marx *nem* tévedhetetlen. De „tévedéseikre" másképpen kell rámutatni, bizony, egész másképpen. Különben ezerszeresen tévedni fog.

Meleg, baráti kézszorítással *Lenin*

Zürichből Clarensba
1916 december 25-én.
Először megjelent:
„Bolsevik" 1. sz. 1949.

---

* — A valóságról beszéljen, ne a lehetőségekről! — *Szerk.*

116

INESSZA ARMANDNAK

Kedves Barátom!

Radekkel kapcsolatban. „Kientalban megmondtam neki, hogy helytelenül járt el", írja Ön.

Csupán ennyit? Ez az egész? Hát a politikai következtetés?? Vagy az ő eljárása csupán véletlen?? csak személyes ügy?? Szó sincs róla! Ez a forrása az Ön politikai hibájának. Nem értékeli a történteket — politikusan. Pedig ez igazán politikai kérdés, bármilyen furcsának látszik is első pillantásra ez a megállapítás.

A haza védelmével kapcsolatban. Roppant fájlalnám, ha nem értenénk egyet. Próbáljunk meg még egyszer közös nevezőre jutni.

Néhány „megfontolandó szempont":

A háború a politika folytatása.

A lényeg: a politikai viszonyok *rendszere* a háború előtt és a háború alatt.

E rendszerek fő típusai: (a) az elnyomott nemzet viszonya az elnyomó nemzethez, (b) két elnyomó nemzet viszonya a zsákmány, a zsákmány felosztása stb. tekintetében, (c) a másokat el nem nyomó nemzeti állam viszonya a különösen reakciós, elnyomó államhoz.

Gondolkozzék ezen.

A franciaországi cezarizmus + az oroszországi cárizmus a *nem imperialista* Németország ellen 1891-ben — ez az 1891-es történelmi helyzet.

Gondolkozzék ezen! Én *1891-ről* írtam a „Szbornyik" 1. számában is[195].

Mennyire örülök, hogy beszélt Guilbeaux-val és Lévyvel! Jó lenne, ha ezt minél gyakrabban, vagy legalábbis

időnként megtenné. Az olasz viszont hazudik: Turati beszéde az *alávaló* kautskyzmus iskolapéldája (hozzákeverte a „droits nationaux"-t* az *imperialista* háborúhoz!!) És *vv*-nek erről a beszédéről a „Volksrecht"-ben megjelent cikke szintén alávaló cikk.

Hej, de szívesen írnék erről, vagy legalább beszélnék róla az olasszal!!

Micsoda buta dolog, hogy Lévy támadja a parlamentarizmust!! Buta dolog!! És méghozzá egy „baloldali" !!** Szent isten, milyen zűrzavar uralkodik az emberek fejében.

Lenin

Zürichből Clarensba
1916 decemberében.

Először megjelent:
„Bolsevik" 1. sz. 1949.

---

* — „nemzeti jogokat". — *Szerk.*

** Lefordíthatatlan szójáték: baloldali oroszul = „левый". — *Ford.*

1917

117

INESSZA ARMANDNAK

Vasárnap (I. 7.) ülést tartott itt a svájci párt központi bizottsága.

Az aláváló Grimm *az összes jobboldaliak élére állva* elfogadtatott (Nobsszal, Plattennel, Münzenberggel *és Naine-nel* szemben) egy határozatot, mely szerint bizonytalan időre *elhalasztják* a külön a háború kérdésében 1917. II. 11-re kitűzött pártkongresszust. Az indoklás hazug. Az igazi ok: blokkot akar a jobboldaliakkal, a szociálpatriótákkal, akik elszakadással fenyegetőznek arra az esetre, ha elfogadják a haza védelmének elutasítását!! Nem akarják eltűrni, hogy a svájci munkások döntsék el a haza védelmének kérdését!!!

Mint hallom, Naine szemébe vágta Grimmnek, hogy lehetetlenné teszi magát mint nemzetközi titkárt.

Zimmerwald elnöke stb. — és ilyen gazember a politikában!

Nyílt levelet szándékozom írni Charles Naine-nek[196], az ISK* tagjának és a levelet kiadom, Grimmet gazembernek fogom nevezni benne és kijelentem, hogy ilyen alakkal nem vagyok hajlandó együtt lenni a zimmerwaldi szervezetben, és ezt bejelentem Központi Bizottságunknak, ismertetve indokaimat is.

Fontos, hogy Grimmre azonnal, en flagrant délit** „lecsapjunk", leleplezzük (mert „azok" semmit se engednek közölni a sajtóban), lerántsuk róla az álarcot.

---

* — Internationale Sozialistische Kommission — Nemzetközi Szocialista Bizottság. — *Szerk.*

** — a tett színhelyén. — *Szerk.*

Gondolom, ezek után Radek + Roland-Holst is kénytelen lesz *egyet-mást* megmondani Grimmnek.

Természetesen *ilyen* röplap nem alkalmas arra, hogy a többi röplaphoz hasonló módon adjuk ki, külön kell megjelentetni, a cégtől függetlenül.

Meleg, baráti kézszorítással

Lenin

Zürichből Clarensba
1917 január első felében.

118

INESSZA ARMANDNAK

Kedves Barátom!

Engelsszel kapcsolatban. Ha kezébe került a „*Neue Zeit*“*-nek* az a száma, amely tartalmazza Kautsky közlését (és Engels leveleit) arra vonatkozólag, hogyan hamisították meg Engelsnek a „Klassenkämpfe“-hez* írt előszavát, jó lenne, ha minél részletesebben kijegyzetelné ezt egy külön kis füzetbe. Ha nem áll módjában, közölje velem pontosan a „Neue Zeit“ megfelelő számát, évfolyamát, kötetét, oldalszámát.

Engels ellen intézett támadásai meggyőződésem szerint tökéletesen alaptalanok. Bocsássa meg őszinteségemet: sokkal komolyabban kell felkészülni, mielőtt az ember ilyesmit írna! Különben könnyen felsülhet — előre figyelmeztetem entre nous**, barátilag, négyszemközt, nehogy valamikor is a sajtóban vagy gyűlésen *így* kezdjen el beszélni.

A belgiumi sztrájk? Először is, lehetséges, hogy ebben a ténykérdésben, ebben a részletkérdésben Engels tévedett. Ez persze lehetséges. Össze kell gyűjteni mindent, amit erről írt. Másodszor, ami *általában* az általános sztrájkot illeti, a *legutóbbi* idők eseményei, 1905 pedig végérvényesen olyan *ú j a t* hozott létre, amit Engels nem ismert. Engels megszokta, hogy az „általános sztrájkról“ évtizedeken át *c s a k* üres frázisokat hallott az anarchisták szájából, akiket *joggal* gyűlölt és megvetett. A későbbi ese-

---

* — Marxnak az „Osztályharcok Franciaországban“ c. művéhez. — *Szerk.*

** — magunk között. — *Szerk.*

mények pedig *létrehozták* a „tömegsztrájk" *új* típusát, a *politikai* sztrájkot, vagyis a semmiképpen sem anarchista sztrájkot. Ezt az újat Engels *még* nem ismerte, s nem is ismerhette.

Erről nem szabad megfeledkezni.

Vajon a belgiumi sztrájk nem volt-e *átmenet* a régiről az újra? Láthatta-e Engels *akkor* (1891—1892-ben? Ő akkor már 71—72 éves volt; féllábbal a sírban), hogy ez nem a régi belgiumi dolgok visszakérődzése (a belgák sokáig proudhonisták voltak), hanem áttérés az újra? Ezt meg kell fontolni.

A „haza védelmének" kérdését Ön nézetem szerint elvontan és történelmi szemlélet híján vizsgálja. Megismétlem azt, amit Jurij ellen írt cikkemben[197] mondottam: a haza védelme a *háborúban* való részvétel igazolása. Semmi több. *Nevetséges dolog*, a tudománytalanság netovábbja ezt általánosítani, „általános elvvé" tenni. (Elküldöm Önnek az SLP* amerikai programját, amely ezt a nevetséges általánosítást tartalmazza.) A háború rendkívül tarka, sokrétű, bonyolult valami. Nem lehet általános sablont ráhúzni.

(I) A három fő típus: az elnyomott nemzet és viszonya az elnyomó nemzethez (minden háború a politika folytatása; a politika a nemzetek, osztályok stb. közti *viszony)*. Általános szabály szerint a háború jogos az elnyomott nemzet részéről (függetlenül attól, hogy katonai értelemben védelmi vagy támadó háborúról van-e szó).

(II) Két elnyomó nemzet közti viszony. Harc a gyarmatokért, a piacokért stb. (Róma és Karthágó; Anglia és Németország 1914—1917-ben). Általános szabály szerint az ilyen háború *mindkét* fél részéről rablás, s a demokráciának (és a szocializmusnak) ezzel a háborúval szemben elfoglalt álláspontját ez a szabály határozza meg: „ha két tolvaj verekszik, pusztuljon el mind a kettő" . . .

(III) A harmadik típus. Az egyenjogú nemzetek *rendszere*. **Sokkalta bonyolultabb** kérdés!!!! Különösen akkor, ha a civilizált, aránylag demokratikus nemzetek

* — Socialist Labour Party — Szocialista Munkáspárt. — *Szerk.*

mellett ott van a cárizmus. Ez volt (körülbelül) a helyzet Európában 1815-től 1905-ig.

1891. Franciaország és Németország gyarmatpolitikája *jelentéktelen*. Olaszországnak, Japánnak, az Egyesült Államoknak *egyáltalán nincsenek* gyarmatai (most vannak). Nyugat-Európában általában alkotmányos, nemzeti államok *rendszere* alakult ki (ezt NB!!* gondolkozzék ezen!! ne feledkezzék meg erről!! nemcsak egyes, különálló államokban élünk, hanem államok bizonyos *rendszerében*; az anarchisták megtehetik, hogy ezt figyelmen kívül hagyják; mi nem vagyunk anarchisták). *Mellettük* a hatalmas, még szilárd, forradalom előtti cárizmus, amely évszázadok óta fosztogat és elnyom mindenkit, amely elfojtotta az 1849-es, 1863-as forradalmat.

Németország (1891-ben) az *élenjáró* szocializmus országa. S ezt az országot fenyegeti a boulanger-izmussal szövetkezett cárizmus!

Más, egészen más a helyzet, mint 1914—1917-ben, amikor a cárizmust már aláásta az 1905-ös esztendő, Németország pedig háborút visel a világuralomért. *Tökéletesen más!!*

A történelmietlenség *netovábbja* az 1914-es nemzetközi helyzetet azonosítani az 1891-essel, vagy akár csak párhuzamot vonni közöttük.

Az az ostoba Radek nemrég a lengyel felhívásban („Befreiung Polens") ezt írta: a „Staatenbau"** nem célja a szociáldemokrácia harcának. Hallatlan ostobaság! Félig anarchizmus, félig hülyeség! Nem, nem, nekünk egyáltalán nem közömbös a Staatenbau, az államok *rendszere*, az államok *egymáshoz való viszonya*.

Engels volt a „passzív radikalizmus" atyja?? Nem igaz! Szó sincs róla. Ön ezt sohasem fogja bebizonyítani. (Bogdanov és társai megpróbálták, de csak felsültek vele.)

Az 1914—1917-es *imperialista* háborúban, *két* imperialista koalíció harapófogójában elleneznünk kell a „haza védelmét", mert (1) az imperializmus a szocializmus elő-

* — Nota bene!! — jegyezze meg!! — *Szerk.*

** — („Lengyelország felszabadítása"): „az államépítés". — *Szerk.*

estéje; (2) az imperialista háború rablók háborúja a zsákmányért; (3) *mindkét* koalíció országaiban van *élenjáró* proletariátus; (4) mindkettőben *megérett* a szocialista forradalom. *Csakis* ezért ellenezzük a „haza védelmét", **csakis** ezért!!

Minden jót! Üdvözlettel *Lenin*

Az ifjúsági szervezetek címét elkértem. Megígérték, hogy megkapom.

Tehát a kiadó tervével kapcsolatban: *mozgassa* az ügyet. Hát a *pacifizmusról* szóló előadás?

P. S. Legutóbbi két levelét egyszerre kaptam meg, de nyilván kizárólag az én hibámból.

Zürichből Clarensba
1917 január 19-én.
Először megjelent:
„Bolsevik" 1. sz. 1949.

119

INESSZA ARMANDNAK

Kedves Barátom! Tegnap volt az előadása, és türelmetlenül várom a híreket, hogyan zajlott le. Amikor csütörtökön megkaptam expressz levelét, elszaladtam a város másik végébe Radekhez és szereztem tőle lapkivágásokat. Nagyon szerettem volna írni Önnek egy hosszú levelet a pacifizmusról (általában hallatlanul fontos téma; az egész nemzetközi helyzet szempontjából egyike most a legfontosabbaknak, amiről írtam is a cikkben — megkaptam, merci! — és végül rendkívül fontos *Svájc számára*). De nem volt rá időm: csütörtökön is, pénteken is értekezletet tartottak itt a baloldaliak.

A baloldaliak dolga nem valami jól áll nálunk, mert Nobsnak és Plattennek inukba szállt a bátorságuk, és nem mernek háborút indítani Grimm ellen, aki *veszettül megtámadta* a referendumot[198], és megijesztették a fiataljainkat is!! Szomorú!! Bernben, Grigorij leveleiből ítélve, jobb a helyzet. Radeket sikerült rávennem, hogy írjon egy kis brosúrát az itteni „centrum" és Grimm ellen, de tegnap a „baloldaliak" megbuktatták (!!) azt a tervet, hogy a baloldal nevében adjuk ki; megijedtek attól, hogy Nobs és Platten fél. Szép kis vitézek! Szép kis baloldaliak!

Úgy vélem, tegnapi előadását *főpróbának* kellene tekintenie, s elő kellene készíteni a megismétlését Genfben és La Chaux-de-Fonds-ban; ezzel a témával érdemes sokat foglalkozni és *több* előadást is tartani róla. A svájciakra nézve roppant hasznos lesz. Írja meg *minél részletesebben, hogyan* vetette fel a kérdést, *milyen* érveket használt, mivel érveltek Önnel szemben stb.

Lefordították-e franciára azokat a haza védelméről és a háború kérdéséről szóló határozati javaslatokat, amelyeket a svájci kongresszus elé szándékoznak terjeszteni? *A sajtó* számára készült fordításra gondolok: a „Grütlianer“, a „Sentinelle“ stb. számára. Vagy nem?

Gondoskodni kellene lefordításukról, ha még nem fordították le őket, továbbá az agitációról és propagandáról.

Ez a kérdés valószínűleg előtérbe kerül Ch.-de-Fonds-i utazásával kapcsolatban. Várom a híreit.

Abramovics pompásan dolgozik, minden úton-módon támogatni kell.

Sokszor üdvözlöm! *Lenin*

P. S. Trockij küldött egy ostoba levelet: nem közöljük és nem is válaszolunk neki.

Megindult-e Francia-Svájc sajtójában a kampány (1) a referendummal és (2) a háború kérdésében a kongresszus elé terjesztendő határozati javaslatokkal kapcsolatban? Vagy *sehol semmi?* Megkapja-e és rendszeresen kapja-e a „Volksrecht“-et és a „Berner Tagwacht“-ot? Most erre szükség van; segítenünk kell a svájci baloldaliaknak.

Megírtam már önnek, hogy Guilbeaux megtagadta a Grimm elleni határozat aláírását? (vagy talán már Grigorijtól hallott róla?). Baj van a mi Guilbeaux-nkkal; fél a Grimm elleni háborútól, *fél* Szokolnyikovtól, aki *fél* a szakadástól, — és fél Merrheimtől, aki fél Jouhaux „úrtól“!! Szép kis vitézek!! Írni akarok erről Olgának.

Zürichből Clarensba
1917 január 22-én.

120

INESSZA ARMANDNAK

Kedves Barátom! Küldöm a Radektől kölcsönvett lapkivágásokat (csak szombatig adta ide, **azonnal** küldje vissza (nekem) az előadás után).

Felhívom figyelmét az *Internacionálé* határozatának arra a §-ára, amely elítéli a pacifizmust (a „rábeszélést").

A hágai konferenciának és a kormányok meg a burzsoázia egyéb pacifista megnyilatkozásainak és vállalkozásainak forrása

(1) a képmutatás

(2) a nép becsapása

(3) a burzsoá pacifizmus *áramlata*, amely „nagy" neveket állít csatasorba és arról ábrándozik, hogy a *béke* szociális forradalom nélkül is megvalósulhat. Ennek az áramlatnak *óriási* irodalma van (ez az urakhoz szól, nem a néphez).

(4) az a számítás, hogy hol ennek, hol annak a hatalomnak válik előnyére, ha békésnek „mutatkozik", ha időt nyer stb.

Ezt általában. Konkrétan: minden egyes esetet, minden egyes államot tanulmányozni kell.

A kért számadatok *nincsenek* meg nekem.

(A címeket elküldtük: ajánlást, *ha kell*, legjobb, ha Abramovics és barátai adnak.)

A pacifizmus problémájának (ennek a Svájc szempontjából hallatlanul fontos kérdésnek) lényege: az a gondolat, hogy a háború *nem* függ össze a kapitalizmussal,

nem folytatása a *békeidő* politikájának. Ez az elméleti csalás; a gyakorlati pedig — a szociális *forradalom* megkerülése.

Nagyon sietek! Üdvözlet! *Lenin*

Zürichből Clarensba
1917 január 30-án.
Először megjelent:
„Bolsevik" 1. sz. 1949.

121
INESSZA ARMANDNAK

Kedves Barátom! A lapkivágásokat megkaptam. Merci!

Nemrégiben két szökött fogoly járt nálunk. Érdekes volt „eleven“ emberekkel találkozni, akiket még nem kezdett ki az emigráns élet. Mindkettő tipikus figura: az egyik egy sokat tapasztalt, szociáldemokrata vagy majdnem szociáldemokrata besszarábiai zsidó, a fivére bundista stb. Minden hájjal megkent fickó, de személy szerint nem érdekes, mert az ilyenből tizenkettő van egy tucatban. A másik egy voronyezsi paraszt, az eke szarva mellől, óhitű családból. A termőföld ereje árad belőle. Rendkívül érdekes volt ilyen embert látni és hallani. Egy évig volt német fogságban (ott általában szörnyű a helyzet), egy olyan táborban, ahol 27 000 *ukrán* fogoly volt. A németek nemzetek szerint szerveznek táborokat, és erőnek erejével igyekeznek elszakítani a nem oroszokat Oroszországtól; az ukránokhoz ügyes galíciai előadókat küldtek. Az eredmény? Azt mondja a mi emberünk, hogy az agitátorok több hónapi erőfeszítései után csak kétezren szavaztak az „önállóságra“ (nem a különválás, hanem inkább az autonómia értelmében felfogott önállóságra)!! A többieket, mint mondja, felbőszítette az Oroszországtól való elválás és a németekhez vagy az osztrákokhoz való csatlakozás gondolata.

Figyelemre méltó tény! Nem kételkedhetünk benne. 27 000 — nagy szám. Egy év nagy idő. A galíciai propaganda számára kitűnők a feltételek. És mégis felülkerekedett a nagyoroszokhoz való közelállás érzése! Ebből persze egyáltalán *nem* következik, hogy a „különválás

szabadsága" helytelen. Ellenkezőleg. De ebből az következik, hogy a sors majd csak megmenti Oroszországot az „osztrák típusú" fejlődéstől.

A haza védelméről voronyezsi emberünk ugyanazt mondja, amit Trojanovszkij és Plehanov. Rokonszenvez a szocializmussal, de „hogyne védekeznénk, ha a német nekünk esik?" Nem érti a dolgot. Mélységesen meg van sértve (ő is, meg *a zsidó is!!)*, hogy a németek olyan kegyetlenül püfölik a „mieinket". A cárral meg az úristennel, mondja, mind a 27 000 egyszer s mindenkorra végzett, a nagybirtokosokkal szintén. Felbőszülten és felvilágosodottan térnek vissza Oroszországba.

A voronyezsit emészti a vágy az otthona, földje, gazdasága után. Hol ebben, hol abban a német faluban volt munkán; figyelt, tanult.

A franciákat dicsérik (a fogságban) — jó bajtársak. „A németek is szidják a kaiserüket." Az angolokat gyűlölik; „gőgösek, egy falat kenyeret se adnának az embernek, ha nem mossa fel helyettük a padlót" (lám, ilyen ez az imperializmus által megrontott népség!).

Másik téma: hű, micsoda remek kavarodást idézett elő a referendum, különösen az indoklása! Pompás! Ha látta volna, Grimm és társai cikkeit a „Berner Tagwacht"-ban meg a „vidéki" szociáldemokrata sajtóban! Volt nagy felhördülés és fogak csikorgatása. Elevenére tapintottunk ezeknek a gazembereknek. Minden erőmből igyekeztem rávenni Radeket (még itt van, és *roppant nagy* a barátság köztünk — ugye, nem várta volna? —, mint mindig, ha a „centrummal" való szembenállásról van szó, amikor *nincs* talaja a Radek-féle hintapolitikának, mindenféle „jogokkal" való handabandázásnak stb.), hogy írjon egy kis brosúrát: órákon át róttuk Zürich utcáit, és egész idő alatt „rágtam a fülét". Végül nekiült és megírta. „Baloldalijaink", akiket megijesztett Nobs és Platten (ezek a nagy hősök *megijedtek* Grimmtől, aki megijedt Greulichtól és társaitól!!) meghallgatták a brosúrát és *elvetették* (!!): nem kell kiadni, mert még kiraknak minket a pártból (!!). Külön fogjuk kiadni.

Olyan időpont ez, amikor fel van csigázva az érdeklődés, és amikor valamennyi *internacionalistának* segí-

tenie *kell* a svájci munkásokat és baloldaliakat, mégpedig nem szavakban. Segíteni is fogjuk őket!

Még egy másik téma. Ismét elolvastam Engels „Zur Wohnungsfragé"-ját az 1887-es előszóval[199]. Ismeri? Pompás! Még mindig „szerelmes vagyok" Marxba és Engelsbe, s nem bírom nyugodtan hallgatni, ha bármilyen tekintetben ócsárolják őket. Nem, ezek az igazi emberek! Tőlük kell tanulni. Erről az alapról nem szabad letérnünk. *Erről* az alapról letértek a szociálsoviniszták is, meg a kautskysták is. (Erről jut eszembe: látta a Loriot—Rappoport, Saumoneau-féle határozatot[200]? 3/4 részben szintén kautskysta. Szeretnék írni valamit a franciák részére, ízzé-porrá zúznám ezt a határozatot is, meg az egész pacifizmust is. Majd megkérdem Grisát, kiadja-e. Grisa *nem* felelt a Souvarine-nak írt válaszomra[201] vonatkozóan.) Nos, minden jót, szörnyű sokat fecsegtem.

Kézszorítással *Lenin*

P. S. Remélem, a referendum Francia-Svájcban is sok haszonnal fog járni. Várom Abramovics, Olga és a többiek híreit.

Zürichből Clarensba
1917 január 30-án.
Először megjelent:
„Bolsevik" 1. sz. 1949.

122

INESSZA ARMANDNAK

Kedves Barátom! Nagyon örültem levelének. Előadásának vázlata nagyon tetszik nekem. Azt tanácsolom, hogy feltétlenül ismételje meg, hívja ki párviadalra H. Drozt, egészítse ki az előadást egy ponttal a forradalomról (vagy talán az előadás terjedelme nem engedi meg?), vagyis arról, *hogyan* mehet végbe a forradalom? mi a proletariátus diktatúrája? miért van rá szükség? miért *lehetetlen* a proletariátus felfegyverzése nélkül? miért egyeztethető össze teljes mértékben a mindenre kiterjedő, teljes demokráciával? (a vulgáris felfogással ellentétben).

Droz és a többi svájci szociálpacifista *nem* érti ezt, *nem* gondolkozott ezen; a svájci viszonyok pedig un petit État et la petite bourgeoisie d'un petit État* viszonyai — mindenképpen éppen kisp. (= kispolgári) pacifizmust *szülnek*.

Ha hozzájut a „Volksrecht"-hez és a „Berner Tagwacht"-hoz (ezt a két lapot olvasni *kell*), ez szerintem elég ahhoz, hogy ítéletet alkosson magának a *centrum* állásfoglalásáról, amellyel teljesen azonosítja magát Grimm (a gazember! Milyen szemfényvesztő módon „harcol" a szociálpatrióta Huber-Rohrschach ellen!!), és amelyre (3/4 részben) Nobs és Platten is lesüllyedtek. Kegyetlenül téved, ha komolyan írja, hogy „befolyásolom" Plattent. A helyzet a következő: ő és Nobs Zimmerwaldban meg Kientalban „feliratkozott" a baloldaliak közé. Számtalanszor megpróbáltam, hogy bevonjam őket a körünkbe,

---

* — *egy kis államnak és egy kis állam kispolgárságának.* — *Szerk.*

a vitákba, beszélgetésekbe. Hiába!! *Félnek* Grimmtől és nem mernek harcolni ellene. $^3/_4$ részben „centristák". Mindkettő *majdnem* reménytelen eset. Legfeljebb egy erős baloldali mozgalom segít rajtuk, de ez is kétséges.

Ma még nincs meg a kijavított határozat. Megvárjuk a holnapot.

Münzenberg azt mondta nekem tegnap, hogy kedden értekezletet fognak tartani náluk a német- és franciasvájci fiatalok. Addigra meg kell lennie a *mi* határozatunknak a háború kérdéséről. (Radek vállalta, hogy elkészíti a javaslatot, de eddig még *nem* adta ide.) Véleményem szerint Önnek teljes erőből munkához kell látnia, hogy *keddig* (1) írhassunk Genfbe és Ch.-de-F.-ba*, hogy egyelőre az *én* téziseimet (a háború kérdéséről szóló §-ok, I. rész) vegyék alapul; (2) megtudakolhassuk, kik lesznek jelen a fiatalok gyűlésén Francia-Svájcból; (3) „megdolgozhassuk", „kitaníthassuk" őket, hogy megértsék, mi a veleje, mi a lényege a különbségnek köztünk és (α) a szociálpacifizmus és (β) a „centrum" (= Grimm és társai) között. (Plattennek halvány fogalma sincs semmiről, és nem akar tanulni.) A mi álláspontunk általában = K. Liebknecht: harc a *hazai* szociálpatriotizmus és centrum ellen; a háború elleni harc elválaszthatatlan kapcsolatban van az opportunizmus elleni harccal és a szocialista forradalom *érdekében* kifejtett, *minden területre kiterjedő* és *azonnali forradalmi* munkával.

A referendum indoklása egyébként = a *baloldaliak* platformjának első lépése Svájcban. Ezt *N B.*

Kedden a francia-svájci fiataloknak feltétlenül elő kell terjeszteniük a baloldali határozati javaslatot és síkra kell szállniuk mellette. A javításokat még nem láttam, de biztos vagyok benne, hogy csak *ront* az ügyön ez a javaslat (amely békítgeti, összekuszálja a baloldaliak és a svájci szociálpatrióták közti nézeteltéréseket, ahelyett, hogy feltárná őket. Ebben rejlik a lényegük és az aljasságuk azoknak a cikkeknek, amelyeket Grimm a „Berner

* — Chaux-de-Fonds-ba. — *Szerk.*

Tagwacht"-ba meg a „Neues Leben"-be a többségről és a kisebbségről írt).

Igyekezzék közel kerülni az internált franciákhoz, levelezést kezdeni, összeköttetést létesíteni velük, és *megalakítani* köztük a *b a l o l d a l i a k* (titkos és nem hivatalos) csoportját. **Nagyon** fontos!

A „tömegmozgalom" jelszó nem rossz, de *n e m* egészen helyes. Ugyanis megfeledkezik *a f o r r a d a l o m r ó l*, *a h a t a l o m m e g r a g a d á s á r ó l*, *a proletariátus d i k t a t ú r á j á r ó l*. Ezt NB!! Jobban mondva: mindennemű *f o r r a d a l m i* tömegmegmozdulás (azonnali) támogatása és fejlesztése *a f o r r a d a l o m* siettetése *s t b. céljából.*

Platten = zavarosfejű. Scheidemann-nal vagy Liebknechttel? kérdi, s nem érti meg, hogy Grimm éppen „összebékíti", egyesíti, *összekeveri* a svájci szociálpatriótákat (Greulichot és társait) a *t e l j e s e n ö n t u d a t l a n* svájci „baloldaliakkal"!!!

Önnek igaza van: a z o n n a l i forradalmi harc a drágaság ellen, sztrájkok, tüntetések etc. Azonnal „a nép közé menni", vagyis a *t ö m e g e k* közé, a *t ö b b s é g b e n* levő elnyomottak közé, hirdetve a *szocialista forradalmat* (vagyis a bankok és az *ö s s z e s* nagyüzemek kézbevételét).

Baráti kézszorítással *Lenin*

Zürichből Clarensba
1917 február 3-án.

123

A. M. KOLLONTAJNAK

1917. II. 17.

Kedves A. M.! Ma kaptuk meg levelét, és nagyon megörültünk neki. Sokáig nem tudtuk, hogy Amerikában van, és nem kaptunk Öntől levelet, egyet kivéve, amelyben arról értesített, hogy elutazott Amerikából.

I. 7—8-án írtam Önnek (ezen a napon adták fel Stockholmban a levelet — ha egyenesen innen küldi az ember Amerikába, a franciák mindent elfognak!), de ez a levél (a „Novij Mir"-nek szánt cikkel) már nyilván nem találta Önt New Yorkban.

Igazán kellemesen érintett, amikor leveléből értesültem Ny. Iv.-nek és Pavlovnak a „Novij Mir"-ben aratott győzelméről (pokolian rendszertelenül kapom ezt a lapot, nyilván nem a lap expedíciójának, hanem a postának a hibájából), viszont annál inkább elszomorított az a hír, hogy Trockij blokkra lépett a jobboldaliakkal az Ny. Iv. elleni harc céljából. Micsoda disznó ez a Trockij — baloldali frázisok és blokk a jobboldaliakkal a zimm. baloldaliak ellen!! Le kellene már rántani róla a leplet (Önnek), akár a „Szocial-Demokrat" szerkesztőségéhez intézett rövid levélben!

Az „Internationalist" első számát már megkaptam, és nagyon örültem neki. Az SLP és az SP 1917. I. 6—7-i konferenciájáról csak hiányos értesüléseim vannak. Úgy látszik, az SLP az egész minimális programot elveti (csábító és veszélyes alkalom Buharinnak, aki „éppen ezen a szent helyen" botlik el minduntalan 1915 óta!!). Nagy kár, hogy nem tudom összeszedni az SLP-ről az összes dokumentumokat (megkértem rá Buharint, de a levelek

nyilván elvesznek). Önnek nincs anyaga? Elolvasás után visszaküldhetném.

Írok egy cikket (az anyagot már majdnem összegyűjtöttem) a marxizmusnak az állam kérdésében elfoglalt álláspontjáról[202]. Kautskyval szemben még élesebb következtetésekre jutottam, mint Buharinnal szemben (látta a „Nota Bené"-jét a „Jugend-Internationale" 6. számában? hát a „Szbornyik Szocial-Demokrata" 2. számát[203]?). A kérdés rendkívül fontos, Buharin sokkal jobb Kautskynál, de Buharin hibái *romlásba sodorhatják* ezt az „igaz ügyet" a kautskyzmus elleni harcban.

Küldöm az önrendelkezésről szóló cikkemet, amelyet P. Kievszkij ellen írtam[204]. De kár, hogy nincs pénzünk! Kiadnánk a „Szbornyik Szocial-Demokrata" 3. számát (az egész anyag *együtt van*), meg a 4. számot (Buharinnak az államról szóló cikkét, amelyet eredetileg nem fogadtunk el, és az én cikkemet az államról)!

A Zimmerwaldi Jobboldal véleményem szerint eszmeileg eltemette Zimmerwaldot: Bourderon + Merrheim Párizsban a *pacifizmusra* szavazott, Kautsky Berlinben 1917. I. 7-én szintén, hasonlóképpen Turati (1916. XII. 17.!!) és az egész olasz párt. Ez Zimmerwald halála!! Szóban *elítélték* a szociálpacifizmust (lásd a kientali határozatot), valójában pedig ebbe az irányba tértek!!

Grimm a svájci pártban aljas módon a szociálpatriótákhoz csatlakozott (stockholmi barátunk majd elküldi Önnek az erre vonatkozó anyagot), blokkra lépett velük 1917. I. 7-én (Parteivorstandsitzung*) *a baloldaliakkal szemben*, a kongresszus elhalasztása érdekében!! Most pedig még aljasabb módon rátámadt a baloldaliakra a Begründung des Referendums** miatt (elküldjük), és kidolgozott egy „közbülső", „centrista" határozatot. Megvan-e Önnek vagy meg tudja-e szerezni a zürcher „Volksrecht"-et?? Ha nem, küldünk vagy igyekszünk küldeni egyet-mást.

Holnap (II. 18.) lesz a svéd párt kongresszusa. Valószínűleg szakadás, ugye? Úgy látszik, a fiatalok[205] körében *pokoli* a forrongás és a zűrzavar. Tud svédül? El tudná

---

* — pártvezetőségi ülés. — *Szerk.*

** — a referendum megindokolása. — *Szerk.*

intézni, hogy (én és más baloldaliak) írhassunk a svéd fiatalok lapjába?

Arra kérem, válaszoljon — ha röviden is, de *gyorsan* és rendszeresen, mert szörnyen fontos, hogy *jó* levélbeli kapcsolatunk legyen Önnel.

Minden jót!

Lenin

Zürichből Krisztiániába.

Először 1924-ben jelent meg.

124

INESSZA ARMANDNAK

Kedves Barátom! A napokban örvendetes levelet kaptunk Moszkvából (hamarosan elküldjük a másolatát, jóllehet a szöveg nem érdekes). Azt írják, hogy a tömeghangulat jó, a sovinizmus szemmelláthatólag alábbhagy, és bizonyos, hogy lesz még ünnep a mi utcánkban. A szervezet, mint írják, megsínyli, hogy a felnőttek a fronton vannak, s a gyárakban csupa asszony és fiatal maradt. De, mint írják, a harci kedv ettől nem csökken. Elküldték egy (jól sikerült) röplap másolatát, amelyet a KB moszkvai irodája adott ki[206]. A Központi Lap következő számában közölni fogjuk.

Nem lehet bennünket elpusztítani! Igen nehéz az emberek élete, és a pártunké különösen az. És mégis élnek.

Még egy levél érkezett Kollontajtól, aki (ez egyelőre maradjon entre nous*) visszatért Amerikából Norvégiába. Ny. Iv. és Pavlov (az a lett, aki Brüsszelben volt: Pavel Vasziljics) állítólag *meghódította* a „Novij Mir“-t (én szörnyen rendszertelenül kapom ezt a lapot), erre — megjelent Trockij, és ez a gazfickó azonnal összeszűrte a levet a „Novij Mir“ *jobb*szárnyával a baloldali zimmerwaldisták ellen!! Hát így vagyunk!! Ilyen ez a Trockij!! Mindig hű marad önmagához = örökké intrikál, szélhámoskodik, megjátssza a baloldalit, s közben, amíg lehet, *segíti* a jobboldaliakat...

Amerikában a baloldaliak között állítólag jól megy a munka, bár Kollontaj fél az SLP-ben jelentkező anarchoszindikalista áramlatoktól (Ny. Iv., mint mondja, nem

* — köztünk. — *Szerk.*

fél ettől). Az SLP lapjában („Weekly People") azt olvastam, hogy elvetik a minimális programot... Ny. Iv. „éppen ezen a szent helyen" botlik el minduntalan 1915 óta. Aggódom miatta l'Amerikával egyébként *megszakadt* a postai összeköttetésünk.

Az utóbbi időben fokozott mértékben foglalkoztam a marxizmusnak az *állam* kérdésében elfoglalt álláspontjával, sok anyagot összegyűjtöttem, s — úgy vélem — igen érdekes és fontos következtetésekre jutottam, amelyek *sokkal inkább* szólnak Kautsky ellen, mint Ny. Iv. Buharin ellen (akinek azért szintén nincs igaza, bár *közelebb* jár az igazsághoz, mint Kautsky). Szörnyen szeretnék írni erről; jó lenne kiadni a „Szbornyik Szocial-Demokrata" *4.* számát, s belevenni Buharin cikkét, meg az enyémet, amelyben elemzem az ő apró hibáit meg Kautsky hajmeresztő hazugságait és a marxizmust ellaposító elmefuttatásait.

Nágya beteg: bronchitise van, lázas. Úgy látszik, feküdnie kell egy ideig. Ma elhívtam hozzá a doktornőt.

Nos, mi van a Chaux-de-Fonds-i utazásával? Végleg lemondott erről a gondolatról és általában a francia-svájci munkával kapcsolatos tervekről? Nem volna szabad felhagynia velük. Itt, mint írtam, nem valami jól mennek a dolgok, de azért ma mégis befejeztük az *1. sz. röplapot* („a Zimmerwaldi Baloldaliak svájci csoportja"). Meglátjuk, mi sül ki belőle!

Ha nem is most, de általában (vagyis valamivel később) sikerülni fog (meggyőződésem szerint) — s ha nem nekünk, hát majd az utódainknak — a svájci baloldali *irányzat* létrehozása. A *talaja* megvan!

Olvasta a „Volksrecht"-ben azokat a javaslatokat, amelyeket a baloldaliak a Zürich kantoni pártszervezet 1917. II. 11-én Tössben megtartott kongresszusán terjesztettek elő[207]? Nem rosszak, ugye?

Minden jót kívánok és baráti kézszorításomat küldöm. Ne haragudjon, hogy az utolsó oldal ilyen macskakaparás lett; sürgetnek.

Lenin

Zürichből Clarensba
1917 február 19-én.

Először megjelent:
„Bolsevik" 1. sz. 1949.

125

A. M. KOLLONTAJNAK

1917. III. 5.

Kedves A. M.! Az újsághírek szerint V. 12-re összehívják Svédországban a fiatalok kongresszusát, hogy új pártot alakítsanak „a zimmerwaldi elvek alapján".

Engem őszintén szólva különösen izgat és felháborít ez a hír. Ugyanis Zimmerwald nyilvánvalóan csődbe jutott, és a jóhangzású szavak ismét a rothadás leplezésére szolgálnak! A zimmerwaldi többség — Turati és társai, Kautsky és Ledebour, Merrheim — *mind* áttértek a szociálpacifizmus álláspontjára, amelyet oly ünnepélyesen (és oly eredménytelenül!) elítéltek Kientalban. Kautsky és társai 1917. I. 7-i kiáltványa, az olasz szocialista párt számos határozata, azok a határozatok, amelyeket Merrheim—Jouhaux és Longuet—Bourderon (+ Raffin-Dugens Renaudellel *egyetértésben)* hozott — mi ez, ha nem Zimmerwald csődje? S a zimmerwaldi „centrum": R. Grimm, aki 1917. I. 7-én *szövetségre* lépett a svájci szociálpatriótákkal a baloldaliak elleni harc céljából!! Grimm, aki szidja *valamennyi* ország szociálpatriótáit, a *svájci* szociálpatriótákat kivéve — ezeket ugyanis *fedezi!* C'est dégoûtant!* Hallatlanul dühös vagyok ezekre a gazemberekre; utálat fogja el az embert, ha hallja őket vagy hall róluk; még undorítóbb az a gondolat, hogy ezekkel együtt dolgozzon. Kész komédia!

Az a szándékunk, hogy összeszedjük az Ön számára az R. Grimmnek erre a csődjére vonatkozó adatokat. Írja meg, hogy meg tudja-e szerezni a zürcher „Volks-

* — Undorító! — *Szerk.*

recht"-et. Ebben a lapban, a referendum *indoklásában* és a *baloldaliaknak* Tössben hozott határozatában (1917. II. 11.) stb. stb. megtalálja a *legfontosabb* anyagot.

Dehát a svéd baloldaliak zöme *bizonyára* őszinte. Ez világos. És ha törik, ha szakad, segíteni kell nekik V. 12-ig, hogy *addigra* megértsék a szociálpacifizmus és a kautskyzmus egész útszéli mivoltát, segíteni kell nekik, hogy teljes egészében felfogják a zimmerwaldi többség aljasságát, segíteni kell nekik az új párt helyes programjának és taktikájának kidolgozásában.

Okvetlenül tömörülnünk kell (valamennyiünknek, a svédországi baloldaliaknak és azoknak, akiknek módjukban van érintkezni velük), s minden erőnket megfeszítve segítenünk kell, mert *döntő* pillanat ez a svéd párt, a svéd *és az egész skandináv* munkásmozgalom életében.

Önre, minthogy olvas (és beszél is) svédül, nagy felelősség hárul, ha nem a „mi közöm hozzá" elv alapján fogjuk fel az „internacionalizmust".

Biztos vagyok benne, hogy Ön nagyon sokat tesz majd. Jó lenne tömöríteni, egyesíteni a baloldaliakat, hogy segítsék a svédeket életüknek ebben a nehéz percében. Nem lehetne ebből a célból megszervezni egy csoportot Krisztiániában, Koppenhágában és Stockholmban olyan svédül értő orosz bolsevikokból és baloldaliakból, akik segíteni tudnának? Fel kell osztani a munkát: össze kell gyűjteni a legfontosabb dokumentumokat és cikkeket (megkaptam Nermannak Mauritz Västberggel folytatott vitáját, amely a „Politiken"-ben jelent meg 1916. XI. 28-án — tárgya: „előbb program, azután új párt", de nem értem); megsegítésükre ki kell dolgozni téziseinket; megsegítésükre meg kell jelentetni több cikket. Azokat a svédeket, akik tudnak *írni* németül, franciául vagy angolul, szintén be lehetne venni ebbe a csoportba*.

Mi a véleménye, lehetséges ez vagy sem? Érdemes ezzel fáradozni?

Véleményem szerint érdemes, de távolból, mint kívül állónak, természetesen nem áll módomban ezt megítélni. Csak azt látom és *tudom* egészen biztosan, hogy *mindenütt*

* Miféle alak az a Lindhagen? „eszer"? „narodnyik"? „radikálszocialista"? Hervé?

napirendre kerül az *új* szocializmus, a valóban forradalmi marxizmus, nem pedig a hitvány kautskyzmus programjának és taktikájának kérdése. Ez látható Amerikában is az SLP-n és az „Internationalist"-on, a németországi (a baloldaliak 1917. I. 7-i határozatai) és a franciaországi (a párizsi baloldaliak brosúrája: „Les socialistes de Zimmerwald et la guerre*) adatokból is *s t b.*

Dániában *Trier* és mások bizonyára csatlakoznának a baloldali, *marxista* skandináviai párt megalakításának ügyéhez; a norvég baloldaliak egy része szintén. A Branting és társai elleni harc komoly dolog: a szükség *kényszerítő* hatására komolyabban kell foglalkozni a forradalmi marxizmus elméleti és taktikai kérdéseivel.

Szerintem *fokozott* erővel kellene dolgozni V. 12-e előkészítésén, mégpedig egyidejűleg *három* irányból: (1) a segítő csoport, amelyről fentebb volt szó; (2) a skandináviai baloldali csoportok: írjon egy kis cikket (a svéd lapokba) arról, hogy *azonnal* meg kell alakítani ezeket a csoportokat, amelyek V. 12-re kidolgozzák a programot és a taktikát. (3) — a harmadik pont különösen érdekel engem, *nem* azért, mintha ez volna a legfontosabb (a belülről kiinduló kezdeményezés fontosabb), hanem azért, mert *mi* itt segíthetünk. Ha pl. Ön *azonnal* átnézné a svédországi baloldaliak és jobboldaliak főbb írásait, és *ennek az irodalomnak az alapján* felvázolná körülbelül a következő téziseket:

elméleti (programbeli) és gyakorlati (taktikai) nézeteltérések

a haza védelme;
az imperializmus fogalma;
a háború jellege;
a lefegyverzés;
a szociálpacifizmus;
a nemzeti kérdés;
a forradalom;
a „tömegakciók";
a polgárháború;
a szakszervezetekhez való viszony;
az opportunizmus és az ellene való harc

\+ a proletariátus diktatúrája (a nemzeti kérdés … az opportunizmus és az ellene való harc)

s t b.

* — „A zimmerwaldi szocialisták és a háború". — *Szerk.*

Minden tézisben benne kell lennie annak, hogy (a) mit mondtak róla a svédországi baloldaliak (a „*lényeg*“); (b) mit mondtak az ottani jobboldaliak.

Ennek alapján, figyelembe véve az oroszországi, németországi, amerikai (ezek a fő országok ebből a szempontból) baloldaliak álláspontját, kidolgozhatnánk a magunk téziseit és közzétehetnénk svédül, hogy ezzel *segítsük* a svédeket az V. 12-re való felkészülésben.

Ehhez le kellene fordítani orosz vagy német vagy francia vagy angol nyelvre a svédországi jobb- és balszárny *legfontosabb* határozataiból és cikkeiből egyes *fontosabb* helyeket.

Lényegében valamennyien felelősek vagyunk erkölcsileg és politikailag a svéd fiatalokért, és segítenünk kell őket.

Ön rendkívül kedvező helyzetben van e segítség szempontjából. Írja meg azonnal, mi a véleménye erről.

Gondolom, hasznos lenne, ha ezt a levelet továbbítaná Ludmillának is, az Ön elgondolásaival kiegészítve.

Sok sikert kívánok. Meleg kézszorítással

Lenin

Zürichből Krisztiániába.

Először 1924-ben jelent meg.

126

INESSZA ARMANDNAK

Kedves Barátom! Mellékelem a röplapot, és gratulálok hozzá.

Egyelőre senkinek se adja oda: jó lenne, ha senki sem tudná, hogy ez *részben* az oroszoktól származik. Vajon nem fecsegte ki Uszijevics vagy valaki más az ő *környezetéből?*

A terjesztést végezzék csak a *svájci* csoportok.

Ma nagy az izgalom nálunk Zürichben: III. 15-i keltezéssel egy oroszországi táviratot közöl a „Zürcher Post" és a „Neue Zürcher Zeitung", amely szerint III. 14-én, három napi harc után *győzött* a forradalom Pétervárott, a duma 12 tagja vette át a hatalmat, a minisztereket pedig *mind letartóztatták.*

Ha a németek nem hazudnak, akkor ez igaz.

Hogy Oroszország az utóbbi napokban a forradalom *küszöbén* állt, az kétségtelen.

Egészen *magamon kívül* vagyok, hogy nem utazhatom Skandináviába!! Sohasem bocsátom meg magamnak, hogy nem kockáztattam meg az utazást 1915-ben!

Szívélyes üdvözlettel *Lenin*

Zürichből Clarensba
1917 március 15-én.

127

A. M. KOLLONTAJNAK

1917. III. 16.

Kedves A. M.! Most érkeztek másodízben kormány-táviratok a III. 1-i (14-i) pétervári forradalomról. Egyheti véres harcot vívnak a munkások, — és Miljukov + Gucskov + Kerenszkij van hatalmon!! A „régi" európai minta szerint...

Hát aztán! Az „első (a háború szülte forradalmak közül az első) forradalomnak" ez az „első szakasza" nem az utolsó szakasz és nem is csak orosz szakasz lesz. Mi természetesen továbbra is ellene leszünk a haza védelmének, a Singarjov + Kerenszkij és társai vezette imperialista mészárlásnak.

Jelszavaink továbbra is ugyanazok. A „Szocial-Demokrat" legutóbbi számában nyíltan beszéltünk egy „Miljukov és Gucskov-kormány, ha ugyan nem egy Miljukov és Kerenszkij-kormány" lehetőségéről[208]. **Ez is, az is** beütött: egyszerre mind a három. Remek! Meglátjuk, ad-e a népszabadság pártja (ugyanis többségben van az új kormányban; Konovalov majdhogy nem „baloldalibb", Kerenszkij pedig biztosan baloldalibb!) szabadságot, kenyeret, békét a népnek... Majd meglátjuk!

Most a legfontosabb: a sajtó, a munkások beszervezése a *forradalmi* szoc. dem. pártba. Cshenkeli most kénytelen lesz pénzt adni (megígérte!) „a haza védelmére". Csheidze úr pedig, ámbátor roppant baloldali szónoklatokat tartott a forradalom *idején*, illetve küszöbén (amikor Jefremov nem kevésbé for-r-radalmi hangon szavalt), a *legcsekélyebb* bizalmat *sem* érdemli azok után, amilyen „politikát" űzött Potreszovval és társaival, Cshenkelivel,

stb. A legnagyobb szerencsétlenség lenne, ha most a kadetok megígérnék a legális munkáspártot, és ha a mieink „egységre“ lépnének Csheidzével és társaival!!

Ez azonban nem következhet be. Először is a kadetok senkinek sem fogják engedélyezni a legális munkáspártot, legfeljebb Potreszov úréknak és társaiknak. Másodszor, ha engedélyezik is, mi továbbra is munkálkodni fogunk a *saját* külön pártunk építésén, és a legális munkát *feltétlenül* összekötjük az illegális munkával.

Semmi esetre sem ismét a második Internacionálé mintájára! *Semmi esetre sem* Kautskyval! Feltétlenül *forradalmibb* program és taktika (a csírái megtalálhatók K. Liebknechtnél, Amerikában az SLP-nél, a holland marxistáknál stb.), és a legális munka feltétlen összekötése az illegális munkával. Köztársasági propaganda, harc az imperializmus ellen, *továbbra is* forradalmi propaganda, agitáció és harc a *nemzetközi* proletárforradalom céljából és annak érdekében, hogy a hatalmat a „munkásküldöttek szovjetjei“ ragadják meg (nem pedig a kadet szélhámosok).

... Az 1905-ös „great rebellion“ után az 1917-es „glorious revolution“ következik! .. *

Kérem, továbbítsa ezt a levelet Ludmillának, és írja meg nekem néhány szóban, miben ért velem egyet, és miben nem, s írjon A. M. terveiről is stb. Ha a képviselőinket visszaengedik, egyiküket feltétlenül ki kell vinni néhány hétre Skandináviába. Meleg kézszorítással

Lenin

Zürichből Stockholmba.

Először 1924-ben jelent meg.

* — az 1905-ös „nagy lázadás“ után az 1917-es „dicsőséges forradalom“ következik! .. — *Szerk.*

128

A. M. KOLLONTAJNAK

1917. III. 17.

Kedves A. M.! Az imént kaptuk meg táviratát, amelyet úgy fogalmazott meg, hogy szinte iróniának hangzik (már megbocsásson: azt képzeli, hogy mi innen „direktívákat“ adhatunk, amikor alig kapunk valami hírt, Pétervárott viszont minden valószínűség szerint ott vannak nemcsak a pártunkat ténylegesen vezető elvtársak, hanem ott vannak a Központi Bizottság hivatalosan meghatalmazott képviselői is!).

Éppen ebben a percben olvastam el a pétervári távirati ügynökség 17-i táviratát, amely ismerteti az új kormány programját és Bonar Law közlését, mely szerint a cár még nem mondott le, és nem tudni, hol tartózkodik.

Tegnap úgy látszott, hogy a Gucskov—Miljukov-féle kormány már teljes győzelmet aratott és már meg is egyezett a dinasztiával. Ma az a helyzet, hogy dinasztia nincs, a cár megszökött, s nyilvánvalóan előkészíti az ellenforradalmat!..

Megkezdtük a tézisek kidolgozását, talán ma este befejezzük, és akkor természetesen azonnal elküldjük őket Önnek. Lehetőleg várja meg a téziseket, amelyek helyesbítik (resp.* hatálytalanítják) azt, amit most egyelőre csak a saját nevemben írok.

— — Sikerült összeállítanunk Zinovjevvel a tézisek első, *nyers* fogalmazványát, megszerkesztése korántsem kielégítő (természetesen *i l y e n* formában nem nyomatjuk ki), de azért remélhetőleg fogalmat lehet alkotni belőle a lényegről.

* — respective — illetőleg. — *Szerk.*

Nagyon kérem, tájékoztassa erről Jurijt és Jevg. B.-t, valamint Ludmillát, és egyúttal írjon nekünk legalább néhány szót az elutazása előtt, — továbbá *feltétlenül* állapodjon meg valakivel, aki *ottmarad* Norvégiában, a *mi* anyagunk Oroszországba küldését és az *orosz* anyag ideküldését illetőleg. Kérem, intézze ezt el, és kérje meg az illető elvtársat (vagy egy németül, franciául vagy angolul tudó norvég elvtársat is), hogy legyen *nagyon* pontos. A költségekre szükséges pénzt elküldjük.

Véleményem szerint most az a fő, hogy ne engedjük magunkat belerántani olyan ostoba kísérletekbe, mint az „egyesülés" a szociálpatriótákkal (vagy ami még veszélyesebb: olyan ingadozókkal, mint a Szervező Bizottság, Trockij és társai), és folytassuk a munkát *saját* pártunkkal következetesen *internacionalista* szellemben.

Most a munka kiterjesztése, a tömegek megszervezése, újabb rétegek, az elmaradt, falusi lakosság, a cselédség felrázása, hadseregbeli sejtek alakítása került napirendre az új kormány szisztematikus, alapos Entlarvungja*, *a munkásküldöttek szovjetjei* hatalomrajutásának előkészítése céljából. Csak ez a hatalom *adhat* kenyeret, *békét* és szabadságot.

Most — tönkre kell verni a reakciót, egyáltalán ne bízzunk az új kormányban, ne támogassuk ezt a kormányt (egyáltalán ne bízzunk Kerenszkijben, Gvozgyevben, Cshenkeliben, Csheidzében és társaiban), és *felfegyverkezve várjuk* a kellő pillanatot, *felfegyverkezve* készítsük elő *a szélesebb* bázist egy *felsőbb* szakasz számára.

Ha sajtószabadság lesz, ismét adják ki az itteni dolgainkat (mint anyagot a közelmúlt történetéhez), és táviratilag értesítsenek minket, hogy segítségükre lehetünk-e azzal, ha innen írunk Skandinávián át. Attól tartunk, nem egyhamar sikerül kijutnunk ebből az átkozott Svájcból.

Meleg kézszorítással *Lenin*

Sok-sok sikert kívánok!

P. S. Attól tartok, Pétervárott most járványszerű

* — leleplezése. — *Szerk.*

betegség lesz az, hogy az emberek „egyszerűen" lelkesednek, s nem munkálkodnak majd rendszeresen az *új*típusú, *semmi esetre sem* à la „II. Internacionálé"-párton. Kiszélesíteni a munkát! Újabb rétegeket bevonni! Új kezdeményezést ébreszteni, új szervezeteket alakítani minden rétegben, *bebizonyítani* e rétegeknek, hogy a *békét* csakis a munkásküldöttek felfegyverzett szovjetje hozza meg, ha átveszi a hatalmat.

Zürichből Stockholmba.
Először 1924-ben jelent meg.

129

V. A. KARPINSZKIJNAK

Kedves Vjacs. Al.!

Egyre töröm a fejem, hogyan lehetne elutazni[209]. Amit most közlök, a legnagyobb titok. Arra kérem, azonnal válaszoljon, a legjobb lenne expressz (remélhetőleg nem teszi tönkre a pártot néhány expresszlevél), mert így nyugodtabbak lehetünk, hogy senki sem olvasta el a levelet.

Váltson ki a saját nevére francia és angol beutazási engedélyt, és *ezekkel* utazom majd Anglián (és *Hollandián)* át Oroszországba.

Megtehetem, hogy parókát veszek.

A fénykép már az *én* parókás fényképem lesz, s Bernben is *én* fogok felmenni a konzulátusra az Ön papírjaival, parókában.

Önnek akkor minimum egy-két hétre el kell tűnnie Genfből (amíg táviratot nem kap tőlem Skandináviából); erre az időre nagyon jól el kell rejtőznie valahol a hegyekben; a penziót *természetesen fizetjük.*

Ha beleegyezik, *azonnal lásson hozzá az előkészületekhez,* a legnagyobb eréllyel (és a legnagyobb titokban), s mindenesetre nyomban írjon nekem.

Lenin

Fontolja meg *ezzel kapcsolatban* az összes gyakorlati lépéseket, és írjon részletesen. Azért írok Önnek, mert meg vagyok róla győződve, hogy köztünk minden *abszolút* titokban marad.

Zürichből Genfbe
1917 március 19-én.
Először 1926-ban jelent meg.

130

V. A. KARPINSZKIJNAK

Kedves Elvtárs! Tájékoztatásul és a munkánk összehangolása végett elküldtem Önnek (Inessza útján) a „Pravdá"-ba írt két cikkem másolatát[210].

Hétfőre kérem vissza őket: ha szükséges, küldje expressz és vigye ki a pályaudvarra.

Legyen óvatos a „Nacsalo" híveivel való blokkok tekintetében[211]: mi ellenezzük a más pártokhoz való közeledést, mi *amellett* vagyunk, hogy óvjuk a munkásokat *Csheidzétől*. Feltétlenül! Csheidze szemmelláthatólag ingadozik: v. ö. hogy dicséri őt a március 22-i „Temps" és sok más lap. Mi az oroszországi KB *mellett*, a „Pravda" *mellett*, a mi pártunk *mellett*, a békét és szocializmust előkészítő proletár milícia *mellett* vagyunk.

Üdvözlet! *Lenin*

Oulianoff. Spiegelg. 14II. Zürich. I.

Genfbe 1917 március 24-én.
Először 1930-ban jelent meg.

131

A. V. LUNACSARSZKIJNAK[212]

Tisztelt Anatolij Vasziljevics elvtárs!

Személyes véleményem (levelét el fogom küldeni Zinovjevnek is) a tanácskozásról az, hogy most csupán olyan emberek közt célszerű, akik a proletariátust nem csak Gvozgyev híveitől[213] készek megóvni, hanem *Csheidze ingadozásától* is.

Szerintem ez a veleje a párton belüli és — ha szabad ezt a kifejezést használnom — a párt körüli helyzetnek.

Éppen ezért *nem* vesztegetem az időmet arra, hogy akár csak egyetlen tanácskozásra is leüljek Martovval és társaival.

Azt, hogy pártunk önálló és külön párt legyen, *s egy lépéssel se közeledjék más pártokhoz*, ultimátum jellegű követelménynek tekintem. Enélkül nem segíthetjük a proletariátust abban, hogy a *demokratikus* forradalmon át eljusson a *kommünig*, más céloknak pedig nem lennék hajlandó a szolgálatába állni.

Ha olyan emberekről és csoportokról volna szó, amelyek egyetértenek ezzel az alapvető dologgal, személy szerint *pártolnám* a tanácskozást.

Annak nagyon örülnék, ha egyszerűen, minden hivatalos tanácskozás nélkül elbeszélgethetnék Önnel, s ezt a magam (valamint az ügy) szempontjából *hasznosnak* tartanám.

Szívem mélyéből üdvözlöm, baráti kézszorításomat és külön Nagyezsda Konsztantyinovna üdvözletét küldöm mindkettőjüknek.

Elvtársi üdvözlettel *Lenin*

Címem:

Wl. Ulianow. Spiegelgasse 14[II] (bei Kammerer). Zürich. I.

Genfbe 1917 március 25-e előtt.

Először 1934-ben jelent meg.

132

V. A. KARPINSZKIJNAK

Kedves Elvtárs!

Inessza útján elküldtem Önnek másolatban két levelemet, amelyeket a „Pravdá"-ba írtam. Remélem, teljesítette kérésemet, és még ma (vasárnap) vagy holnap *expressz*levélben visszaküldi őket.

Kedd után (kedd este tartok itt előadást)[214] elküldöm Önnek a 3. számú levél másolatát[215]. Gondolom, így majd könnyen *összehangolhatjuk* a taktikával kapcsolatos elképzeléseinket.

Lunacsarszkij írt, s „tanácskozást" javasolt. Azt feleltem: személyesen Önnel (Lunacsarszkijjal) hajlandó vagyok beszélni[216]. (Zürichbe jön.) A tanácskozásba viszont *csak* azzal a feltétellel egyezem bele, ha óvjuk a munkásokat Csheidze ingadozásától. Ő (Lunacsarszkij) erről *hallgatott.*

Tehát a *személyes* beszélgetésre fogunk szorítkozni.

Csheidze szemmelláthatólag *ingadozik:* lásd a „Temps" március 22-én *dicséri* Csheidzét, március 24-én meg *szidja.*

A helyzet világos!!

Ezért attól félek, hogy Ön túlságosan sietett a közös határozat összeállításával. (Ma elküldtem a *„Pravdá"-nak* a saját cikkemmel együtt a következő címre: Herrn Fürstenberg. Boulevard Hotel. *Kristiania.* Erre a címre küldheti a cikkeket, azzal a megjegyzéssel, hogy a *„Pravdá"-ba* szánta őket, és hogy a címet én adtam meg Önnek; hasznos lenne, ha az *elvi* cikkeket illetően előzetesen közös nevezőre jutnánk.)

A *„Pravdá"-nak* valószínűleg **kellenek** cikkek.

Én mindenesetre írok, és *m i n d e n b a r á t o m n a k t a n á c s o l o m, h o g y í r j o n.*

Attól félek, hogy Ön túlságosan sietni fog a „vperjodistákkal“ való egyesüléssel is.

Határozati javaslatának a vége jó (épp hogy csak *átfutottam;* el kellett küldenem), az eleje viszont (a demokráciáról általában), úgy láttam, nagyon rossz.

Ami a „Vperjod“-dal való egyesülést illeti. Pártunk hazainduló tagjainak a következő táviratot küldtem Skandináviába:

„Notre tactique: méfiance absolue, aucun soutien nouveau gouvernement, Kerensky surtout soupçonnons, armement prolétariat seule garantie, élection immédiate douma de Petrograd *aucun rapprochement autres partis*“*.

Az utóbbi: conditio sine qua non**.

Csheidzében nem bízunk.

Képviselőink és Kamenyev *már* Pétervárott vannak *vagy* a napokban odaérkeznek. Pétervárott van *KB* (a „Frankfurter Zeitung“ részleteket közölt a kiáltványából, *r a g y o g ó !)*, és van *„P r a v d a“*. Mi *teljesen e n n e k* a pártnak a megtartása mellett vagyunk, és a Szervező Bizottsággal való bárminemű egybeolvadást ellenzünk.

(Úgy látszik, az SzB *nincs* Pétervárott, mert a „Frankfurter Zeitung“ és a „Vossische Zeitung“ részletesen ismertette Csheidzének és társainak március 16-i felhívását[217] — abban *szó sincs* az SzB-ről.)

Éppen az alkotmányozó gyűlési választások (vagy Gucskov és Miljukov kormányának megdöntése) szempontjából *szükséges*, hogy külön pártunk, saját pártunk legyen, amelyet az 1914—1917. évek véleményem szerint *t e l j e s e n* igazoltak.

Tehát? Be akarnak lépni, *becsületesen* be akarnak lépni a vperjodisták ebbe a pártba?

---

* — „Taktikánk: az új kormánnyal szemben teljes bizalmatlanság, semmiféle támogatás, Kerenszkij különösen gyanús, a proletariátus felfegyverzése az egyetlen biztosíték, a petrográdi duma haladéktalan megválasztása, *semmiféle közeledés más pártokhoz.*“ — *Szerk.*

** — elengedhetetlen feltétel. — *Szerk.*

Bon!*

Nem akarnak? „Engedményekre“, „alkudozásra“ nem vagyok hajlandó.

Beszélgessen velük *őszintén, többször is*, és úgy írjon, hogy kedden (legkésőbb szerdán reggel) megkapjam válaszát.

Hajlandó lenne legépelni 2 példányban (vagy csak egyben) *a multkorinál nem rosszabb díjazás ellenében* egy 500 oldalas kéziratomat (nyolcadrét kézirati oldalak)[218]? Azonnal kiadatnám Pétervárott.

Nagyon lekötelezne!

Válaszoljon.

Meleg kézszorítással

Lenin

P. S. Ludmilla *elutazott* Stockholmból. A stockholmi címre ne írjon!

P. P. S. Hazautazik-e Ön meg Olga Oroszországba, ha lehetővé válik, és mikor? Ki menne még Genfből?

Zürichből Genfbe
1917 március 25-én.
A teljes szöveg először
1930-ban jelent meg.

---

* — Jó! — *Szerk.*

133

INESSZA ARMANDNAK

Kedves Barátom!

Úgy látszik, túlságosan ideges — ezzel magyarázom azt a sok elméleti „furcsaságot" leveleiben.

Nem kell megkülönböztetni az első és a második forradalmat, illetve az első és a második szakaszt??

Éppen hogy meg kell különböztetni. A marxizmus megköveteli, hogy megkülönböztessük a cselekvő *osztályokat.* Oroszországban *n e m a z* az osztály van hatalmon, amely azelőtt volt. Tehát *más,* egészen más forradalom előtt állunk.

Ami a munkásoknak Miljukovék által való támogatására tett megjegyzésemet illeti, értelme (legalábbis én azt gondoltam) világos: *h a* Miljukov úrék valóban szét akarnák zúzni a monarchiát, támogatniuk *kellene* a munkásokat. Ennyi az egész!

A forradalomból nem szabad „bálványt" csinálni. Kerenszkij forradalmár, de fecsegő, hazudozó, aki becsapja a munkásokat. Majdnem kétségtelen, hogy *m é g* a Munkás- és Katonaküldöttek Sztpétervári Szovjetjének *t ö b b s é g é t* is lóvá tette (az ingadozó és zavaros Csheidze segítségével). S mi lesz a faluval?

K ö n n y e n lehetséges, hogy *e g y i d e i g* mind a munkások, mind a parasztok többsége valóban az imperialista háború *m e l l e t t* fog állást foglalni (amelyet Gucskovék + Miljukovék „a köztársaság védelmének" tüntetnek fel).

Jó lenne, ha valamilyen ráérő ember (még jobb lenne, ha egy egész csoport, de ha ilyen nincs, legalább egyvalaki) nekilátna és *összegyűjtené* az *összes* külföldi lapoknak

az orosz forradalomra vonatkozó *valamennyi* táviratát (és lehetőleg a cikkeket is).

Tömérdek az anyag. Képtelenség figyelemmel kísérni.

Úgy látszik, *nem* tudunk hazakerülni Oroszországba. Anglia **nem enged át.** Németországon keresztül nem sikerül a dolog.

Üdvözlet! *Lenin*

Zürichből Clarensba
1917 március 25-e és 31-e között.

134

J. GANYECKIJNEK

1917. III. 30.

Kedves Elvtárs! Szívem mélyéből köszönöm fáradozását és segítségét. Természetesen nem vehetem igénybe olyanok szolgálatait, akiknek bármi közük van a „Kolokol" kiadójához. Ma feladtam egy táviratot Önnek, amelyben azt írtam, hogy csak úgy remélhetjük, hogy valaha is kijuthatunk innen, ha a svájci emigránsokat kicserélik német internáltakra. Anglia semmiképpen sem hajlandó engedélyezni az átutazást — sem nekem, sem általában az internacionalistáknak, sem Martovnak és barátainak, sem Natanszonnak és barátainak. Csernovot visszaküldték az angolok Franciaországba, pedig megvoltak az átutazáshoz szükséges iratai!! Világos, hogy az orosz *proletár*forradalomnak nincs ádázabb ellensége az angol imperialistáknál. Világos, hogy az angol—francia imperialista tőke szolgája, és az orosz imperialista Miljukov (és társai) *m i n d e n r e* képesek, csalásra, árulásra, mindenre, de mindenre, csak hogy megakadályozzák az internacionalisták hazatérését Oroszországba. Ha ebben a vonatkozásban a legcsekélyebb bizalommal volnánk akár Miljukov, akár Kerenszkij iránt (Kerenszkij üresfejű fecsegő, aki objektív szerepét tekintve nem egyéb, mint az orosz imperialista burzsoázia ügynöke), ezzel egyenest pusztulásba sodornánk a munkásmozgalmat és pártunkat, s ez az internacionalizmus elárulásával lenne határos. Az egyetlen, túlzás nélkül mondva az egyetlen reménységünk arra, hogy visszajussunk Oroszországba: ha minél előbb Oroszországba küldünk egy megbízható embert, hogy az a „munkásküldöttek szovjetjére" nyomást gyakorolva *kieszközölje*

a kormánytól az összes svájci emigránsoknak német internáltakkal való *kicserélését*. A legnagyobb eréllyel kell eljárni; jegyzőkönyvbe kell venni minden egyes lépést, nem szabad sajnálni a pénzt táviratokra, dokumentumokat kell gyűjteni Miljukov és társai ellen, akik képesek arra, hogy húzzák-halasszák az ügyet, s ígéretekkel traktáljanak, bolonddá tegyenek bennünket stb. Képzelheti, micsoda kínszenvedés valamennyiünknek itt rostokolni ilyen időkben.

Továbbá. Elvi megfontolásokból *még inkább szükség van* arra, hogy egy megbízható embert Oroszországba küldjünk. Mint erre a külföldi lapok legutóbbi hírei egyre világosabban utalnak, a kormány — Kerenszkij közvetlen segítségével és az (enyhén szólva) megbocsáthatatlanul ingadozó Csheidze jóvoltából — arra törekszik, mégpedig *nem minden siker nélkül*, hogy becsapja a munkásokat: az imperialista háborút „védekező" háborúnak tünteti fel. A sztpétervári távirati ügynökség 1917. III. 30-i távirata szerint Csheidze bedőlt ennek a jelszónak, amelyet — ha hihetünk ennek a természetesen általában megbízhatatlan hírforrásnak — a munkásküldöttek szovjetje is elfogadott. Mindenesetre, még ha nem is igaz ez a hír, kétségkívül *óriási* az ilyen becsapás *veszélye*. A pártnak minden erejét latbavetve küzdenie kell ellene. Pártunk örök szégyene lenne, a párt politikailag lehetetlenné tenné magát, ha hagyná, hogy így becsapják. Az egyik közleményből ítélve Muranov *Szkobelevvel együtt* visszatért Kronstadtból. Ha Muranov Gucskovék és Miljukovék ideiglenes kormányának *megbízásából* utazott oda, nagyon kérem, üzenje meg (egy megbízható ember útján) és *közölje a sajtóban*, hogy én *ezt feltétlenül elítélem*, s hogy legmélyebb meggyőződésem szerint *veszélyes, megengedhetetlen dolog és ártalmas* a munkásosztályra nézve minden közeledés azokhoz az ingatag elemekhez, akik a szociálpatriotizmus felé hajlanak, és Csheidzének meg társainak mélységesen hibás, mélységesen ártalmas szociálpacifista, kautskysta álláspontjára helyezkednek.

Remélem, megkapta „Levelek a távolból" c. írásaimat (1—4. sz.)[219], amelyekben ismertettem e nézetek

elméleti és politikai alapjait. Ha ezek a levelek elvesztek vagy nem jutottak el Pétervárig, kérem, táviratozzon, és akkor elküldöm a másolatot.

Kétségtelen, hogy a Munkás- és Katonaküldöttek Pétervári Szovjetjében nagyon sokan, sőt úgy látszik többségben vannak azok, akik (1) Kerenszkijnek, az imperialista burzsoázia igen veszélyes ügynökének a hívei — Kerenszkij imperialista politikát folytat, vagyis tengernyi hangzatos frázis és üres ígéret leple alatt védelmezi és igazolja az *Oroszország részéről* rabló, hódító háborút; (2) a pokolian ingadozó Csheidze hívei, — Csheidze a szociálpatriotizmus felé hajlik és teljes mértékben osztja a kautskyzmus összes lapos ostobaságait. Pártunknak a legnagyobb eréllyel és kitartással, a legkönyörtelenebbül és a legnagyobb elvi következetességgel kell harcolnia *mindkét* áramlat ellen. Ami engem illet, én pillanatnyi habozás nélkül kijelentem, mégpedig a sajtóban, hogy még az azonnali szakítást is helyesebbnek tartom, pártunk bármely tagjáról legyen is szó, mint azt, hogy engedményeket tegyünk Kerenszkij és társai szociálpatriotizmusának vagy Csheidze és társai szociálpacifizmusának és kautskyzmusának.

Ha törik, ha szakad, követelnem kell, hogy Pétervárott újra adják ki — akár „A cárizmus utolsó éveinek történetéből“ címmel — az itteni „Szocial-Demokrat“-ot, Leninnek és Zinovjevnek a háborúról és a szocializmusról szóló brosúráját[220], a „Kommunyiszt“-ot és a „Szbornyik Szocial-Demokratá“-t. De legfőképpen és mindenekelőtt a „Szocial-Demokrat“ 47. (1915. X. 13-i) számában megjelent *téziseket*[221]. Ezek a tézisek most különösen fontosak.

Ezek a tézisek nyíltan, világosan, pontosan megmondják — mégpedig 1 $^1/_2$ évvel a forradalom előtt —, hogy mit kell tennünk az oroszországi forradalom esetén.

Ezeket a téziseket ragyogóan, szóról szóra igazolta a forradalom.

A háború Oroszország részéről továbbra is imperialista háború és *nem is lehet* más, amíg (1) a földbirtokosok és tőkések, a burzsoá *osztály* képviselői vannak hatalmon; (2) amíg ennek a burzsoáziának olyan nyílt ügynökei és

kiszolgálói vannak hatalmon, mint Kerenszkij és a többi szociálpatrióta; (3) amíg érvényben vannak a cárizmusnak az angol és francia imperialistákkal kötött szerződései (Gucskov és Miljukov kormánya *nyíltan* kijelentette *külföldön* — nem tudom, Oroszországban megtette-e —, hogy *t i s z t e l e t b e n t a r t j a* ezeket a szerződéseket). Ezek a szerződések rablószerződések, Galícia, Örményország, Konstantinápoly stb. stb. elfoglalására vonatkoznak; (4) amíg ezeket a szerződéseket *n e m* hozzák nyilvánosságra és *n e m* érvénytelenítik; (5) amíg Oroszország általában *n e m* bontja fel az angol és francia burzsoá, imperialista kormányokkal való egész szövetséget; (6) amíg Oroszországban *nem* megy át az államhatalom az imperialista burzsoázia *kezéből* (puszta ígéretek és „pacifista" kijelentések — bármennyire készpénznek veszik is ezeket az együgyű Kautsky, Csheidze és társaik — *n e m* változtatják át a burzsoáziát *n e m*-burzsoáziává) a proletariátus *kezébe* — amely **egyedül** képes arra — ha támogatja a parasztság legszegényebb része —, hogy *n e m s z ó b a n*, hanem valóban szakítson a tőke érdekeivel, az imperialista politikával, felhagyjon más országok kifosztásával, *teljesen* felszabadítsa a nagyoroszok elnyomása alatt sínylődő népeket, *a z o n n a l* kivonja Örményországból és Galíciából a csapatokat stb.; (7) egyedül a proletariátus képes arra — ha megszabadul a hazai nemzeti burzsoázia befolyásától —, hogy *ő s z i n t e* bizalmat ébresszen az *ö s s z e s* hadviselő országok proletárjaiban és *v e l ü k* béketárgyalásokat kezdjen; (8) ezeket a proletár békefeltételeket pontosan és világosan kifejti a „*S z o c i a l-D e m o k r a t*" 47. száma és az én *4. sz.* levelem.

Mindebből világos, hogy ez a jelszó: mi *most* a köztársaságot védelmezzük Oroszországban, mi *most* „védelmi háborút" folytatunk, mi *Vilmos* ellen, Vilmos *megdöntéséért* fogunk harcolni — a legnagyobb csalás, a munkások legnagyobbfokú becsapása!! Gucskov—Lvov—Miljukov és társaik ugyanis földbirtokosok és tőkések, a földbirtokosok és tőkések *osztályának* képviselői, *imperialisták*, akik *u g y a n a z o k é r t* a rabló célokért harcolnak a cárizmus ugyanazon régi rablószerződéseinek alapján, *u g y a n*-

a z z a l az angol, francia és olasz imperialista, rabló burzsoáziával szövetségben.

Az oroszországi burzsoá és *imperialista* köztársaságnak a németekhez intézett felhívása: „döntsétek meg Vilmost", nem egyéb, mint a francia szociálsoviniszták, a szocializmust eláruló Jules Guesde, Sembat és társai hazug jelszavának megismétlése.

Nagyon népszerű nyelven, nagyon világosan, a tudálékos kifejezéseket kerülve meg kell magyarázni a munkásoknak és a katonáknak, hogy nemcsak Vilmost kell megdönteni, hanem az angol és az olasz királyt is. Ez az egyik. A másik és a *f ő* dolog az, hogy meg kell dönteni a *b u r z s o á* kormányokat, mégpedig *O r o s z o r s z á g o n k e l l k e z d e n i*, mert különben nem lesz béke. Meglehet, hogy a Gucskov—Miljukov kormányt *nem tudjuk* „megdönteni" azonnal. Meglehet. De ez nem ok arra, hogy *hazudjunk!!* A munkásoknak meg kell mondanunk *a z i g a z a t*. Meg kell mondanunk, hogy Gucskov—Miljukov és társaik kormánya imperialista kormány, hogy a munkásoknak és a parasztoknak *e l ő b b* (hogy most vagy az alkotmányozó gyűlési választások után, feltéve, hogy nem csapják be a munkásokat ezzel a gyűléssel, s nem halasztják végül is a háború utánra a választásokat — innen nem lehet dönteni), előbb az *e g é s z* államhatalmat a munkásosztály, a tőke ellensége, az imperialista háború ellensége kezébe kell átadniuk, és csak akkor lesz *j o g u k* arra, hogy kiadják a felhívást az *ö s s z e s* királyok és az *ö s s z e s* burzsoá kormányok megdöntésére.

Az istenre kérem, igyekezzék mindezt eljuttatni Pétervárra a „Pravdá"-nak és Muranovnak és Kamenyevnek és a többieknek. Az istenre kérem, tegyen meg mindent, hogy a lehető legmegbízhatóbb emberrel küldje. Az volna a legjobb, ha egy olyasféle megbízható, okos fiú menne, mint Kuba (az illető nagy szolgálatot tenne vele az egész nemzetközi munkásmozgalomnak) és segítene pétervári barátainknak!! Remélem, teljesíteni fogja kérésemet!! Tegyen meg mindent, amit csak tud.

Pétervárott hallatlanul nehéz a helyzet. A republikánus patrióták *t e l j e s* erőből dolgoznak. Szennyel és mocsokkal akarják elárasztani pártunkat (a Csernomazov-

„ügy“ — küldöm az erre vonatkozó dokumentumot[222]) stb. stb.

Nem szabad bízni sem Cheidzében és társaiban, sem Szuhanovban, sem Sztyeklovban. Semmiféle közeledés más pártokhoz — senkihez! Egyáltalán ne bízzunk Gucskov—Miljukov és társaik kormányában és ne támogassuk ezt a kormányt!! Megalkuvás nélkül propagálni mindenütt, a sajtóban is, a munkásküldöttek szovjetjén belül is az internacionalizmust, a köztársasági sovinizmus és a szociálsovinizmus elleni harcot, szervezni a *mi* pártunkat — ez a lényeg.

A Pétervár és Stockholm közötti összeköttetésre ne sajnálja a pénzt!!

Nagyon kérem, kedves elvtárs, táviratilag nyugtázza ezt a levelemet, és általában gondoskodjék róla, hogy minden tekintetben au courant* legyek. Remélem, ebben segítenek majd svéd barátaink is.

Baráti kézszorítással! *Lenin*

Zürichből Stockholmba.
Először 1921-ben jelent meg.

---

* — folyamatosan tájékoztatva. — *Szerk.*

135

V. A. KARPINSZKIJNAK

Kedves Barátaim!

Tehát *szerdán* indulunk Németországon át.

Holnap ez végleg eldől.

Átküldünk Önnek jónéhány csomagot, a könyveink, *iratok* és egyéb holmik vannak bennük. Arra kérjük, juttassa el őket sorban Stockholmba, hogy onnan tovább küldjék részünkre Pétervárra.

Az Ön részére pedig pénzt küldünk, továbbá a KB felhatalmazását az egész levelezés és az összes ügyek intézésére.

Az a szándékunk, hogy kiadunk egy röpiratot „Búcsúlevél a svájci munkásokhoz" címmel[223] német, *francia* és olasz nyelven.

A francia fordításra Inesszának már nem marad ideje; remélem, Ön megcsinálja és ki is adja (Guilbeaux-val együtt).

Az olasz fordítás elkészítését és kiadását megígérte egy itteni elvtárs (aki tud németül és olaszul): Julius *Mimiola*.

(Krummgasse 2.)

Zürich 4.

Megadtam neki az *Ön* címét. Ha elkészül a német brosúra, küldje el neki (egy *német nyelvű* levél kíséretében), és küldjön pénzt a kiadásra.

((Közlöm még egy itteni *baloldali* német címét, aki a Zimmerwaldi Baloldal 1. sz. röplapját kiadta, és aki hasznos lehet még a kiadásnál: Herrn Karl *Schnepf*. Thurwiesenstrasse 8. *Zürich*. **(Megadom neki az Ön címét.)**)

Minden jót. Sok üdvözlettel
és meleg kézszorítással *Lenin*

P. S. Reméljük, össze tudunk szedni annyi pénzt, amennyi **kb. 12 személy** útiköltségére elég lesz, mert a stockholmi elvtársak *nagy* segítséget nyújtottak nekünk.

P. S. A „Pravdá"-ba írt 1. és 2. sz. levelemről („Levelek a távolból"), készítsen kérem 2—3 másolatot a legvékonyabb papírra, s küldje szét (az elvtársak tájékoztatása céljából) Párizsba és Svájc különböző városaiba.

A párizsi levelezést átadjuk Önnek: keresnie kell egy könyvkötőt (teljesen megbízhatót), hogy a leveleket könyvek borítólapjába kötve lehessen küldeni Párizsba (és meg kell tanulnia láthatatlan tintával írni).

P. P. S. Abramoviccsal (értesítse, hogy siessen az utazással, vagyis a felkészüléssel: szerdán indulunk) beszéljen meg mindent *részletesen* a Chaux-de-Fonds-nal való levelezésre és a beszédem kiadására vonatkozólag.

Zürichből Genfbe
1917 április 2-án vagy 3-án.
Először 1930-ban jelent meg.

136

V. A. KARPINSZKIJNAK

1917. IV. 12.

Kedves Barátom! Remélem, levelem mégiscsak el fog jutni Önhöz, éppúgy, mint az Önnek küldött újságok. Azért mondom, hogy „mégiscsak", mert hallatlanul nehéz a külfölddel való érintkezés. Beengedni beengedtek — ádázul üldöznek —, de mindeddig egyetlen könyvet, egyetlen kéziratot, egyetlen levelet sem kaptunk. Úgy látszik, a katonai cenzúra kitűnően működik, sőt túlbuzgó is, hiszen természetesen Ön is tudja, hogy a háborúról soha és sehol egy szót sem írtunk és nem is írhattunk.

Az agrár-kéziratot, kérem, állítsa le levélben, mert itt találtam egy már kiszedett példányt. Csak a „befejezés" vége hiányzik belőle, mégpedig a következő szavaktól:

„Az egész parasztság és az egész proletariátus szembefordult a föld magántulajdonával. A junker típusú polgári Oroszország megteremtéséhez vezető reformok útja okvetlenül feltételezi a régi földbirtok alapjainak fenntartását és . . . (?)"

Innen kezdve hiányzik a befejezés vége.

Nagy hálára kötelezne, ha *ezektől* a szavaktól a befejezés végéig készítene 4—5 másolatot a szövegről és elküldené 1) személyesen nekem; 2) a „Pravda" címére; 3) Stockholmba a megadott címre. Majdcsak megkapok legalább egyet belőlük.

Levelezőlapon írja meg nekem a „Pravda", de még jobb, ha Jelizarov M. T. címére (V. I. részére), Petrográd, Sirokaja 48., 24. ajtó, hogy megkapta-e ezt a levelet és mikor adta fel a befejezés végének másolatait.

Kitűnően utaztunk. Plattent Miljukov nem engedte be.

Az itteni légkör: a burzsoázia ádáz hajszát indított ellenünk. A munkások és a *katonák* rokonszenveznek velünk.

A szociáldemokraták körében győzött a „forradalmi honvédelem" (most, mint mondják, van mit védenünk: a köztársaságot Vilmossal szemben). Cseidze és társai, Sztyeklov (a Munkás- és Katonaküldöttek Pétervári Szovjetjének vezérei) teljesen a forradalmi honvédelem mocsarába süllyedtek. Cseidze blokkot alakított Potreszovval. Valamennyien az egész OSzDMP „egységéről" üvöltöznek. Mi persze ellenezzük ezt.

1917. IV. 22-én: a bolsevikok (a mi pártunk) országos konferenciája Pétervárott[224].

Írja meg, kiadták-e „Búcsúlevelünket", ha igen, milyen nyelven, és hogy áll a terjesztése.

Írja meg, megkapta-e a lapokat (küldöm a „Pravda" valamennyi számát és küldök kivágásokat a polgári lapokból). Tájékoztassa minél jobban Párizst és Svájcot. Baráti kézszorítással

V. Uljanov

Petrográdból Genfbe.
Először 1923-ban jelent meg.

137

A KÖZPONTI BIZOTTSÁG KÜLFÖLDI IRODÁJÁNAK

1917 augusztus 17/30. Kedves Barátaim! Hosszú hetekig tartó kényszerű szünet után nagy nehézségek árán úgy látszik, sikerül helyreállítanunk a levélbeli kapcsolatot. Persze ahhoz, hogy ez teljes mértékben sikerüljön, önöknek szintén igyekezniük kell, mindent meg kell tenniük ennek megszervezése érdekében.

Az az aljas rágalomhadjárat, amelyet a burzsoázia állítólagos kémkedés, illetve kémkedésben való bűnrészesség miatt Ganyeckij, Kollontaj és még sok más elvtárs ellen indított, természetesen csupán aljas leplezése annak a hadjáratnak, melyet az internacionalisták ellen indítottak derék „republikánusaink" — akik rágalmazással kívánnak „előnyösen különbözni" a cárizmustól.

(1) Valamelyik orosz lapban azt olvastam, hogy Ganyeckij és Radek cáfolja a vádat. Nem tudom, igaz-e ez. De a cáfolat szükséges. Először is Radek írjon Párizsba és szerezze meg a jegyzőkönyvét annak a vizsgálatnak, amelyet Párizsban (az OSzDMP különböző frakciói) legutóbb indítottak ellene. Erről a vizsgálatról Lunacsarszkij már rég beszámolt a „Novaja Zsizny"-ben, keményen megbélyegezve az aljas rágalmazókat. Ez azonban nem elég. Igyekezzenek megszerezni a jegyzőkönyvet vagy legalább az ítélet teljes szövegét; ha nem lehet kiadni, gépeljék le néhány példányban, és küldjék ide. Ha nem lehet megszerezni sem a jegyzőkönyvet, sem az ítéletet, kívánatos volna, ha legalább a párizsiak közül valaki, aki részt vett a vizsgálat lefolytatásában, írásban beszámolna róla, és ezt kiadnák akár egy kis orosz nyelvű brosúra formájában (Krisztiániában van

orosz nyomda), hogy dokumentumokkal cáfoljuk meg az ocsmány rágalmakat. Néhány példányt biztosan sikerül majd átküldeni a brosúrából, s közölni kell belőle részleteket az „Arbeiterpolitik"-ban, a „Politiken"-ben, a „Demain"-ben stb.

(2) Ugyanígy szükséges, hogy Ganyeckij dokumentumokkal megcáfolja a rágalmazók vádjait, s mielőbb kiadjon egy pénzügyi beszámolót Sumensonnal (miféle alak ez? Most hallok róla először!) és Kozlovszkijjal fenntartott üzleti kapcsolatáról és „ügyleteikről" (kívánatos, hogy a beszámolót ellenőriztessék és hitelesíttessék egy svéd közjegyzővel vagy néhány svéd szocialista parlamenti képviselővel). Hasonlóképpen nyilvánosságra kell hozni a táviratok szövegét (az orosz lapokban, a „Russzkaja Voljá"-ban, a „Bez lisnyih szlov"-ban[225] és másutt már megjelentek, de úgy látszik, nem teljes szöveggel), és sorra valamennyit elemezni kell és meg kell magyarázni.

Ez ellen az aljas Dreyfus-ügy ellen, ez ellen a rágalomözön ellen harcolni kell úgy, hogy kiadjuk a brosúrát, mégpedig mielőbb, munkát, fáradságot, pénzt nem kímélve, hogy megbélyegezhessük a rágalmazókat, és amennyire lehet, segítségére lehessünk azoknak, akiket ennek az aljas, rágalmazó vádnak az alapján letartóztattak.

(3) Hogy állnak a Központi Bizottságunk által kinevezett külföldi iroda pénzügyei? A júliusi üldözések óta világos, hogy Központi Bizottságunk nem segíthet (legalábbis én így vélem). Írják meg, sikerült-e valamit összegyűjteni a svéd baloldaliak révén, és továbbra is fennáll-e az iroda? Hát a bulletin? Hány számot adtak ki és milyen nyelven?[226] Megkapta-e Guilbeaux az összes számokat? Megvan-e önöknek a „Demain" valamennyi száma? Eljuttatták-e a bulletint Észak- és Dél-Amerikába is? Írjanak minderről részletesebben.

(4) Mellesleg. Valakitől azt hallottam, nem emlékszem, kitől, hogy Stockholmban Grimm után és tőle függetlenül megjelent Moor. Azon, hogy az az aljas Grimm mint kautskysta „centrista" képes volt gyalázatos módon közeledni „saját" miniszteréhez, egyáltalán nem lepődöm meg: aki nem szakít radikálisan a szociálsovi-

nisztákkal, az mindig ki van téve annak, hogy ilyen gyalázatos helyzetbe jut. De miféle ember ez a Moor? Teljesen, abszolút bizonyos-e, hogy becsületes ember? hogy sohasem szűrte össze a levet sem közvetlenül, sem közvetve, a német szociálimperialistákkal? Ha igaz, hogy Moor Stockholmban van, és ha önök ismerik, nagyon, de nagyon kérem, komolyan kérem, nyomatékosan kérem, tegyenek meg mindent ennek a legszigorúbb és dokumentumok alapján való ellenőrzésére. Itt nincs, vagyis nem lehet helye semmiféle gyanúsításnak, gáncsoskodásnak, híresztelésnek stb. Nagyon sajnálom, hogy a „zimmerwaldi bizottság" nem ítélte el szigorúbban Grimmet![227] Szigorúbban kellett volna!

(5) A stockholmi konferencián való részvételt éppúgy, mint eddig, továbbra is feltétlenül ellenezni fogom[228]. Meg kell jegyeznem, hogy ezt a levelet kizárólag a magam nevében írom, mert nem volt módomban megkérdezni a KB véleményét, sőt még csak érintkezésbe sem tudtam lépni vele. Ezért küldjenek egy különösen részletes válaszlevelet nekem, s mellékeljenek hozzá egy hivatalos, részletes, alapos, dokumentumokkal alátámasztott beszámolót (mint az egész iroda beszámolóját) a KB-nek, majd én továbbítom.

Tehát feltétlenül ellenzem a stockholmi konferencián való részvételt. Kamenyev nyilatkozata (látták a „Novaja Zsizny"-t? meg kell rendelniük) szerintem az ostobaság — ha nem az aljasság — netovábbja, ezt már meg is írtam a KB-nek és a sajtó számára is. Szerencsére Kamenyev csak a maga nevében beszélt, és egy másik bolsevik már megcáfolta.

A részvételt a stockholmi és bármilyen más konferencián, ahol Csernov, Cereteli és Szkobelev miniszterekkel (és gazemberekkel), valamint pártjaikkal kellene egy asztalnál ülni, nyílt árulásnak tartom, és a sajtóban is nyilvánosságra fogom hozni ezt a véleményemet bárkivel szemben. Ha a „zimmerwaldi bizottságban" (a szociálsoviniszta Rozanov beszámolójából ítélve) sikerült majdnem elvetni illetve félig-meddig elvetni Stockholmot, akkor ez igen derék dolog. De a „majdnemmel" vagy „félig-meddiggel" semmire sem megyünk, s ez az egész

„félig-meddig" szociálsoviniszta zimmerwaldi bizottság, amely a szociálsovinisztákkal való „egységet" óhajtó olaszoktól és ledebouristáktól függ, rendkívül ártalmas intézmény.

(6) Óriási, megbocsáthatatlan hibát követünk el, ha tovább halogatjuk vagy elhalasztjuk a baloldaliak konferenciájának összehívását, amelynek feladata a III. Internacionálé megalapítása. Éppen most, éppen akkor, amikor Zimmerwald oly szégyenletesen ingadozik vagy kényszerűségből tétlenkedik, éppen most, *amíg még* van Oroszországban egy több mint kétszázezres (240 000-es) taglétszámú legális (majdnem legális) internacionalista párt* (ami a világon sehol sincs a háború kitörése óta), éppen most kötelességünk összehívni a baloldaliak konferenciáját, és valósággal bűnt követünk el, ha ezzel *késlekedünk* (a bolsevikok pártját Oroszországban napról napra jobban illegalitásba szorítják).

Majd akad pénz a konferenciára. Van mód arra, hogy néhány bulletint is kiadjon. Megvan a központja Stockholmban. Van francia „támasza" (a „Demain") és angol „támasza" (az amerikai „Szocialista *Munkás*-párt"; Reinstein, a küldöttje** a napokban Pétervárott járt, valószínűleg elmegy Stockholmba is) — egyébként az SLP-n (az amerikai „Szocialista *Munkás*-párton") *kívül* még más angol támasz is van: ott van Tom Mann is Angliában, meg a British Soc. Party*** ottani kisebbsége, meg a skóciai szocialisták, meg a „The International" Amerikában.

Valósággal bűn volna, ha most elhalasztanánk a baloldaliak konferenciájának az összehívását.

Hallatlan ostobaság volna, ha „várnánk", amíg „nagyszámú" résztvevő lesz, és ha „restellnénk", hogy most „kevesen" vannak. Mert most egy ilyen konferencia a résztvevők számától függetlenül *eszmei* erő lesz, később viszont *agyonhallgathatják*.

---

* 17 napilap; heti összpéldányszám: 1 415 000, napi példányszám: 320 000.

** Fogalmam sincs róla, miféle szerzet. A lapok szerint üdvözölte a mensevikek „egyesítő kongresszusát"!! Tehát gyanús szerzet.

*** — Brit Szocialista Párt. — *Szerk.*

A bolsevikok, a PSD, a hollandok, az „Arbeiterpolitik", a „Demain" — *derékhadnak* ez már elég. Ha erélyes tevékenységet fejtünk ki, valószínűleg csatlakozik még hozzá a dánok egy része (Trier és mások, akik kiléptek az aljas Stauning pártjából), a svéd fiatalok egy része (akikkel szemben bűnt követünk el azzal, hogy *nem vezetjük* őket, holott *vezetésre szorulnak)*, a bolgárok egy része, az osztrák baloldaliak („Franz"), Franciaországban Loriot barátainak egy része, a svájci baloldaliak egy része (az „Ifjúsági Internacionálé") és az olaszországi baloldaliak egy része, azután az angol és az amerikai mozgalom már említett elemei.

A bolsevikok konferenciájának (1917. IV. 24—29.) és kongresszusának (1917. VII.) határozatai (a határozatokat lásd a „Novaja Zsizny"-ben)[229], ugyanezen párt új programjának tervezete — ez már elegendő *eszmei bázis* (a „Vorboté"-val, a „Tribune"-nal, az „Arbeiterpolitik"-kal stb. kiegészítve) ahhoz, hogy az egész világ színe előtt világos választ adjunk az imperializmus kérdéseire és vádat emeljünk a szociálsoviniszták és kautskysták ellen. *Haladéktalanul* össze kell hívni egy ilyen konferenciát, meg kell alakítani ideiglenes *titkárságát*, három nyelven ki kell adni a konferencia felhívását és a határozati javaslatokat, s át kell adni őket a pártoknak. Még egyszer ismétlem: mélységes meggyőződésem, hogy ha nem csináljuk meg ezt **most**, szörnyen megnehezítjük magunknak ezt a munkát a jövőben és szörnyen megkönnyítjük a szocializmus árulóinak, hogy „amnesztiát" kapjanak.

(7) Az orosz „zimmerwaldista" mensevikek kormányszocializmusát feltétlenül fel kell használni arra, hogy Zimmerwaldot általában ultimátum elé állítsuk: vagy szakít Brantingékkal, Huysmansékkal és társaikkal, vagy azonnal kilépünk. Mellesleg: vajon támadja-e az „Arbeiterpolitik" Zetkint és a braunschweigi „Volksfreund"-ot, amiért ezek a gazfickók intrikus célokból fehérre akarták mosni és támogatták az orosz mensevikeket, Csheidzét és társait, akik éppen olyan miniszterképes szemétnépségnek bizonyultak, mint Sembat, Renaudel, Thomas és társaik?

Lehetséges, hogy mindeddig Mehring sem vette észre, mennyire aljasak Csheidze, Cereteli, Szkobelev és társaik?

(8) Meg kell szervezni az önök leveleinek ide juttatását — remélem, hogy azonnal küldenek egy *ugyan-olyan* részletes levelet, mint az enyém (különben nem vagyok hajlandó levelezni) —, valamint az irodalom rendszeres küldését: legalább az „Arbeiterpolitik", a „Demain", a „Kampf" (Duisburg), a „Weekly People" (SLP), a „Leipziger Volkszeitung", a „Neue Zeit", a „The Call", a Spartacus számait, Loriot és barátai kiadványait, az „Avanti!"-t stb. stb. küldjék el június közepéig visszamenőleg. Legalább néhány újságkivágást küldhetnének kezdetnek.

(9) Lehetőleg hetenként küldjenek ide először is cikkeket a vidéki és a pétervári pártsajtó részére (összefoglaló beszámolókat a külföldi baloldali mozgalomról, tényeket, tényeket, tényeket), — másodszor röpiratokat (4—8—16 oldal terjedelemben), hogy kis brosúrák formájában kiadhassuk őket. Soroljanak fel *tényeket* az Internacionálé csődjéről, a szociálsoviniszták becstelenségéről, a kautskysták becstelenségéről, a baloldali mozgalom növekedéséről: legalább 4 kis brosúrát ezekből a témákból, mindegyiket 16—32 oldal terjedelemben. **Tényeket és tényeket.** Van remény a kiadásra. Azonnal válaszoljanak, vállalhatják-e a dolgot. Ha a mi módszerünkkel továbbítják a küldeményeket (legális útról most szó sem lehet), azt gondolom *mindegy*, hogy milyen nyelven írnak.

(10) Remélem, a „Pravda" valamennyi száma megvan önöknek. A „Novaja Zsizny"-t rendeljék meg. Ha nincs meg a „Rabocsij i Szoldat" (betiltották), a „Proletarszkoje Gyelo" (Kronstadt) és a „Szocial-Demokrat" (Moszkva), azonnal írják meg, és ha jónak bizonyul az új út, amelyet most próbálunk ki először ezzel a levéllel, nyomban küldöm.

P. S. Augusztus 18. Éppen az imént kaptam meg az új lapnak, a „Proletarij"-nak — a Központi Lapnak — 1., 2. és 4. számát, — persze hamar be fogják tiltani. Igyekszem elküldeni önöknek. Az *1—7.* számot küldöm.

Augusztus 20. A levelet még mindig nem sikerült el-

küldenem, és valószínűleg nem egyhamar sikerül. Így aztán levél helyett valami napló-féle kerekedik belőle! Dehát mit lehet tenni? Nagy türelemre és kitartásra lesz szükségük, ha általában kapcsolatot akarnak tartani a „legszabadabb“ imperialista köztársaságban élő internacionalistákkal. Ma megtudtam az „Izvesztyijá“-ból, hogy Stockholmban hetenként egyszer megjelenik „A Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetje Stockholmi Tájékoztató Irodájának Közlönye“. Igyekezzenek elküldeni az összes stockholmi kiadványok *valamennyi számát*. *Itt semmit sem látunk*.

Augusztus 25. (szeptember 7.). Úgy látszik, holnap sikerül elküldenem a levelet. Tegyenek meg *mindent*, s szervezzék meg, hogy a küldemények onnan idejussanak. Feltétlenül **azonnal** válaszoljanak, ha csak röviden is, arra a címre (az *önök* országában), amelyet e levél átadója (vagy a barátja) fog megadni. Ugyancsak tőle kapják meg a rejtjeles írás kulcsát; kísérletképpen ideírok néhány szót ezzel az írással, kérem, ugyanígy válaszoljanak rájuk*.

P. S. Írjanak még egy 16—32 oldal terjedelmű kis brosúrát Oroszország titkos diplomáciai szerződéseiről: röviden, pontosan, tényeket, tényeket. Ilyen és ilyen szerződés, év, hó, nap, ilyen és ilyen tartalommal. A szerződések felsorolása. Összefoglalás. Minél rövidebben és minél több ténnyel. Válaszoljanak, vállalják-e, és mikor küldik.

Ezzel bevégzem: az istenre kérem, haladéktalanul hívják össze a baloldaliak konferenciáját, alakítsák meg a baloldaliak titkárságát, adjon ki a titkárság egy bulletint, és 2 (1½) hónappal későbbre tűzzenek ki egy *második* konferenciát.

Üdvözlet! *Lenin*

Razliv állomásról Stockholmba.
Először 1930-ban jelent meg.

---

* Néhány sor rejtjeles írás következik. — *Szerk.*

138

KUUSINEN ÉS SIROLA ELVTÁRSNAK, S A FINN SZOCIÁLDEMOKRATA MUNKÁSPÁRT MÁS TAGJAINAK[230]

Tisztelt Elvtársak! Nagy örömmel hallottam finn barátaimtól, hogy önök a Finn Szociáldemokrata Munkáspárt forradalmi szárnyának élére álltak, és harcolnak a proletár, szocialista forradalom győzelméért. Oroszország forradalmi proletariátusának meggyőződését fejezem ki, amikor kijelentem, hogy a finn munkások nagy szervező tehetsége, magas fejlettségi színvonala és a demokratikus intézmények hosszú politikai iskolája segíteni fogja őket Finnország szocialista átszervezésének sikeres végrehajtásában. Számítunk a finnországi forradalmi szociáldemokrácia testvéri segítségére.

Éljen a nemzetközi szocialista forradalom!

Szívélyes üdvözlettel *N. Lenin*

1917. XI. 11.

Petrográdból Helsingforsba.
Először megjelent: „Pravda"
21. sz. 1931 január 21.

139

TÁVIRAT A MUNKÁS- ÉS KATONAKÜLDÖTTEK MOSZKVAI SZOVJETJE ELNÖKSÉGÉNEK[231]

Minden hatalom a szovjeteké. Megerősítésre nincs szükség. Ha önök leváltanak valakit és mást neveznek ki a helyére, ez törvény.

Petrográdból
1917 november 19-én.

Először 1927-ben jelent meg.

140

TÁVIRAT
AZ OSZTROGOZSSZKI SZOVJET ELNÖKÉNEK[232]

Készítsen pontos leltárt az értékekről, őrizze meg őket biztos helyen, Ön felel értük. Minden uradalom a népé. A fosztogatókat állítsa bíróság elé. Jelentse nekünk a bíróság ítéleteit.

Lenin

Petrográdból Osztrogozsszkba
1917 december 19-én.
Először 1933-ban jelent meg.

1918

141
TÁVIRAT G. K. ORDZSONIKIDZÉNEK

Népi Titkárság
Ordzsonikidze rendkívüli biztos
Harkov

Megkaptam 1918. I. 20-i táviratát. Szívből köszönöm az élelmiszerellátás érdekében tett erélyes intézkedéseit. Az isten szerelmére, folytassa teljes erőből az élelmiszerszerzést, szervezze meg sürgősen a gabona betakarítását és behordását, hogy még mielőtt járhatatlanná válnak az utak, biztosíthassuk az ellátást. Önben van minden remény, különben tavaszra elkerülhetetlen az éhínség.

A pénz elküldését illetőleg beszéltem és ismételten beszélni fogok Pjatakovval. Százmilliót már elküldtünk, 50-et még küldünk Harkovba. Intézkedjék a Pétervár—Harkov útvonal háromszoros védelme érdekében. Meggyőződésem, hogy a viszony Ön és a harkovi Központi Végrehajtó Bizottság között továbbra is a legbarátságosabb lesz. Minden jót. Üdvözlettel

Lenin

1918 január 22-én.
Először 1931-ben jelent meg.

142

TÁVIRAT SZ. G. SAUMJANNAK

Kedves Saumjan elvtárs!

Levelét nagyon köszönöm. El vagyunk ragadtatva szilárd és határozott politikájától. Ha ezzel párosítja a jelenlegi rendkívül nehéz helyzet által feltétlenül megkövetelt rendkívül óvatos diplomáciát, győzni fogunk.

Beláthatatlanul nagyok a nehézségek. Egyelőre csak az imperialisták közti ellentétek, konfliktusok és harcok mentenek meg bennünket. Használja ki ezeket a konfliktusokat: most meg kell tanulnunk a diplomácia mesterségét.

Minden jót. Szívből üdvözlöm Önt és összes barátainkat.

V. Uljanov (Lenin)

Bakuba 1918 február 14-én.

Először megjelent:
„Krasznaja Gazeta" 215. sz.
1924 szeptember 20.

143

TÁVIRAT A DRISSZAI SZOVJET ELNÖKÉNEK[238]

Ahol lehet, fejtsenek ki ellenállást. Szállítsanak el minden értéket és élelmiszert. A többit mind semmisítsék meg. Semmit se hagyjanak az ellenségnek. Szedjék szét a síneket — tíz versztenként két versztnyi hosszúságban. Robbantsák fel a hidakat.

Lenin

1918 február 19-én.
Először megjelent: „Leninszkij Szbornyik" XXXV. köt. 1945.

144

A HADÜGYI NÉPBIZTOSSÁGNAK

1918 április 22.

Április 22-én éjjel 11 órakor a Népbiztosok Tanácsa a következő rendeletet hozta: utasítja a Hadügyi Népbiztosságot, hogy haladéktalanul tegyen meg minden tőle telhetőt Harkov kormányzóság keleti határának, különösen Csertkovo vasútállomásnak a védelme érdekében; ezt az állomást a németek és a hajdamákok igyekeznek elfoglalni, hogy megszakítsák a vasúti összeköttetést Rosztovval.

A részleteket tárgyalják meg Sztálinnal[234].

V. Uljanov (Lenin)
a Népbiztosok Tanácsának elnöke

Először 1931-ben jelent meg.

145
D. I. KURSZKIJNAK

Azonnal, példamutató gyorsasággal elő kell terjeszteni egy olyan törvényjavaslatot, mely szerint a korrupció (megvesztegetés, lepénzelés, kijárás stb. **stb.)**

legalább

tíz évi börtönnel és ezenkívül tíz évi kényszermunkával büntetendő[235].

Legkésőbb 1918 május 8-án.
Először 1928-ban jelent meg.

146

V. D. BONCS-BRUJEVICSNEK

1918 május 23.

Vlagyimir Dmitrijevics Boncs-Brujevicsnek,
a Népbiztosok Tanácsa gazdasági hivatala vezetőjének

Mivel nem tett eleget annak a nyomatékos követelésemnek, hogy közölje velem, milyen alapon emelték fel a fizetésemet 1918 március 1-től kezdve havi 500 rubelről 800 rubelra, és mivel ez a fizetésemelés — amelyet Ön a Tanács titkárával, Nyikolaj Petrovics Gorbunovval egyetértésben teljesen önkényesen rendelt el, megszegve a Népbiztosok Tanácsának 1917 november 23-i dekrétumát[236] — nyilvánvalóan törvényellenes, szigorú megrovásban részesítem.

V. Uljanov (Lenin)
a Népbiztosok Tanácsának elnöke

Először 1933-ban jelent meg.

147

TELEFONTÁVIRAT A PETROGRÁDI SZOVJETNEK

Telefonon továbbítandó Pétervárra, a Szmolnijba:

Mivel a csehszlovákok elvágták a szibériai vasútvonalat, amivel a legkomolyabban veszélyeztetik a vasúti közlekedést, s mivel a közlekedés megszakadt, súlyos veszély fenyegeti a közélelmezést.

Vlagyimirov elvtárs nyomatékosan kéri, és én támogatom ebben, hogy Pétervár sürgősen küldje Moszkvába a legjobb közélelmezési funkcionáriusokat. Ezek a funkcionáriusok válogatott munkásokból álló erős osztagok segítségével megmenthetik a helyzetet.

Ne késlekedjenek. Ne várjanak külső segítséget. Teljes erőből szervezzék a pétervári munkások különleges akcióit.

Ha telefonon nem sikerül azonnal továbbítani Pétervárra, adják le közvetlen vonalon.

Lenin

1918 június 2-án.

Először 1931-ben jelent meg.

148

TÁVIRAT A NYIZSNYIJ-NOVGORODI FORRADALMI BIZOTTSÁGNAK

Sürgős. Forradalmi Bizottság Nyizsnyij
Másolat Szarátov, Caricin

Utasítjuk önöket, teljesítsék feltétlenül és azonnal a Népbiztosok Tanácsa rendkívüli meghatalmazottjának, Sztálin népbiztosnak összes parancsait és rendeleteit.

Közöljék Sztálinnal: valamennyi parancsát és rendeletét azonnal küldje el másolatban: Forradalmi Bizottság Nyizsnyij, Volga területi hivatal[237].

Sürgősen ismertessék e távirat tartalmát az összes kerületekkel.

Lenin
a Népbiztosok Tanácsának elnöke

1918 június 8-án.
Először 1931-ben jelent meg.

149

G. ZINOVJEVNEK

1918. VI. 26.

Valamint Lasevicsnek és a KB más tagjainak

Zinovjev elvtárs! Csak ma hallottunk a KB-ben arról, hogy Pétervárott a *munkások* Volodarszkij meggyilkolására tömegterrorral akartak válaszolni[238], és hogy maguk (nem személy szerint Ön, hanem a Központi Bizottság pétervári tagjai és a Pétervári Bizottság tagjai) visszatartották őket.

Kategorikusan tiltakozom!

Kompromittáljuk magunkat: tömegterrorral fenyegetőzünk még a szovjet határozataiban is, amikor pedig a tettre kerül a sor, *fékezzük* a tömegek *teljes mértékben* helyes forradalmi kezdeményezését.

Ez le—he—tet—len!

A terroristák hitvány alakoknak fognak bennünket tekinteni. Súlyos háborús időket élünk. Ösztönöznünk kell az ellenforradalmárok elleni erélyes tömegterrort, kivált Pétervárott, amelynek példamutatása *döntő* jelentőségű.

Üdvözlet! *Lenin*

P. S. Osztagokat és osztagokat; használják ki az újjáválasztásokon aratott győzelmet. Ha a pétervariak elindítanak 10—20 000 embert *T a m b o v* kormányzóságba, meg az Urálba stb., megmentik önmagukat is, meg a forradalmat is, *teljesen és minden bizonnyal*. A termés óriási, csak még néhány hétig kell kihúzni.

Pétervárra.

Először 1931-ben jelent meg.

150

TÁVIRAT A. JURJEVNEK

Ha még most sem hajlandó megérteni a szovjet politikát, amely éppolyan ellenséges az angolokkal, mint a németekkel szemben, magára vessen. Nacarenusz elindult.

Ha az angolok tovább űzik rablópolitikájukat, harcolni fogunk ellenük[239].

Lenin

Murmanszkba 1918 június 26-án.

Először megjelent: „Pravda"
51. sz. 1935 február 21.

151

SZ. G. SAUMJANNAK

1918. VI. 29.

Kedves Saumjan elvtárs!

Fogadja szívélyes üdvözletemet és jókívánságaimat.

Sztálin Caricinban van. Leveleit legjobb, ha Sztálin útján küldi.

Üdvözlet!

Lenin

Bakuba.

Először 1938-ban jelent meg.

152

TÁVIRAT A REKVIRÁLÓ OSZTAGOK PARANCSNOKAINAK AZ ÖSSZES VASÚTVONALAKON

A Népbiztosok Tanácsának tudomására jutott, hogy egyes rekviráló osztagok teljesen megengedhetetlen és a szovjethatalomra nézve káros magatartást tanúsítanak. Az osztagokat azért küldtük ki, hogy felelős szolgálatot teljesítsenek a vasútvonalakon, harcoljanak a ténylegesen fennálló spekuláció ellen. Az osztagparancsnokoktól megköveteljük, hogy az osztagokban a legszigorúbb fegyelmet tartsák fenn, a fegyelem hiányáért, éppúgy mint az osztag által elkövetett vétkekért a parancsnokokat szigorúan felelősségre fogja vonni a Forradalmi Törvényszék, amely nem ismer kegyelmet. Hirdessék ki az osztagoknak: a Népbiztosok Tanácsának meggyőződése, hogy az öntudatos munkások nem fogják tűrni a legszigorúbb proletárfegyelem megszegését és a legteljesebb mértékben el fogják ítélni azokat, akik cselekedeteikkel szégyent hoznak a szovjethatalomra. Ha pedig az osztagokba nyilvánvaló gazemberek furakodtak be, akik nem vetik alá magukat a központi hatalom és az osztagparancsnokok rendelkezéseinek, vagy a batyuzóktól baksist fogadnak el és ezzel szégyent hoznak a szovjetköztársaságra, ezeket az embereket parancsnokaik és a helyi szovjetek azonnal tartóztassák le és őrizet alatt küldjék Moszkvába, ahol a Forradalmi Törvényszék a legszigorúbban fog ítélkezni fölöttük.

Uljanov (Lenin)
a Népbiztosok Tanácsának elnöke

1918 július 1-én.
Először 1931-ben jelent meg.

153

AZ OKP ÖSSZES KERÜLETI BIZOTTSÁGAINAK, AZ ÖSSZES KERÜLETI SZOVJETEKNEK, A VÖRÖS HADSEREG ÖSSZES TÖRZSEINEK

Délután 3 óra körül két bombát dobtak a német követségre, amelyek súlyosan megsebesítették Mirbachot[240]. Ezt nyilvánvalóan monarchisták vagy provokátorok tették, akik háborúba akarják sodorni Oroszországot az angol és francia tőkések érdekeiért, s akik a csehszlovákokat is megvásárolták. Azonnal minden erőt mozgósítsanak, mindenkit állítsanak munkába a bűnösök kézrekerítése érdekében. Tartóztassanak fel *minden* gépkocsit, és ne engedjék tovább, amíg háromszorosan nem ellenőrizték.

V. Uljanov (Lenin)
a Népbiztosok Tanácsának elnöke

1918 július 6-án.

Megjelent: „Pravda" 138. sz. 1918 július 7 (június 24).

154
TELEFONTÁVIRAT A MOSZKVAI SZOVJETNEK

Továbbítandó Moszkva kormányzóság összes járási, falusi és kerületi szovjetjeinek.

A szovjethatalom ellen fellázadt baloldali eszerek szétvert bandái fejvesztetten menekülnek a környéken. Futnak az egész kalandorvállalkozás vezérei is. Tegyenek meg mindent, hogy kézre kerítsék és letartóztassák ezeket a kalandorokat, akik a szovjethatalom ellen felkelni merészeltek. Tartóztassanak fel minden gépkocsit. Az országutakon mindenütt eresszék le a sorompókat. Állítsanak melléjük a helyi munkásokból és parasztokból alakított fegyveres osztagokat. Értesüléseink szerint egy páncélautó, amely a felkelők birtokában volt, kiszökött a városból. Tegyenek meg mindent e páncélautó feltartóztatása érdekében.

Lenin
a Népbiztosok Tanácsának elnöke

1918 július 7-én.
Megjelent: „Pravda" 139. sz.
1918 július 8 (június 25).

155
RÁDIÓTÁVIRAT SZ. G. SAUMJANNAK

1918. VII. 22.

Saumjan
Szovjet
Baku

Csupán teljes mértékben támogathatom Sztálin táviratát, melyben állást foglal a Bakui Szovjet narodnyik frakciójával szemben és követeli az ötödik szovjetkongresszus akaratának tiszteletben tartását[241].

Lenin
a Népbiztosok Tanácsának elnöke

Először megjelent:
„Bakinszkij Rabocsij"
221. sz. 1933 szeptember 24.

156

K. ZETKINNEK

1918. VII. 26.

Mélyen tisztelt Zetkin elvtársnő!

Nagyon köszönöm, hálásan köszönöm VI. 27-i levelét, amelyet Herta Gordon elvtársnővel küldött. Mindent el fogok követni, hogy segítségére legyek Gordon elvtársnőnek.

Valamennyiünket rendkívül nagy örömmel tölt el, hogy Ön, Mehring elvtárs és más németországi „spartakista elvtársak" „eszükkel és szívükkel mellettünk vannak". Ez azt a biztos tudatot ébreszti bennünk, hogy a nyugat-európai munkásosztály legjobb elemei — minden nehézség ellenére — mégis a segítségünkre lesznek.

Mi most itt a forradalomnak talán a legnehezebb napjait éljük. Az osztályharc és a polgárháború behatolt a lakosság legmélyebb rétegeibe; falun mindenütt szakadásra került sor — a szegényparasztság velünk tart, a kulákok veszett dühvel támadnak ellenünk. Az antant megvásárolta a csehszlovákokat, ellenforradalmi felkelés dúl, az egész burzsoázia minden erejét megfeszítve igyekszik megdönteni bennünket. Mi mégis szilárdan hisszük, hogy el fogjuk kerülni a forradalomnak ezt a „szokásos" (1794-ből és 1849-ből ismert) menetét, és le fogjuk győzni a burzsoáziát.

Fogadja hálás köszönetemet és meleg üdvözletemet. Őszinte nagyrabecsüléssel

Lenin

P. S. Feleségem megkért, hogy adjam át Önnek külön az ő üdvözletét. Hoschka elvtársat (beszédét, valamint az

Ön cikkét lefordítottuk) és az összes barátainkat mind szívből üdvözöljük.

P. S. Éppen most hozták az új állampecsétet. Itt a lenyomata. Felírása a következő: Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság. Világ proletárjai, egyesüljetek![242]

Először megjelent: „Pravda“ 21. sz. 1933 január 21.

157

TÁVIRAT SZ. G. SAUMJANNAK

VII. 29.

Asztrahán
Saumjannak
Bakuba

A dasnakok minden olyan ténykedését, amely az V. szovjetkongresszus határozata és a központi szovjethatalom ellen irányul, felkelésnek és árulásnak fogjuk tekinteni. A csapatok odairányításáról intézkedni fogunk, de biztosat nem ígérhetünk.

Lenin

1918 július 29-én.
Először 1938-ban jelent meg.

158

A. D. CJURUPÁNAK

Tekintettel a válságos élelmezési helyzetre, nem szabad szétforgácsolni erőinket, hanem nagytömegű erőt kell összpontosítani egy pontra, oda, ahol *sok* gabonát *lehet* szerezni.

Azt javaslom, hogy a jeleci kerületre összpontosítsuk az erőket, ahol — számos értesülésünk és Pravgyin belügyi népbiztos tanúsága szerint, aki ellenőrzést végzett ebben a kerületben — mintaszerű a helyzet a kulákok letörése és a szegényparasztság szervezése terén.

Azonnal, maximális gyorsasággal irányítsák a jeleci kerületbe az *összes* élelmezési, betakarító és betakarító-rekviráló osztagokat, maximális számú cséplőgéppel és (ha lehet) a gabona gyors szárításához stb. szükséges eszközökkel ellátva.

Feladatuk: *minden gabonafelesleget begyűjteni* a kerületből.

Ez minden valószínűség szerint több millió pud gabonához (véleményem szerint több mint 6 millió pudhoz) juttat bennünket.

A legtöbb erőt legelőször a kerületnek abba a 12 járásába irányítsák (a 21 járás közül), ahol — az ottaniak véleménye szerint — a legjobb a szegényparasztság megszervezése, főleg pedig a nyilvántartásba vett volt földesúri birtokokra.

A gyors betakarítás és behordás jutalmazására *ne sajnálják* a prémiumot; azonnal utaljanak ki erre *mintegy 30 millió* rubelt (a prémiumot a járások és falvak részére gépek, valamint pénzkiutalás formájában adják, iskolákra, kórházakra és általában főleg ilyen célokra). Maximális

prémiumot kell adni ott, ahol az *összes* gabonafelesleget behordták, közepeset ott, ahol általában sokat behordtak stb.

Az éhínség sújtotta kormányzóságok munkásai (és az ottani éhező parasztok) körében fejtsenek ki tömegagitációt ezzel a jelszóval: induljunk aratni a jeleci kerületbe!

1918 augusztus 5-én.
Először 1931-ben jelent meg.

159

TÁVIRAT AZ ASZTRAHÁNI SZOVJET ELNÖKÉNEK

Anyiszimov
Asztrahán

A bakui helyzet mégsem világos előttem.
Ki van hatalmon?
Hol van Saumjan?
Kérdezze meg Sztálint és cselekedjék az összes körülmények figyelembevételével; tudja, hogy teljesen megbízom Saumjanban. Innen nem lehet megítélni a helyzetet és nem lehet gyors segítséget nyújtani.

Lenin

1918 augusztus 9-én.
Először 1938-ban jelent meg.

160

A NYIZSNYIJ-NOVGORODI SZOVJETNEK

1918. VIII. 9.

Nyizsnyijben a jelek szerint fehérgárdista felkelés készül. Minden erőt megfeszítve létre kell hozni egy háromtagú diktatórikus szervet, *azonnal* át kell térni a tömegterror módszerére, *százával agyonlőni, illetve eltávolítani* a városból a katonákat leitató prostituáltakat, a volt tiszteket stb.

Egy percig se késlekedjenek. Teljes erővel dolgozzanak: rendezzenek tömeges házkutatásokat. Fegyverrejtegetésért agyonlövés. Tömegével távolítsák el a városból a mensevikeket és a megbízhatatlanokat. A raktárak mellé állított őrségeket cseréljék ki megbízható emberekre.

Lenin

Először 1938-ban jelent meg.

161
TÁVIRAT A PENZA KORMÁNYZÓSÁGI VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁGNAK

1918. VIII. 10.

Kormányzósági végrehajtó bizottság
Kurajev
Penza

Táviratát megkaptam, átadtam Szverdlovnak és megállapodtam vele.

Minden intézkedést meg fognak tenni.

A legnagyobb eréllyel, gyorsasággal és könyörtelenséggel fojtsák el a kulákok felkelését, vessék be a Penzában állomásozó csapatok egy részét, kobozzák el a fellázadt kulákok minden vagyonát és minden gabonáját. Táviratozzák meg gyakrabban, hogyan halad ez az ügy.

Lenin
a Népbiztosok Tanácsának elnöke

Először 1931-ben jelent meg.

162
TÁVIRAT A PENZA KORMÁNYZÓSÁGI VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁGNAK

Kormányzósági végrehajtó bizottság
Kurajev
Penza

Végtelenül fontos, hogy összegyűjtsék és nyilvánosságra hozzák a baloldali eszereknek a kulákfelkelésben való részvételére vonatkozó tényeket. Közölje részletesebben, milyen intézkedéseket szándékozik tenni a baloldali eszerek ellen. A többbit megtáviratoztam Minkinnek és Bosnak.

Lenin
a Népbiztosok Tanácsának elnöke

1918 augusztus 12-e és 14-e között.
Először 1931-ben jelent meg.

163

TÁVIRAT A PENZA KORMÁNYZÓSÁGI VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁGNAK

1918. VIII. 14.

Kormányzósági végrehajtó bizottság
Minkin
Penza

Két panasz érkezett hozzám Ön ellen: az első az, hogy gyengének mutatkozik a kulákfelkelés letörésében. Ha ez igaz, akkor Ön nagy bűnt követ el a forradalom ellen. A második panasz az, hogy gyengíti az agitációt, csökkenti a röplapok példányszámát, panaszkodik, hogy kevés a pénz. Az agitációra nem fogjuk sajnálni a százezreket sem. Sürgősen követeljen pénzt a Központi Végrehajtó Bizottságtól, pénzben nem lesz hiány, ilyen kifogásokat nem fogadunk el.

Lenin
a Népbiztosok Tanácsának elnöke

Először 1931-ben jelent meg.

164
TÁVIRAT
A ZADONSZKI VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁGNAK

1918. VIII. 17.

Végrehajtó bizottság
Boldirev
Zadonszk

A leghatározottabban lépjenek fel a kulákok és a velük paktáló baloldali eszer söpredék ellen. Forduljanak felhívásokkal a szegényparasztokhoz. Szervezzék meg őket. Kérjen segítséget Jelecből. Könyörtelenül el kell taposni a vérszopó kulákokat. Táviratozzon.

Lenin
a Népbiztosok Tanácsának elnöke

Először 1927-ben jelent meg.

165

TÁVIRAT AZ OREL KORMÁNYZÓSÁGI ZDOROVECI VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁGNAK

Burov, Perejaszlavcev
Másolat az Orel kormányzósági szovjetnek
Zdorovec
Orel kormányzóság

A kulákok és baloldali eszerek felkelésének könyörtelen elfojtását kapcsolják össze a kulákok egész gabonakészletének elkobzásával, az egész gabonafelesleg példás begyűjtésével és a gabona egy részének a szegényparasztok közti ingyenes kiosztásával. Táviratozza meg az utasítás végrehajtását.

Lenin
a Népbiztosok Tanácsának elnöke

1918 augusztus 19-én.
Először 1931-ben jelent meg.

166

TÁVIRAT A LIVNI VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁGNAK

1918. VIII. 20.

Végrehajtó bizottság
Livni
Másolat Szemasko katonai politikai megbízottnak
és a kommunisták szervezetének

Üdvözletemet küldöm abból az alkalomból, hogy a kerületben erélyesen elfojtották a kulákok és a fehérgárdisták felkelését. Addig kell ütni a vasat, amíg meleg, — egy percnyi időveszteség nélkül szervezzék meg a kerületben a szegényparasztságot, kobozzák el a fellázadt kulákok minden gabonáját és minden vagyonát, akasszák fel a főkolomposokat, mozgósítsák és fegyverezzék fel a szegényparasztokat, állítsanak az élükre megbízható vezetőket a mi osztagunkból, szedjenek túszokat a gazdagok közül és tartsák zár alatt őket, amíg a járásukban össze nem szedik és nem hordják be az egész gabonafelesleget. Táviratozzák meg az utasítás végrehajtását. Azonnal küldjék Penzába a vasúti elitezred egy részét.

Lenin
a Népbiztosok Tanácsának elnöke

Először 1931-ben jelent meg.

167

TÁVIRAT AZ ASZTRAHÁN KORMÁNYZÓSÁGI VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁGNAK

1918. VIII. 21.

Kormányzósági végrehajtó bizottság
Asztrahán
Másolat a kormányzósági kommunista szervezetnek

Valóban igaz, hogy Asztrahánban már kiürítésről beszélnek?

Ha igaz, akkor könyörtelenül lépjenek fel a gyávákkal szemben, és azonnal válasszák ki a legmegbízhatóbb és legszilárdabb embereket Asztrahán védelmének megszervezése céljából, és hogy az angolok támadása esetén mindvégig a legszilárdabb harci politikát folytassák.

Részletes távirati választ kérek.

Lenin
a Népbiztosok Tanácsának elnöke

Először 1938-ban jelent meg.

168
A NÉPBIZTOSOKHOZ A NÉPBIZTOSOK TANÁCSÁNAK A NÉPBIZTOSSÁGI BESZÁMOLÓKRÓL HOZOTT HATÁROZATÁVAL KAPCSOLATBAN

1918. VIII. 29.

A Népbiztosok Tanácsának az *egy héten belül elkészítendő beszámolókról* augusztus 29-én kiadott rendelete végrehajtásával kapcsolatban közlöm a következő óhajaimat:

A beszámolókban — amelyeket a *legnépszerűbb* nyelven kell megfogalmazni — különösen fontos megemlíteni

a) a tömegek helyzetének javulását (a **munkások**, a népiskolai tanítók stb. bérének emelése)

b) a munkások részvételét a közigazgatásban (a kiváló munkások személyes részvételét, a munkásszervezetek részvételét stb.)

c) továbbá a szegényparasztok részvételét, és a szovjethatalomnak a kulákok elleni harcban nyújtott segítségét

d) a földbirtokosok, tőkések, kereskedők, pénzemberek stb. kisajátítását.

A fő feladat: *konkrétan*, tények alapján megmutatni, *hogyan* tett a szovjethatalom bizonyos lépéseket (hogyan tette meg az *első* lépéseket) a szocializmus útján.

Lenin

Először 1928-ban jelent meg.

169

M. KEDROVNAK

1918. VIII. 29.

Kedrov elvtárs! Kevés tényt közöl. Küldjön *minden adódó alkalommal* beszámolót.

Mennyi erődítési munkát végeztek el eddig?

Milyen vonalon?

Milyen vasúti pontokat *biztosították* aknászokkal, hogy nagyobb méretű angol—francia csapatszállítás esetén felrobbanthassuk és *komolyan* megrongálhassuk **ezt és ezt** a hidat, ennyi és ennyi verszt vasúti pályát, mocsáron átvezető utat (számoljanak be róla, hogy melyiket és hol) stb. stb.

Eléggé biztosították-e Vologdát a fehérgárdista veszéllyel szemben? Megbocsáthatatlan bűnt követ el, ha ebben az ügyben gyengének vagy hanyagnak mutatkozik.

Üdvözlet!

Lenin

Vologdába.

Először 1927-ben jelent meg.

170

TÁVIRAT AZ V. HADSEREG TÖRZSÉNEK

5. hadsereg törzse
Szvijazsszk

Köszönet. Egészségi állapotom, szépen javul[243]. Biztos vagyok benne, hogy a kazáni cseheket és fehérgárdistákat, éppúgy, mint az őket támogató vérszopó kulákokat, példás könyörtelenséggel fogják szétzúzni.

Szívélyes üdvözlettel *Lenin*

1918 szeptember 7-én.

Először megjelent: „Pravda" 201. sz. 1928 augusztus 30.

171
TÁVIRAT A. V. LUNACSARSZKIJNAK

1918. IX. 18.

Lunacsarszkij népbiztos
Petrográd
Másolat Pokrovszkijnak, Moszkva,
Osztozsenka 53

Ma jelentést tett Vinogradov a mellszobrokról és emlékművekről, mélységesen fel vagyok háborodva; hónapok óta semmi sem történik; mind a mai napig nincs egyetlen mellszobor sem, Ragyiscsev mellszobrának eltűnése kész komédia. Nincs egy utcai Marx-mellszobor, semmit sem tettek az utcai feliratos propaganda céljából. Bűnös hanyagságáért megrovásban részesítem, követelem, hogy közölje velem az összes felelős személyek nevét, hogy bíróság elé állíthassuk őket. Pellengérre kell állítani a szabotőröket és a szájtátiakat[244].

Lenin
a Népbiztosok Tanácsának elnöke

Először 1933-ban jelent meg.

172

A MOSZKVA—KIEV—VORONYEZSI VASÚTVONALON DOLGOZÓ VASUTAS ELVTÁRSAKNAK

Szívből köszönöm üdvözletüket és jókívánságaikat, és a magam részéről sok sikert kívánok önöknek a szocialista építésben. A vasúti munkások és alkalmazottak proletár tömegének nemcsak a szabotázskísérleteket kell visszavernie, hanem a szindikalista törekvéseket és próbálkozásokat is, s biztos vagyok benne, hogy vissza is fogja verni őket.

Kommunista üdvözlettel *V. Uljanov (Lenin)*

Moszkva, 1918. IX. 20.

1918-ban jelent meg.

173

V. V. VOROVSZKIJNAK

1918. IX. 20.

Kedves Elvtárs!

A mai „Pravda" részleteket közölt Kautskynak a bolsevizmus ellen írt cikkéből (a „Sozialistische Auslandspolitik"-ból).

Kautsky szégyenletes badarságai, gyerekes gagyogása és ízetlen opportunizmusa láttán felvetődik a kérdés: miért nem csinálunk semmit a marxizmus Kautsky-féle *elméleti* ellaposítása elleni harc érdekében?

Tűrhetjük-e, hogy még olyan emberek is, mint Mehring és Zetkin, nem annyira *elméleti téren*, hanem inkább „erkölcsileg" (ha szabad ezt a kifejezést használnom) határolják el magukat Kautskytól? Kautskynak sem akadt jobb dolga, mondják, mint hogy most a bolsevikok ellen irkáljon.

Hát érv ez? Szabad így gyengítenünk a saját hadállásunkat? Hiszen ezzel csak fegyvert adunk Kautsky kezébe!!

Ahelyett, hogy ezt írnánk:

Kautsky *egyáltalán* nem értette meg és merőben opportunista módon meghamisította

Marx tanítását az államról
» » a proletariátus *diktatúrájáról*
» » a burzsoá demokráciáról
» » a parlamentarizmusról
» » a Kommün szerepéről és jelentőségéről stb.

A következőket kellene tenni:

1) részletesen meg kellene beszélni a dolgot a baloldaliakkal (a spartakistákkal stb.), s ösztönözni kellene őket arra, hogy tegyenek közzé a sajtóban egy *elvi*, *elméleti* nyilatkozatot, megállapítva, hogy a diktatúra kérdésében Kautsky álláspontja lapos bernsteinizmus, nem pedig marxizmus;

2) minél előbb ki kellene adni németül az én „Állam és forradalom“ c. könyvemet[245];

3) ezt kiegészíteni legalább egy *kiadói* előszóval, körülbelül ilyenformán:

„A kiadó különösen fontosnak tartja, hogy ez a brosúra éppen most jelenjék meg, tekintettel arra, hogy Kautsky legutóbbi művei éppen a szóban forgó kérdésekben teljesen meghamisítják a marxizmust, s a proletárdiktatúra szempontját Bernstein és más opportunisták szellemében fogant lapos szociálliberalizmussal cserélik fel.“

4) Ha a brosúrát nem lehet gyorsan kiadni, akkor a *lapokban* (a baloldaliakban) a „kiadói előszóhoz“ hasonló rövid cikket kell közölni.

Nagyon kérném, küldjék el (külön a számomra) Kautsky brosúráját (a bolsevikokról, a diktatúráról stb.), mihelyt megjelenik, —

— azután gyűjtsék össze részemre Kautsky *összes* cikkeit, amelyek a bolsevikokról szólnak („Demokrácia és diktatúra“, 1917 vége vagy 1918 eleje; azután a „Soz. Auslandspolitik“ számában megjelent cikket, 1918 aug.), *és ha voltak más cikkek, azokat is.*

Melegen üdvözlöm.

Lenin

Stockholmba.

Először megjelent: „Pravda“ 17. sz. 1925 január 21.

174

J. M. SZVERDLOVNAK

1918. X. 1.

Szverdlov elvtársnak

Németországban annyira „meggyorsult" a dolgok menete, hogy mi sem maradhatunk le. Pedig máris lemaradtunk.

Holnap össze kell hívni

a Központi Végrehajtó Bizottság
a Moszkvai Szovjet
a kerületi szovjetek
a szakszervezetek stb. stb.
együttes ülését.

Számos előadást kell tartani *a németországi forradalom kezdetéről.*

(Győzött a *mi* harci taktikánk, melyet a német imperializmus ellen alkalmaztunk stb.)

Határozatot kell hozni:

Egy hét alatt olyan közel kerültünk a nemzetközi forradalomhoz, hogy úgy kell számolnunk vele, mint a *közeli napok* eseményével.

Semmiféle szövetség sem Vilmos kormányával, sem II. Vilmos + Ebert és más gazemberek kormányával.

De ugyanakkor

felkészülünk

arra, hogy a német munkástömegeknek, a német dolgozó millióknak, akik megkezdték a forradalmat a felháborodással (egyelőre még *csak* a felháborodással), testvéri szövetséget, **gabonát,** katonai segítséget nyújtsunk.

Mindnyájan az életünket adjuk azért, hogy segítsünk a német munkásoknak a Németországban megindult forradalom előbbrevitelében.

Következtetés: 1) tízszerezzük meg erőfeszítéseinket — szerezzünk gabonát (az *összes* tartalékokat be kell gyűjteni, hogy legyen magunknak is és a *német* munkásoknak is).

2) tízszer ennyi *jelentkezőt* a hadseregbe.

Tavaszra 3 milliós hadseregünknek kell lennie, hogy segítséget nyújthassunk a nemzetközi munkásforradalomnak.

Ezt a határozatot szerda éjjel táviratilag szét kell röpíteni a világ minden pontjára.

Az ülést szerdán 2 órára tűzze ki. *4-kor* elkezdjük, nekem adja meg a szót $1/4$ órára, odamegyek és utána visszajövök[246]. Holnap délelőtt küldjön értem autót (telefonon pedig csak annyit mondjon: *rendben van).*

Üdvözlet! *Lenin*

Először 1933-ban jelent meg.

175

A MUNKÁS- ÉS VÖRÖSKATONAKÜLDÖTTEK MOSZKVAI SZOVJETJE ELNÖKSÉGÉNEK

Kedves Elvtársak! Megkaptam 24962. sz. átiratukat, amelyben idéznek egy részt az Elnökség X. 7-én hozott határozatából[247].

Kénytelen vagyok őszintén megmondani, hogy ez a határozat akkora *politikai* analfabetizmust árul el és olyan ostoba, hogy felfordul az ember gyomra. . . „Az Elnökség kénytelen elhárítani magáról a felelősséget" . . . Szeszélyes kisasszonyok viselkednek így, nem pedig felnőtt politikusok. A felelősséget ezzel nem hárítják el magukról, hanem megháromszorozzák.

Ha a Közoktatásügyi Népbiztosság nem válaszol önöknek és nem teljesíti a kötelességét önökkel szemben, akkor önök kötelesek *panaszt tenni*, mégpedig dokumentumokkal alátámasztva. Hisz nem gyerekek, hogy ezt ne értsék meg.

Mikor tettek panaszt? Hol a másolat? Hol vannak a dokumentumok és bizonyítékok?

Véleményem szerint az egész Elnökséget és Vinogradovot is le kellene csukni egy hétre, amiért nem csinálnak semmit.

Ha a Közoktatásügyi Népbiztosság „nem adja ki a mellszobrokat" (mikor követelték? kitől? másolat és dokumentum? mikor tettek panaszt?) — önöknek *harcolniuk kellett volna a jogukért*. Az olyasmi pedig, hogy „elhárítjuk magunkról a felelősséget", szeszélyes kisasszonyok és ostoba orosz intellektuelek módszere.

Bocsássanak meg, amiért ilyen őszintén megmondtam a véleményemet. Mélységesen felháborodva az önök viselkedésén és remélve, hogy a hatóságok börtönnel fog-

ják megrendszabályozni önöket mulasztásukért, kommunista üdvözletemet küldöm.

Lenin

1918. X. 12.

Először 1933-ban jelent meg.

176

TÁVIRAT SZAMÁRA ELFOGLALÁSA ALKALMÁBÓL

Szamárát elfoglaltuk. A Volga szabad. Bűn volna, ha nem használnánk ki ezt a néhány napot a hajóforgalom szüneteléséig. Minden erőnket meg kell feszítenünk, hogy maximális mennyiségű olaj- és élelmiszerrakományt hozzunk fel a Volga felső szakaszára. Ezt a feladatot pedig csak úgy lehet megoldani, ha a legszigorúbban centralizáljuk az összes intézkedéseket és ha a központi utasításokat mindenütt pontosan végrehajtják. A fentieket figyelembe véve a *Népbiztosok Tanácsa* szigorúan elrendeli a következőket:

1) Az összes vízijárműveket és szállító eszközöket, amelyeket a különböző szervezetek birtokukba vettek, azonnal vissza kell adni a *Folyami Hajózási Főigazgatóságnak* és az *Olajipari Főigazgatóságnak* illetékesség szerint. (Ez az intézkedés nem terjed ki azokra a hajókra és egyéb vízijárművekre, amelyek már a Volgai Hadi Flotilla kötelékébe tartoznak.)

2) A Népbiztosok Tanácsa a volgai hajók és egyéb vízijárművek lefoglalásának jogát, amelyet előzőleg különböző szervezetekre, intézményekre és személyekre ruházott, ezennel visszavonja. Katonai célokra szükséges vízijárműveket ezentúl minden egyes esetben kizárólag a Köztársasági Forradalmi Katonai Tanács külön engedélyével lehet lefoglalni.

3) A Népbiztosok Tanácsa utasítja az összes frontparancsnokokat, Rendkívüli Bizottságokat és szovjeteket, hogy azonnal tegyék meg a legszigorúbb intézkedéseket a hajók akadálytalan közlekedésének biztosítása, valamint annak érdekében, hogy a rakományokat meg-

óvják attól, hogy útközben lefoglalják illetve feltartóztassák őket.

4) Az összes volgai folyami tartályhajókkal és a Volgán található összes olajrakományokkal kizárólag az Olajipari Főigazgatóság rendelkezik. (Táviratcím: *Glavkonyefty*, Moszkva.) Az összes hatóságok, beleértve a katonai hatóságokat és a frontparancsnokokat is, kötelesek fenntartás nélkül teljesíteni az *Olajipari Főigazgatóságnak* az olajrakományok továbbítására és a *Folyami Hajózási Főigazgatóságnak* a hajókra vonatkozó összes rendelkezéseit.

5) A Volgán található olajrakományokkal közvetlenül *az Olajipari Főigazgatóság kollégiumának tagja, Tarvid* elvtárs rendelkezik; mindazok a rendelkezések, melyeket ő, illetve megbízottai az olajjal kapcsolatban kiadnak, feltétlenül kötelezők az összes hatóságokra nézve.

6) A mai napig a rekvirálásra, az olajszállítás betiltására stb. vonatkozólag kiadott összes rendelkezések csupán annyiban maradnak érvényben, amennyiben nem mondanak ellent az *Olajipari Főigazgatóság* rendelkezéseinek.

7) A *Népbiztosok Tanácsa* fentieket a legszigorúbban megerősítve elrendelte, hogy mindazokat, akik a jelen rendelkezésnek nem tesznek eleget, beosztásuktól és párthoz való tartozásuktól függetlenül adják át a Forradalmi Katonai Törvényszéknek. Az *Olajipari Főigazgatóság*, a *Folyami Hajózási Főigazgatóság* és az *Élelmezésügyi Népbiztosság* helyi megbízottai kötelesek sürgősen jelenteni Moszkvának a helyi hatóságok minden olyan ténykedését, amely gátolja a központi szervek tervszerű munkáját. A Népbiztosok Tanácsa haladéktalanul Rendkívüli Bizottságokat fog kiküldeni a bűnösök bíróság elé állítása és az ítéletek végrehajtása céljából.

8) A *Népbiztosok Tanácsa* ezen rendeletének tartalma az összes helyi végrehajtó szervek és hivatalos személyek előtt kihirdetendő.

Lenin
a Népbiztosok Tanácsának elnöke

Megjelent: „Izvesztyija VCIK"
223. sz. 1918 október 13.

177
A SPARTACUS-CSOPORT TAGJAINAK

1918. X. 18.

Tisztelt Elvtársak! Ma kaptunk hírt arról, hogy a Spartacus-csoport a brémai baloldali radikális csoporttal karöltve igen erélyes lépéseket tesz annak érdekében, hogy elősegítse a munkás- és katonaküldöttek tanácsainak létrehozását egész Németországban. Felhasználom ezt az alkalmat arra, hogy tolmácsoljam legjobb kívánságainkat a német internacionalista forradalmi szociáldemokratáknak. A német Spartacus-csoport, amely a legsúlyosabb körülmények közt is rendszeres forradalmi propagandát folytatott, valóban megmentette a német szocializmus és a német proletariátus becsületét. Most közeleg a döntő óra: a gyorsan érlelődő német forradalom rendkívül fontos feladatokat ró a Spartacus-csoportra, és mindnyájan bizton reméljük, hogy a német szocialista proletárköztársaság hamarosan döntő csapást mér a világimperializmusra.

Remélem, hogy a renegát Kautskynak a proletárdiktatúra ellen írt könyvéből szintén lesz némi hasznunk[248]. Be fog igazolódni, hogy helyes volt az, amit a Spartacus-csoport állandóan hangoztatott a kautskystákkal szemben, és a tömegek hamarabb megszabadulnak Kautsky úrnak és társainak bomlasztó befolyásától.

Forró üdvözletemet küldöm, és bizton remélem, hogy hamarosan üdvözölhetjük majd a németországi proletárforradalom győzelmét.

N. Lenin

Berlinbe.

Először megjelent német nyelven 1929-ben; orosz nyelven: „Pravda“ 308. sz. 1930 november 7.

178

TÁVIRAT A FŐPARANCSNOKNAK

1918. X. 20.

Vacetisz
Arzamasz

Nagyon meglep és nyugtalanít bennünket, hogy az izsevszki és votkinszki gyár elfoglalása lassan halad[249]. Kérjük, intézkedjék a legerélyesebben meggyorsítása érdekében. Táviratozza meg, milyen intézkedéseket tett.

Lenin
a Népbiztosok Tanácsának elnöke
Szverdlov
az Összoroszországi Központi
Végrehajtó Bizottság elnöke

Először 1934-ben jelent meg.

179

TELEFONTÁVIRAT AZ OROSZORSZÁGI SZOCIALISTA FÖDERATÍV SZOVJET KÖZTÁRSASÁG BERLINI KÉPVISELŐJÉNEK

Joffe orosz követ
Berlin

Haladéktalanul tolmácsolja Karl Liebknechtnek forró üdvözletünket. A forradalmi német munkások képviselőjének a börtönből való kiszabadulása új korszak határköve, a győzedelmes szocializmus korszakáé, amely most Németország és az egész világ előtt megnyílik[250].

Az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt Központi Bizottsága nevében

Lenin Szverdlov Sztálin

1918 október 23-án.

Megjelent: „Izvesztyija VCIK" 233. sz. 1918 október 25.

180

TÁVIRAT AZ OREL ÉS A KURSZK KORMÁNYZÓSÁGI VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁGNAK ÉS PÁRTBIZOTTSÁGNAK

1918. XI. 9.

Titkos
Sürgősen soron kívül továbbítandó
2 címre
Orel. Kormányzósági végrehajtó bizottság és kormányzósági kommunista pártbizottság
Kurszk. Kormányzósági végrehajtó bizottság és kormányzósági kommunista pártbizottság

Most kaptunk rádiótáviratot Kielből, amely a nemzetközi proletariátusnak szól, és közli, hogy Németországban a munkások és a katonák átvették a hatalmat.

Ezt a rádiótáviratot a kieli matrózküldöttek tanácsa írta alá.

Azonkívül a német katonák a fronton letartóztatták Vilmos béketküldöttségét és maguk kezdtek béketárgyalásokat közvetlenül a francia katonákkal.

Vilmos lemondott a trónról.

Minden erőnket megfeszítve igyekeznünk kell ezt mielőbb az Ukrajnában harcoló német katonák tudomására hozni, és azt tanácsolni nekik, hogy indítsanak támadást Krasznov csapatai ellen, mert akkor együttesen sok millió pud gabonát szerezhetünk a német munkásoknak és visszaverhetjük az angolokat, akiknek egy hajóraja most Novorosszijszk felé tart.

Táviratozzák meg az üzenet vételét és végrehajtását.

Lenin
a Népbiztosok Tanácsának elnöke

Először 1933-ban jelent meg.

181

TÁVIRAT
AZ OK(b)P UNYECSAI SZERVEZETE ELNÖKÉNEK

1918. XI. 13.

Ivanov az OK(b)P unyecsai szervezetének elnöke
Unyecsa

Üdvözletüket köszönöm. Különösen meghatott a német forradalmár katonák üdvözlete. Végtelenül fontos most, hogy a német forradalmár katonák azonnal, tevékenyen kivegyék részüket Ukrajna felszabadításából. Ehhez először is arra van szükség, hogy letartóztassák a fehérgárdistákat és az ukrán hatóságokat, másodszor, hogy a német forradalmi csapatok elküldjék megbízottaikat az összes, Ukrajnában állomásozó német alakulatokhoz, hogy meginduljon a gyors és együttes akció Ukrajna felszabadítása érdekében. Az idő sürget. Egyetlen órát sem szabad elvesztegetni. Azonnal táviratozzák meg, hogy a német forradalmár katonák elfogadják-e ezt a javaslatot.

Lenin
a Népbiztosok Tanácsának elnöke

Sürgős.
Soron kívül továbbítandó.
Tudassák, hány órakor **vette** Unyecsa.

Először 1937-ben jelent meg.

182

TÁVIRAT
AZ OREL KORMÁNYZÓSÁGI PÁRTBIZOTTSÁGNAK

1918. XI. 13.

Az OK(b)P kormányzósági bizottságához
az ukránok részére
Orel

Az imént kaptam meg Unyecsából a német forradalmár katonák üdvözletét. Rendkívül fontosnak tartom, hogy táviratilag tájékoztassák erről az összes ukrán határellenőrző pontokat, és megköszönve nevemben a német forradalmár katonák üdvözletét, megkérjék őket arra, hogy gyors és határozott akcióval segítsék elő Ukrajna felszabadítását. A német forradalmár katonák az ukrajnai fehérgárdisták letartóztatásával és Ukrajna felszabadításával tetőzzék be az általuk megkezdett dicső német forradalmat.

Éljenek az ukrajnai német forradalmár katonák!

Éljen a német tanácsköztársaság és az Ukrán Szovjetköztársaság testvéri szövetsége!

Lenin
a Népbiztosok Tanácsának elnöke

Először 1942-ben jelent meg.

183

TELEFONTÁVIRAT A FŐPARANCSNOKNAK

Vacetisz főparancsnok
Szerpuhov

A Honvédelmi Tanács kérdezi:

1) Igaz-e, hogy a Balasov körzetében folyó harcok során a mi csapataink kb. két héttel ezelőtt két-három nap alatt 25—30 löveget engedtek át az ellenségnek, és ha igaz, mit tett Ön a bűnösök felelősségre vonása és a hasonló esetek elkerülése érdekében?

2) Igaz-e, hogy Ön két héttel ezelőtt parancsot adott Orenburg elfoglalására, és ha igaz, miért nem hajtják végre a parancsot?

3) Mi történt annak érdekében, hogy Perm körzetében megszilárdítsák csapataink helyzetét, amelyek a Központtól sürgős segítséget követelnek?

A Honvédelmi Tanács választ vár Öntől ezekre a kérdésekre.

V. Uljanov (Lenin)
a Honvédelmi Tanács elnöke

XII. 23.

1918 december 23-án.
Először megjelent: „Pravda"
44. sz. 1927 február 23.

184

TÁVIRAT AZ ÉSZAKI TERÜLETEN ALAKULT KOMMUNÁK SZOVJETJÉNEK

Értesüléseink szerint a szövetkezeti boltokat a november 21-i dekrétum ellenére[251] államosítják, becsukják, áruikat lefoglalják és nem nyújtanak segítséget ahhoz, hogy a törvény által megengedett tevékenységüket ismét folytassák. Mindazok, akik hátráltatják az ellátás ügyét, bomlasztják a szovjetköztársaság hátországának szervezetét. Ezennel utasítjuk önöket, hogy haladéktalanul szüntessék meg a november 21-i dekrétum megszegésére és megkerülésére irányuló kísérleteket, állítsák vissza a bezárt és államosított szövetkezeti boltokat, szolgáltassák vissza áruikat, feltétlenül kapcsolják be őket az elosztó hálózatba a szovjet boltokkal egyenlő alapon. A begyűjtésben és elosztásban minden szempontból fel kell használni a szövetkezeti apparátust, a szövetkezetek képviselőit be kell vonni az élelmezési szervek szövetkezeti bizottságaiba. A dekrétum megszegését és megkerülését büntetni fogjuk. E távirat tartalmát tudomásulvétel és végrehajtás végett ismertessék az Északi terület összes végrehajtó bizottságaival és élelmezési szerveivel. Közöljék a helyi sajtóban.

Uljanov (Lenin)
a Honvédelmi Tanács elnöke

Megjelent: „Petrogradszkaja Pravda"
285. sz. 1918 december 27.

1919

185
TÁVIRAT A KÖZTÁRSASÁGI FORRADALMI KATONAI TANÁCS ELNÖKÉNEK

Sürgős
Trockijnak, a Köztársasági
Forradalmi Katonai Tanács elnökének,
tartózkodási helyére
Kurszk

A Kaukázusi Front törzsparancsnokának 4873. sz. hadműveleti összesítő jelentéséből kitűnik, hogy a krasznovisták a Volga partján, Szareptától délre elfoglalták Rajgorodot, s ezáltal veszélyeztetik először a Vlagyimirovkából Caricinba irányított katonai szállítmányainkat, másodszor az Asztrahán—Szarátov vonalat. Kérem, intézkedjék. Ugyanabból a hadműveleti összesítő jelentésből kiderül, hogy az angol flotta négy hajója lőtte az Asztrahántól délre levő Sztarotyerecsnaját, felgyújtotta két uszályunkat, elfogta „Aleszker" nevű kórházhajónkat egészségügyi személyzetével együtt, majd sértetlenül távozott a nyílt tengerre. Hol a mi flottánk és mit csinál?

Lenin
a Népbiztosok Tanácsának elnöke

1919 január 2-án vagy 3-án.

Először megjelent: „Pravda" 21. sz. 1937 január 21.

186

TÁVIRAT A DÉLI FRONT FORRADALMI KATONAI TANÁCSÁNAK

Szokolnyikov

Nagyon nyugtalanít a Donyec-medence és a Rosztov elleni hadműveletek lassú üteme. Gyorsítani kell, de persze csakis komoly erőkkel. Dolgozzon ki ebből a célból gyakorlati irányelveket, és mi a KB útján megvalósítjuk őket az ukránokra vonatkozólag is, meg a mieinkre vonatkozólag is. Hallatlan, hogy a kozákfelkelés letörése[252] így elhúzódott. Válaszoljon részletesebben.

Lenin

1919 április 20-án.
Először 1934-ben jelent meg.

187
TÁVIRAT AZ UKRÁN FRONT PARANCSNOKÁNAK

Antonov
Kiev
Másolat *Podvojszkijnak és Rakovszkijnak*

Szokolnyikov azt táviratozza nekem, hogy Gyenyikin a Donyec-medencében kitűnően kihasználta a haladékot, megerősítette állásait és frissebb erőket gyűjtött, mint a mieink. A veszély óriási. Ukrajna köteles a Donyec-medence arcvonalát a legfontosabb ukrán arcvonalszakasznak tekinteni, és — bármi áron is — azonnal teljesíteni a főparancsnok utasítását: komoly erősítést kell küldenie a Donyec-medence—Mariupol szakaszra. Podvojszkij anyagából látom, hogy Ukrajnában — Odesszát nem is számítva — rengeteg hadfelszerelés van; ezt ne kuporgassák, hanem azonnal szereljék fel a donyeci munkásokat és állítsanak fel újabb csapatokat Taganrog és Rosztov elfoglalására. Mozgósították-e Ukrajnában az összes tiszteket? Ha törik, ha szakad, sürgősen és jelentős mértékben növelni kell a Gyenyikin ellen bevetett erőket. Táviratozzanak részletesebben és utasítsák rejtjelezőiket, rejtjelezzenek gondosabban, hogy mindent meg lehessen érteni.

Lenin

1919. IV. 22.

Először 1929-ben jelent meg.

188

TÁVIRAT AZ ASZTRAHÁNI FORRADALMI KATONAI TANÁCSNAK

1919. IV. 24.

Katonai
soron kívül
Mehanosin
Asztrahán

Igen furcsa, hogy mást se kapunk Öntől, mint jövendőbeli győzelmekkel kérkedő táviratokat. Beszéljék meg haladéktalanul:

először — nem lehetne-e meggyorsítani Petrovszk elfoglalását, hogy Groznijból elszállíthassuk az olajat;

másodszor — nem lehetne-e elfoglalni az Urál torkolatát és Gurjevet, hogy onnan szerezhessünk olajat, olajra kétségbeejtően nagy szükségünk van.

Minden törekvését összpontosítsa az olaj mielőbbi megszerzésére és táviratozzon részletesen.

Lenin

Először 1930-ban jelent meg.

189

TÁVIRAT
AZ UKRAJNAI SZOVJET KORMÁNYNAK

Kiev

Bármi áron, teljes erőből és lehetőleg mielőbb segítsenek leverni a kozákokat és elfoglalni Rosztovot, még ha emiatt helyzetünk ideiglenesen gyengül is Ukrajna nyugati részén, mert különben katasztrófa fenyeget.

Lenin

1919 április 24-én.
Először 1934-ben jelent meg.

190

TÁVIRAT A NYUGATI FRONT FŐPARANCSNOKÁNAK ÉS FORRADALMI KATONAI TANÁCSÁNAK

Szerpuhov főparancsnok
Nyugati Front Forradalmi Tanácsa

Vilna eleste óta az antant vérszemet kapott. Maximális gyorsasággal, a legrövidebb időn belül vissza kell foglalni Vilnát, nehogy a fehérek erői felzárkózhassanak és megerősíthessék állásaikat. Gyorsítsák meg az útban levő erősítés előnyomulását és cselekedjenek erélyesebben. Az illetékes tábori törzs fokozott éberséggel ellenőrizze az ez irányú hadműveletet.

Lenin
a Honvédelmi Tanács elnöke

1919 április 24-én.
Először 1942-ben jelent meg.

191
TÁVIRAT AZ UKRÁN FRONT PARANCSNOKÁNAK

Antonov
Kiev

Másolat Rakovszkijnak, Podvojszkijnak, Kamenyevnek

Megkaptam a rejtjeles jelentést, valamint a Déli Front és az Ukrán Front szétválasztására vonatkozó tervezetét. Az elsőért köszönet, a másodikért szidás jár, mert ez nem egyéb, mint a „független Ukrajna" gondolatával való játszadozás. Az ukrán csapatokat feltétlenül, azonnal, mindenáron vessék be Taganrog elfoglalására. Táviratozzon.

Lenin

1919 április 25-én.
Először 1942-ben jelent meg.

192

A „PRAVDA" SZERKESZTŐSÉGÉNEK

Tegyék ezt közzé **tüzetes** és higgadt elemzés kíséretében, s *részletesen* bizonyítsák be, hogy az eszerek, akik a kulákkal kacérkodnak és az Oroszországtól való különválás, vagyis az erők szétforgácsolása felé hajlanak, mikor Kolcsak és Gyenyikin a nyakunkon van, *ezzel* az ingadozásukkal *objektíven* a burzsoáziát és Kolcsakot *segítik*[253].

Lenin

IV. 25.

1919 április 25-én.
Először megjelent: „Leninszkij Szbornyik" XXXV. köt. 1945.

193
A 2. UKRÁN SZOVJET HADSEREG TÖRZSÉNEK ÉS E HADSEREG VALAMENNYI HARCOSÁNAK

1919. V. 2.

Mélységes köszönetemet és elismerésemet fejezem ki a Második Ukrán Szovjet Hadsereg harcosainak az ajándékba küldött tankért[254].

Ez az ajándék valamennyiünknek becses, becses az oroszországi munkásoknak és parasztoknak, mert ukrán testvéreink hősiességének bizonyítéka, s becses azért is, mert az oly erősnek látszó antant teljes kudarcának tanújele.

Melegen üdvözlöm Ukrajna munkásait meg parasztjait és az Ukrán Vörös Hadsereget és sok sikert kívánok nekik.

V. Uljanov (Lenin)
a Honvédelmi Tanács elnöke

Először 1926-ban jelent meg.

194

TÁVIRAT AZ UKRAJNAI SZOVJET KORMÁNYNAK

1919. V. 5.

Rakovszkij, Antonov, Podvojszkij
Kiev

Önök mind ez ideig egyetlenegy pontos, tényeket tartalmazó választ sem adtak arra vonatkozólag, hogy milyen egységeket, hány puskát, kardot, ágyút küldtek a Donyec-medencébe, s milyen állomásokon vannak az elöl haladó szerelvények. Luganszk elfoglalása azt bizonyítja, hogy igazuk van azoknak, akik elszakadási törekvésekkel, továbbá azzal vádolják önöket, hogy Románia felé kacsingatnak. Értsék meg, önök lesznek a katasztrófa okozói, ha késlekednek a Donyec-medence komoly megsegítésével.

Lenin

Kérem visszaküldeni és ráírni: rejtjelzéssel továbbítva — óra — perc.

Sürgős V. 5. *Lenin*

Először 1934-ben jelent meg.

195

TÁVIRAT A DÉLI FRONT FORRADALMI KATONAI TANÁCSÁNAK

1919. V. 6.

Déli Front Forradalmi Katonai Tanácsa
Szokolnyikov és Kolegajev
Kozlov

A felkelés leverésének halogatása valósággal felháborító. Egy ma érkezett hír szerint egy tapodtat sem jutott előbbre az ügy. A legerélyesebb rendszabályokhoz kell folyamodni és gyökerestül ki kell irtani a késedelmeskedést. Ne küldjünk le több csekistát? Táviratozzanak részletesebben. Tűrhetetlen ez a huzavona a felkeléssel.

Lenin

Először 1938-ban jelent meg.

196

TÁVIRAT AZ V. HADSEREG FORRADALMI KATONAI TANÁCSÁNAK

1919. V. 12.

Kezeskednek-e arról, hogy nem túlzottak azok az önöknek tulajdonított közlések, melyek szerint Kolcsak csapatai felbomlóban vannak, és katonái tömegesen állnak át hozzánk? Ha ez igaz, akkor milyen intézkedéseket tettek először is a támadás meggyorsítása és a győzelem megszilárdítása érdekében, másodszor azért, hogy a Keleti és a Déli Front összes csapataihoz küldjenek olyan, Kolcsaktól átszökött embereket, akik tapasztalták Kolcsak kegyetlenkedéseit és akik fokozni tudják hadseregünk harci szellemét?

Lenin
a Honvédelmi Tanács elnöke

Először 1942-ben jelent meg.

197

TÁVIRAT A PETROGRÁDI HONVÉDELMI BIZOTTSÁGNAK

Honvédelmi Bizottság Zinovjev Petrográd

A petrográdi helyzet tisztázása céljából a Honvédelmi Tanács kimerítő választ kér a következő kérdésekre: milyen megfontolásokból határozták el egyes petrográdi és Petrográd környéki üzemek kiürítését, ki és miért adott parancsot a hajók elsüllyesztésére, hány munkást mozgósítottak és hányat hagytak az üzemekben, valóban felhasználják-e az összes mozgósítottakat a védelem céljaira, mi okból neveztek ki politikai biztosokat az állami üzemekbe, általános mozgósítást rendeltek-e el, vagy megtartották-e a központi hatalom rendelkezéseit. A Honvédelmi Tanács egyelőre fenntartja Petrográdban az ostromállapotot, s közli a Petrográdi Honvédelmi Bizottsággal, hogy csak a központi hatalom tudtával, bizonyos esetekben pedig a jóváhagyásával hozhat intézkedéseket[255].

Lenin
a Honvédelmi Tanács elnöke

1919 május 14-én.
Először 1941-ben jelent meg.

198
TÁVIRAT A DÉLI FRONT FORRADALMI KATONAI TANÁCSÁNAK

Sürgős

Szokolnyikov,
a Déli Front Forradalmi Katonai Tanácsának tagja
Bogucsar

A Petrográd elleni támadás megtízszerezi a veszélyt, és ennélfogva végtelenül fontos, hogy a felkelést letörjék, azonnal, bármi áron. Táviratozzon részletesebben és gyakrabban, hogyan halad az ügy, akcióba lépett-e végre a partra szállt hadosztály, megérkeztek-e az oda küldött voronyezsi és tambovi kommunisták, szükség van-e még több erősítésre, s ha igen, milyenre. A huzavona rendkívül veszélyes.

Lenin
a Népbiztosok Tanácsának elnöke

1919 május 19-én.
Először 1934-ben jelent meg.

199

TÁVIRAT A DÉLI FRONT FORRADALMI KATONAI TANÁCSÁNAK

1919. V. 21.

A Déli Front Forradalmi Katonai Tanácsa, Kolegajev
Kozlov
Másolat Szokolnyikovnak,
a Forradalmi Katonai Tanács tagjának, Bogucsar
Másolat expedíciós lovascsapatok törzsparancsnoksága,
Hveszinnek és Beloborodovnak

Beloborodov 20-i táviratából hallatlan dolgok jutottak tudomásomra: a csapatoknak kiadott parancsok csak napok múltán jutnak el rendeltetési helyükre, a páncélautóknak nincs üzemanyaguk. Én itt szorítom a dolgot, de maguk is szorítsák meg. A tambovi politikai megbízott azt táviratozza, hogy 669 kommunistát irányított Bogucsarba és Uszty-Medvegyickajába. Csodálkozom, hogy amikor ezek plusz 2000 katonai iskolás plusz egy hadosztály rendelkezésére állnak, még mindig késlekedik a felkelés letörését célzó határozott akciókkal, márpedig a felkelést haladéktalanul le kell törni. Táviratozzon részletesebben.

Lenin
a Népbiztosok Tanácsának elnöke

Először 1934-ben jelent meg.

200

TÁVIRAT AZ UKRAJNAI NÉPBIZTOSOK TANÁCSÁNAK

1919. V. 26.

Megismétlem kérésemet, hogy hetenként kétszer táviratozzanak nekem a Donyec-medencének nyújtott tényleges segítségről. Ragaszkodom hozzá, hogy ezt a kérést teljesítsék. Ne szalasszák el a Grigorjev legyőzésére kínálkozó alkalmat, ne szabadságoljanak egyetlen katonát sem azok közül, akik Grigorjev ellen harcolnak[256]. Rendeljék el és hajtsák végre a lakosság teljes lefegyverzését, könyörtelenül lőjenek agyon a helyszínen mindenkit, aki puskát rejteget. A kulcskérdés: gyors győzelem a Donyec-medencében, az összes puskák beszedése a falvakból, stabil hadsereg létrehozása. Minden erejüket erre a feladatra összpontosítsák, ne csökkentsék az energiát, mozgósítsák a munkásokat mind egy szálig. Olvassák fel ezt a táviratot az összes vezető bolsevikoknak.

Lenin

Kievbe.

Először 1933-ban jelent meg.

201

TÁVIRAT A KELETI FRONT FORRADALMI KATONAI TANÁCSÁNAK

1919. V. 29.

Keleti Front Forradalmi Katonai Tanácsa
Guszev, Lasevics, Jurenyev
Szimbirszk

Nyomatékos kívánságukra ismét Kamenyevet neveztük ki. Ha a tél beálltáig nem foglaljuk el az Urált, akkor véleményem szerint elkerülhetetlen a forradalom veresége. Feszítsék meg minden erejüket. Minden súrlódásról, amelyre Kamenyev és a törzs között sor kerül, időben küldjenek rejtjeles táviratot. Kísérjék nagyobb figyelemmel a csapatok megerősítését; mozgósítsák a frontövezet egész lakosságát; kísérjék figyelemmel a politikai munkát. Az eredményről hetenként küldjenek rejtjeles táviratot. Olvassák fel ezt a táviratot az összes vezető kommunistáknak és a pétervári munkásoknak. A kézhezvételt nyugtázzák. Különösen nagy figyelmet fordítsanak az orenburgi kozákok mozgósítására. Önök felelősek azért, hogy a katonák között ne induljon meg a bomlás és ne lohadjon a csapatok harci kedve. Ne csak a hadműveleti feladatokkal törődjenek.

Lenin

Először 1930-ban jelent meg.

202

TÁVIRAT A X. HADSEREG FORRADALMI KATONAI TANÁCSÁNAK

1919. V. 30.

10. Forradalmi Katonai Tanács
Jefremov

Azonnal válassza ki a legfelelősebb és legerélyesebb embereket azokból a caricini funkcionáriusokból, akik részt vettek Caricin védelménél a Sztálin által kijelölt feladatok végrehajtásában, és bízza meg őket, hogy lássanak hozzá ugyanolyan erélyesen ezeknek az intézkedéseknek végrehajtásához. A felelősök nevét táviratozza meg.

Lenin
a Honvédelmi Tanács elnöke

Caricinba.

Először 1934-ben jelent meg.

203

TÁVIRAT A KELETI FRONT FORRADALMI KATONAI TANÁCSÁNAK

Soron kívül. A politikai megbízott ellenőrizze továbbítását.

Keleti Front Forradalmi Katonai Tanácsa

A Pétervár alatti helyzet lényeges rosszabbodása és a déli áttörés miatt kénytelenek vagyunk ismét újabb csapatokat elvonni az önök frontjáról. Más megoldás nincs. Térjenek át forradalmibb katonai munkára, szakítsanak a szokott módszerekkel. A frontövezetben mozgósítsanak mindenkit 18-tól 45 évig, tűzzék elébük feladatul a legközelebbi nagy gyárak, például Motoviliha, Minyar elfoglalását, s ígérjék meg, hogy ha ezeket elfoglalták, hazaengedik őket. Két-három embernek adjanak egy puskát, adják ki a jelszót, hogy Kolcsakot ki kell verni az Urálból, mozgósítsák a párt- és szakszervezeti tagok 75 százalékát. Más kiút nincs, át kell térni a forradalmi munkamódszerekre. A végrehajtás módozatait részben beszéljék meg Kamenyevvel, és írják meg, mit tesznek.

Lenin

Szimbirszkbe 1919 június 9-én.

Először megjelent: „Pravda“ 21. sz. 1937 január 21.

204

E. SZKLJANSZKIJNAK

Szkljanszkij elvtárs!

1) Feltétlenül azonnal indítson vizsgálatot (és járjon is a végére), hogy *ki* tévesztette meg Önt, a valóságosnál *kisebbnek* tüntetve fel a bajt. Hiszen ez *árulás.*

2) *Minden* úton-módon biztosítani kell és *külön figyelemmel kell kísérni* a Keleti Frontról elvont 6 ezred gyors előnyomulását.

Hiszen valójában *Ön a hibás a késedelemben, Szkljanszkij elvtárs!!*[257]

Válaszoljon, *mit tett konkrétan* e két pont tekintetében.

Lenin

1919 június 10-én.

Először megjelent: „Leninszkij Szbornyik" XXXV. köt. 1945.

205

TÁVIRAT A KELETI FRONT FORRADALMI KATONAI TANÁCSÁNAK

A hadosztályt azért kell elvonnunk, mert Pétervár alatt és délen súlyos, sőt majdnem katasztrofális a helyzet. Mást nem tehetünk. Remélhetőleg az ötödik hadsereg most, Ufa bevétele után lemondhat egy hadosztályról anélkül, hogy fel kellene adnia Belaját, és remélhetőleg, ha a párt megtízszerezi erőfeszítéseit, önökkel együtt meg tudunk birkózni azzal a feladattal, hogy a Keleti Fronton ne szenvedjünk vereséget.

Lenin

Szimbirszkbe 1919 június 11-én.

Először megjelent: „Pravda“ 53. sz. 1938 február 23.

206

TÁVIRAT A X. HADSEREG FORRADALMI KATONAI TANÁCSÁNAK

1919. VI. 14.

10. Forradalmi Katonai Tanács
Caricin

Caricint tartani kell, már nem egy ostromot kiállt. Feszítsék meg minden erejüket, értesítsenek részletesebben, gyakrabban, intézkedni fogunk. Gyorsítsák meg a felesleges értékek elszállítását. Mozgósítsanak mindenkit. Ne gyengüljön a politikai munka. Gondoskodjanak arról, hogy állandó összeköttetésben legyenek velünk.

Lenin

Először megjelent: „Pravda"
53. sz. 1938 február 23.

207

TÁVIRAT A DÉLI FRONT FORRADALMI KATONAI TANÁCSÁNAK[258]

1919. VI. 14.

Déli Front Forradalmi Katonai Tanácsa
Kozlov

Megtesznek mindent Caricin támogatására? 15 000 gyalogost és 4000 lovaskatonát kérnek. Caricint tartani kell. Jelentsék, mit tettek és mit tesznek.

Lenin

Először 1942-ben jelent meg.

208

TÁVIRAT M. V. FRUNZÉNAK

1919. VI. 16.

Soron kívül

Frunze-Mihajlov, a déli csoport parancsnoka
Szamárába és a déli csoport törzsének
tartózkodási helyére

Kérem, tolmácsolja az uráli elvtársaknak, az ostromlott Uralszk ötvennapos védelme hőseinek, forró üdvözletemet és azt a kérésemet, ne csüggedjenek, tartsanak ki még néhány hétig. Uralszk védelmének hősies ügyét győzelem fogja koronázni[259].

Lenin
a Honvédelmi Tanács elnöke

Először 1927-ben jelent meg.

209

TÁVIRAT A FRONTÖVEZETBEN LEVŐ KÖRZETEK VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁGAINAK

1919. VI. 16.

Kormányzósági végrehajtó bizottság — Voronyezs
Voronyezsi kerületi végrehajtó bizottság — Novohopjorszk
Tambovi kerületi végrehajtó bizottság — Boriszoglebszk
Szarátovi kerületi végrehajtó bizottság — Balasov
Szarátovi kerületi végrehajtó bizottság — Atkarszk
Szarátovi kerületi végrehajtó bizottság — Kamisin
Kormányzósági végrehajtó bizottság — Tambov
Kormányzósági végrehajtó bizottság — Szarátov

Azonnal tegyék meg a szükséges intézkedéseket, s rendeljék ki kötelező munkaszolgálatra az egész munkaképes lakosságot és az összes fogatokat a harctéri építkezési szervek által végzett erődítési munkálatokhoz. Minden részlegre jelöljenek ki egy végrehajtó bizottsági tagot, aki személy szerint felelős a munka elvégzéséért. Sürgősen, katonai felelősség terhe mellett táviratozzák meg a végrehajtást. Közöljék az összes felelős végrehajtó bizottsági tagok nevét. A kormányzósági végrehajtó bizottságok felelnek az azonnali végrehajtásért.

Lenin
a Honvédelmi Tanács elnöke

Először 1940-ben jelent meg.

210

TÁVIRAT A X. HADSEREG FORRADALMI KATONAI TANÁCSÁNAK

1919. VI. 18.

10. Forradalmi Katonai Tanács
Kormányzósági végrehajtó bizottság elnöke
Caricin
Másolat Déli Front Forradalmi Katonai Tanácsának
Kozlov

Örömmel töltött el a tizedik hadseregnek és a caricini proletariátusnak Caricin védelme során tanúsított hősiessége. Biztos vagyok benne, hogy a vörös Caricin, amely helytállt a hónapokon át tartó téli ostromok idején, most is kiállja az összes megpróbáltatásokat. Üdvözlet a vörös Caricin védőinek! Az ígért erősítés megy.

Lenin
a Népbiztosok Tanácsának elnöke

Megjelent: „Kommunyiszt" (Asztrahán) 136. sz. 1919 június 25.

211
TÁVIRAT A KELETI FRONT FORRADALMI KATONAI TANÁCSÁNAK

1919. VI. 20.

Keleti Front Forradalmi Katonai Tanácsa
Lasevics, Jurenyev
Szimbirszk

Értesüléseink szerint először is — a Keleti Front hadseregeiben jelentékenyen csökkent a politikai funkcionáriusok száma, mert sokan az ellenség megszállása alól felszabadított helységek szovjetapparátusában vállaltak munkát; másodszor — egyes hadosztályokon a fáradtság jelei mutatkoznak. Erre igen komolyan fel kell figyelni. Kategorikusan tiltsák meg a politikai funkcionáriusoknak és bárki másnak, hogy otthagyják a hadsereget, amíg el nem foglaljuk az Urált és kétszer annyi uráli munkást nem állíthatunk a helyükre, továbbá, mindenképpen *hajtsák végre* a teljes mozgósítást a frontövezetben és a fáradt katonáknak — hogy legalább egy ideig pihenhessenek — friss erőkkel való felváltását, az Urál elleni *támadást* ugyanis semmiképp sem szabad gyengíteni, hanem feltétlenül fokozni, siettetni, utánpótlással erősíteni kell. *Táviratozzák meg, milyen intézkedéseket tesznek. Ne hagyják figyelmen kívül* a Szamára alatti és az irgizi felkelést[260]. Gyanús, hogy hallgatnak erről.

Lenin
a Honvédelmi Tanács elnöke

Először 1934-ben jelent meg.

212

TÁVIRAT A KELETI FRONT FORRADALMI KATONAI TANÁCSÁNAK

1919. VII. 1.

Keleti Front Forradalmi Katonai Tanácsa
Szimbirszk
Másolat 3. hadsereg törzsének

Köszöntöm a hős vörös csapatokat Perm és Kungur elfoglalása alkalmából. Forró üdvözlet az Urál felszabadítóinak. Ezt a feladatot most már mindenáron, gyorsan és teljesen végre kell hajtani. Feltétlenül, azonnal és teljes létszámban mozgósítani kell a felszabadított uráli üzemek munkásait. Új, forradalmi módszereket kell találni arra, hogy ezeket a munkásokat azonnal bevonjuk a hadseregbe, hogy a fáradtaknak pihenőt engedhessünk és délre küldhessük őket. A távirat első részét közöljék az ezredekkel.

Lenin
a Honvédelmi Tanács elnöke

Először megjelent: „Pravda“ 17. sz. 1927 január 21.

213

TÁVIRAT A IV. HADSEREG FORRADALMI KATONAI TANÁCSÁNAK, A SZARÁTOV KORMÁNYZÓSÁGI VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁGNAK ÉS PÁRTBIZOTTSÁGNAK

1919. VII. 2.

Kurajev, a 4. Forradalmi Katonai Tanács tagja
Zenykovics, a kormányzósági végrehajtó bizottság elnöke
Plakszin, a kormányzósági pártbizottság elnöke
Szarátov

Figyelmüket összpontosítsák a helyőrség megtisztítására és a hátország megerősítésére. Városban és falun egyaránt könyörtelenül irtsák ki a fehérgárdista mételyt. Személyesen ellenőrizzék a politikai munkát és a helyőrségben működő szervezetet. Minden erőt a katonai munkára! Kényszerítsenek mindenkit, hogy szilárdan álljon helyt és viselkedjék fegyelmezetten. Táviratozzák meg az eredményt. Különösen Rtyiscsevót erősítsék meg.

Lenin
a Honvédelmi Tanács elnöke

Először 1934-ben jelent meg.

214

TÁVIRAT A SZARÁTOV KORMÁNYZÓSÁGI VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁGNAK

1919. VII. 8.

Szarátov

Táviratozzák meg pontosabban, ha kell, rejtjelezve, milyen gyakorlati sikereket értek el, történt-e fordulat a helyőrségben. Külön osztagokkal járjanak sorra és dolgozzanak meg a frontövezetben minden egyes járást, szervezzék meg a szegényparasztságot, távolítsák el a kulákokat, szedjenek túszokat közülük, törjék le a zöldeket, fogják össze a szökevényeket. Különös figyelemmel legyenek az atkarszki kerületre és Rtyiscsevóra. Részletes, tényeket tartalmazó választ várok.

Lenin
a Honvédelmi Tanács elnöke

Először 1930-ban jelent meg.

215

TÁVIRAT A TULAI VASMUNKÁS-KONGRESSZUSNAK

Vasmunkás-kongresszus elnöksége
Tula

Őszinte szívből üdvözlöm a tulai vasmunkás-kongresszusnak azt a határozatát, hogy tízszeresére növelik a fegyvergyártást stb. Kérem, jelentsék havonta, postán vagy ahogy alkalom nyílik, milyen gyakorlati eredményeket érnek el határozataik végrehajtásában.

Lenin

1919 július 11-én.
Először megjelent: „Pravda"
53. sz. 1933 február 23.

216

TÁVIRAT A KELETI FRONT FORRADALMI KATONAI TANÁCSÁNAK

1919. VII. 17.

Keleti Front Forradalmi Katonai Tanácsa
Szimbirszk

Üdvözlöm önöket győzelmeik alkalmából[261].

Különleges intézkedéseket kell foganatosítani: először, nehogy az uráli munkások széthordják a fegyvereket, s felüsse fejét köztük az ártalmas partizánkodás; másodszor, nehogy a szibériai partizánkodás bomlassza csapatainkat.

Táviratozzák meg véleményüket, s egyúttal jelentsék, *egyetértésben dolgoznak-e az új frontparancsnokkal*[262], továbbá részletesebb jelentést kérek a baskír ügyekről.

Lenin

Először 1942-ben jelent meg.

217
A. M. GORKIJNAK

1919. VII. 18.

Kedves A. M.!

Jöjjön ide pihenni — én gyakran kimegyek egy-két napra falura, ahol remekül el tudom helyezni Önt akár rövidebb, akár hosszabb időre.

Komolyan kérem, jöjjön!

Táviratozza meg, *mikor*; szerzünk Önnek egy külön vasúti fülkét, hogy kényelmesebben utazhasson. Igazán elkelne Önnek egy kis levegőváltozás. Várom válaszát![263]

Lenin

Petrográdba.
Először megjelent: „Pravda"
75. sz. 1928 március 29.

218

A. M. GORKIJNAK

1919. VII. 31.

Kedves Alekszej Makszimics! Minél figyelmesebben olvasom a levelét, minél többet gondolkozom következtetéseinek a levelében kifejtett kérdésekkel (és találkozásaink alkalmával elmondottakkal) való összefüggésén, annál inkább arra a meggyőződésre jutok, hogy teljesen beteg ez a levél, betegek az Ön következtetései és az Ön összes benyomásai is.

Pétervár az utóbbi időkben a legbetegebb pontok egyike. Ez érthető is, hiszen Pétervár lakossága szenvedett a legtöbbet, elsősorban a pétervári munkások adták oda erőik színe-javát, a városban súlyos éhínség dúl, háborús veszély fenyeget. Nyilvánvaló, hogy az Ön idegei felmondták a szolgálatot. Nem csoda. És mégis makacskodik, amikor azt mondja az ember, hogy el kell utaznia, mert igazán semmi értelme hagyni, hogy egészen tönkremenjenek az idegei, nincs értelme még a legegyszerűbb számítás szempontjából sem, más szempontokról nem is beszélve.

Miként élőszóval elmondott szavai, levele sem tartalmaz egyebet, mint beteges következtetések levonására késztető beteges benyomások összességét.

A vérhassal meg a kolerával kezdi; és egyszerre csak valamilyen beteges düh keríti hatalmába: „testvériség, egyenlőség“. Anélkül, hogy tudatában volna, körülbelül oda lyukad ki, hogy a kommunizmus az oka — egy ostromlott város nélkülözéseinek, nyomorának, betegségeinek!!

Ezután valami, számomra érthetetlen dühös élcelődés következik, mely a „szennyirodalom“ ellen irányul

(miféle szennyirodalomról van szó? miért függ össze ez Kalinyinnal?). Meg az a következtetés, miszerint a „józanul gondolkodó munkások csekély maradványai“ azt beszélik, hogy őket „elárulták“, „a muzsik rabságába“ döntötték.

Ez már egészen képtelen dolog. Tehát azzal vádolják Kalinyint, hogy a munkásokat elárulta és kiszolgáltatta a muzsiknak? Mert ebből ez derül ki.

Ezt vagy egészen éretlen, ostoba munkások találhatták csak ki, akiknek a fejük ész helyett „baloldali“ frázisokkal van tele, vagy teljesen felzaklatott, elcsigázott, éhes, beteg emberek, vagy „az arisztokrácia maradványai“, akik mesterien értenek ahhoz, hogy az égvilágon mindent kiforgassanak, s azonnal kapva kapnak minden apróságon, hogy szétfröcskölhessék a szovjethatalom elleni ádáz gyűlöletüket. Ezeket a maradványokat Ön a levelében meg is említi. Ezeknek a hangulata beteges hatással van Önre.

Mint írja, „a legkülönbözőbb rétegekhez tartozó embereket“ lát. Más dolog az embereket látni — és más napról napra, az élet minden területén közvetlenül érintkezni velük. Ön többnyire ezekkel a „maradványokkal“ érintkezik közvetlenül — márcsak a foglalkozása folytán is, amely rákényszeríti Önt arra, hogy tucatjával „fogadja“ a dühös burzsoá intellektueleket, no meg az életkörülmények folytán is.

Ön szerint e „maradványok“ „valami rokonszenvfélét táplálnak a szovjethatalom iránt“, „a munkások többségéből“ pedig a tolvajok, a hatalomhoz dörgölődző „kommunisták“ stb. kerülnek ki! S végül olyan „következtetésre“ jut, hogy forradalmat nem lehet tolvajok segítségével csinálni, nem lehet értelmiség nélkül csinálni.

Mindez nem egyéb, mint beteges lelkiállapot, amely a felbőszült burzsoá intellektuelek között súlyosra fordult.

Mindent megteszünk, hogy bevonjuk az értelmiséget (a nem fehérgárdista értelmiséget) a tolvajok elleni harcba. S a szovjetköztársaságban *hónapról hónapra nő* a százalékaránya azoknak a polgári értelmiségieknek, akik *őszintén* segítenek a munkásoknak és a parasztoknak és nem csupán zsörtölődnek és habzó szájjal szitkozódnak. Péter-

várott ezt nem „látni“, mert Pétervárott különösen sok az olyan burzsoá (és „értelmiségi“), aki elvesztette az állását (és a fejét), de ha egész Oroszországot vesszük, ez vitathatatlan tény.

Pétervárott vagy Pétervárról ezt csak olyan ember láthatja világosan, aki *politikailag* rendkívül tájékozott, akinek különösen nagy politikai tapasztalatai vannak. Önnel nem így áll a dolog. S Ön nem politikával foglalkozik, nem a politikai építés *munkáját* figyeli, Önnek sajátos foglalkozása van, amellyel együttjár az, hogy csupa felbőszült burzsoá intellektuel veszi körül, akik semmit sem értettek meg, semmit sem felejtettek, semmit sem tanultak, és akik a *legjobb* esetben — a legeslegjobb esetben — elvesztették a lábuk alól a talajt, kétségbeesetten sóhajtoznak, a régi előítéleteket szajkózzák, meg vannak rémülve és önmagukat rémítik.

Ha *meg akarjuk figyelni* az életet, lent kell megfigyelni, ahol *elénk tárul* az új élet építésének munkája: egy vidéki munkástelepen vagy falun — ott nem kell politikailag áttekinteni a bonyolultnál bonyolultabb tények összességét, ott megtehetjük, hogy csupán megfigyelünk. Ön ehelyett fordításokat stb. szerkeszt, márpedig ilyen foglalkozás mellett nem lehet figyelemmel kísérni az új élet új építését, ilyen foglalkozás mellett minden erejét felemészti az, hogy a beteg értelmiség beteges zsörtölődését hallgatja és figyeli az „egykori“ fővárost, hogyan él a kétségbeejtő háborús veszély és a szörnyű ínség közepette.

Olyan pozíciót választott, ahonnan *nem tudja* közvetlenül figyelni azt, ami új a munkásoknak és a parasztoknak, vagyis Oroszország lakossága $^{9}/_{10}$ részének az életében; ahol kénytelen beérni azzal, hogy csak a foszlányait látja az egykori főváros életének, hiszen a munkások színe-java a frontra és falura ment, és aránytalanul nagy számban maradtak ott az állástalan és munkanélküli értelmiségiek, akik *éppen* Önt „*ostromolják*“. Azt a tanácsot, hogy utazzék el, Ön makacsul elutasítja.

Érthető, hogy beteggé tette magát: mint írja, nemcsak nehezére esik, hanem „nagyon utál“ élni!!! Hát persze! Ilyen időben odakötözi magát a legbetegebb helyhez és fordításos irodalmat szerkeszt (a legmegfelelőbb fog-

lalatosság egy művész számára, hogy figyelhesse az embereket!). Ön itt mint művész *nem tudja* megfigyelni és tanulmányozni sem azt az újat, ami a hadseregben, sem azt az újat, ami a falun, sem azt az újat, ami a gyárban születik. Megfosztotta magát attól a lehetőségtől, hogy azt tegye, ami mint művészt kielégítené — egy politikus dolgozhat Pétervárott, de Ön nem politikus. Ma — értelmetlenül betört ablakok, holnap — lövések és jajkiáltások hangja a börtönből, azután a Pétervárott maradt, végtelenül fáradt nem munkásemberek beszédeinek foszlányai, azután milliónyi benyomás az értelmiségről, a főváros nélkül maradt fővárosi értelmiségről, azután a megbántottak száz meg száz panasza; a szerkesztés mellett fennmaradó szabad percekben *semmit sem lehet* látni az élet építéséből (ebből a sajátságos folyamatból, amely Pétervárott tapasztalható a legkevésbé) — hogy ne jutna hát ilyen körülmények között odáig az ember, hogy nagyon utálja az életet.

Az ország harci lázban ég — harcol az egész világ burzsoáziája ellen, amely kegyetlen bosszút akar állni megdöntéséért. Természetes. Az első szovjetköztársaságért *mindenünnen* zúdulnak az ütések. Természetes. Itt vagy aktív politikusként kell élni, vagy, ha nem fűlik az ember foga a politikához, a művész szemével kell figyelnie, hogyan építik az életet új módon azokon a helyeken, amelyek nem központjai a főváros elleni veszett támadásnak, összeesküvésekkel tarkított veszett harcnak, a fővárosi értelmiség veszett dühének — falun vagy egy vidéki gyárban (vagy a fronton). Ott egyszerű megfigyelés útján könnyen meg lehet különböztetni a bomló régit az új hajtásaitól.

Megundorodott az élettől, „egyre inkább eltér a véleménye“ a kommunizmusétól. Hogy miben tér el, az egyáltalán nem világos. Sehol sem utal arra, hogy eltérne a véleménye a politika vagy az eszmék terén. Csupán arról van szó, hogy a *hangulata* más azoknak, akik aktív politikusok, vagy akik belevetették magukat a legádázabb harcba, s annak, aki mesterségesen olyan helyzetbe juttatta magát, hogy nincs módjában megfigyelni az új életet, s akit hatalmukba kerítenek a burzsoázia roppant fővárosának rothadása által keltett benyomások.

Őszintén elmondtam Önnek azokat a gondolatokat,

amelyeket levele ébresztett bennem. A (kettőnk közt lefolyt) beszélgetésekből már rég leszűrtem magamnak ugyanezeket a gondolatokat, de levele nyomán végleg megformálódtak, kialakultak és betetőződtek a szavai által keltett benyomások. Nem akarom ráerőszakolni Önre tanácsaimat, de meg kell mondanom: radikálisan változtasson az életkörülményein, válasszon más környezetet, változtassa meg a lakóhelyét, a foglalkozását, különben megtörténhet, hogy végleg megundorodik az élettől.

Meleg kézszorítással

Lenin

Petrográdba.

Először 1925-ben jelent meg.

219

TÁVIRAT A VII. HADSEREG FORRADALMI KATONAI TANÁCSÁNAK

7. Forradalmi Katonai Tanács

Megtettek-e minden intézkedést, hogy Pétervárt, ha törik, ha szakad, megtartsuk? Az ígért erősítést siettetjük, de odaérkezéséhez idő kell. Feszítsék meg minden erejüket.

Lenin

1919 augusztus 1-én.

Először 1942-ben jelent meg.

220

TÁVIRAT A KÖZTÁRSASÁGI FORRADALMI KATONAI TANÁCS ELNÖKÉNEK

A KB Politikai Irodája kéri, hogy az összes felelős funkcionáriusokkal közöljék a KB direktíváját: védekezni az utolsó lehetőségig, utolsó csepp vérünkig védelmezni Odesszát és Kievet, fenntartani a két város közti összeköttetést és velünk való összeköttetésüket. Az egész forradalom sorsa forog kockán. Ne feledjék, hogy hamarosan megérkezik a segítség.

A KB Politikai Irodája nevében *Lenin*

1919 augusztus 9-én.
Először 1942-ben jelent meg.

221

A KÖZTÁRSASÁGI FORRADALMI KATONAI TANÁCSNAK

Szkljanszkij elvtárs! Gyengélkedem, ágynak dőltem. Ezért a *választ futárral küldje*.

A Voronyezs irányában tervezett támadás halogatása (*augusztus 1-től 10-ig!!!*) hallatlan dolog. Gyenyikin óriási sikerrel harcol.

Mi az oka ennek? Szokolnyikov azt mondta, hogy mi ott (Voronyezsnél) *négyszeres* túlerőben vagyunk.

Mi hát a baj? Hogy történhetett meg, hogy így elaludtunk?

Mondja meg a főparancsnoknak, hogy *ez lehetetlen állapot. Komoly* figyelmet kell szentelni az ügynek.

Nem kellene-e a Déli Front Forradalmi Katonai Tanácsának egy ilyen szövegű táviratot küldeni:

A támadás halogatása teljesen megengedhetetlen, mert ez a halogatás egész Ukrajnát Gyenyikin kezére juttatja és pusztulásba sodor bennünket. Önök felelnek minden napért, sőt óráért, amellyel még késleltetik a támadást. Azonnal adjanak magyarázatot és közöljék az időpontot, amikor végre megindítják a döntő támadást.

Lenin
a Honvédelmi Tanács elnöke

1919 augusztus 10-én.
Először 1942-ben jelent meg.

222

A KÖZTÁRSASÁGI FORRADALMI KATONAI TANÁCSNAK

Titkos. Két másolattal, az egyik *Szkljanszkij* elvtársnak a következő megjegyzéssel:

Szkljanszkij elvtárs! Innen úgy látjuk, hogy a bűnösök az ártatlanokra akarják háritani a felelősséget. Úgy látszik, Mamontov ellen *egyetlen* **harcképes** egységet sem tudnak kiállítani: ez igazán szégyen és azt bizonyítja, hogy a Forradalmi Katonai Tanács teljesen hanyag vagy *teljesen elaludt*.

Erélyesebben kell intézkedni!

Lenin

Kiegészités: a vasutasok azt mondják, hogy a Mamontov ellen küldött csapataink *nem mernek kiszállni a vonatból*.

Ha a Köztársasági Forradalmi Katonai Tanács ilyen csapatokat küld, *szégyent hoz magára*.

1919 augusztus végén.

Először 1942-ben jelent meg.

223
TÁVIRAT A BASKÍR FORRADALMI BIZOTTSÁGNAK

Baskír Forradalmi Bizottság
Ufa

Most, amikor a Vörös Hadsereg keleten aratott döntő győzelmei biztosították a baskír nép szabad fejlődését, rendkívül nagy politikai jelentősége van a Köztársasági Forradalmi Katonai Tanács határozatának, amely egyes baskír csapatokat Petrográdba rendel. A rabló imperialisták látni fogják, hogy az öntudatra ébredt keleti népek védelmére keltek a proletárforradalom központjainak. Ugyanakkor a felfegyverzett baskírok és a petrográdi munkások közvetlen érintkezése biztosítani fogja szoros kapcsolatukat és egymás kölcsönös megbecsülését a kommunizmus szellemében. Mély meggyőződésem, hogy a Baskír Köztársaság Forradalmi Bizottsága és valamennyi élenjáró baskír elvtárs minden erejét latbaveti annak érdekében, hogy a baskír csapatok átirányítása a legrövidebb időn belül megtörténjék, mégpedig a vasúti közlekedés minimális megterhelésével. Kérem, tolmácsolják testvéri üdvözletemet a baskír vöröskatonáknak.

Lenin
a Népbiztosok Tanácsának elnöke

1919 szeptember 5-én.
Először 1932-ben jelent meg.

224

SZ. I. GUSZEVNEK

Guszev elvtárs! Figyelmesen áttanulmányozva Szkljanszkij levelét (a IX. 15-i helyzetről) és az összesítő jelentéseket, arra a meggyőződésre jutottam, hogy Köztársasági Forradalmi Katonai Tanácsunk rosszul dolgozik.

Megnyugtatni és megnyugtatni — ez rossz taktika. Az eredmény az, hogy okkal, ok nélkül „megnyugszunk".

A valóságban pedig az egész vonalon megtorpanás, csaknem összeomlás.

A Szibériai Frontra kineveztek valami Olderoge nevű gazembert, meg azt az anyámasszony Pozernt, és „megnyugodtak". Szégyen, gyalázat! És máris kapjuk az ütlegeket! Ezért a Köztársasági Forradalmi Katonai Tanácsot felelősségre vonjuk, ha nem történnek *erélyes* intézkedések! Szégyen, gyalázat, ha kiengedjük a kezünkből a győzelmet.

Mamontovval szemben megtorpantunk. Nyilvánvaló, hogy késedelmeskedünk minden téren. Késve érkeztek meg az északról Voronyezsbe rendelt csapatok. Elkéstek a 21. hadosztály délre való átdobásával. Elkéstek a géppuskákkal. Elkéstek az összeköttetés megteremtésével. Akár egyedül utazott a főparancsnok Orelbe, akár Önnel — semmi sem történt. Szelivacsevvel nem léptek összeköttetésbe, nem ellenőrzik a tevékenységét, noha ezt a KB *régóta* és *határozottan* követeli.

Az eredmény: megtorpanás Mamontovval szemben is, megtorpanás Szelivacsevnél is (a gyerekes rajzokban megígért mindennapi „győzelmek" helyett — emlékszik? Ön mutatta nekem ezeket a rajzokat, amikre én azt mondtam: az ellenfélről megfeledkeztek!!).

Ha Szelivacsev megfutamodik vagy a hadosztály parancsnokai árulókká lesznek, a Köztársasági Forradalmi Katonai Tanács lesz a hibás, mert aludt és másokat is megnyugtatott, és semmit sem végzett. A legjobb, *legerélyesebb* politikai megbízottakat kell délre küldeni, nem pedig tutyimutyi alakokat.

A csapatfelállítással szintén késlekedünk. Elmúlik az ősz — Gyenyikin háromszorosára növeli haderejét, tankokat is kap stb. stb. Ez lehetetlen állapot. Ezt az *álmos* munkaütemet *elevenné* kell tenni.

Válaszoljon (L. Al. Fotyijeva útján).

Lenin

IX. 16.

Úgy látszik, Köztársasági Forradalmi Katonai Tanácsunk csak „parancsolgat“, anélkül, hogy érdekelné *a végrehajtás*, vagy hogy figyelemmel tudná azt kísérni. Ez általános hibánk, de katonai ügyekben az ilyesmi kész katasztrófa.

1919 szeptember 16-án.

Először megjelent: „Pravda“ 63. sz. 1933 március 5.

225

E. SZKLJANSZKIJNAK

1919. X. 15.

Szkljanszkij elvtárs!

A Déli Frontnak feltétlenül szüksége van lovassági rádióállomásokra, valamint könnyű, hordozható tábori rádióállomásokra, amelyekből igen sok van a Hadmérnöki Hivatal raktáraiban. Azonnal intézkedjék, hogy sürgősen adjanak át a Déli Frontnak 50—50 darabot mindkét típusból. Sztálin követeli, aki nagyon panaszkodik a rossz összeköttetés miatt.

Írja meg, mit tett, s egyúttal kérjen részemre a Hadmérnöki Hivataltól egy rövid jelentést, hogy összesen hány rádióállomásuk van, s hány van az egyes csapatoknál.

V. Uljanov (Lenin)
a Honvédelmi Tanács elnöke

Először megjelent: „Pravda"
53. sz. 1933 február 23.

226

G. K. ORDZSONIKIDZE LEVELÉRE ÍRT MEGJEGYZÉS[264]

Unschlicht és Sztálin véleménye szerint Szergo igen megbízható **katonai** funkcionárius. Nagyon hű és *a k t í v* forradalmár, magam is több mint 10 éve ismerem.

1919 október 16-án vagy 17-én.
Először megjelent: „Pravda"
298. sz. 1936 október 28.

227

A TULAI FORRADALMI BIZOTTSÁGNAK

1919. X. 20.

Elvtársak! Tula most rendkívül fontos, — de általában is, függetlenül az ellenség közelségétől óriási a jelentősége a köztársaságra nézve.

Ezért *minden* erejüket meg kell feszíteniük a *jól összehangolt* munka érdekében, s *m i n d e n* erőt összpontosítaniuk kell a katonai és a hadtápmunkára.

Nagyon sajnálom az egyrészt önök és Zelikman, másrészt Petyersz közti súrlódásokat, és úgy vélem, hogy itt Zelikman a hibás, mert ha volt valami nézeteltérés, azt azonnal tisztázni kellett volna (ami nem lett volna nehéz), nem pedig engedni, hogy konfliktussá fejlődjön. A legkisebb *nézeteltérést* is eleve tisztázni kell, *időben* jelezve a központnak, s nem szabad engedni, hogy konfliktussá dagadjon.

Tulában teljes erőből fokozni kell a munkát, és *teljesen a háborús helyzetre* kell átállítani. A napokban megjelenik a polgári közigazgatás apparátusának csökkentéséről szóló rendelet; ezt nem csupán betartani kell, hanem a legnagyobb lelkiismeretességgel és buzgósággal alkalmazni is[265]. Tulában a *tömegek* korántsem állnak mellettünk. Ebből az következik, hogy feltétlenül *rendkívül* intenzív munkát kell végezni a katonaság soraiban, a tartalékosok között, a munkások és munkásnők körében.

Ha kevés az erejük, írjanak — majd segítünk Moszkvából.

A védelmi munkákat állandóan kísérjék figyelemmel: építenek kiserődöket? nem hagy alább a munka? van építőanyag? vannak munkások? tanulnak a vöröskatonák?

rendben van az ellátásuk? *Bízzanak meg* értelmes embereket, a párt iránt odaadó elvtársakat azzal, hogy külön *tartsák szemmel ezeket és az ezekhez hasonló kérdéseket*. Teljesen önök felelősek e munka *sikeréért*, önök felelősek mindennemű hanyagságért (ha időben nem tesznek panaszt és nem fordulnak a központhoz). A csapatok felállításának *rendkívül* nagy a jelentősége.

Ha Orelt elfoglaljuk[266], akkor se gyengítsék, hanem fokozzák *tízszeresére* a munkát, mert enélkül nem fogunk győzni, a támadás leállása pedig a halálunkat jelenti.

Olvassák fel ezt a levelet az *összes* felelős funkcionáriusoknak és párttagoknak, s *rendszeresen, nagyon röviden* értesítsenek arról, hogy *ténylegesen* mit tettek.

Kommunista üdvözlettel *V. Uljanov (Lenin)*

Először 1931-ben jelent meg.

228

UTASÍTÁS A HADÜGYI NÉPBIZTOSHELYETTESNEK

1919. X. 24.

Sztálintól

(**sürgősen** *elintézendő*)

1) A mozgósított letteket irányítsák a lett hadosztály tartalékzászlóaljaiba
(sürgessék Petersont; ismételjék meg neki a parancsot).

2) A főparancsnok megígérte, hogy a turkesztáni lovasdandárt Kozlovba irányítja.
Ellenőrizzék. Sürgessék meg.

3) A főparancsnok 8 zászlóaljat ígért a 8. hadseregnek.
Sürgessék meg.
Jelöljék ki a felelőst.

4) A főparancsnok utánpótlást ígért a 45. hadosztálynak Kalugából.
Ellenőrizzék. Sürgessék meg.
Jelöljék ki a felelőst.

Lenin

Először megjelent: „Pravda" 53. sz. 1938 február 23.

229
V. V. VOROVSZKIJNAK

1919. X. 24.

V. V. Vorovszkij elvtársnak
Állami Kiadó

Átnéztem a „III. Internacionálé 1919 március 6—7" című, 99 oldalas brosúrát („Áll. Kiadó", Moszkva 1919, ára 8 rubel), szigorú megrovásban részesítem ezért a kiadványért és követelem, hogy az Állami Kiadó kollégiumának tagjai kivétel nélkül olvassák el ezt a levelemet és hozzanak olyan intézkedéseket, amelyek komoly biztosítékot nyújtanak arra, hogy ilyen hallatlan eset ne ismétlődhessék meg.

A brosúrát förtelmesen adták ki. Pocsék munka. Nincs benne tartalomjegyzék. Egy idióta vagy valami nyilvánvalóan műveletlen, hanyag alak, mintha csak részegen csinálta volna, összeszedte az összes „anyagokat", cikkeket, beszédeket és teljesen rendezetlenül kinyomatta.

Nincs benne előszó, nincs benne a jegyzőkönyv, nincs meg a határozatok pontos szövege, nincsenek elválasztva a határozatok a beszédektől, cikkektől, jegyzetektől, — semmi sincs! Hallatlan gyalázat!

Ezzel a brosúrával megcsúfolják ezt a nagy történelmi eseményt.

Követelem: 1) Beragasztott oldalakkal javítsák ki a hibákat. (A bűnösöket csukják le és kényszerítsék őket arra, hogy maguk ragasszák be valamennyi példányba.)

Jelentsék nekem:

2a) Hány példányt nyomtak ki?

2b) Mennyi került már forgalomba?

3) Adják ki újból a brosúrát tisztességes formában. A korrektúrát mutassák meg.

4) Vezessék be azt a szabályt, hogy minden egyes kiadványért egy valaki felel (vezessenek könyvet a felelősökről).

5) Egyéb rendszabályok; dolgozzák ki őket és küldjék meg nekem.

V. Uljanov (Lenin)
a Népbiztosok Tanácsának elnöke

***Először** 1933-ban jelent meg.*

230

A PETROGRÁDI SZOVJET ELNÖKÉNEK

1) Azt mondják, hogy Vejmarnnál kis mélységben található olajpala. Le kell fejteni 2—3 öl földet, akkor exkavátort lehet beállítani, s az rengeteg palát fog kitermelni.

Feszítsék meg erejüket; mozgósítsák erre a burzsoáziát (ellakhatnak földkunyhókban); dolgozzanak 8 órát 3 váltásban; indítsanak agitációt a pétervári munkások körében ennek az ügynek az érdekében;

mozgósítsák a parasztokat (napi 4 órára 2 héten át *kezdetnek stb.).*

2) Azt mondják, Zsuk (akit megöltek) fűrészporból csinált cukrot.

Igaz ez? Ha igaz, mindenképpen *meg kell találni a munkatársait*, hogy folytassák a dolgot. *Hallatlanul fontos.* Üdvözlet!

Lenin

1919 októberében.
Először 1925-ben jelent meg.

231

G. M. KRZSIZSANOVSZKIJNAK

Gleb Makszimilianics!

A tőzegre vonatkozó közlése nagymértékben felkeltette az érdeklődésemet.

Nem írna erről cikkeket az „Ekonomicseszkaja Zsizny"-be (azután egy brosúrát, vagy nem írna valamelyik folyóiratba)?

Meg kell vitatni a kérdést a sajtóban.

Meg kell mondani, nogy ezek a tőzegkészletek milliárdokat jelentenek.

Kalóriaértéke.

Lelőhelye: Moszkva mellett; *Moszkva terület.*

Pétervár mellett — pontosabban.

Kitermelése könnyű (a szénhez, palához stb. képest).

A *helyi* munkások és parasztok munkájának felhasználása *(mégha csak mondjuk napi 4 órára is kezdetnek).*

Meg kell mondani, hogy ez a villamosítás bázisa; ha a **jelenlegi** villanytelepeket vesszük, *ennyi meg ennyiszerese* a mostani bázisnak.

Meg kell mondani, hogy ez a *leggyorsabban felhasználható* és a *legbiztosabb* bázisa az ipar helyreállításának; —

— a munka szocialista megszervezésének (mezőgazdaság+ipar);

— a fűtőanyag-válság megoldásának *(ennyi meg ennyi* millió köbméter fát szabadítunk fel a közlekedés céljaira).

Foglalja össze a jelentésében mondottakat, — mellékeljen egy térképet a tőzeglelőhelyekről; — rövid összefoglaló számítások. Tőzegfeldolgozó gépek gyors

előállításának lehetősége stb. stb. A gazdasági program rövid lényege.

Azonnal írni kell erről a kérdésről a sajtóban.

XII. 26.

Lenin

P. S. Szükség esetén fogja be Vintyert, de a cikk mielőbb legyen meg.

1919 december 26-án.
Először 1925-ben jelent meg.

232

TÁVIRAT M. M. LITVINOVNAK

Litvinovnak Lenintől

Rendkívül fontosak számunkra a baloldali szocializmus és a kommunizmus eszmei áramlataira vonatkozó összes dokumentumok, határozatok, brosúrák, újságcikkek és beszédek, különösen a kommunizmus anarchoszindikalista meghamisításai, illetve a kommunizmus elleni kirohanások. Gondosan gyűjtse össze a különböző nyelveken megjelenő ilyen jellegű anyagot, készítsen lapkivágásokat és küldje el vagy hozza el 3—4 példányban, különösen érdekes a német „függetlenekre", a kongresszusukra, és a kongresszusuk utáni időkre[267], valamint a német kommunistákra vonatkozó anyag.

Lenin

Koppenhágába 1919 december 28-án.

Először megjelent: „Leninszkij Szbornyik" XXXV. köt. 1945.

1920

233
M. TOMSZKIJNAK

1920. I. 16.

Tomszkij elvtársnak, azzal, hogy hozza tudomására az Összoroszországi Központi Szakszervezeti Tanácsnak és e Tanács kommunista frakciójának

Kedves Elvtársak! Továbbítok önöknek egy jelentést, amely egy rendkívül fontos *gyakorlati* ügyben tanúsított elképesztő *huzavonára*, nemtörődömségre, bürokratizmusra, tehetetlenségre hívja fel a figyelmemet[268].

Sohasem voltak kétségeim aziránt, hogy népbiztosságainkon, mindegyikben, igen nagy még a bürokrácia. De hogy a szakszervezetekben *sem kisebb* — ezt nem hittem volna.

Hallatlan szégyen. Nagyon kérem, olvassák fel mindezeket a dokumentumokat az Összoroszországi Központi Szakszervezeti Tanács kommunista frakciójában, és dolgozzák ki a bürokrácia, a huzavona, a semmittevés és a tehetetlenség elleni harc érdekében szükséges *gyakorlati* intézkedéseket.

Az eredményről, kérem, értesítsenek.

Melnyicsanszkij *maga* telefonált erről a 10 000 vasmunkásról. Nagy lármát csaptam a Közlekedésügyi Népbiztosságon, és most Melnyicsanszkij igazán kínos helyzetbe hozott...

Kommunista üdvözlettel

V. Uljanov (Lenin)

Először 1925-ben jelent meg.

234

A. V. LUNACSARSZKIJNAK

1920. I. 18.

Lunacsarszkij elvtárs!

Nemrégiben megismerkedtem — sajnálom és restellem, hogy csak most — a híres Dal-szótárral[269].

Kitűnő munka, de ez mégiscsak *táj*szótár, és el is avult. Nincs-e itt az ideje annak, hogy elkészítsük az *igazi* orosz nyelv szótárát, mondjuk a *most* használatos, valamint Puskintól Gorkijig a *klasszikusok* által használt szavak szótárát?

Mi lenne, ha munkába állítanánk ebből a célból 30 tudóst, biztosítva számukra a katonai fejadagot?

Mi a véleménye erről az ötletről?

A klasszikus orosz nyelv szótára?

Ha nem okoz nehézséget, beszélje meg a dolgot a hozzáértőkkel — anélkül, hogy dobra vernék a dolgot — és közölje a véleményét.

Lenin

Először megjelent: „Pravda“ 21. sz. 1940 január 21.

235

G. M. KRZSIZSANOVSZKIJNAK

Gl. M.!

A cikket megkaptam és elolvastam[270].

Kitűnő.

Több ilyen cikk kell. Akkor aztán kiadjuk őket brosúra formájában[271]. Sajnos, kevés az olyan szakemberünk, akiben van lendület vagy „fantázia".

1) A jegyzeteket *egyelőre* ki kell hagyni vagy le kell rövidíteni. Ennyi túl sok egy újságba (a szerkesztővel majd holnap beszélek).

2) Nem lehetne hozzáfűzni egy *tervet?* — nem műszaki tervre gondolok (a műszaki tervet természetesen *sok* embernek kell kidolgoznia, mégpedig nem is olyan rövid idő alatt), hanem politikai vagy állami tervre, vagyis olyanra, amely kitűzi a feladatot a proletariátus elé. Körülbelül így: 10 (5?) év alatt létrehozunk *20—30* (30—50?) villanytelepet, hogy az egész országban kiépítsük 400 (vagy 200, ha nem telik többre az erőnkből) versztnyi sugarú körben ható centrálék hálózatát; ezeket a centrálékat tőzeggel, vízi erővel, olajpalával, szénnel, olajjal üzemeltetnénk *(hozzávetőlegesen, nagy vonalakban* vegye sorra Oroszország minden vidékét). Máris hozzákezdünk a szükséges gépek és modellek beszerzéséhez. 10 (20?) év múlva „villamosított" országgá változtatjuk Oroszországot.

Gondolom, Ön elkészíthetne egy ilyen „tervet", — ismétlem, nem műszaki, hanem állami — tervvázlatot.

Most kell elkészíteni, hogy szemléletes, népszerű formában ismertetett, érthető és világos (ugyanakkor alapjaiban teljesen *tudományos)* perspektívával fellelkesítsük

a tömegeket: rajta, munkára fel — s 10—20 év alatt *villamosítjuk* egész Oroszországot, az ipart is, a mezőgazdaságot is. Munkánkkal elérjük, hogy **ennyi meg ennyi** (ezer vagy millió lóerő vagy kilowatt?? az ördög tudja) kapacitású gép-rabszolga áll majd rendelkezésre stb.

És ha ezt még kiegészítenénk Oroszország *vázlatos* térképével, feltüntetve rajta a centrálékat és hatósugarakat? vagy ezt még nem lehet megcsinálni?

Ismétlem, egy 10—20 évre szóló *hatalmas* programmal kell fellelkesítenünk a munkások és az öntudatos parasztok *tömegét*.

Majd telefonon beszélünk.

Lenin

P. S. Kraszin azt mondja, hogy a vasutakat mi nem tudjuk villamosítani. Csakugyan így van ez? Ha igen, 5—10 év múlva talán mégiscsak lehet? talán az Urálban lehet?

Nem kellene-e külön cikket írni a villanytelepek hálózatának „állami tervéről", térképpel vagy a villanytelepek hozzávetőleges felsorolásával (számával), s olyan távlatok felvázolásával, hogy az egész ország energiáját erre lehessen összpontosítani?

Ha megkapta levelemet, arra kérem, hívjon fel telefonon, és majd beszélgetünk.

1920 január 23-án.
Először 1925-ben jelent meg.

236

M. A. BONCS-BRUJEVICSNEK

1920. II. 5.

Mihail Alekszandrovics!

Nyikolajev elvtárs átadta levelét, és elmondta az ügy lényegét. Érdeklődtem Dzerzsinszkijnél, és azonnal elküldtem Önnek a kért két táviratot.

Felhasználom az alkalmat arra, hogy kifejezzem őszinte hálámat a rádiótechnika terén végzett nagy munkájáért, s egyúttal biztosítsam együttérzésemről. A papír nélküli, „távolságot nem ismerő" újság, amelynek létrehozásán munkálkodik, nagyszerű dolog lesz. Igérem Önnek, hogy minden tekintetben segítségére leszek ebben és minden ehhez hasonló munkában.

Fogadja legjobb kívánságaimat. *V. Uljanov (Lenin)*

Először 1926-ban jelent meg.

237

A KÖZTÁRSASÁGI FORRADALMI KATONAI TANÁCSNAK

1920. II. 27.

A Honvédelmi Tanács természetesen nem fogja ellenezni a hadseregbeli apparátusok átcsoportosítását. Minden jel arra mutat, hogy Lengyelország abszolút teljesíthetetlen, sőt arcátlan feltételeket fog szabni. Minden figyelmünket a Nyugati Front előkészítésére, megerősítésére kell fordítanunk. Szükségesnek tartanám rendkívüli intézkedések foganatosítását annak érdekében, hogy Szibériából és az Urálból mindent, amit csak lehet, gyors ütemben átszállítsanak a Nyugati Frontra. Attól tartok, kissé siettünk a munkahadseregekkel[272], hacsak fel nem használjuk őket teljes mértékben arra, hogy meggyorsítsuk a Nyugati Frontra irányuló szállítás lebonyolítását. Ki kell adni a jelszót: felkészülni a Lengyelország elleni háborúra.

Lenin

Először megjelent: „Leninszkij Szbornyik" XXXV. köt. 1945.

238

TÁVIRAT A KAUKÁZUSI FRONT FORRADALMI KATONAI TANÁCSÁNAK

1920. III. 11.

Kaukázusi Front Forradalmi Katonai Tanácsa
Ordzsonikidze
Másolat Délnyugati Forradalmi Katonai Tanács
Sztálinnak

Nagyon örülök közlésének, mely szerint Gyenyikin teljes szétzúzása hamarosan bekövetkezik, de attól félek, hogy Ön túlságosan derűlátó. A lengyelek, úgy látszik, mindenképpen háborút indítanak ellenünk. Ezért most nem a kaukázusi munkahadsereg a fő feladat, hanem annak előkészítése, hogy a legrövidebb időn belül maximális létszámú katonaságot dobjunk át a Nyugati Frontra. Erre a feladatra összpontosítsa minden erőfeszítését. A legnagyobb eréllyel használja fel erre a foglyokat is.

Lenin

Először 1942-ben jelent meg.

239

G. M. KRZSIZSANOVSZKIJNAK

III. 14.

Gl. M.!

Átnéztem a *Goelro* jelentését, gondolkodtam tegnapi beszélgetésünkön, s arra a következtetésre jutottam, hogy ez a jelentés *száraz*.

Ez nem elég.

Nem írhatna-e Ön vagy nem kérhetné-e meg Krugot (vagy még valakit), hogy írjon egy olyan cikket, amelyben

bebizonyítja

vagy legalább illusztrálja

a) a villamosítás óriási előnyeit

b) *szükségességét*.

Például:

I. Közlekedés. Ahhoz, hogy a régi módon állítsuk helyre — α millió (a háború előtti árakon)

vagy α fűtőanyag $+$ β munkanap szükséges.

Ha viszont a villamosítás alapján állítjuk helyre, $\alpha - x$ millió rubel

$\alpha - y$ fűtőanyag $+ (\beta - z)$ munkanap szükséges.

Vagy *ugyancsak* $\frac{\alpha}{\alpha + \beta}$, de akkor az előbbinél ennyivel és ennyivel nagyobb hatásfokkal.

II. Gőzerő. Ha az ipart a régi módon állítjuk helyre, **többet** kell beruházni, mint ha a villamosítás alapján állítjuk helyre.

III. Mezőgazdaság.

Rendbe kell hozni, mondjuk, + 5 millió ekét és lófogatot.

Mibe kerül ez a régi módon és mibe a villamosítás esetén?

Ezt *példaképpen*. Gondolom, egy értelmes szakember, ha a háború előtti statisztika adatait veszi alapul (keveset, mindössze néhány összesítő adatot), vagy *teljesen hozzávetőleges* számítást végez („mintegy első vázlatként" *az első vázlathoz*) — 2 nap alatt elkészülhet ezzel a munkával (ha lelkiismeretesen akarja elvégezni).

Kérjen egy ilyen cikket. Vagy talán *anyagot* kérhetne és maga írná meg vagy *interjút adna*, — küldök egy újságírót. Ezzel meglesz a propaganda *alapja*. Ez pedig fontos.

Ha elolvasta, hívjon fel telefonon.

Lenin

1920 március 14-én.

Először 1925-ben jelent meg.

240

A KÖZTÁRSASÁGI FORRADALMI KATONAI TANÁCSNAK

1920. III. 15.

Szkljanszkij elvtárs!

A Forradalmi Katonai Tanács adjon ki egy rendeletet:

Nyomatékosan fel kell hívni a figyelmet arra, hogy a Krímmel kapcsolatban nyilvánvalóan **hiba** *történt* (nem vetettek be elegendő erőt a kellő időben);

— minden erőfeszitést a hiba kijavítására kell összpontositani (a németországi események miatt[273] **rendkívül** éles formában vetődik fel Gyenyikin **mielőbbi** leverésének kérdése);

— többek között gondoskodjanak tengeri hadászati eszközökről (aknákról, búvárnaszádokról stb.), és készítsenek elő egy esetleges támadást a Krím ellen Tamany felől (úgy emlékszem, Mih. Dm. Boncs-Brujevics beszélt arról, hogy ez nem lenne nehéz).

A Forradalmi Katonai Tanács ezzel kapcsolatban *haladéktalanul* hozzon több igen szabatos és erélyes rendeletet.

A másolatot küldjék el nekem.

Lenin

Először 1934-ben jelent meg.

241

TÁVIRAT A KAUKÁZUSI FRONT FORRADALMI KATONAI TANÁCSÁNAK

Kaukázusi Front Forradalmi Katonai Tanácsa
Ordzsonikidze

1920. III. 17.

Baku elfoglalása nagyon, nagyon fontos számunkra. Minden erőt vessen latba ennek érdekében, amellett nyilatkozataiban feltétlenül legyen a legnagyobb mértékben diplomatikus, és teljes mértékben győződjön meg a szilárd helyi szovjethatalom előkészítéséről. Ugyanez vonatkozik Grúziára, bár azt tanácsolom, hogy Grúzia tekintetében még óvatosabban járjon el. Az átirányításokat illetően állapodjon meg a főparancsnokkal.

Lenin

Először 1942-ben jelent meg.

242

V. V. ADORATSZKIJNAK

1920. IV. 6.

Adoratszkij elvtárs!

Továbbítottam Hodorovszkij elvtársnak, s kértem, legyen segítségére Önnek az élelmiszerfejadag, tüzelő stb. dolgában.

Megígérte, hogy megteszi.

Alkalomadtán írja meg (jobb, ha a levelet katonai személyekkel küldi), hogy

1) kapott-e valami segítséget? fejadagot? tüzelőt?

2) nem kell-e még valami?

3) tudna-e anyagot gyűjteni *a polgárháború történetéhez*

és *a szovjetköztársaság történetéhez?*

Általában, össze lehet-e szedni ezt az anyagot Kazánban? Segíthetek?

Megvannak az „*Izvesztyija*“ és a „*Pravda*“ összes számai? Sok hiányzik?

Segítségére lehetek-e a hiányzó anyag beszerzésében? Arra kérem, írjon, *adja meg a címét.*

Szívélyesen üdvözlöm!

Lenin

Kazánba.

Először 1924-ben jelent meg.

243

K. A. TYIMIRJAZEVNEK

Klimentyij Arkagyevics *Tyimirjazev* elvtársnak
(Lenintől)

1920. IV. 27.

Kedves Klimentyij Arkagyevics! Nagyon köszönöm Önnek a könyvét és meleg szavait[274]. Nagy volt az örömöm, amikor a burzsoázia ellen és a szovjethatalom mellett állást foglaló megjegyzéseit olvastam. Szívből kívánok Önnek jó egészséget, még egyszer jó egészséget, és harmadszor is jó egészséget! Baráti kézszorítással

V. Uljanov (Lenin)

Először 1923-ban jelent meg.

244

M. N. POKROVSZKIJNAK

1920. V. 5.

Pokrovszkij elvtárs!

Lunacsarszkij elvtárssal egyszer beszélgettem arról, hogy ki kellene adni egy jó orosz szótárt. Nem olyat, mint a Dal-féle, hanem egy olyan szótárt, amelyet mindenki használhatna (és amelyből mindenki tanulhatna), hogy úgy mondjam, a klasszikus, mai orosz nyelv szótárát (Puskintól Gorkijig, mondjuk). Munkába kellene állítani 30 tudóst, vagy annyit, amennyi kell — persze azokat, akik más munkára alkalmatlanok —, biztosítva számukra a fejadagot, és rajta, csinálják meg.

Lunacsarszkij azt mondta, hogy ő már gondolt erre, és hogy már csinálják is vagy fogják csinálni — nem emlékszem.

Nagyon kérem, ellenőrizze, hogy csinálják-e, és írja meg.

Lenin

Először 1942-ben jelent meg.

245

TÁVIRAT G. K. ORDZSONIKIDZÉNEK

Ordzsonikidze,
a Kaukázusi Front Forradalmi Katonai Tanácsának tagja
Baku, Rosztovon át

Felelős személyek útján kézbesítendő, a kézbesítést jelentsék a Köztársasági Forradalmi Katonai Tanácsnak — Szljanszkijnak.

A KB utasítja, hogy a csapatokat vonja vissza Grúziából a határra és tartózkodjék a Grúzia elleni támadástól.

A Tiflisszel folytatott tárgyalások után világos, hogy nincs kizárva a béke Grúziával.

Azonnal közöljön pontos adatokat a felkelőkről.

A KB Politikai Irodájának megbízásából

Lenin. Sztálin

1920 május 5-én.
Először 1942-ben jelent meg.

246

A. SZ. SZERAFIMOVICSNAK

Szerafimovics elvtársnak

1920. V. 21.

Kedves Elvtárs!

Nővérem most értesített arról a szörnyű csapásról, amely Önt érte[275]. Engedje meg, hogy erősen megszorítsam a kezét, és azt kívánjam Önnek, hogy elég lelkiereje legyen e csapás elviselésére. Nagyon sajnálom, hogy nem válthattam valóra azt az óhajomat, hogy gyakrabban találkozhassunk és közelebbről megismerkedhessem Önnel. De művei és nővérem elbeszélése mély rokonszenvet keltettek bennem Ön iránt, és nagyon szeretném elmondani Önnek, mennyire *fontos* a munkája a munkások és mindannyiunk számára, s mennyire szükséges, hogy most erős legyen, leküzdje súlyos bánatát és *kényszerítse* magát a munkához való visszatérésre. Bocsásson meg, hogy sietve írok. Még egyszer meleg kézszorításomat küldöm.

Lenin

Először 1924-ben jelent meg.

247

D. I. KURSZKIJNAK[276]

Tettek-e intézkedéseket annak érdekében, hogy *a z o n n a l* (1) létrehozzák a felszabaduló területeken a *szovjetek hatalmát*; (2) összehívják a szovjetek *k o n g r e s s z u s a i t*; (3) elűzzék a *földbirtokosokat*, földjük *e g y r é s z é t* szétosszák a szegényparasztok között, a többit meg átadják a *mezőgazdasági munkások szovjetjeinek?*

1920 július elején.

Először megjelent: „Leninszkij Szbornyik" XXXV. köt. 1945.

248

A KOMINTERN VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁGÁNAK

A III. Internacionálé második kongresszusára még meg kell írni a nemzetközi gazdasági és politikai helyzetre vonatkozó téziseket.

Nem lehetne-e rábízni az *előzetes vázlat elkészítését Lapinszkijra* vagy *még valakire*, azzal, hogy *ezeket a téziseket körülbelül* a következő *terv* alapján dolgozzák ki[277]:

1. Az imperializmusnak, a 20. század gazdaságának alapvető ténye az egész föld felosztása (mind a bank- és a finánctőke befolyási szférái értelmében, mind a nemzetközi szindikátusok és kartelek értelmében, mind pedig a gyarmatok és félgyarmatok meghódítása értelmében).

2. Ebből következik általában az imperialista háborúk, nevezetesen az 1914—1918-as első imperialista háború elkerülhetetlensége.

3. E háború eredményei:

(a) a világhatalmi helyzetben levő országok számának *csökkenése*, a kifosztással, felosztással fenyegetett gyenge, függő országok számának *szaporodása*;

(b) az *összes* kapitalista ellentmondások hallatlan kiéleződése, mind az összes kapitalista országokon belül, mind pedig az egyes országok között;

(c) különösképpen a kapitalizmus két pólusának világméretű kiéleződése:

az elenyésző számú pénzmágnás fényűzésének növekedése;

a nélkülözés, a nyomor, a tönkremenés, az éhe-

zés, a munkanélküliség, a végtelen létbizonytalanság növekedése;

(d) a militarizmus fokozódása, a gazdaságilag elkerülhetetlen újabb imperialista háborúkra való készülődés fokozódása és meggyorsulása; a háborúk, mégpedig kivált a forradalmi háborúk számának növekedése világszerte;

(e) a Népszövetség teljes csődje, hazudozásának lelepleződése; a „wilsonizmus" csődje. A burzsoá *demokrácia* csődje.

4. Mindennek egészen rövid megvilágítása a következő országok jellemzése alapján (v. ö. P. Lévy 1920. IV. 14-i beszámolója):

Anglia és Amerika
Franciaország
Japán
a többi, semleges európai és amerikai ország
a legyőzött országok (főleg Oroszország és Németország)
a gyarmatok
a félgyarmatok (Perzsia, Törökország, Kína).

5. Nyersanyag, — a nyersanyag kimerülése
ipar — az ipar legyengülése (fűtőanyag stb.)
valuta — a valuta csődje. Adósságok. A pénz elértéktelenedése.
A világgazdaság egész rendszerének „szétmállása", *széthullása*.

6. Az eredmény = világszerte forradalmi válság. A kommunista mozgalom és a szovjethatalom.

1920 július 19-e előtt.
Először 1942-ben jelent meg.

249

G. V. CSICSERINNEK

1920. VII. 22.

Csicserin elvtársnak

Javaslatom:

1) Koppnak a Külügyi Népbiztosság útján adjanak utasításokat Csicserin elvtárs javaslata szellemében (csak kereskedelmi tárgyalások)

2) Gukovszkijnak válaszoljanak.

3) Curzonnak *2 nap múlva* küldjenek választ (semmiképpen sem előbb; nem kell őket elkényeztetni), de kérdezzék meg még egyszer Kamenyevtől és a konzultól: miért nincs meg nekünk az angol nyelvű eredeti?

Válaszoljunk a legudvariasabban a következőképpen:

ha *Anglia* (+ Franciaország + ? +?) általános, vagyis *valódi* békét akar, *mi* már régóta *emellett* vagyunk. De akkor *vigyék innen Vrangelt*, mert Vrangel az *önöké*, önök tartják — és nyomban leülünk tárgyalni.

Ha Lengyelország békét akar, mi a béke *mellett* vagyunk; ezt világosan megmondottuk és most ismét megmondjuk, tegyen hát javaslatot.

Ha önök megszakítják a *kereskedelmi* tárgyalásokat, nagyon fogjuk sajnálni, de akkor *önmagukat* leplezik le, akkor kiderül, hogy eltértek az igazságtól, mert ezeket a tárgyalásokat a Lengyelország által viselt háború *idején* kezdték meg és *fegyverszünetet ígértek*. Nyugodtan, pontosan fel kell tárni az ellentmondásaikat.

A válasz tervezetét hagyassák jóvá telefonon a Politikai Iroda tagjaival pénteken vagy szombaton, VII. 23-án vagy 24-én.

Lenin

250
A RUMJANCEV MÚZEUM KÖNYVTÁRÁNAK

Ha a szabályok szerint a kézikönyveket nem kölcsönzik ki, nem lehetne-e megkapni őket estére, éjszakára, amikor a könyvtár zárva van? **Reggelre visszaküldöm.**

1 napra kérem a következőket:

I. A két *legjobb*, legteljesebb *görög* szótárt — görög—*németet*, görög—franciát, görög—oroszt vagy görög—angolt.

II. A legjobb *filozófiai* szótárakat, a filozófiai terminusok szótárait: a német nyelvűt, azt hiszem, Eisler szerkesztette; az angolt, azt hiszem, Baldwin; a franciát, azt hiszem, Franck (ha nincs újabb); és valamelyik újabb oroszt.

III. Görög filozófiatörténetet

1) *Zeller*, a teljes és legújabb kiadás.

2) *Gomperz* (bécsi filozófus): „Griechische Denker"*.

1920 szeptember 1-én.
Először 1929-ben jelent meg.

* — „Görög gondolkodók". — *Szerk.*

251

TÁVIRAT G. K. ORDZSONIKIDZÉNEK

1920. IX. 9.

Kaukázusi Front Forradalmi Katonai Tanácsa
Ordzsonikidze

A legnagyobb mértékben országos fontosságú feladat: az összes fehérgárdista bandáknak és maradványaiknak mielőbbi és teljes likvidálása a Kaukázusban és Kubánban. Tájékoztasson gyakrabban és pontosabban a helyzetről.

Lenin

*Először megjelent: „Pravda"
298. sz. 1936 október 28.*

252
A CSEREMHOVÓI SZÉNBÁNYÁSZOKNAK

1920. IX. 15.

Kelet-Szibériai Kőszénbányák Igazgatósága
A bányák munkásainak,
valamint műszaki személyzetének

Kedves Elvtársak! Hálásan köszönöm 1920 augusztus 2-i üdvözletüket, amelyet Iv. Jak. Iljin elvtárs adott át. Iljin elvtárssal beszélgettem a szibériai bányákban folyó lendületes munkáról, elmondta, hogy fokozatosan erősbödik a dolgozók tudatos fegyelme (akik most már nem a kapitalistáknak, hanem maguknak dolgoznak), és ez igen nagy örömöt szerzett nekem.

Különösen örülök annak, elvtársak, hogy üdvözletükből kicsendül az a mély meggyőződésük, hogy a szovjethatalom teljes és végleges győzelmet arat a földbirtokosok, tőkések és mindennemű kizsákmányolók felett, továbbá az a szilárd és megingathatatlan elhatározásuk, hogy leküzdenek minden akadályt és nehézséget. A munkások, a dolgozók tömegeinek ebből a szilárd elhatározásából merítem én, mint minden kommunista, azt a meggyőződésemet, hogy a munkásság és a munkások ügye az egész világon múlhatatlanul győzni fog.

Mielőbbi sikereket kívánva kommunista üdvözletét küldi odaadó hívük

V. Uljanov (Lenin)

Először 1920-ban jelent meg.

253

TÁVIRAT AZ I. LOVASHADSEREG FORRADALMI KATONAI TANÁCSÁNAK

Közvetlen vonalon

I. Lovashadsereg Forradalmi Katonai Tanácsa

Rendkívül fontos, hogy teljes erejükből siettessék hadseregüknek a Déli Frontra való átirányítását. Kérem, tegyenek meg ennek érdekében minden szükséges intézkedést, tegyenek hősies erőfeszítést ennek érdekében. Táviratozzák meg, mit tesznek.

Lenin

a Honvédelmi Tanács elnöke

Október 4.

1920 október 4-én.
Először 1933-ban jelent meg.

254

TÁVIRAT M. V. FRUNZÉNAK

Déli Front Forradalmi Katonai Tanácsa Frunze[278]

Megkaptam Guszev és az Ön ujjongó táviratát, de félek, túlságosan derűlátók. Ne feledjék, hogy ha törik, ha szakad, a visszavonuló ellenség sarkában be kell nyomulni a Krímbe. Készüljenek fel minél alaposabban, ellenőrizzék, hogy felderítették-e az összes gázlókat a Krím elfoglalásához[279].

1920. X. 16.

Lenin

Először 1935-ben jelent meg.

255.

A TULAI ELVTÁRSAKNAK[280]

Kedves Elvtársak!

Az *önök* előadása alapján egyetértek önökkel, de ha fel akarják használni az én véleményemet „ellenzéküókkel" szemben, akkor *adják oda* nekik az önök hozzám intézett levelét is, meg az én válaszomat is. Akkor tájékozva lesznek, módjukban lesz kifejteni nekem *saját* álláspontjukat, és akkor *nem* egyoldalúan leszek tájékoztatva.

A dolog lényegéről röviden szólok. Amíg Vrangelt *teljesen* le nem verjük, amíg el nem foglaljuk az egész Krímet, addig a háborús feladatok vannak *előtérben*. Ez teljesen vitathatatlan.

Azonkívül *könnyen meglehet*, hogy Tulának, tekintettel fegyver- és lőszergyáraira, még Vrangel *legyőzése után is* bizonyos ideig elsőrendű feladata marad a puska- és lőszergyártás teljes erővel való folytatása, *mert a hadsereget elő kell készíteni* a tavaszra.

Elnézést kérek, hogy ilyen röviden válaszolok, és kérem, közöljék velem, megmutatták-e az „ellenzéknek" ezt a levelemet és az önök hozzám intézett levelét.

Kommunista üdvözlettel *Lenin*

1920 október 20-án.

Először 1942-ben jelent meg.

256

A PETROGRÁDI SZOVJET ELNÖKSÉGÉNEK

Tisztelt Elvtársak! Véleményem szerint igazán nem bűn, ha Pétervárott (amely elég jól áll lakások dolgában) meghagynak még egy szobát a tudósoknak dolgozószoba vagy laboratórium céljaira. Sőt önöknek maguknak kellett volna ezt kezdeményezniük.

Nagyon kérem, intézkedjenek ebben az ügyben, ha pedig nem értenek egyet, kérem, írják meg azonnal néhány sorban, hogy lássam, mi az akadály[281].

Kommunista üdvözlettel *V. Uljanov (Lenin)*

X. 21.

1920 október 21-én.
Először 1924-ben jelent meg.

257

TÁVIRAT AZ I. LOVASHADSEREG FORRADALMI KATONAI TANÁCSÁNAK

. Közvetlen vonalon
Első Lovashadsereg Forradalmi Katonai Tanácsa
Másolat Déli Frontnak

Vrangel nyilvánvalóan visszavonja csapatait. Lehetséges, hogy már most megpróbál megbújni a Krímben. A legnagyobb bűn lenne egérutat hagyni neki. A küszöbönálló csapás sikere jelentős mértékben az Első Lovashadseregtől függ. Utasítjuk az Első Lovashadsereg Forradalmi Katonai Tanácsát, hogy a leghősiesebb erőfeszítésekkel mielőbb vonja össze az Első Lovashadsereget.

Lenin
a Népbiztosok Tanácsának elnöke

20. X. 24.

Először 1940-ben jelent meg.

258

R. E. KLASSZONNAK

1920. XI. 2.

Klasszon elvtárs!

Attól tartok, hogy Ön — bocsásson meg őszinteségemért —, nem tud élni a Népbiztosok Tanácsának a hidraulikus tőzegkitermelésre vonatkozó rendeletével. Azért tartok ettől, mert Ön, úgy látszik, túlságosan sok időt pazarolt a kapitalizmus restaurációjával kapcsolatos „értelmetlen ábrándozásra“, és nem fordított elegendő figyelmet a kapitalizmusból a szocializmusba vezető átmeneti időszak egészen különleges sajátosságaira. Ezt azonban nem szemrehányásként mondom, és nem is csupán azért, mert eszembe jutottak azok az elméleti viták, amelyeket 1894—1895-ben folytattunk, hanem kizárólag gyakorlati célból.

Ha megfelelően érvényesíteni akarjuk a Népbiztosok Tanácsának rendeletét, akkor

1) megszegése esetén könyörtelen szigorral és időben panaszt kell tenni, nagy figyelemmel kell kísérni a végrehajtását, és természetesen csak olyan esetekben kell panasszal élni, amelyekre áll a szabály: „ritkán, de akkor aztán alaposan“.

2) Időnként — ismét ugyanezt a szabályt követve — írjon nekem (NB a borítékra írja rá: ettől és ettől, ilyen és ilyen ügyben):

> kérem, emlékeztesse vagy keresse meg ilyen és ilyen formában (külön lapon legyen a javasolt szöveg) ezt meg ezt a személyt vagy intézményt ilyen és ilyen kérdésben, tekintettel arra, hogy a „Hidraulikus Tőzegkitermelés“ munkálatai állami fontosságúak.

Ha nem él vissza ezzel, vagyis az emlékeztetések és megkeresések szigorúan tárgyilagosak lesznek (hatásköri civakodás vagy vitatkozás nem lesz bennük), 2 perc alatt aláírok egy ilyen emlékeztetést illetve megkeresést, és néha lesz is némi gyakorlati hasznuk.

Gyors és sok sikert kívánok találmányához. Üdvözlettel

V. Uljanov (Lenin)

Először 1929-ben jelent meg.

259

G. M. KRZSIZSANOVSZKIJNAK

XI. 6.

G. M.!

Ez nagyon fontos dolog. A bizottságunk (ugyebár meghívták? az előző rendelkezés értelmében?) *holnap* ül össze (vagy XI. 8-án reggel)[282].

Előzőleg alaposan meg kell tárgyalni az albizottság (mellékelt) tervezetét.

A Goelrót egyáltalán nem vették bele!

Véleményem szerint ez helytelen: mit érnek az összes „tervek" (és az összes „tervbizottságok" meg „tervprogramok") a *villamosítási terv nélkül?* Semmit sem érnek.

A Goelrónak tulajdonképpen egységes terv-szervként kell működnie a Népbiztosok Tanácsa mellett, de ezt ilyen nyíltan és egyszerűen nem lehet elfogadtatni, és nem is lenne helyes. Meg kell fontolni (sürgősen, holnapig), hogyan kell felvetni a kérdést.

Talán 1) vegyük be a Goelro elnökét tanácskozási joggal a Népbiztosok Kistanácsának *gazdasági részlegébe?*

2) Tegyük meg a Goelrót a **Népbiztosok Tanácsának** *állandó* bizottságává, hiszen a Goelro készíti elő *és valósítja meg,* neki kell megvalósítania a villamosítást a Legfőbb Népgazdasági Tanács számára is, a Földművelésügyi Népbiztosság számára is, a Közlekedésügyi Népbiztosság számára is **stb.**

3) az összes népbiztosságok mellett működő *öszszes* tervbizottságot össze kell kapcsolni a Goelróval, mellé kell rendelni neki. De hogyan? Alakítsunk még egy bizottságot a Goelro *mellett* az *összes* külön terv-

bizottságok elnökeiből? vagy miképpen? Hívjon fel, ha elolvasta ezt a levelet.

A *jegyzőkönyvet* pedig (a XI. 5-i *albizottságét) még ma küldje vissza, legkésőbb* este *10-ig.*

Lenin

1920 november 6-án.

Először G. M. Krzsizsanovszkij „Árucsere és tervezés" (Moszkva 1924) c. könyvében jelent meg.

260

AZ ÁLLAMI KIADÓNAK

Kérem, közöljék, hogy 1) egyáltalán bevezette-e az Állami Kiadó azt a rendszert, hogy kivétel nélkül minden egyes könyv és brosúra kiadásakor írásban rögzítse:

a) az Állami Kiadó azon szerkesztőségi tagjának aláírását, aki a szóban forgó mű szerkesztéséért felel;

b) a szöveg szerkesztőjének aláírását;

c) a felelős korrektor vagy kiadó vagy kibocsátó aláírását.

2) Ha nem, mi a kifogás ez ellen a rendszer ellen? Most milyen módon folyik az ellenőrzés?

3) „*A koncessziókról*“ c. brosúrára vonatkozó adatokat az 1. § szerint. „A Népbiztosok Tanácsának 1920. XI. 23-i rendelete. A rendelet szövege. A koncessziók tárgyai. Térképek. Áll. Kiadó 1920.“ Áll. Nyomda (a volt Szityin Nyomda). Moszkva, Pjatnyickaja 71. 1920.

V. Uljanov (Lenin)
a Munka és Honvédelem Tanácsának elnöke

1920 december 11-én.
Először 1924-ben jelent meg.

261

G. M. KRZSIZSANOVSZKIJNAK

G. M.! A következő gondolatom támadt:

Az elektromosságot propagálni kell. Hogyan? Nemcsak szóban, hanem példával is.

Mit jelent ez? A legfontosabb, hogy népszerűsítsük. Ehhez már most ki kell dolgozni egy *tervet* arra, hogy az OSzFSzK területén **minden** *házban* villanyvilágítás legyen.

Ez persze nem lesz meg egyhamar, hiszen még *sokáig* nem lesz sem 20 000 000 (— 40 000 000?) izzólámpánk, sem elegendő mennyiségű vezetékünk stb.

De a terv mégis *azonnal* kell, még ha évek hosszú sorára szól is.

Ez az egyik.

A másik: most azonnal ki kell dolgozni egy *csökkentett* tervet, majd azután, ez a harmadik — és ez a legfőbb — a *tömegeket versengésre* és *öntevékenységre* kell serkentenünk, hogy *nyomban* munkához lássanak.

Nem lehetne ebből a célból máris kidolgozni egy (körülbelül) ilyen tervet:

1) minden járásban (10—15 000) bevezetjük a villanyvilágítást *1* év alatt,

2) minden faluban (½—1 millió; valószínűleg nincs több ¾ milliónál) *2* év alatt,

3) elsőnek a könyvtár és a szovjet kap villanyt (2 izzólámpa),

4) a villanypóznákat *azonnal* csinálják meg így és így,

5) a szigetelőket *azonnal* készítsék el *saját maguk* (nyilván vannak kisebb és helyi kerámiagyárak?) *Így és így* kell csinálni,

6) a vezetékekhez szükséges *réz? Gyűjtsék össze saját maguk* kerületenként és járásonként (finom célzás a harangokra stb.),

7) szervezzék meg az elektromosság tanítását így és így.

Nem lehetne *valami ilyesmit* megfontolni, kidolgozni és *elrendelni?*

Lenin

1920 decemberében.
Először 1925-ben jelent meg.

262

G. M. KRZSIZSANOVSZKIJNAK

Krzsizsanovszkij elvtársnak

Nem lehetne-e kidolgozni (a Munka és Honvédelem Tanácsa számára, nem most, hanem a kongresszus után[283], de *a z o n n a l)* a villamosítási kampány gyakorlati tervét:

E t w a:*

1) *minden* kerületben *sürgősen* létesítsenek legalább 1 villanytelepet;

2) rendeljék el, hogy ezt a centrálét tegyék a lakosság *oktatásának* központjává, ahol előadásokat, bemutatókat rendeznek stb.; ezeket a tanfolyamokat *végeztessék el* az *egész* lakossággal (kezdve az ifjúsággal, vagy járásonként stb.);

3) azonnal osszák ki a lakosságra azokat a feladatokat, amelyeknek teljesítését már most el lehet kezdeni (rézből 2½ millió pudra van szükség, — tűzzük ki feladatul most azonnal *2 5* millió pud összegyűjtését, gyűjtsék össze *ö n k é n t e s* alapon a harangokat, kilincseket stb.; azután készítsék el a *villanypóznákat* stb.);

4) *azonnal* kezdjék meg az előkészítő *f ö l d m u n k á k a t* és osszák ki a feladatokat kerületenként.

5) Mozgósítsák kivétel nélkül az összes mérnököket, elektrotechnikusokat, mindenkit, aki elvégezte a fizika-matematika szakot stb. Kötelességük: hetenként legalább 2 (4?) előadás, *legalább* (10—*50?)* ember megismertetése az elektromossággal. Ha teljesítik — prémium. Ha nem teljesítik — börtön.

---

* — körülbelül, ilyesformán. — *Szerk.*

6) *Sürgősen* írni kell néhány népszerű brosúrát (részben *németből* fordítani), és csináljanak a „könyvből" (az Önéből) több népszerűbb cikket, ezeket tanítsák az iskolákban és olvassák fel a parasztoknak.

Azonkívül hozzanak még számos részletintézkedést a következő két területen:

aa) propaganda és oktatás

bb) a végrehajtás megkezdése azonnal és minden irányban.

Lenin

1920 december végén.
Először 1942-ben jelent meg.

1921

263

AZ OK(b)P BAKURI JÁRÁSI SZERVEZETÉNEK

Másolat a Szarátov kormányzósági pártbizottságnak és végrehajtó bizottságnak

Kedves Elvtársak, szervezetük titkára, Turunyen elvtárs írásban átadta nekem azt — a parasztok kérésére hozott — határozatukat, amelynek értelmében az ő útján tudomásomra hozzák, hogy járásukban egyes élelmezési funkcionáriusok ellenforradalmi cselekedeteket visznek véghez, gúnyt űznek a szegényekből, személyes haszonszerzés céljából fosztogatnak, felkarolják a pálinkafőzést, részegeskednek, megerőszakolják a nőket, provokálják a szovjethatalmat stb. Önök azt kérik, hogy mi innen Moszkvából szüntessük meg ezeket az ellenforradalmi cselekedeteket. De a helyi pártszervezeteknek, köztük önöknek is, éppen az az egyik legeslegfőbb feladatuk, hogy teljes erejükből küzdjenek saját vidékükön az ellenforradalom ellen. Önöknek feladatuk és kötelességük, hogy a kerületi pártbizottsággal, ha pedig ez nem segít, a kormányzósági pártbizottsággal érintkezésbe lépve elintézzék, hogy letartóztassák és átadják a Forradalmi Törvényszéknek az olyan ellenforradalmárokat és gazembereket, akikről írnak.

Mit tettek ebben az irányban?

Levelének második felében Turunyen elvtárs ismerteti az önök elgondolásait arról, hogy a szovjethatalomnak, ha ki akar jutni a gazdasági bomlás állapotából, egy ideig, mint mankóra, a parasztságra kell támaszkodnia. Ez tökéletesen igaz. Szó van erről pártprogramunkban is, a pártkongresszusok határozataiban is. A legutóbbi, VIII. országos szovjetkongresszus igen részletesen és gondosan

megvizsgálta a mezőgazdaság fellendítésének kérdését és fontos gyakorlati határozatokat hozott, amelyeket önöknek ott végre kell majd hajtaniuk a kormányzósági szervek útmutatásainak megfelelően.

Ezek a határozatok megjelentek az újságokban. Azonkívül kiegészítésképpen Turunyen elvtárs magával visz még bizonyos anyagokat, — ezeket majd a Földművelésügyi Népbiztosságtól kapja meg, ahová elküldtem.

Kommunista üdvözlettel

V. Uljanov (Lenin)
a Népbiztosok Tanácsának elnöke

1921 január 21-én.
Először 1927-ben jelent meg.

264

A NÉPBIZTOSOK TANÁCSA GAZDASÁGI HIVATALA VEZETŐJÉNEK

Gorbunov elvtárs! Ez a Boncs-Brujevics (aki nem rokona, csak névrokona Vl. Dm. Boncs-Brujevicsnek) az általános vélemény szerint *igen nagy* feltaláló. *Rendkívül fontos* az ügy (újság — papír és drót nélkül: hangszóró és rádiókészülék segítségével, amelyet B.-Brujevics oly módon tökéletesít, hogy könnyen készíthetünk belőle *sok száz* darabot, egész Oroszország hallani fogja a Moszkvában felolvasott újságot).

Nagyon kérem

1) kísérje különös figyelemmel ezt az ügyet, *hívja be Osztrjakovot* és *beszéljen telefonon Nyizsnyij-Novgoroddal*

2) a Kistanáccsal *sürgősen* fogadtassa el a mellékelt rendelet-tervezetet. Ha nem jutnak gyorsan egyöntetű véleményre, feltétlenül készítse elő keddre, a Nagytanács ülésére

3) havonta kétszer jelentse, hogyan *halad* a munka.

Lenin

I. 26.

1921 január 26-án.
Először 1926-ban jelent meg.

265

A KÖZTÁRSASÁGI FORRADALMI KATONAI TANÁCSNAK

1921. II. 6.

Szkljanszkij elvtárs!

Mellékelek még egy „figyelmeztetést".

Hadvezetőségünk szégyenletes kudarcot vallott, amikor Mahnót kiengedte a kezéből (noha óriási túlerővel rendelkezett és szigorú parancsot kapott az elfogására), és most még szégyenletesebb kudarcot vall, mert képtelen eltaposni egy maroknyi banditát.

Kérjen a részemre *rövid* jelentést a főparancsnoktól (melyben röviden vázolja a bandák és csapataink elhelyezkedését) arról, hogy mi történik.

Hogyan használják fel a teljesen megbízható lovasságot?

— a páncélvonatokat? (Ésszerűen vannak-e elhelyezve? Nem tesznek-e *feleslegess* utakat, hogy gabonát rekviráljanak?)

— a páncélautókat?

— a repülőgépeket?

Hányat használnak fel és hogyan?

A gabona is, a tűzifa is, minden elpusztul a bandák miatt, pedig milliós hadseregünk van. Teljes erőnkből azon kell lennünk, hogy a főparancsnok jobban dolgozzon.

Lenin

Először 1938-ban jelent meg.

266

G. M. KRZSIZSANOVSZKIJNAK

Titkos

G. M.!

Nézze át, vegye tudomásul. Nyomban küldje vissza „titkos“ jelzéssel.

A tervről Miljutyin badarságokat ír[284]. A legnagyobb veszély: az állami gazdasági tervvel elbürokratizálni az ügyet.

Ez óriási veszély. Ezt Miljutyin nem látja.

Nagyon félek, hogy *Ön sem látja*, bár másképp nyúl a kérdéshez.

Koldusok vagyunk. Éhes, tönkrement koldusok.

Egy teljes, egységes, igazi terv számunkra most = „bürokratikus utópia“.

Ne törekedjék ilyesmire.

Azonnal, egy napot, egy órát sem vesztegetve, apránként *ki kell választani* a **legfontosabbat,** minimális számú vállalatot, és **ezeket** kell **megindítani.**

Majd személyesen beszélünk erről a beszámolója előtt. *Gondolkozzék rajta.*

Lenin

1921 február 19-én.

Először G. M. Krzsizsanovszkij „Árucsere és tervezés“ (Moszkva 1924) c. könyvében jelent meg.

267

G. M. KRZSIZSANOVSZKIJNAK

II. 25.

Krzsizsanovszkij elvtárs!

Az Állami Tervbizottság kérdéséről.

(1) Összetétele általában — majd megérkezése után megállapodunk. Ez nem nehéz kérdés.

(2) A KB úgy határozott, hogy Larint egyelőre a helyén hagyja. Larin igen veszélyes, mert ez az ember jelleménél fogva meghiúsít minden munkát, *kezébe ragadja az uralmat*, lehetetlenné teszi az összes elnököket, *szétkergeti a szakembereket*, a „párt" nevében lép fel *(anélkül, hogy ehhez a legcsekélyebb joga volna)* stb.

Önre vár az a **nehéz** feladat, hogy engedelmességre szorítsa, megfegyelmezze, mérsékelje Larint. Ne feledje: mihelyt „kezdi" túllépni a kereteket, ugorjon át hozzám (vagy küldjön levelet). Különben Larin lehetetlenné teszi az *egész* Állami Tervbizottságot.

(3) Az *Állami Tervbizottságban* Önnek egy *sziklaszilárd* elnökséget kell létrehoznia (feltétlenül Larin *nélkül)*, hogy jó szervezők és kemény emberek (akik feltétlenül vissza tudják verni Larint és *kitartóan* tudják végezni ezt a nehéz munkát) *segítségére* legyenek Önnek és levegyék a válláról az *adminisztratív* munka terhét (a KB-ben rámutattak arra, hogy Önnek tulajdonképpen korántsem adminisztratív vezetőnek kell lennie). Az elnökség, esetleg az Ön 2 helyettese, 1 titkár stb. Önnek az egész ügy „lelkének" és *eszmei* vezetőnek kell lennie (s főképpen le kell törnie, el kell kergetnie azokat

a minden *taktikai* érzéket *nélkülöző* kommunistákat, akik képesek szétkergetni a szakembereket)... Önnek az a feladata, hogy megtalálja, kiemelje, *munkába állítsa* a tehetséges szervezőket, adminisztrátorokat (mint amilyen például Oszadcsij stb.), — s *lehetőséget, adatokat, anyagot adjon az OKP Központi Bizottságának értékelésükre*.

NB

(4) A „Goelró"-t *mint* Oroszország Állami Villamosítási Bizottságát véleményem szerint újjá kell szerveznie mint az Állami Tervbizottság *albizottságát*. Ennek az albizottságnak is Ön lesz az elnöke.

(5) Számos albizottságot kell alakítania: ezt akkor kell majd megbeszélnünk, amikor már meglesz Önnek az erre vonatkozó terve.

(6) Rendkívül nagy jelentőségű lesz az az albizottság, amelynek feladata:

a **folyó** (jelenleg az 1921-re szóló) gazdasági tervek
tanulmányozása
ellenőrzése
és
„összehangolása", egyeztetése,
a megváltoztatásukra vonatkozó javaslatok megtétele.

Ebbe az albizottságba feltétlenül be kell vonni Larint, de 1) nem elnöknek, nem elnökhelyettesnek és nem titkárnak; 2) ellensúlyozni kell mondjuk Szeredával, aki a kiegyensúlyozott, reális gondolkodású, higgadt ember mintaképe.

(7) Javasolom, hogy fontolja meg a következő tervet (rendkívül fontosnak tartom): az *Állami Tervbizottság* tagjai közül kötelezni kell *néhányat*, hogy rendszeresen terjesszenek vagy ez elé a bizottság elé, vagy a *6. pontban említett albizottság* elé **beszámolókat** és **cikkeket** arról, hogyan teljesítik a különböző hatóságok (és a különböző kormányzóságok, kerületek, vállalat-csoportok, egyes vállalatok stb.) a folyó gazdasági terveket

hogyan hasonlítják össze ezt a teljesítést
a különböző évekre vonatkozólag;
és e beszámolókat és cikkeket tegyék közzé az „*Ekonomicseszkaja Zsizny*"-*ben*. (Rendkívül fontosnak tartom, hogy *Larint* feltétlenül, továbbá Szeredát, Popovot,

Sztrumilint *hivatalosan* kötelezzék arra, hogy a legnagyobb figyelemmel kísérjék gazdasági terveink *valóságos* teljesítésének tényeit és adatait, *és írják meg* ezt rendszeresen az „*Ek. Zs.*“*-ben* a nyilvános bírálat és ellenőrzés céljából. A szakemberek közül is rá lehet állítani *kettőt-hármat* erre a munkára. Feltétlenül mindegyik személy szerint feleljen a dolgok tanulmányozásáért és ellenőrzéséért; e munka minden részével *két* ember foglalkozzék egymástól függetlenül, hogy kölcsönösen ellenőrizzék egymást, és kipróbálják a különböző elemzési, összesítési stb. módszereket.)

Gondolkozzék mindezen, és majd beszélünk *több ízben is*, ha megérkezett.

Üdvözlet! *Lenin*

1921 február 25-én.

A teljes szöveg először 1928-ban jelent meg.

268

TÁVIRAT A XI. HADSEREG FORRADALMI KATONAI TANÁCSÁNAK

Másolat a Kaukázusi Front Forradalmi
Katonai Tanácsának
Másolat a Grúziai Forradalmi Bizottságnak
Másolat Ordzsonikidze elvtársnak

Tekintettel arra, hogy a tizenegyedik hadsereg egyes alakulatai Grúzia területén tartózkodnak, utasítjuk önöket, hogy létesítsenek szoros kapcsolatot a Grúziai Forradalmi Bizottsággal és szigorúan tartsák magukat a Forradalmi Bizottság utasításaihoz, a Grúziai Forradalmi Bizottság megkérdezése nélkül ne hozzanak egyetlen olyan intézkedést sem, amely a helyi lakosság érdekeit érintheti, viselkedjenek megkülönböztetett tisztelettel Grúzia szuverén szerveivel szemben, legyenek különösen figyelmesek és óvatosak a grúz lakossággal. Azonnal adjanak megfelelő utasítást a hadsereg összes intézményeinek, köztük a Különleges Osztálynak is. Vonják felelősségre mindazokat, akik ezt az utasítást megszegik. Jelentsenek minden ilyen esetet, valamint jelentsék a helyi lakossággal való legcsekélyebb súrlódásokat és félreértéseket is.

Lenin
a Honvédelmi Tanács elnöke

1921 március 10-én.

„Pravda Gruzii" 13. sz.
1921 március 17.

269

G. M. KRZSIZSANOVSZKIJNAK

G.M.!

Visszaküldöm beszédét[285].

Legfőbb fogyatékossága: túlságosan sokat beszél a villamosításról és túlságosan keveset a *folyó* gazdasági tervekről.

Nem azt hangsúlyozza legjobban, amit kell.

Amikor azokkal a kommunista „okosokkal" volt dolgom, akik anélkül, hogy olvasták volna „A villamosítás terve"[286] c. könyvet és megértették volna jelentőségét, mindenféle szamárságot fecsegtek és írtak általában a tervről, kénytelen voltam orruk alá dugni ezt a könyvet, mert más komoly terv nincs és nem is lehet[287].

Amikor ennek a könyvnek az íróival van dolgom, nem arra gondolok, hogy az orruk alá dugjam ezt a könyvet, hanem arra, hogy elvonjam őket tőle — a *folyó* gazdasági tervek kérdéseire irányítsam a figyelmüket.

Ezekkel foglalkozzanak most, professzor urak! Villamosításuk in allen Ehren!* Tisztelet, becsület neki. Megírták az első kiadását. Ki fogjuk javítani és ki fogjuk adni a másodikat. Ilyen és ilyen albizottság szakemberei írnak majd egy tucat rendeletet és határozatot az elektromosság és a villamosítási terv oktatásáról stb. Ezt jóvá fogjuk hagyni.

De az Állami Tervbizottságnak most nem ezzel kell foglalkoznia, hanem azonnal és teljes erőből hozzá kell látnia a *folyó* gazdasági tervekhez.

Fűtőanyagot *ma*. 1921-re. Most, tavasszal.

---

* — minden tiszteletet megérdemel! — *Szerk.*

Az ócska dolgok, hulladékok, fel nem használható anyagok összegyűjtése. *Elcserélése* gabonára.

ÉS MÁS EFFÉLÉK.

Ezt kell most az orruk alá dugni. Ennek lássanak neki.

Most. Ma.

1—2 albizottság foglalkozzék a villamosítással.
9—8 albizottság a folyó gazdasági tervekkel.
Így kell elosztani az erőket 1921-ben.

Lenin

1921 április 5-e után.
Először 1924-ben jelent meg.

270

A KÖZOKTATÁSÜGYI NÉPBIZTOSSÁGNAK

1921. IV. 8.

Lunacsarszkij, Pokrovszkij és Litkensz elvtársnak

Egyre több jelét látni annak, hogy a munka rendszeressége és tervszerűsége tekintetében a Közoktatásügyi Népbiztosságon a Központi Bizottság útmutatásai és a Központi Bizottságnak a Közoktatásügyi Népbiztosság átszervezésekor kiadott külön irányelvei ellenére sem javul a helyzet.

Mikorra készül el az általános munkaterv? Milyen kérdéseket vesznek fel ebbe a tervbe? Olyanokat-e, mint amilyen a tankönyvek összeállítása, — a könyvtárhálózat és annak felhasználása, — mintaiskolák, — a tanítók beszámolási kötelezettsége, — a tanfolyamok, előadások és az iskolai oktatás tanterve, a tantervek tényleges betartásának és a tanórák levezetésének ellenőrzése?

Vagy más kérdéseket? Milyeneket?

Melyeket tekintik a legfontosabb, a döntő kérdéseknek?

Vannak-e erre vonatkozó határozatok? Mi módon gondoskodnak a végrehajtás rendszeres ellenőrzéséről?

Rövid választ kérek.

V. Uljanov (Lenin)
a Népbiztosok Tanácsának elnöke

Először 1932-ben jelent meg.

271

TÁVIRAT G. K. ORDZSONIKIDZÉNEK

Ordzsonikidze

Megkaptam rejtjeles táviratát a Kaukázusontúl kétségbeejtő élelmezési helyzetéről. Számos intézkedést tettünk, adtunk némi aranyat Örményországnak, megerősítettük az Élelmezésügyi Népbiztosságnak adott különféle megbízásokat. De figyelmeztetnem kell, hogy mi itt komoly szükséget szenvedünk és segíteni nem tudunk. Kategorikusan követelem, hogy hozzanak létre egy területi gazdasági szervet az egész Kaukázusontúl ellátására, teljes erejükből mozdítsák elő a koncessziók ügyét, különösen Grúziában; igyekezzenek vetőmagot vásárolni akár külföldről is, és a földművelés és állattenyésztés fejlesztése érdekében, a bakui erőforrások felhasználásával siettessék az öntözés ügyét Azerbajdzsánban, valamint igyekezzenek fejleszteni az Észak-Kaukázussal való árucserét. Megértette-e Ön, megértették-e a grúziai elvtársak a terményadóval kapcsolatos új politikánk jelentőségét? Olvassa fel ezt nekik és értesítsen gyakrabban; ismertesse levelemet Szerebrovszkijjal Bakuban.

Lenin

1921 április 9-én.
Először 1925-ben jelent meg.

272

A KÖZOKTATÁSÜGYI NÉPBIZTOSSÁGNAK

Anatolij Vasziljevics Lunacsarszkijnak
Másolat a Tőzegipari Főigazgatóságnak

Ahhoz, hogy növeljük a tőzegkitermelést, széleskörű propagandát kell indítanunk — röpcédulák, brosúrák, vándorkiállítások, filmek, tankönyvek kiadása útján; az iskolákban és műszaki főiskolákon kötelező tantárgyként be kell vezetni a tőzegkitermeléssel kapcsolatos ismeretek tanítását; tankönyveket kell írni; évente külföldi tanulmányutat kell szervezni.

Konkrétan a következőkre van szükség: 1) bízzák meg az Állami Kiadót, hogy adja ki április 15-ig 100 000 példányban a „Tőzeg" c. másféllves brosúrát, amelyet a Tőzegipari Főigazgatóság ez év február 8-án nyújtott be az Agitációs Osztályra Mordvinkin elvtársnak, és vegye át kiadás céljából a Tőzegipari Főigazgatóságnak még három brosúráját és több röplapját, s május 1-re jelentesse meg; a Tőzegipari Főigazgatóság kapjon 15 000 brosúrát terjesztés céljából.

2) Bízzák meg a Filmosztályt, hogy májusban — a Tőzegipari Főigazgatóság irányításával — készítsen 12 filmet a tőzegkitermelésről (Oroszország, Ukrajna, az Urál, Belorusszija és Szibéria számára).

3) Bízzák meg a Szakoktatási Főigazgatóságot, hogy a Tőzegipari Főigazgatósággal karöltve június 1-ig dolgozza ki az iskolákban és műszaki főiskolákon kötelező tantárgyként bevezetendő tőzegkitermelési ismeretek tantervét.

Arra kérem, küldje el rendelkezéseinek másolatát,

valamint a megfelelő intézményektől és személyektől kapott válaszokat a határidők feltüntetésével.

V. Uljanov (Lenin)
a Népbiztosok Tanácsának elnöke

1921 április 9-én.
Először 1932-ben jelent meg.

273

G. M. KRZSIZSANOVSZKIJNAK

IV. 12.

G. M.!

Tegnap beszéltem Szmilgával. Ma kell Önnel beszélnie. Halaszthatatlan kérdésként merül fel előttünk az állami terv — nem mint intézmény, hanem mint *terv* — fő vonalainak kérdése.

Most már ismeri a terményadót és a többi rendeletet. Íme, ez a politika. Ön pedig számítsa ki minél pontosabban, milyen eredményekkel járhat ez (különböző nagyságú termések esetén).

Még sokkalta sürgősebb: a fűtőanyag. Az úsztatás meghiúsult. S ilyen tavasz mellett a rossz termés meghiúsítja a szállítást.

Ramzin és társai két napon belül közöljenek **röviden** egy összesítést:

3 szám (fa, szén, olaj)
félévenként 1918???
19
20
különösen *21*
és a tervelőirányzat 22-re
az 1920-ra szóló fűtőanyag-ellátási terv
4 szám: mennyi volt az előirányzat?
mennyit kaptak?
hogyan szándékoztak elosztani (csak a fő rovatok szerint) az előirányzott mennyiséget?
hogyan osztották el a kapott mennyiséget?

Csütörtök reggelre. Ettől függően fogok dönteni a külkereskedelem kérdésében. Még ma kérje. Holnap beszélünk.

Üdvözlet! *Lenin*

1921 április 12-én.
Először G. M. Krzsizsanovszkij „Árucsere és tervezés" (Moszkva 1924) c. könyvében jelent meg.

274

G. M. KRZSIZSANOVSZKIJNAK

G. M.!

Világos a feladat?

Abból a feltevésből kell kiindulnunk, hogy 1921—1922-ben

ugyanilyen rossz vagy még rosszabb

termésünk lesz

ugyanilyen vagy súlyosabb fűtőanyag-hiánnyal fogunk küszködni (az élelmiszerhiány és a lovak gyenge abrakolása következtében).

Ebből a szempontból számítsa ki, milyen mértékű külföldi bevásárlásokra van szükség ahhoz, hogy, ha törik-szakad, legyőzzük a legsúlyosabb ínséget, vagyis hogy feltétlenül szert tegyünk a hiányzó élelemre (közvetlenül külföldi élelmiszervásárlás, Oroszország határvidékein pedig a gabonának csere útján való beszerzése révén) és szert tegyünk a minimálisan szükséges fűtőanyagra.

Csak azokat az igényeket lehet és kell jóváhagyni, amelyek *ebből a szempontból* szükségesek.

Nem minden villamossággal kapcsolatos igény tartozik ide. Nem elég, ha bebizonyítják, hogy a villamossággal fűtőanyagot takarítunk meg.

Azt is be kell bizonyítani, hogy a szóban forgó, **1921—22-re előirányzott** kiadás — *figyelembe véve* a maximális gabona- és fűtőanyag-hiányt — *feltétlenül indokolt.*

Lenin

1921 április 13-án.

Először G. M. Krzsizsanovszkij „Árucsere és tervezés" (Moszkva 1924) c. könyvében jelent meg.

275

J. A. LITKENSZNEK

Litkensz elvtárs! Találkozásunkkor elfelejtettem megkérni arra, hogy ellenőrizze, hogy áll a *mai* orosz nyelv (Puskintól Gorkijig) (rövid) szótárának összeállításával foglalkozó tudós-bizottság ügye.

Már régen és több ízben megállapodtam erre vonatkozólag Pokrovszkijjal és Lunacsarszkijjal.

Készül-e? Tulajdonképpen min dolgoznak? Érdeklődjön és írja meg pontosan.

V. 6. Kommunista üdvözlettel *Lenin*

1921 május 6-án.
Először 1932-ben jelent meg.

276

A „PRAVDA" ÉS AZ „IZVESZTYIJA" SZERKESZTŐSÉGÉNEK

1921. V. 9.

Nagyon komolyan felhívom figyelmüket a „Poszlednyije Novosztyi" (Párizs) 309. számának következő cikkére:

„Miljukov és Avkszentyev az amerikaiaknál".

Rendszeresen reagálni kell az *efféle* cikkekre és hírekre; ilyen tömérdek sok van; *összegezni* kell őket, megértetve hatóságainkkal és a munkás és paraszt olvasók tömegeivel,

> hogy a fehérgárdista burzsoázia nem olyan ostoba, és nagyon is jól érti, mi a jelentősége a szovjethatalom számára a koncesszióknak és a külföldi kereskedelemnek,

és ezért most azt tartja *fő* feladatának, hogy megakadályozza az OSzFSzK és a külföldi államok közti kereskedelmi szerződések megkötését, meghiúsítsa a koncessziók politikáját.

Kérem, írjanak nekem néhány sort erről.

Kommunista üdvözlettel *Lenin*

Először 1924-ben jelent meg.

277

M. SZOKOLOVNAK

M. Szokolov elvtársnak,
a Lengyelországból evakuált javak hivatala titkárának

V. 16.

Tisztelt Elvtárs!

Megkaptam és elolvastam V. 18-ra készített beszámolója tervezetét. Azt írja, hogy én „elírtam magam". Egyrészt, mondja Ön, az erdők, a föld stb. bérbeadásával meghonosítják az államkapitalizmust — másrészt viszont „a földbirtokosok expropriációjáról beszél" (mármint Lenin).

Ezt Ön ellentmondásnak tartja.

Téved. Expropriáció a mi nyelvünkön *a tulajdonjog megszüntetését* jelenti. A bérlő *nem* tulajdonos. Tehát nincs ellentmondás.

A kapitalizmus meghonosítása (*mértékkel* és hozzáértéssel, mint nem egy ízben említem brosúrámban[288]) lehetséges úgy is, hogy nem adják vissza a földesúri tulajdont. A bérlet: *határidős* szerződés. A tulajdonjog is, az ellenőrzés joga is a *miénk*, a munkásállamé.

„Melyik bérlő lesz olyan bolond, hogy pénzt költsön a mintaszerű szervezésre — írja Ön —, ha *üldözni fogja az expropriáció lehetőségének gondolata . . .*"

Az expropriáció *tény*, nem pedig *lehetőség*. Ez nagy különbség. Egyetlen tőkés sem állt volna szolgálatunkba mint bérlő a tényleges expropriációt *megelőzőleg*. Most azonban az a helyzet, hogy „ők", a tőkések, három évig harcoltak, s az ellenünk viselt háborúra elfecsérelték *sok százmillió aranyrubeljukat* (meg az angolokét és fran-

ciákét; ez a világ két leggazdagabb nációja). Most külföldön nyomorognak. Miféle választásuk lehet? Miért ne kötnének szerződést: 10 éven át nem is olyan megvetendő jövedelmük lesz — ellenkező esetben viszont éhen pusztulhatnak külföldön. Sokan meginognak majd. Ha 100 közül öt vállalkozik a kísérletre — az sem rossz eredmény.

Ön azt írja:

„A tömegek öntevékenységének kibontakozása csak akkor *lehetséges*, ha *eltöröljük a föld színéről* azt a bürokratikus kelevényt, amelyet főigazgatóságoknak és központoknak neveznek."

Ámbátor nemigen jártam kinn, de ismerem ezt a bürokráciát, és tisztában vagyok káros voltával. Ön abban téved, hogy ezt mint valami „kelevényt" azonnal ki lehet vágni, „el lehet törölni a föld színéről".

Ez tévedés. El lehet kergetni a cárt, — el lehet kergetni a földbirtokosokat, — el lehet kergetni a tőkéseket. Ezt megtettük. De nem lehet „elkergetni", nem lehet „eltörölni a föld színéről" a bürokráciát egy paraszti országban. Csupán *csökkenteni* lehet lassú, szívós munkával.

„A bürokratikus kelevény" „kiirtása" — mint másutt írja — már mint kérdésfeltevés sem helyes. Azt mutatja, hogy nem érti a kérdést. Az efféle kelevényt *nem lehet* „kiirtani". Csak *gyógykezelni* lehet. A sebészi beavatkozás *ebben* az esetben abszurdum, *lehetetlen* dolog; csakis a *lassú gyógykezelés* segít — minden más sarlatánság és naivság.

Ön — bocsásson meg őszinteségemért — igenis naiv. De maga is írja, hogy fiatal.

Naiv dolog, hogy egy kézlegyintéssel akarja elintézni a gyógykezelést, arra hivatkozva, hogy két-háromszor megpróbált harcolni a bürokrácia ellen és vereséget szenvedett. Először is — felelem én Önnek erre a sikertelen kísérletére —, először is nem két-háromszor, hanem húsz-harmincszor kell megpróbálni, megismételni, s újra elölről kezdeni.

Másodszor, hol a bizonyíték, hogy Ön helyesen, ügyesen harcolt? A bürokraták ügyes fickók, s a legtöbb ilyen gazember minden hájjal megkent, ravasz róka,

Puszta kézzel nem lehet elcsípni őket. Helyesen harcolt-e Ön? a hadművészet szabályai szerint alkalmazta-e az „ellenség“ *bekerítésének* módszerét? Nem tudom.

Hiába hivatkozik Engelsre. Nem valami „intellektuel“ sugalmazta Önnek ezt a hivatkozást? Hiábavaló hivatkozás, ha ugyan nem rosszabb annál. Doktrinér szaga van. Kétségbeesésre hasonlít. Ha pedig mi kétségbeesünk, az vagy nevetséges, vagy szégyenletes.

Egy hallatlanul kimerült, elcsigázott paraszti országban a bürokrácia elleni harc hosszú időt igényel, s ezt a harcot kitartóan kell folytatni, nem szabad elkedvetlenedni az első balsikertől.

„*Irtsuk ki*“ a „főigazgatóságokat“? Ostobaság. Mivel helyettesíti őket? Nem tudja. Nem az a feladat, hogy *kiirtsuk* őket, hanem hogy tisztogassuk, gyógyítgassuk, gyógyítgassuk és tisztogassuk tízszer és százszor. S ne veszítsük el a kedvünket.

Ha megtartja beszámolóját (amit én egyáltalán nem ellenzek), kérem, olvassa fel ezt az Önnek írt levelemet is.

Ne engedje, hogy hatalmába kerítse „a csüggedés szelleme“. Kézszorítással

Lenin

1921 május 16-án.
Először megjelent: „Pravda“ 1. sz. 1924 január 1.

278

J. A. LITKENSZNEK

Használja fel Pokrovszkij szabadságát arra, hogy mentesítve őt az adminisztratív munkától, elindítsa az orosz nyelv szótárának munkálatait.

1) Jelöljön ki egy 3—5 tagú bizottságot a legjobb filológusokból. Ezek 2 hét alatt dolgozzák ki a végleges (magát a munkát végző) bizottság tervét, állapítsák meg létszámát, összetételét, a munka határidejét stb.

2) A feladat: az orosz nyelv rövid szótára (Puskintól Gorkijig) — (a *kis* „Larousse“ mintájára). A példaszerű, mai nyelv szótára. Az új helyesírás szerint.

3) Ezeknek (a 3—5 embernek) a jelentése alapján fogja *jóváhagyni* a tervet *a tudományos akadémiai* központ. Ősszel aztán nekikezdünk.

1921 május 19-én.

Először 1932-ben jelent meg.

279

G. M. KRZSIZSANOVSZKIJNAK

V. 25.

Krzsizsanovszkij elvtárs!

Bizonyára megkapta a „Munka és Honvédelem Tanácsa utasításának“ *tervezetét*[289].

Gondolkozzék rajta (meg az elnökség is — azonkívül be kell avatni az Állami Tervbizottság valamennyi tagját) két szempontból:

a) vannak benne olyan kérdések, amelyek az Ön „hatáskörébe“ vágnak: a villamosítás, valamint az Állami Tervbizottság helyi szervei. Ezt részletesen elemezniük és valamennyiüknek tanulmányozniuk kell, hogy *pontosabban meghatározhassuk* és *kiegészíthessük* (resp.* megváltoztathassuk) a részletekbe vágó *kérdések* felsorolását.

b) A többi nem az Állami Tervbizottság hatáskörébe tartozik, de lényegében *sok* kérdés érinti az Állami Tervbizottságot. Kívánatos (nem kötelező), hogy az Állami Tervbizottság véleményt mondjon.

Lenin

P. S. Nem gondolja, hogy a kerületi beszámolók és általában az összes gazdasági beszámolók áttanulmányozása céljából ki kell majd jelölni egy csoportot az Állami Tervbizottság tagjaiból? Vagy esetleg a Tervbizottság valamennyi tagjának osszunk ki egy-két beszámolót, *kötelezve* őket arra, hogy elolvassák és *tanulmányozzák?*

Mellesleg: a folyó (1921-re szóló) gazdasági tervek

* — respective — illetve. — *Szerk.*

tanulmányozását feltétlenül *személyekre* kell kiosztani. Az Állami Tervbizottság egy-egy tagja ennek a munkának *ezért és ezért* az oldaláért vagy részéért felelős. És megfordítva: a folyó terv szempontjából az 1921. évi gazdasági munka *egy-egy* oldalának vagy részének tanulmányozásáért X. Y. felelős. Ezt feltétlenül küldje el nekem.

1921 május 25-én.

Először G. M. Krzsizsanovszkij „Árucsere és tervezés" (Moszkva 1924) c. könyvében jelent meg.

280

G. M. KRZSIZSANOVSZKIJNAK

1921. V. 26.

Krzsizsanovszkij elvtárs!

Úgy vélem, az Állami Tervbizottságnak ki kell dolgoznia 2 dolgot:

1) a statisztikai albizottsággal állíttasson össze bizonyos index numbert*.

Havonta összesítő jelentést gazdasági életünk főbb adatairól (számok és grafikon). Körülbelül így:

fűtőanyag-termelés

ércbányászat

vasgyártás

A többi iparág főbb adatai:

a termelésben foglalkoztatott munkások százalékaránya;

a bevetetlen terület százalékaránya;

a mezőgazdasági termelés helyzete;

a hibás mozdonyok százalékaránya; a pudversztek abszolút száma; fa; tüzelő stb., élelmiszerellátás stb.; továbbá a villamosítás (mindig az előző évivel és a háború előttivel összehasonlítva).

Enélkül nem kapunk összefoglaló képet a gazdasági életről.

Ez az Állami Tervbizottság munkájának egyik alapja.

2) *Gazdasági* - statisztikai albizottság.

A Központi Statisztikai Hivatalt olyan szervvé kell fejleszteni, amelynek feladata: az elemzés, mégpedig nem

* — mutatószámot. — *Szerk.*

afféle „tudós“ elemzés, hanem a *változó* helyzet elemzése. Körülbelül így:

hány embert tápláltak feleslegesen?

hány gyár működik feleslegesen?

hogyan kell módosítani a nyersanyag-elosztást? a munkaerő-elosztást?

a hadsereg gazdasági munkája?

A statisztikusok a mi **gyakorlati** *segítőtársaink* legyenek, nem pedig skolasztikusok.

Vegye fontolóra a mondottakat, és írja meg, milyen eredményre jutott.

Lenin

Először G. M. Krzsizsanovszkij „Árucsere és tervezés“ (Moszkva 1924) c. könyvében jelent meg

281

TÁVIRAT F. E. DZERZSINSZKIJNEK

Sürgős

Déli körzet, *Dzerzsinszkijnek*, az Összoroszországi Rendkívüli Bizottság elnökének, tartózkodási helyére. Másolat *Vojnovnak*, a közlekedés dezorganizálása elleni harccal megbízott háromtagú bizottságnak.

Moszkva

Az összes ukrán elvtársak a leghatározottabban követelik, hogy fokozzák a harcot Ukrajnában a batyuzás ellen, amely kudarccal fenyegeti a köztársaság éhínségtől szenvedő központjai érdekében indított és máris jó eredménnyel járó gabonabegyűjtést. Kérem, fordítsanak erre fokozott figyelmet, és jelentsék, tesznek-e rendkívüli intézkedéseket, melyek ezek az intézkedések és milyen eredménnyel járnak.

Lenin
a Munka és Honvédelem Tanácsának elnöke

1921 május 27-én.
Először 1933-ban jelent meg.

282

A FŰTŐANYAGÜGYI FŐIGAZGATÓSÁGNAK

Másolat az Olajipari Főigazgatóságnak
Másolat *Gubkin* elvtársnak

A sajtóban is, a helyi jelentésekben is egyre gyakoribbak az olyan hírek, hogy Bakuban rosszabbodik a helyzet.

Nagyobb figyelmet és több gondot kell fordítani Bakura.

Kérem, terjesszenek a *Munka és Honvédelem Tanácsa* elé egy munkatervet Baku rendszeres, többek közt külföldi bevásárlásokkal való segítésére vonatkozólag.

Állandóan „tartsák szemmel", mi történik Bakuban, és *milyen segítséget nyújtunk mi.*

Készítsenek egy rövid összefoglaló jelentést mindkét pontra vonatkozóan (a: *mi van*; b: *mit adtunk)*, és szüntelenül kísérjék figyelemmel.

Lenin
a Munka és Honvédelem Tanácsának elnöke

1921 május 27-én.
Először 1932-ben jelent meg.

283

M. P. PAVLOVICSNAK

Nemzetiségügyi Népbiztosság
Pavlovics elvtársnak

1921. V. 31.

Pavlovics elvtárs!

Megállapodtam egy iskolai atlasz (pétervári) kiadására vonatkozólag[290].

Roppant fontos lenne belevenni az imperializmusra vonatkozó térképeket.

Nem vállalná el?

Körülbelül így: 1) a gyarmatbirtokok 1876—1914—1921-ben, mellékelve vagy másfajta színezéssel feltüntetve a félgyarmati országokat (Törökország, Perzsia, Kína stb.).

2) A gyarmatok és félgyarmatok rövid statisztikája.

3) A pénzügyi függés térképe. Például minden egyes országra vonatkozólag ± számmal (millió vagy milliárd frankban) megadva, mennyi tartozása és mennyi követelése van;

ugyanez, összehasonlítva az 1876—1914—1921-es állapotot

(ha 1876-ot tekintjük a premonopolista kapitalizmus kulminációs pontjának).

4) A világ vasútvonalai, minden egyes országra vonatkozólag megjelölve, hogy kié a legtöbb (az angoloké, franciáké, Észak-Amerikáé stb.).

Túlságosan tarka lesz? Meg lehet találni a megfelelő formákat, csak a legfontosabb, legjellemzőbb dolgokat kell feltüntetni, erősen lerövidítve.

5) Azok a fő nyersanyagforrások, amelyekért harc

folyik (olaj, érc stb.) — szintén jelzéssel ellátva (ezé és ezé az országé, %-ban vagy millió frankban).

A *tankönyvekbe* feltétlenül be kell tennünk ilyen térképeket, persze rövid magyarázó szöveggel.

A mellékmunkák elvégzésére adhatunk egy statisztikust segítségül.

Kérek választ, vállalja-e, hogyan és mikor.

Kommunista üdvözlettel *V. Uljanov (Lenin)*
a Népbiztosok Tanácsának elnöke

Először 1923-ban jelent meg.

284

J. A. LITKENSZNEK

Litkensz elvtárs!

Tehát a szótár kérdésében a következőképpen állapodunk meg:

1) körülbelül egy hónap múlva (Pokrovszkij távollétében) adjon ki egy *hivatalos* rendelkezést és jelölje ki a *felelőst* vagy a *felelősöket*.

2) E rendelkezés alapján állítsák össze a *munkatervet*, s ebben ne csak a felelősök nevét tüntessék fel, hanem a költségeket és a fejadagokat is.

A végrehajtáshoz a terv szerint augusztusban vagy szeptemberben kell hozzáfogni.

Lenin

1921 május végén.
Először 1932-ben jelent meg.

285

V. A. AVANYESZOVNAK

VI. 1.

Avanyeszov elvtárs!

Állítson össze egy körlevelet a RaKrin[291] valamennyi helyi szervéhez a helyi gazdasági tanácskozások ügyében.

1) Kérje be mindazoknak a *névsorát*, akik a RaKrin képviseletében részt vesznek a gazdasági tanácskozásokon.

2) — a névsor megváltozásáról minden esetben azonnal értesítsék Önt.

3) követelje meg, hogy a RaKrinnak ezek a képviselői olyan kommunisták vagy olyan pártonkívüliek legyenek, akiket megbízhatóságuk és becsületességük miatt *külön és személy szerint* ajánlanak.

4) szigorúan követelje meg tőlük, hogy számoljanak be, *különösen* a pártonkívüliek bevonásáról és arról, hogy ismertették-e *előttük*, a pártonkívüliek előtt, a gazdasági tanácsok munkáját.

Mindezt intézze el az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság elnöksége útján, hogy a helyi szervek ehhez tartsák magukat.

Lenin

1921 június 1-én.
Először 1928-ban jelent meg.

286

AZ OLAJIPARI FŐIGAZGATÓSÁGNAK

Olajipari Főigazgatóság
Gubkin elvtársnak

1921. VI. 3.

Átnéztem az „Olaj- és palagazdaság" c. folyóiratot, s az 1—4. számban (1921) egy közleményre bukkantam (199. old.) „A fémcsövek cementhabarccsal való helyettesítése az olajfúrásban" címmel.

Kiderül, hogy ez az eljárás alkalmazható forgófúrás esetén. S nekünk, mint a bakuiak beszámolójában olvastam, van ilyen berendezésünk Bakuban.

Mi is tönkremegyünk, meg Bakut is tönkretesszük, ha kevés a fúrás.

A vascsöveket *lehet* pótolni cementtel stb., amit mégiscsak könnyebb beszerezni, mint vascsöveket, és ami — folyóiratuk tanúsága szerint — „egészen csekély" összegbe kerül!

És egy ilyen hírt képesek eltemetni egy apró jegyzetben egy hipertudományos folyóirat hasábjain, amelyet az OSzFSzK-ban 1 000 000 ember közül jó, ha 1 meg tud érteni.

Miért rejtették ezt véka alá? Miért nem tették be a napilapokba? Miért nem alakítottak egy gyakorlati szakemberekből álló bizottságot? Miért nem verekedték ki, hogy a Munka és Honvédelem Tanácsa támogassa intézkedéseivel ezt az ügyet?

V. Uljanov (Lenin)
a Munka és Honvédelem Tanácsának elnöke

Először 1932-ben jelent meg.

287

G. M. KRZSIZSANOVSZKIJNAK

Krzsizsanovszkij elvtárs!

Nem tudom, mindent megtettek-e annak érdekében, hogy a Kommunista Internacionálé III. kongresszusának tagjai megismerjék a villamosítási tervet.

Ha nem, 1—2 héten belül *feltétlenül* meg kell tenni.

Ki kell függeszteni (a kongresszus folyosóin)

1) a villamosítás térképét *három nyelvű* rövid magyarázó szöveggel

2) ugyanígy az egyes kerületek térképét

3) a villamosítás mérlegét {370 millió munkanap / tégla / réz stb.}

4) a legfontosabb új, kisebb helyi villanytelepek térképét.

Kell egy *rövid* (16—24 oldalas) kis brosúra *3 nyelven*, amely a „Villamosítási terv" kivonatát tartalmazza.

A Népbiztosok Tanácsának VI. 7-i, keddi ülésén nem vehetek részt.

Ha napirendre kerül a felhasználási bizottság kérdése, készüljön fel *maga* a várható komoly összecsapásra, és terjesszen elő *pontosan* megfogalmazott javaslatokat, hogy ha történnék valami, panaszt emelhessen a Központi Bizottságnál és az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottságnál.

Lenin

Titoktartás mellett:

Pétervárott újabb összeesküvést lepleztek le. A résztvevők értelmiségiek. Vannak köztük olyan professzorok

is, akik meglehetősen közel állnak Oszadcsijhoz. Emiatt egyre-másra tartanak házkutatást a barátainál, *és joggal.*
Ó v a t o s s á g !!!

1921 június 5-én.
A teljes szöveg először 1932-ben jelent meg.

288

TÁVIRAT G. K. ORDZSONIKIDZÉNEK

Ordzsonikidze

Csodálkozom, hogy nem hagyja Sztálint pihenni[292]. Sztálinnak még legalább 4 vagy 6 heti pihenésre volna szüksége. Kérjen jó orvosoktól írásbeli véleményt.

Értesítsen, mit tesz Baku érdekében és a külkereskedelem fejlesztéséért. Gyanúsan hallgat erről.

Lenin

1921 július 4-én.

Először 1942-ben jelent meg.

289

AZ ÉLELMEZÉSÜGYI NÉPBIZTOSSÁGNAK

VII. 10.

Brjuhanov elvtárs!

Megkaptam Lobacsov VII. 9-i levelét, amelyben Petrográd és Moszkva ellátásának hirtelen és erős rosszabbodásáról ír.

Utasításokat kér.

Véleményem szerint Önnek ki kellene dolgoznia a munka fokozását célzó intézkedéseket.

Javaslom, hogy

1) különösen gyors, *forradalmi* rohamtempóban, **azonnal** lássanak hozzá Moszkva kormányzóságban a *terményadó begyűjtéséhez* (a rozsot már learatták). Mozgósítsák minél nagyobb mértékben a moszkvai munkásokat, hogy *segítsenek* az élelmezési szerveknek,

2) általában mozgósítsanak még több funkcionáriust az élelmezési munkára, *fosszák ki* a népbiztosságokat a Politikai Iroda *tegnapi* határozatának megfelelően (írja ki a megfelelő részt),

3) küldjenek még egyszer pontos utasításokat az ukrajnai és a szibériai élelmezésügyi népbiztosnak,

4) küldjenek ki (a Szövetkezeti Központtal együtt) egy *rendkívüli* csoportot *Podolszk* kormányzóságba, ahol, mint mondják, rengeteg a gabona, és pudjáért *6000* rubelt kérnek szovjet pénzben.

(Általában az a benyomásom, hogy az Élelmezésügyi Népbiztosság a felvásárlás és az árucsere dolgában igen

álmos és hallatlanul *lemarad.* Hiányzik a kezdeményezés. Hiányzik a merész munka.)

Kommunista üdvözlettel *Lenin*

Kérek választ VII. 11-re.

1921 július 10-én.
Először 1932-ben jelent meg.

290

TÁVIRAT G. K. ORDZSONIKIDZÉNEK

Először is: kérem, közölje, milyen Sztálin egészségi állapota, és mi az orvosok véleménye; másodszor: rendkívül fontos volna számunkra, hogy megkapjuk a törököktől azoknak a Batumtól délre fekvő rézbányáknak a koncesszióját, amelyek hozzájuk kerültek. Jelentse, tett-e lépéseket ebben az irányban, és milyeneket? Harmadszor: Kraszin Moszkvában van, ezt fel kell használnunk arra, hogy teljesen tisztázzuk a kaukázusontúli külkereskedelmi helyzetet.

Lenin

1921 július 17.

Először 1932-ben jelent meg.

291

TÁVIRAT G. K. ORDZSONIKIDZÉNEK

Ordzsonikidze

Megkaptam 2064. sz. táviratát. Közölje a Sztálint gyógykezelő orvos nevét és címét, és azt, hogy hány napra szakították meg Sztálin pihenését. Várom válaszát a rejtjeles táviratra. Itt lesz az augusztus 7-i plénumon?

Lenin

1921 július 25-én.
Először 1932-ben jelent meg.

292

A. A. KOROSZTYELEVNEK

Korosztyelev elvtárs!

Bizottságára[293] rendkívül fontos, felelős és nehéz feladat hárul.

Minden erejüket meg kell feszíteniük, hogy minél kevesebb balsiker érje önöket; s a balsikerek ne szegjék kedvüket, hanem szívósan és türelmesen folytassák a munkát, lendüljenek neki újra meg újra. Moszkvában sokkal nehezebb dolgozni, mint vidéken — nagyobb a bürokrácia, több a megszédült és elkényelmesedett „fejes" stb.

Viszont a moszkvai munka mint példa rendkívül fontos, és óriási *politikai* jelentősége van.

Véleményem szerint bizottságuknak meg kellene próbálnia összehangolni munkáját a „Munka és Honvédelem Tanácsa utasításával".

Az a fő, hogy ne forgácsolják szét az erejüket, hanem inkább válasszanak ki *kevesebb intézményt*, kisebb feladatokat, tűzzenek maguk elé eleinte szerényebb célokat, de azután állhatatosan törekedjenek ezek elérésére, ne feledkezzenek meg arról, amibe belefogtak, ne végezzenek félmunkát, hanem járjanak a végére.

Fokozatosan, de feltétlenül vonjanak be néhány közismerten becsületes és minden kerületben köztiszteletben álló *pártonkívüli munkást*. Ne sajnálják az időt és fáradságot felkutatásukra, megismerésükre.

Apránként és óvatosan *vezessék be* őket a munkába, s igyekezzenek megtalálni mindegyikük számára a képességeinek *leginkább megfelelő* munkakört.

Az a fő, hogy hozzászoktassák a munkásokat és az egész lakosságot a bizottsághoz olyan értelemben, hogy

észrevegyék az általa nyújtott segítséget; az a fő, hogy *kivívják* a tömegek, az egyszerű pártonkívüli munkások, az egyszerű emberek *bizalmát*.

Önnek — mint a bizottság elnökének és mint központi embernek, mint a meglehetősen *népszerűtlen* Munkás-Paraszt *Felügyelet* kollégiuma tagjának — ez nem fog könnyen menni. De ez a lényeg.

Mindenképpen és minden tekintetben valóban *segítséget* kell nyújtani, ha kisebbmérvű segítséget is, de reális segítséget. Csak úgy haladhatunk tovább, ha erre támaszkodunk.

Arra kérem, írjon, vagy ha nem szeret írni, hívjon fel telefonon — felhívhat az én szobámból is, ott nagyobb a nyugalom —, hogy kicserélhessük gondolatainkat bizottsága munkájáról.

Ezt a levelet mutassa meg a többi bizottsági tagnak is, ha időszerűnek tartja.

VII. 26.

Kommunista üdvözlettel *Lenin*

P. S. A bizottság fő feladata: a gazdaság fellendítése, a szervezés megjavítása, a *reális személyi* felelősség bevezetése. E célból még néhány intézményre ki kellene terjeszteni a figyelmüket: étkezőkre, fürdőkre, mosodákra, munkásszállásokra stb.

1921 július 26-án.
Először 1924-ben jelent meg.

293
A SZÖVETKEZETI KÖZPONTNAK

VII. 29.

Hincsuk elvtárs!

Azt hallom, elutazik. Hány hónapra?

Elutazása előtt feltétlenül nevezzen ki hivatalosan is egy *helyettest*, és nem hivatalosan közölje velem, kik azok a *minden tekintetben* tapasztalt kommunisták (2—3 ember) a Szövetkezeti Központban, akikhez fordulhatok.

Továbbá, elutazása előtt feltétlenül jelentse — *igen röviden* —, hogy mikor lép végre működésbe a szövetkezeti apparátus?

A következőképpen gondolom:

1) Hány *járásban (mely* kormányzóságokban) vannak boltok (szövetkezetek), tehát kereskedelmi ügynökeik, és hányban nincsenek? Hány jut egy járásra?

2) Az összes boltok (ügynökök) közül hány válaszol rendszeresen a központ kérdéseire, hány küld beszámolót? hetenként? kéthetenként?

3) Hány járási bolt kapott árut? mifélét? (válaszolhat akár egészen röviden). Sót? petróleumot? textilárut? *stb.*

4) Hányan válaszoltak a parasztoknál fellelhető *(ezért és ezért* elcserélhető) feleslegek és nyersanyagok mennyiségére vonatkozólag?

gabona?
egyéb élelmiszerek?
ipari nyersanyagok? stb.

5) A beszámolási időszakban mennyit cseréltek? mit mire?

Amíg nem kapunk ilyen jelentéseket, addig véleményem szerint *semmire sem jutunk*. Enélkül az egész csak fecsegés.

Várom válaszát.

Kommunista üdvözlettel *Lenin*

1921 július 29-én.
Először 1924-ben jelent meg.

294

TELEFONTÁVIRAT A MOSZKVA KORMÁNYZÓSÁGI KOMMUNA ELNÖKÉNEK[294]

Másolat a Moszkvai Szovjet elnökségének
« a Közoktatásügyi Népbiztosságnak

Szmoljanyinov elvtárs jelentette, hogy a Sztavropol kormányzósági munkások és parasztok küldöttsége 1 vagon élelmet szállított Moszkvába az én nevemre címezve, ajándékul az éhező munkásoknak. Először is kérem, hogy lehetőleg minél gyorsabban, minden huzavona nélkül vegyék át ezt a vagont; másodszor, juttassák a legínségesebb moszkvai munkásoknak, feltétlenül tudomásukra hozva, hogy ez a sztavropoli munkások és parasztok ajándéka; harmadszor, intézkedjenek a küldöttség elhelyezéséről,valamint arról, hogy a Moszkvai Szovjet köszönetet mondjon nekik, és végül, lássák el őket irodalommal és tegyék lehetővé számukra az őket érdeklő moszkvai intézmények meglátogatását.

Kérem, azonnal és pontosan jelentsék fentiek végrehajtását.

Lenin

1921 július 30-án.
Először 1932-ben jelent meg.

295

V. V. ADORATSZKIJNAK

VIII. 2.

Adoratszkij elvtárs!

Átnéztem az előszót. Nehéz ítéletet mondanom róla, mert nincs még kidolgozva. Úgy látom, le kell rövidíteni és sokkal pontosabban kell megfogalmazni, jobban meg kell rágni a megfogalmazásokat[295].

A levelekből vett, *valóban* nagyszerű idézeteket kapcsolja össze Marx *más* műveivel és a „*Tőké*“-*vel* (pl. az „egyenlőség“ kérdésében *a legfontosabb* a „Tőké“-ben található[296]). Ha felveti az *x* kérdést, akkor **erről** a kérdésről ez és ez olvasható a levelekben, ez és ez Marx egyéb műveiben, ez és ez a „*Tőké*“-*ben*.

A levelekbe éppen csak belepillanthattam. Persze még jól le kell rövidíteni, összefogni, csoportosítani, — 2—3-szor átgondolni, azután *röviden* kommentálni. Úgy látszik, több munka lesz vele, mint eleinte hittük.

Az időrendi sorrend (bizonyára igaza van) alighanem megfelelőbb.

Kommunista üdvözlettel *Lenin*

P. S. Szabadságon vagyok. Gyengélkedem. Nem találkozhatunk.

A „Tankönyvet“, ha befejezte, el kell indítani[297]. Valószínűleg M. N. Pokrovszkij útján megy majd a leggyorsabban.

1921 augusztus 2-án.
A teljes szöveg először 1932-ben jelent meg.

296

A FÖLDMŰVELÉSÜGYI NÉPBIZTOSSÁGNAK ÉS AZ ÁLLAMI KIADÓNAK

Tyeodorovics elvtársnak
(Földművelésügyi Népbiztosság)
és az Állami Kiadónak

VIII. 7.

Az új könyvek közül megkaptam az Állami Kiadótól *Szem. Maszlov:* „Parasztgazdaság"-át, 1921. *5-ik* kiad.! (vagy *4-ik* kiad.).

Átnéztem, és látom, hogy az első betűtől az utolsóig mocskos burzsoá irkafirka, amely hatáskeltő burzsoá „tudományos" maszlaggal kábítja el a muzsikot.

Majdnem 400 oldal, és egy szó sincs benne a szovjet rendszerről és politikájáról, a szocializmusba való átmenetet elősegítő törvényeinkről és intézkedésekről stb.

Aki ezt a könyvet átengedte a rostán, az vagy bolond, vagy megátalkodott szabotőr.

Kérem, vizsgálják ki ezt az ügyet, és nevezzék meg nekem *mindazokat* a személyeket, akik felelősek e könyv szerkesztéséért és kiadásáért.

V. Uljanov (Lenin)
a Népbiztosok Tanácsának elnöke

1921 augusztus 7-én.
Először 1924-ben jelent meg.

297
AZ OK(b)P KÖZPONTI BIZOTTSÁGA TURKMÉNIAI IRODÁJÁNAK

VIII. 7.

Elsősorban feltétlenül kenyeret és húst Moszkvának.

Ennek érdekében és általában: „új gazdasági politika" és *számos* engedmény és prémium a kereskedőknek.

Egyidejűleg rendszeresen és a legnagyobb mértékben gondoskodni kell a muzulmán szegényparasztságról, szervezéséről és felvilágosításáról.

Ezt a politikát ki lehet, ki is kell dolgozni és *le kell szögezni* (több, *egészen pontosan* megfogalmazott irányelvben).

E politikának az *egész* Kelet számára mintául kell szolgálnia.

Lenin

1921 augusztus 7-én.

298

A POSTAÜGYI NÉPBIZTOSNAK

Dovgalevszkij elvtárs!

Kérem, tájékoztasson arról, hogyan áll nálunk a drótnélküli telefon ügye.

1) Működik-e a moszkvai központi állomás? Ha igen — napi hány órán át? hány verszt távolságra?

Ha nem, mi hiányzik?

2) Gyártanak-e vevőkészülékeket, berendezéseket (és hányat?), amelyekkel hallgatni lehet Moszkva beszédét?

3) Hogy állunk olyan hangszórók, berendezések dolgában, amelyek segítségével egy egész terem (vagy tér) hallhatja Moszkvát?

stb.

Nagyon félek, hogy ismét „elaludt" ez az ügy (az oroszországi Oblomovoknak amiatt az átkos szokása miatt, hogy az égvilágon mindent *elaltatnak).*

„Megígérni" sokszor megígérték — és az összes határidők régen lejártak!

Ez az ügy rendkívül fontos számunkra (különösen a keleti propaganda szempontjából). A késlekedés és a gondatlanság itt — bűn.

Külföldön mindez már megvan; ami hiányzik, meg lehet és meg is kell vásárolni. Minden valószínűség szerint valahol bűnös gondatlansággal kezelik a dolgot.

V. Uljanov (Lenin)
a Népbiztosok Tanácsának elnöke

1921. IX. 2.

A teljes szöveg először 1933-ban jelent meg.

299

D. I. KURSZKIJNAK

IX. 3.

Igazságügyi Népbiztosság, Kurszkij elvtársnak és helyettesének, valamint a kollégium összes tagjainak.

A Népbiztosok Tanácsa gazdasági hivatalának a vezetője útján továbbítottam önöknek Graftyio professzor jelentését, amelyben elképesztő dokumentumokat közöl a bürokráciáról[298].

Az ilyen bürokrácia különösen a moszkvai és a központi hivatalokban egészen megszokott dolog. Épp ezért annál nagyobb figyelmet kell fordítani a bürokrácia elleni harcra.

Az a benyomásom, hogy az Igazságügyi Népbiztosság merőben formálisan, vagyis teljesen helytelenül fogja fel ezt a kérdést.

A következőket kell tenni:

1) az ügyben bírósági eljárást indítani;

2) a bűnösöket kipellengérezni: mind a sajtóban, mind pedig oly módon, hogy szigorú büntetéssel sújtják őket;

3) a KB útján rászorítani a bírákat, hogy szigorúbban büntessék a bürokratikus huzavonát;

4) tanácskozásra összehívni a moszkvai népbírákat, törvényszéki tagokat stb. a bürokrácia elleni harcban *eredményre* vezető rendszabályok kidolgozása céljából;

5) feltétlenül ez év őszén és 1921—22 telén Moszkvában bírósági eljárást indítani 4—6 olyan ügyben, amely fényt vet a moszkvai bürokráciára, mégpedig úgy, hogy

a „jellemzőbb“ ügyeket választjuk ki és mindegyik perből *politikai* ügyet csinálunk;

6) a rámenősebb és ügyesebb kommunisták közül kiválasztani legalább 2—3 okos embert, aki „szakértő“ a bürokráciában, hogy megtanuljuk tőlük, hogyan kell *üldözni* a bürokráciát;

7) kiadni egy *jól megírt*, értelmes, nem bürokratikus *levelet* (mint az Igazságügyi Népbiztosság körlevelét) a bürokrácia elleni harcról.

Ezért a rendkívül fontos feladatért *személy szerint* a népbiztost és helyettesét teszem felelőssé, és végrehajtásáról *rendszeres* jelentést kérek.

Lenin
a Népbiztosok Tanácsának elnöke

1921 szeptember 3-án.

Először megjelent: „Pravda“ 30. sz. 1927 február 6.

300

I. K. JEZSOVNAK

Jezsov elvtársnak, a Legfőbb Népgazdasági Tanács kebelében működő Központi Ellátási Hivatal vezetőjének.

Jezsov elvtárs! Megkaptam és átnéztem a raktárra vonatkozó írásokat.

Most már eldöntött dolog, hogy átadjuk a Legfőbb Népgazdasági Tanácsnak.

Várom, hogy rövid, de pontos jelentéseket adjon arról, van-e valóban némi javulás a raktár-ügy terén, hogyan folyik a harc a lopások ellen a szóban forgó raktár és más raktárak esetében.

A huzavonában Önt is hibáztatnom kell: „három éve kiabálunk“, „már vagy tízszer úgy látszott, hogy a végére jártam“ — írja. Éppen az a baj, hogy egyetlenegyszer sem járt a végére úgy, hogy nem csak „úgy látszott“.

Ismeri az OSzFSzK alkotmányát és az OKP szervezeti szabályzatát. Valaminek a végére járni annyit jelent, hogy elmenni az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság üléséig (ha nincs szovjetkongresszus). Pártvonalon: elmenni a Központi Bizottság plénumáig.

Ön egyszer sem járt a dolog végére.

1) Röviden, „távirati stílusban“ megírt, de világos és pontos feljegyzés a Központi Bizottság tagjainak, — az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság elnöksége tagjainak;

2) cikk a sajtóban;

3) a Munkás-Paraszt Felügyelet ottani vagy szomszédos sejtjének kezdeményezése, nyilatkozata, a Moszkvai Szovjethez intézett megkeresése

— ez a bürokrácia elleni harcban elengedhetetlen három lépés.

Szó ami szó, nehéz ez a harc.

De ami nehéz, az még nem lehetetlen.

Ön nem küzdött, nem merítette ki az összes harci eszközöket, hanem feladta a harcot.

A raktárak ügye sokkal szívósabb harcot követel a bürokrácia ellen — „alulról" jövő, az „alsó szervek" által végzett ellenőrzést, — sajtónyilvánosságot, — újabb és újabb ellenőrzést stb.

Szeretném remélni, hogy e súlyos és szomorú, de hasznos tapasztalatok birtokában úgy fogja felvenni a harcot a bürokrácia ellen, hogy valóban a „végére" jár a dolognak.

Szeretném, ha időnként ismertetné e harc eredményeit.

Kommunista üdvözlettel *Lenin*

Nem küldhetne valamiképpen a (bürokrácia elleni) harc menetéről számot adó rövid, egészen rövid tájékoztatással együtt egy rövidrefogott tájékoztatást az Ön apparátusáról (létszám, a kommunisták száma, szakképzettség — a felelős állást betöltőké, a pusztán végrehajtó, irodai munkát végzőké stb.) és egy rövid munkatervet?

Írjon röviden, távirati stílusban, ha kell, küldjön külön mellékleteket. Ha hosszan ír, biztos, hogy nem fogom elolvasni.

Ha vannak gyakorlati javaslatai, írja le őket külön lapra, egészen röviden, táviratszerűen, másolattal a titkárom számára.

Lenin

1921 szeptember 28-án.

A teljes szöveg először megjelent:
„Pravda" 30. sz. 1927 február 6.

301

A NÉPBIZTOSOK TANÁCSA ÉS A MUNKA ÉS HONVÉDELEM TANÁCSA GAZDASÁGI HIVATALA VEZETŐJÉNEK

1921. X. 13.

Gorbunov elvtárs!

Kérem, hogy — miután megállapodott ilyen értelemben a Népbiztosok Kistanácsának elnökével (és tisztázta a dolgot a titkárokkal), fogadtasson el egy határozatot, mely szerint

megváltozik (a Népbiztosok Nagytanácsában is meg a Kistanácsban is) a külső referensek beidézésének rendje.

Most az a helyzet, hogy egy-egy egész értekezletre idézik be a referenseket, és órákon át kell várakozniuk.

Ez képtelen és barbár rendszer.

El kell érni, hogy *egy meghatározott órára* idézzék be őket.

Ha *kétszeresen* ellenőrzik telefonon, kellenek-e külső referensek és milyenek; — ha *helyesen* osztják be a szóban forgó értekezletet (azokat az ügyeket, amelyekhez külső referens kell, és azokat, amelyekhez nem kell), el lehet és el kell érni, hogy a referensek *15 percnél többet ne várjanak.*

Arra kérem, alapos megfontolás után haladéktalanul dolgozzon ki egy ilyen rendszert, és közölje velem, milyen határozatot hozott erre vonatkozólag a Népbiztosok Kistanácsa.

V. Uljanov (Lenin)
a Népbiztosok Tanácsának elnöke

Először megjelent: „Pravda"
17. sz. 1925 január 21.

302
SIDNEY HILLMANNEK

1921. X. 13.

Hillman elvtárs!

Szívből köszönöm a segítségét. Önnek köszönhető, hogy rövid idő alatt sikerült megegyezésre jutnunk az amerikai munkások által Szovjet-Oroszországnak nyújtandó segítség megszervezése ügyében. Különösen fontos ezzel kapcsolatban, hogy ennek a segítségnek a szervezése most kiterjed a *nem* kommunista munkásokra is. Az egész világon és különösen a legfejlettebb kapitalista országokban sok millió azoknak a munkásoknak a száma, akik nem osztják ma a kommunisták nézeteit, mindamellett készek segíteni Szovjet-Oroszországot, készek segítséget nyújtani és élelmet adni az éhezőknek, legalább egy részüknek, és készek arra, hogy segítséget nyújtsanak az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság népgazdasága helyreállításában is. Az ilyen munkások szilárd meggyőződéssel ismétlik a (kommunizmussal kétségtelenül ellenségesen szemben álló) Amszterdami Szakszervezeti Internacionálé vezéreinek azon szavait, hogy minden győzelem, amelyet Szovjet-Oroszországon arat a nemzetközi burzsoázia, a világreakciónak általában a munkásosztályon aratott hatalmas győzelmével lenne egyenlő — és ami még fontosabb, nemcsak ismétlik ezeket a szavakat, hanem gyakorlati következtetéseket vonnak le belőlük.

Szovjet-Oroszország minden erejét megfeszíti, hogy leküzdje az éhínséget, a pusztulást és a gazdasági romlást. A világ munkásainak anyagi segítsége ebben a tekintetben — az erkölcsi segítség és a politikai segítség mellett —

végtelenül fontos számunkra. Amerika persze az élén áll azoknak az államoknak, amelyeknek a munkásai segítségünkre lehetnek, sőt máris segítenek és — ez mély meggyőződésem — még sokkalta nagyobb arányokban fognak segíteni bennünket.

Amerika lelkes, erélyes, haladó munkásai lesznek az élén az ipari országok mindazon munkásainak, akik felajánlják Szovjet-Oroszországnak technikai ismereteiket, és akik készek sokmindent megvonni maguktól, hogy segítségére legyenek a munkás-paraszt köztársaságnak gazdasága helyreállításában. A nemzetközi finánctőke igája, a nemzetközi reakció elleni harc békés eszközei között nincs még egy, amely oly gyors és oly biztos győzelmet ígérne, mint a Szovjet-Oroszország népgazdaságának helyreállításában nyújtott segítség.

Szíves üdvözletemet küldöm mindazoknak a munkásoknak, akik ilyen vagy olyan formában segítséget nyújtanak Szovjet-Oroszországnak.

N. Lenin

Először 1930-ban jelent meg.

303

N. A. SZEMASKÓNAK

1921. X. 24.

Szemasko elvtárs!

Miután ma aláírtam a Népbiztosok Kistanácsának azt a határozatát, amely kétmilliárdot (ugye, ennyit? nem emlékszem pontosan az összegre) irányoz elő Moszkva tisztán tartására és elolvastam az Egészségügyi Népbiztosságnak a lakásegészségügyi héttel kapcsolatban kiadott „Rendeletét" („Izvesztyija" *július 12)*, egyre erősbödik a gyanúm (hogy ennek az egész ügynek a szervezése teljesen elhibázott).

Milliárdokat vesznek fel, lopkodnak szét, panamáznak el — de valójában semmit sem csinálnak.

Moszkvában példás (vagy kezdetnek legalábbis *tűrhető)* tisztaságot kell teremteni, mert el sem lehet képzelni annál felháborítóbb dolgot, mint amilyen a „szovjet" piszok a „legjobb" szovjet házakban. Mi lehet azokban, amelyek *nem* a legjobbak?

Arra kérem, küldjön nekem egy egészen rövid, de pontos, a lényeggel foglalkozó, tényeket tartalmazó beszámolót arról, hogy hol milyen eredménnyel járt a lakásegészségügyi hét? Van legalább egyetlen olyan kormányzóság, ahol csináltak valami értelmes dolgot?

Továbbá. Mi történik (és mi történt eddig?) Moszkvában? kik felelnek a munkáért? Csak olyan, hangzatos szovjet címeket viselő „csinovnyikok", akik semmihez sem értenek, nincsenek tisztában az ügyekkel, csak aláírnak mindenféle papírokat? Vagy vannak *hozzáértő* vezetők? Kik ezek?

A legfontosabb: a személyes felelősség bevezetése.

Mit tettek a személyes felelősség bevezetése érdekében?

Kik végzik az ellenőrzést?

Felügyelők? Hányan vannak? kik azok?

Ifjúsági osztagok (Komszomol)? Vannak ilyenek? Hány? Hol és hogyan működnek?

Milyen más módszereik vannak a *reális* ellenőrzésre?

A pénzt értékes dolgok vásárlására költik-e (karbol? takarítóeszközök? mennyit vettek?), vagy újabb naplopó „csinovnyikok" eltartására?

V. Uljanov (Lenin)
a Népbiztosok Tanácsának elnöke

Először megjelent:
„Izvesztyija CIK i VCIK"
18. sz. 1927 január 22.

304

A. BELENYKIJNEK

Belenykij elvtárs! Sztálinnak olyan lakása van a Kremlben, ahol képtelen aludni (ott a konyha — kora reggeltől lármáznak).

Azt mondják, Ön vállalta, hogy átköltözteti egy *csendes* lakásba. Arra kérem, tegye meg mielőbb, és írjon, hogy meg *t u d j a - e* ezt csinálni és *mikor*.

XI. 15. *Lenin*

1921 november 15-én.

Először 1933-ban jelent meg.

305

AZ ÖSSZOROSZORSZÁGI KÖZPONTI VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁG ELNÖKSÉGE TITKÁRÁNAK

Nem lehetne gyorsabban elintézni a Sztálin részére kijelölt lakás szabaddá tételét?

Nagyon kérem, tegye meg és *hívjon fel* (a telefon jó; a felső központot hívja), hogy sikerül-e a dolog, vagy van valami akadálya.

Lenin

1921 novemberében.

Először 1942-ben jelent meg.

306

FELJEGYZÉSEK TITKÁRA RÉSZÉRE

1

Juttassa eszembe holnap, hogy találkoznom kell Sztálinnal, de *előtte* kapcsolja be hozzám *Obuhot* (a doktort) Sztálin miatt.

1921 december 28-án.

Először 1933-ban jelent meg.

307

2

Amikor Sztálin felkel (de nehogy felébresszék), mondják meg neki, hogy 11-től bizottsági ülésen vagyok (itt nálam), és hogy arra kérem Sztálint, adja meg a telefonszámait (ha Sztálin elmegy), mert beszélnem kell vele telefonon.

1921 december végén.

Először 1933-ban jelent meg.

308

G. M. KRZSIZSANOVSZKIJNAK

G. M.! Elolvastam, és *nagyon, nagyon* jónak tartom[299]. *Minél előbb* készítse el, diktálja le.

Szükség van véleményem szerint egy kiegészítésre — az új gazdasági politikáról. Véleményem szerint ezt jobb lenne beiktatni az egyes fejezetekbe (különböző szempontokból *megvilágítva* az új gazdasági politika helyét, jelentőségét, *szerepét* az *általános keretek* között). Majdnem minden fejezetet meg lehet (és szerintem meg is kell) toldani egy-két oldallal, amelyben megírja, hogy az új gazdasági politika *nem változtat* az egységes állami gazdasági terven és *nem lépi túl* annak kereteit, hanem csupán megvalósításának *módját* változtatja meg.

Az Ön véleménye?

Üdvözlet! *Lenin*

1921 decemberében.
Először G. M. Krzsizsanovszkij „Árucsere és tervezés" (Moszkva 1924) c. könyvében jelent meg.

1922

309

D. I. KURSZKIJNAK

Igazságügyi Népbiztosság, Kurszkij elvtársnak

Két jelentést kaptam az Igazságügyi Népbiztosságtól — november 14-i, illetve december 20-i dátummal — arról, hogyan „teljesítik" a bürokrácia elleni rendszeres hadjárat megszervezésére adott utasításomat.

Az első jelentésben Ön ezt írja:

> „Igen nehéz olyan pereket kiválasztani, amelyekben ez a szervezeti defektus (értsd: apparátusunk nehézkessége és bürokratikus bonyolultsága, az egyes hivatalok közti hatásköri problémák, súrlódások stb.) nem mutatkozik meg olyan határozottan, és amelyekben az aktatologatás csakugyan egyes személyek műve, nem pedig annak objektív következménye, hogy apparátusunk nem működik elég jól."

Ha így nyúlnak a kérdéshez, természetesen semmi sem lesz a bürokrácia elleni harcból. Tanulják meg, hogy éppen a „szervezeti defektusokért" felelős bűnösöket kell felelősségre vonni és példás szigorral megbüntetni, nem pedig egyéb személyeket. Szabotőrt sohasem fog bürokrácián rajtakapni.

Az Igazságügyi Népbiztosság második jelentése, amelyen Kraszikov aláírása szerepel, valamint a „rendkívül fontos ügyekkel" foglalkozó vizsgálóbíróknak — Vjukovnak, Rojzmannak és a Munkás-Paraszt Felügyelet munkatársának, Kedrovnak — a mellékelt jelentései valóban felfedezik Amerikát. Ezek a jelentések csupán a bürok-

ráciáról, az apparátus bonyolultságáról stb. stb. szóló sablonos igazságokat hangoztatnak meglehetősen primitív formában.

Egyszóval világos, hogy a bürokrácia elleni harc ügye egy tapodtat sem haladt előre.

Lényegében nem kaptam kimerítő választ az általam kitűzött öt feladat közül egyetlenegyre vonatkozólag sem.

Javaslom, hogy még egyszer vizsgálják meg a kérdést, és erélyesen, a hadművészet összes szabályai szerint szervezzék meg a bürokrácia elleni harcot.

Kérem, hogy minden hónap 20-ig előzetes figyelmeztetés nélkül küldjenek jelentést erről a hadjáratról.

V. Uljanov (Lenin)
a Népbiztosok Tanácsának elnöke

1922 január 17-én.
Először 1928-ban jelent meg.

310

A. D. CJURUPÁNAK

1

A NÉPBIZTOSOK TANÁCSÁNAK ÉS A MUNKA ÉS HONVÉDELEM TANÁCSÁNAK ÚJ MUNKARENDJÉRŐL

1922. I. 24.

Cjurupa elvtárs!

Tegnapi telefonbeszélgetésünkkel, valamint azzal az ígéretével kapcsolatban, hogy szigorúan tartani fogja magát a rendhez, tüzetesen meg kell beszélnünk és alaposan mérlegelnünk kell a munka egész rendszerét.

A Népbiztosok Tanácsának és a Munka és Honvédelem Tanácsának legfőbb fogyatékossága: a végrehajtás ellenőrzésének hiánya. Az átkos bürokratikus mocsár *lehúz bennünket:* egyre csak papírokat írkálunk, rendeletekről fecsegünk, rendeleteket gyártunk — és ebbe a papírtengerbe belefullad az eleven munka.

Az okos szabotőrök szántszándékkal rántanak bele bennünket ebbe a papírmocsárba. A népbiztosok és egyéb főtisztviselők zöme öntudatlanul „dugja fejét a hurokba".

A szigorú gyógykezelést, melyet Önnek előírtunk, arra kell felhasználnia, hogy *mindenáron* kiszakítsa magát ebből a zűrzavarból és kapkodásból, a számtalan bizottságból, a fecsegésből és a papírgyártásból, — kiszakítsa magát belőle, és *átgondolja*, *radikálisan átalakítsa* a munka egész rendszerét.

Munkájában a legfőbb kérdésnek éppen a mi undorítóan bürokratikus munkánk átalakítását, a bürokrácia és aktatologatás elleni harcot, a *végrehajtás ellenőrzését* kell tekintenie.

A végrehajtás ellenőrzése, annak ellenőrzése, hogy mi történik a gyakorlatban — ez az Ön alapvető és fő feladata; ebből a célból hozzon létre egy kis (4—6 emberből álló) apparátust a legkipróbáltabb és legmegbízhatóbb segítőtársaiból (az irodavezető, a helyettesei, a titkár stb.).

Ehhez véleményem szerint a következők szükségesek:

1) A *Népbiztosok Tanácsát* és a *Munka és Honvédelem Tanácsát* tehermentesíteni kell: az összes kisebb jelentőségű kérdéseket a Népbiztosok Kistanácsának és *Munka és Honvédelem Tanácsa* rendelkező tanácskozásainak a hatáskörébe kell utalni.

Ehhez már hozzákezdtünk. De ha ezt nem kísérjük figyelemmel, nem sürgetjük, nem ellenőrizzük, ha nem fogjuk szorosan a gyeplőt, akkor — a mi átkos, oblomovi szokásaink mellett — minden „szétzüllik" két hét alatt.

A gazdasági hivatal vezetőjét (valamint a *Népbiztosok Tanácsának* és a *Munka és Honvédelem Tanácsának* titkárságát) hozzá kell szoktatni, hogy a legszigorúbban ügyeljenek arra, hogy kisebb jelentőségű kérdések ne kerülhessenek a Népbiztosok Tanácsa és a Munka és Honvédelem Tanácsa elé, és hogy általában az összes kérdéseket előzetesen háromszor is megrostálják (megkeresés a megfelelő népbiztosságokhoz; sürgős válaszuk; ugyanez — a kodifikációs osztályra vonatkozólag stb. stb.).

Gorbunovval* együtt dolgozzanak ki egy írásbeli *rendeletet* az ügyek előterjesztésére és elintézésére vonatkozólag, és havonta *legalább* egyszer ellenőrizze **személyesen Ön**, hogy végrehajtják-e ezt a rendeletet, hogy ez a rendelet eléri-e a kívánt célt, vagyis csökken-e az aktatömeg, az aktatologatás, jobban megfontolják-e a dolgokat, nagyobb felelősséggel dolgoznak-e a népbiztosok, *a végrehajtás körültekintő, huzamos, alapos és szakszerű ellenőrzése, a tapasztalatok alapján való ellenőrzés*, a személyes felelősség bevezetése lép-e *sebtében hozott rendeletek helyébe* (nálunk a felső szervekben, a népbiztosságokon és osztályaikon valójában teljesen hiányzik a felelősség, amit a szabotőrök remekül kihasználnak; az eredmény — oblomovizmus, amely romlásba dönti az ügyet).

* + egy kodifikátor + egy ember a Népbiztosok Kistanácsától.

Tudom, hogy ez *rendkívül* nehéz dolog. De éppen mert nehéz, *teljesen* ennek kell szentelnie magát.

Ennek érdekében

2) Minimális ülésezést. A norma: hetenként 1 ülés a Népbiztosok Tanácsában + 1 a Munka és Honvédelem Tanácsában, à 2 óra.

3) Gazdasági Főbizottság. Mielőbb meg kell szüntetni *összes* albizottságait, s ehelyett meg kell követelni a népbiztosoktól, hogy a hatáskörükben (mindegyikük a hatáskörében) *felelős* emberek írják a tervezeteket, ezeket a népbiztos hagyja jóvá és maga terjessze be a *legrövidebb* időn belül, miután egyeztette az összes „érdekelt" népbiztosságokkal, a Munka és Honvédelem Tanácsához, illetve a Népbiztosok Tanácsához.

A Gazdasági Főbizottság feladata *csakis* az egyeztetés *(kodifikálás)* és a lehető leggyorsabb felülvizsgálás *(szignálás)* Ön plusz Kamenyev által.

Csakis ez.

Nem a fecsegés.

Nem a megvitatás.

4) A Gazdasági Főbizottságon kívül semmiképpen sem szabad egyetlenegy bizottságban sem résztvennie.

5) Vegye fel a harcot a bizottságok elképesztő mértékű elszaporodása ellen, s hivatalosan követelje meg, hogy bizottságok alakítása helyett a legrövidebb időn belül adjanak *írásbeli véleményt.*

6) Ily módon mentesítse magát a zűrzavartól és kapkodástól, amely *valamennyiünk* vesztét okozza, s biztosítsa magának a lehetőséget arra, hogy nyugodtan, *teljes egészében* átgondolhassa a munkát —

— — — és ami a fő, összpontosíthassa figyelmét a végrehajtás ellenőrzésére, a bürokrácia és aktatologatás elleni harcra.

Arra kérem, gondolkozzon ezen a kérdésen és írjon.

Kommunista üdvözlettel *Lenin*

Először 1927-ben jelent meg.

311

2

AZ ÚJSTÍLUSÚ MUNKA PROGRAMJÁRÓL

II. 20.

Cjurupa elvtárs!

Még egyszer az újstílusú munkáról.

Megpróbálom így megfogalmazni e munka programját:

(1) sokkal jobban szorítsa meg a gyeplőt a Népbiztosok Tanácsában és a Munka és Honvédelem Tanácsában olyan értelemben, hogy a népbiztosok ne merjenek mindenféle apró-cseprő ügyekkel előállni, hanem maguk oldják meg őket és maguk *feleljenek* értük;

(2) a Népbiztosok Tanácsának adminisztratív apparátusát (amelynek most a ¾ része nem csinál semmit) tegye felelőssé ezért; bízza meg a végrehajtással;

(3) ugyanezt tegye a Népbiztosok Kistanácsában is, plusz *jelentős mértékben* csökkentse ez utóbbiban az adminisztratív apparátust;

(4) a Népbiztosok Kistanácsa tagjainak és apparátusának, valamint a Népbiztosok Tanácsa adminisztratív apparátusának egy részét a *végrehajtás tényleges ellenőrzése* céljából rendelje személyes vezetése alá (ezt és ezt az embert bízza meg: utazz oda, nézd meg, olvasd el, ellenőrizd, te felelsz a hanyagságokért).

(5) Ön (és Rikov) szánjon rá *mindenekelőtt* naponta egy, vagy ha az egészsége engedi, két órát a munka személyes ellenőrzésére: hívjon be (vagy maga keressen fel) — nem magasrangú hivatalnokokat, hanem **alacsonyabb beosztású** kollégiumi tagokat is, X, Y, Z népbiztossági dolgozókat, akik gyakorlati munkát végez-

nek, s ellenőrizze a munkájukat, hámozza ki a lényeget, nevelje, tanítsa őket, mossa meg jól a fejüket. Tanulmányozza az embereket, kutassa fel a *hozzáértő* dolgozókat. Ez most a lényeg; enélkül minden utasítás és rendelet lélektelen akta.

Válaszoljon. Megfontoljuk a dolgot, tanácskozunk a Központi Bizottság tagjaival és mielőbb *jóváhagyunk* egy ilyen (vagy valamilyen más) programot.

Lenin

1922 február 20-án.

Először 1928-ban jelent meg.

312

3

JAVASLAT A NÉPBIZTOSOK KISTANÁCSÁNAK ADANDÓ UTASÍTÁS TERVEZETÉHEZ

Külön kiegészítő határozatban rá kell mutatni:

A Népbiztosok Kistanácsának az legyen a fő feladata, hogy szigorúan ügyel arra, hogy a népbiztosságok 1) tiszteletben tartsák a törvényeket; 2) ne vonják ki magukat a felelősség alól oly módon, hogy minden ok nélkül tengernyi felesleges kérdést utalnak eldöntés végett a Népbiztosok Kistanácsa elé, hanem döntsenek maguk, a saját felelősségükre, illetve két vagy több népbiztosság közös megegyezése alapján; 3) hogy ellenőrizze a népbiztosságok egyes rendelkezéseinek és eljárásainak törvényességét, célszerűségét és gyorsaságát; harcoljon a bürokrácia és aktatologatás ellen az ilyen ellenőrzés és a tisztviselők létszámának szüntelen csökkentése útján.

1922 február 21-én.

Először 1928-ban jelent meg.

313

4

UTASÍTÁSTERVEZET A MUNKA ÉS HONVÉDELEM TANÁCSÁNAK ÉS A NÉPBIZTOSOK TANÁCSÁNAK, VALAMINT A NÉPBIZTOSOK KISTANÁCSÁNAK MUNKÁJÁRA VONATKOZÓLAG

A nevezett intézmények fő fogyatékossága az, hogy túl vannak terhelve apró-cseprő ügyekkel. Ennek következtében elmerülnek a bürokrácia tengerében, ahelyett, hogy harcolnának a bürokrácia ellen.

A baj okai: 1) hogy a gazdasági hivatal vezetője gyengekezű; 2) hogy a népbiztosok képtelenek kijutni az apró-cseprő ügyek és bürokratikus részletek hínárjából; 3) hogy a népbiztosok (s még inkább az illető hivatalnak őket befolyásoló bürokratái) szeretnék áthárítani magukról a felelősséget a Népbiztosok Tanácsára; 4) utoljára és legfőképpen pedig az, hogy a felelős funkcionáriusok nincsenek tudatában annak, hogy most a papírtenger elleni harc került napirendre, hogy bizalmatlannak kell lenniük a papírtenger és az örökös „átszervezések" iránt, hogy most a legfőbb feladat: nem újabb rendeletek írása, nem újabb átszervezések, hanem *az emberek kiválasztása*, *a teendőkért való egyéni felelősség* bevezetése, a *tényleges munka ellenőrzése*. Máskülönben nem tudunk kiszabadulni a bürokrácia és az aktatologatás fojtó szorításából.

A Népbiztosok Kistanácsa, a Munka és Honvédelem Tanácsa és a Népbiztosok Tanácsa teljes erejéből igyekezzék tehermentesíteni magát a kisebb jelentőségű ügyektől, szoktassa hozzá a népbiztosságokat, hogy a kisebb ügyekben maguk döntsenek és nagyobb felelősséget viseljenek értük.

A Népbiztosok Tanácsának adminisztratív appará-

tusa tekintse fő feladatának a következők megvalósítását: csökkentse a Népbiztosok Kistanácsa, a Munka és Honvédelem Tanácsa, valamint a Népbiztosok Tanácsa elé kerülő ügyek számát, érje el, hogy a népbiztosok (egyenként és együttesen) több kérdést oldjanak meg maguk és viseljék értük a felelősséget; mindenekelőtt a tényleges végrehajtás ellenőrzésével törődjék.

Ugyanebből a célból Rikov és Cjurupa elvtársak, a Népbiztosok Tanácsának elnökhelyettesei igyekezzenek mindenképpen mentesíteni magukat az apró-cseprő ügyektől és bizottságoktól; küzdjenek azellen, hogy bevonják őket (a helyetteseket) olyan ügyekbe, amelyeknek eldöntése a népbiztosok feladata; naponta minimum 2—3 órát fordítsanak arra, hogy az emberek ellenőrzése és kiválasztása érdekében személyesen megismerjék a legfontosabb (majd az összes) népbiztosságok felelős munkatársait (nem pedig a magasrangú hivatalnokokat); a Népbiztosok Tanácsa adminisztratív apparátusát és a Népbiztosok Kistanácsa tagjainak egy részét, valamint a Munkás-Paraszt Felügyeletet használják fel a tényleges munkának és eredményességének ellenőrzésére; egyszóval, váljanak az állami munka gyakorlati instruktoraivá, mert ezekben a legnagyobb a hiány.

Bizalmatlanság a rendeletekkel, intézményekkel, „átszervezésekkel", a főtisztviselőkkel, különösen a kommunisták közül kikerülő főtisztviselőkkel szemben; harc a bürokrácia és aktatologatás mocsara ellen az emberek ellenőrzése és a tényleges munka ellenőrzése útján; a felesleges hivatalnokok könyörtelen kirakása, létszámcsökkentés, azoknak a kommunistáknak leváltása, akik nem tanulják meg alaposan a közigazgatást — ez legyen a népbiztosoknak és a Népbiztosok Tanácsának, elnökének és helyetteseinek irányvonala.

Lenin

II. 27.

1922 február 27-én.
Először 1928-ban jelent meg.

314

V. A. KARPINSZKIJNAK

1922. I. 26.

Karpinszkij elvtárs!

Nem írná meg röviden (maximum 2—3 oldalon), hány levelet kap a „Bednota“ parasztoktól? mi a fontos (különösen fontos) és mi az új ezekben a levelekben? Hangulat? Aktuális kérdések?

Nem kaphatnék *kéthavonként* ilyen levelet (a következőt 1922. III. 15-re)?
α) a levelek átlagos száma
β) hangulat
γ) a legfontosabb aktuális kérdések

Kommunista üdvözlettel *Lenin*

Először megjelent: „Pravda“ 19. sz. 1924 január 24.

315

G. M. KRZSIZSANOVSZKIJNAK

Krzsizsanovszkij elvtársnak

1922. I. 28.

G. M.!

Gorev munkáját elolvastam, visszaküldöm[300].

Többet vártam tőle. Egy volt bolseviknak, aki így megbabonázta Önt, és aki — az Ön véleménye szerint — ismét igazi bolsevikká lett, lelkesítő, színes, hatásos, népszerű propagandát kellett volna kifejtenie, a kommunizmus védelmét Franciaország szempontjából, ennek az országnak a villamosításából kiindulva.

Gorev írása viszont amolyan „professzori" munka.

Javaslom, hogy tegye megfontolás tárgyává a következő tervet:

1) *azonnal* adják nyomdába, hogy *mindenesetre* mielőbb megjelenjen;

2) Gorevnek javasolják — *ha Ön egyetért ezzel* —, hogy még írjon hozzá egy bevezetést vagy utószót, amelyben nagyon népszerűen, szemléletesen, egy kicsit nagyvonalúbban (írjon fel neki ehhez 3 gramm Larin-kivonatot; azt mondják, már árulják Moszkvában) támadja a francia kapitalizmust és megmondja a francia munkásoknak és parasztoknak: 3—5 év alatt háromszor ennyi pénzetek lehetne és naponta legfeljebb (körülbelül) 6 órát kellene dolgoznotok, ha Franciaországban szovjethatalom volna, amely megvalósítaná a villamosítást;

3) ha az Ön (vagy Gorev) véleménye szerint Gorev ezt rosszul vagy nem szívesen csinálná, fontolja meg, nem

kellene-e erre a munkára (afféle *rövid* „Ballod“[301] Franciaország számára) külön felkérni valakit;

4) mielőbb küldje el nekem Gorev cikkét, ha már betördelték (adják ki brosúra formájában vagy valamelyik folyóiratban — a választást Önre bízom). *Esetleg* írok hozzá egy előszót[302].

Üdvözlet! *Lenin*

316

A PÉNZÜGYI NÉPBIZTOSSÁGNAK

Szokolnyikov elvtársnak
Másolat Cjurupa elvtársnak és Krzsizsanovszkij elvtársnak

Azt mondotta, lehetséges, hogy néhány trösztünk esetleg pénz nélkül marad a közeljövőben, és ultimátumszerűen kérni fogja, hogy vegyük őket állami kezelésbe. Úgy vélem, az önálló elszámolás alapján álló trösztöket és vállalatokat éppen azért alapítottuk, hogy maguk feleljenek, mégpedig teljes mértékben feleljenek vállalataik deficitmentes működéséért. Ha ezt nem érték el, akkor véleményem szerint valamennyi igazgatósági tagot bíróság elé kell állítani és hosszú időre szóló szabadságvesztéssel, teljes vagyonelkobzással stb. kell sújtani (bizonyos idő múlva esetleg feltételesen szabadlábra lehet helyezni őket).

Ha az önálló elszámoláson alapuló trösztök és vállalatok létrehozásával nem lennénk képesek gyakorlatilag, kereskedők módján teljes mértékben biztosítani az érdekeinket, akkor közönséges tökfilkók lennénk.

Ezt a Legfőbb Népgazdasági Tanácsnak, de még inkább a Pénzügyi Népbiztosságnak kell figyelemmel kísérnie az Állami Bank és külön felügyelők útján, ugyanis éppen a Pénzügyi Népbiztosság, amely nincs közvetlenül érdekelve, köteles valóságos, reális felügyeletet és ellenőrzést gyakorolni.

Lenin

1922 február 1-én.
Először megjelent: „Pravda" 79. sz. 1931 március 21.

317

A PÉNZÜGYI NÉPBIZTOSSÁGNAK

1922. II. 15.

Szokolnyikov elvtárs! Mit gondol, a fő figyelmet nem a kereskedelem fejlesztésére és a kereskedelemnek az Állami Bank kereskedelmi osztálya által való ellenőrzésre kellene fordítani?

Mit gondol, nem úgy kellene ezt megszervezni, hogy az Állami Bank kereskedelmi osztályának meghatalmazottai közül kiválasztunk húsz-harminc embert (vagy akár kevesebbel is beérhetjük, ha átkozott bürokratikus gépezetünk ilyen „nehéz" feladattal nem tud megbirkózni), és ezeknek a meghatalmazottaknak jutalékot adunk a „rájuk bízott" vállalatok, illetve területi egységek kereskedelmi forgalmának növekedése arányában?

Úgy vélem, hogy ez reálisabb, mint külön bizottságok vagy intézmények létrehozása, amelyek — hála a mi csapnivaló (s tetejébe az „igazi kommunizmus" elnevezésre igényt tartó) erkölcseinknek — *múlhatatlanul* bürokratikus bárgyúsággá fajulnak. Ugyanakkor az Állami Bank kereskedelmi osztálya elé a következő világos, *gyakorlati* feladatot kell kitűzni: fejlessze és vonja ellenőrzése alá a belkereskedelmet. És kapjanak jutalékot a kereskedelmi műveletek fejlesztéséért a meghatalmazottak is, az igazgatósági tagok is (ha az Állami Bank kereskedelmi osztályán vannak igazgatósági tagok), — de csakis a kereskedelmi műveletek fejlesztéséért.

Abból ítélve, amit Gorbunovtól hallottam a Belov és a GUM ügyében[303] való „fáradozásainak" eredményeiről, — ez esetben nyilvánvaló az Állami Bank kereskedelmi osztályának *hibája:* álmosak voltak; elaludtak; igazi

bürokratikus népségként a „főnökség“ *parancsára* vártak. Úgy gondolom, ezért a kereskedelmi osztályt nyomban és minél érezhetőbben meg kell büntetni, s egyben figyelmeztetni kell: ha még egyszer ilyen álmosak lesznek, így el fognak aludni — a *börtönben* ébrednek fel.

A másik gyakorlati eszköz, úgy vélem, a magánkereskedelmi ügyletek nyilvántartása és megadóztatása bélyegilleték útján, vagy más hasonló módon. Hogy áll ez a kérdés? Nem lehetne a magánkereskedelmet *így* a Pénzügyi Népbiztosság és az Állami Bank ellenőrzése alá vonni (vagy megtenni az első lépéseket ebben az irányban)?

Azt hiszem, az egész Pénzügyi Népbiztosság munkájának sikerét 99 százalékban *az állami kereskedelemnek* és *az Állami Bank kereskedelmi osztályának* (a magánkereskedelem hitel-ellátásában elért) *fejlődésén* kell lemérni. A többi — 1 százalék.

Kommunista üdvözlettel *Lenin*

Először megjelent:
„Bolsevik“ 1. sz. 1949.

318

A PÉNZÜGYI NÉPBIZTOSSÁGNAK

II. 22.

Szokolnyikov elvtárs! Korántsem egyedül az Állami Nagyáruházról van szó. Valamennyi gazdasági szervünk egész munkájának fő baja a bürokrácia. A kommunisták bürokratákká váltak. Ha valami romlásba fog sodorni bennünket, hát ez lesz az. Az Állami Bankra pedig mindennél nagyobb veszély háramlik abból, ha bürokratikus. Még mindig csak rendeleteken, intézményeken jár az eszünk. Ez a hiba. Pedig most a lényeg: a gyakorlati emberek, a gyakorlat. *Agilis, gyakorlati* embereket kell találni (jó ha 100, sőt 1000 kommunista között 1 ilyen akad); rendeleteinket papírrongyokból (akár rosszak a rendeletek, akár jók — egyre megy) eleven gyakorlattá kell változtatni — ez a *lényeg*.

Hogy az Állami Bank maga bonyolítsa-e le az üzleteket, vagy pedig alárendelt cégek útján — megbízottak vagy kölcsönben részesített ügyfelek stb. útján —, azt én nem tudom. Nem akarok ebben dönteni, mert nem ismerem eléggé a pénzforgalom és a bankügyletek technikáját. De azt az egyet biztosan tudom, hogy a lényeg most: gyors ütemben fejleszteni az állami kereskedelmet (mégpedig annak valamennyi válfaját — ilyenek: a szövetkezetek, az Állami Bank ügyfelei, vegyestársaságok, bizományosok, ügynökök stb. stb.).

II. 28. Betegségem miatt nem fejeztem be és nem küldtem el előbb levelemet. Ön azt mondja (az interjúban), hogy az állami trösztök helyett vegyestársaságokat kell alakítani. Semmi értelme. A vegyestársaságokba az okos kapitalisták csupa együgyű (bár igen becsületes és erényes)

kommunistát fognak bevenni, és ezentúl is éppúgy rá fognak szedni bennünket, mint eddig. Most nem az intézményeken, hanem az embereken és a gyakorlati tapasztalatok leszűrésén fordul meg a dolog. *Egyenként* fel kell kutatnunk azokat, akik értenek a kereskedelemhez, és lépésről lépésre, az ő tapasztalataik, az ő munkájuk révén *tisztogatnunk* kell . . . ki kell raknunk az igazgatóságokból az erényes kommunistákat, fel kell számolnunk az álmos (és szigorúan kommunista) vállalatokat, fel kell számolni őket és 100 használható közül ki kell választani 1-et. Vagy át *tud* térni a Pénzügyi Népbiztosság az *ilyen* munkára, vagy az egész Pénzügyi Népbiztosság = 0.

Lenin

1922 február 22-én és 28-án.

Először megjelent:

„Bolsevik" 1. sz. 1949.

319

G. M. KRZSIZSANOVSZKIJNAK

1922. IV. 6.

G. M.!

Martyensz tegnap azt mondta, „bebizonyosodott“ (Ön úgy mondta: „majdnem“), hogy Kurszk kormányzóságban hallatlanul gazdag vasérclelőhelyek vannak.

Ha ez igaz, nem kellene-e *már a tavasszal* — 1) megépíteni a szükséges keskenyvágányú vasutakat?

2) előkészíteni a legközelebbi tőzegmocsár (vagy mocsarak) kitermelését villanytelep létesítése céljából?

Ha ezt az elgondolást nem tartja feleslegesnek, írjon róla Martyensznek (és néhány szóban nekem).

Martyensz 3 hét múlva akar odautazni. Írtam Rikovnak és Cjurupának, hogy kellene adni melléje még egy mérnököt az Állami Tervbizottságtól.

Ezt az ügyet *r e n d k í v ü l* erélyesen kell intézni. Nagyon félek, hogy ha nem ellenőrzik háromszorosan, elalszik az ügy. Ha elutazom, ne feledkezzék meg arról, hogy Rikovnak és Cjurupának már írtam egy levelet erről.

Lenin

Először 1925-ben jelent meg.

320

KARL STEINMETZNEK

Moscow. 10. IV. 1922.

Kedves Mister Steinmetz!

Szívből köszönöm 1922. II. 16-i baráti levelét. Szégyenszemre kénytelen vagyok bevallani, hogy mindössze néhány hónappal ezelőtt hallottam a nevét első ízben, Krzsizsanovszkij elvtárstól, aki az „Oroszország villamosítási tervének kidolgozásával megbízott állami bizottság" elnöke volt, most pedig az „Állami Tervbizottság" elnöke. Ő beszélt arról, hogy milyen előkelő helyet foglal el Ön a világ elektrotechnikusai között.

Martyensz elvtárs elbeszéléseiből azóta már jobban megismertem Önt. Szavaiból arra következtettem, hogy Önben egyrészt társadalmi és politikai nézetei ébresztettek rokonszenvet Szovjet-Oroszország iránt. Másrészt mint az elektrotechnika képviselője, méghozzá egy olyan országban, amely a legelsők közé tartozik a technikai fejlődés terén, Ön meggyőződött arról, hogy a kapitalizmust fel kell, hogy váltsa és elkerülhetetlenül fel is fogja váltani egy olyan új társadalmi rend, amely tervszerűen szabályozza a gazdasági életet és egész országok villamosítása alapján biztosítja az egész nép jólétét. A világ minden országában nő — lassabban ugyan, mint kívánatos volna, de feltartóztathatatlanul és szüntelenül nő a tudomány, a technika, a művészet azon képviselőinek száma, akiknek meggyőződésévé válik, hogy a kapitalizmust más társadalom-gazdasági renddel kell felváltani, és akiket azok a „szörnyű nehézségek" („terrible difficulties"), amelyek Szovjet-Oroszország előtt tornyosulnak az egész kapitalista világ

elleni harcában, nem taszítanak el, nem riasztanak meg, hanem ellenkezőleg, tudatára ébresztenek annak, hogy a harc elkerülhetetlen, és hogy erejükhöz mérten nekik is részt kell venniük benne, segíteniük kell az újat a régi leküzdésében.

Különösen hálás vagyok Önnek azért az ajánlatáért, hogy jótanáccsal, útmutatásokkal stb. segít Oroszországnak. Mivel Szovjet-Oroszország és az Egyesült Államok között nincsenek hivatalos és törvényesen elismert kapcsolatok, és ez mind számunkra, mind az Ön számára rendkívül megnehezíti javaslatának gyakorlati megvalósítását, bátorkodom nyilvánosságra hozni az Ön levelét és az én válaszomat abban a reményben, hogy majd akkor Amerikában vagy azokban az országokban, amelyeket kereskedelmi szerződések fűznek az Egyesült Államokhoz is, Oroszországhoz is, sokan segítségére lesznek Önnek (információkkal, oroszról angolra való fordítással stb.) annak a szándékának megvalósításában, hogy segítsen a szovjetköztársaságnak.

Szívélyes üdvözlettel *Lenin*

New Yorkba.

„Pravda“ 85. sz.
1922 április 19.

321

FELJEGYZÉS BUHARINNAK

Buharin elvtárs!

Átküldöm Önnek a mai „Pravdá“-t. Minek közölnek olyan butaságokat, mint amilyen Pletnyovnak ez a tudós és divatos kifejezésekkel nagyképűsködő tárcája[304]? Két ostobaságot megjelöltem benne, és több helyen megkérdőjeleztem. A szerzőnek nem a „proletár“ tudományt kell tanulnia, hanem egyszerűen tanulnia kell. Hát a „Pravda“ szerkesztősége nem magyarázza meg a szerzőnek a hibáit? Hiszen ez a történelmi materializmus *meghamisítása!* Játék a történelmi materializmussal!

Lenin

1922 szeptember 27-én.

322
A LEGFŐBB NÉPGAZDASÁGI TANÁCS ELNÖKSÉGÉNEK

A Legfőbb Népgazdasági Tanács elnökségének
Másolat:
az Állami Tervbizottságnak
a Pénzügyi Népbiztosságnak
az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottságnak
a Népbiztosok Tanácsa elnökhelyettesének és Kraszin L. B. elvtársnak

Levelet kaptam Kraszin elvtárstól, s ebben beszámol arról, milyen óriási eredményeket ért el a Gubkin elvtárs vezetésével dolgozó mérnökcsoport, amely — bár az állami szervektől úgyszólván semmi támogatást sem kapott — a hősiességgel határos szívós kitartással, a semmiből kiindulva alapos, tudományos kutatómunkát végzett az égőpala és a szapropel vizsgálata terén, sőt azt is megtanulta, hogyan kell ezekből az ásványokból különféle hasznos termékeket, például ichtiolt, fekete lakkot, különféle szappanokat, paraffinokat, ammóniumszulfátot stb.* előállítani.

Tekintettel arra, hogy ez a munka Kraszin elvtárs tanúsága szerint szilárd bázisa az iparnak, amely 10—20 év múlva százmilliókat fog hozni Oroszországnak, javasolom:

1. Haladéktalanul biztosítsák pénzügyi szempontból e munka továbbfejlesztését.
2. Azonnal számoljanak fel és a jövőben is hárítsanak el minden akadályt, amely fékezi ezt a munkát, és
3. az említett mérnökcsoportot tüntessék ki a Munka

Vörös Zászló rendjével és adjanak neki jelentős pénzjutalmat.

A továbbiakról írásbeli jelentést kérek Gorbunov elvtárs, a Népbiztosok Tanácsa gazdasági hivatalának vezetője útján. Ugyancsak az ő útján azonnal jelentsék, ha bármilyen akadály merül fel.

V. Uljanov (Lenin)
a Népbiztosok Tanácsának
és a Munka és Honvédelem Tanácsának elnöke

1922 október 16-án.

Először megjelent:
„Izvesztyija CIK i VCIK"
20. sz. 1930 január 20.

323

I. I. SZKVORCOV-SZTYEPANOVNAK *

Kedves Iv. Iv.!

Elolvastam a szakemberekről írt cikkét[305].

Nem értek egyet Önnel. Két pontban.

Az első az elején van (elölről a harmadik hasáb): „A proletárdiktatúra összeomlik, ha, először,.. (ez helyes)... és másodszor, ha ezek a szakemberek nem lesznek a mi saját szakembereink, *olyanok*, *akik a proletárdiktatúra megszilárdítását és fejlesztését tekintik feladatuknak.*"

A kiemelt rész helytelen. Ilyen szakembereink még soká nem lesznek — mindaddig, amíg el nem tűnnek a *burzsoá* szakemberek, a *kispolgári* szakemberek, amíg az *összes* szakemberek nem lesznek *kommunistákká*. Emellett a proletárdiktatúrának egyáltalán nem kell „*összeomlania*". Elegendő a *k i s e b b* feltétel is, vagyis az *e l s ő*. A második nem fogja vesztünket okozni. Elég, ha „rendelkezésünkre állnak".

Még sokáig lesz kétkedés, bizonytalanság, intrika, árulás stb. A második feltételt csak a diktatúra *végén* érjük el, s ezért *a diktatúrának ez nem feltétele.*

Most lássuk a másik kérdést: a cikk végén, *h á t u l r ó l* a 3-ik és 2-ik bekezdés.

„Az osztályharc... nem visszataszítóbb, mint a benne kifejezésre jutó viszonyok."

Ez helytelen. Nem csupán visszataszító, hanem *helytelen*. Több, mint visszataszító: *tudományos szempontból helytelen*. Ez *nem* osztályharc.

„Továbbá. A tudományos laboratórium egybehangoltan, szolidárisan és **valamennyi** tagját tekintve **tudatosan** cselekvő összeforrott kollektíva."

Nem igaz. Ez csak akkor lehetséges, ha már *megszüntettük az osztályokat*.

Ez nem tudományosan, hanem szentimentálisan hangzik: *amíg* az osztályok meg nem szűnnek, „*ossz meg*" mindent. Helytelen. Olyasmivé fajul, mint amire 1918-ban láttunk példát: a felcserek azt követelik az orvosoktól: „ossz meg" mindent (minden *tudományt*).

Ez helytelen és gyakorlatilag is ártalmas.

Példa: A Politikai Iroda és *titkárnői*. „Ossz meg" mindent (minden *tudományt*)? Ehhez Ön sem ragaszkodna. Túllőtt a célon.

Szívélyes üdvözlettel!

Lenin

1922 november 15-én.

Először 1929-ben jelent meg.

324

A NEMZETKÖZI MUNKÁSSEGÉLY TITKÁRÁNAK[306]

A Komintern IV. kongresszusa elé terjesztett beszámolója kiegészítéseképpen szeretnék néhány szóval rámutatni a segítségnyújtás megszervezésének jelentőségére.

Az a segítség, melyet a nemzetközi munkásosztály az éhezőknek nyújtott, jelentős mértékben segítette Szovjet-Oroszországot abban, hogy átvészelje a múlt évi éhínség súlyos napjait és véget vessen az éhinségnek. Most be kell gyógyítanunk az éhínség ütötte sebeket, elsősorban gondoskodnunk kell sok ezer elárvult gyermekről, és helyre kell állítanunk az éhínség következtében erősen tönkrement mezőgazdaságot és ipart.

Ezen a téren is érezni már a nemzetközi munkásosztály testvéri segítségének hatását. A Perm közelében működő amerikai traktorosztag, az Amerikából érkező technikai segítség megszervezésével foglalkozó mezőgazdasági csoportok, a Nemzetközi Munkássegély mezőgazdasági és ipari üzemei, a Szovjet-Oroszországnak nyújtott első proletár kölcsön elhelyezése és jegyzése a Munkássegély útján — mindezek sokat ígérő kezdeményezések annak a testvéri segítségnek a terén, amellyel a munkások Szovjet-Oroszország gazdasági helyreállításához hozzájárulnak.

A Nemzetközi Munkássegélynek Szovjet-Oroszország gazdasági megsegítésére irányuló, oly nagy sikerrel megkezdett munkáját az egész világ munkásainak és dolgozóinak a legmesszebbmenően támogatniuk kell. A világ proletariátusának a burzsoá országok kormányaira gyakorolt, továbbra is erős politikai nyomásán és a szovjethatalom elismerésére irányuló követelésén kívül a mai helyzetben

Szovjet-Oroszország számára a világproletariátus széleskörű gazdasági segítsége jelenti a legjobb és leggyakorlatibb támogatást az imperialista konszernek ellen viselt súlyos gazdasági háborújában, valamint a szocialista gazdaság építésében is.

Vl. Uljanov (Lenin)

1922 december 2-án.
Először 1924-ben jelent meg.

JEGYZETEK

[1] Az 1912. évi prágai pártkonferencia határozatairól van szó. A határozatok és a konferenciáról kiadott „közlemény" külön brosúraként jelent meg 1912 februárjában az OSzDMP Központi Bizottsága kiadásában, Párizsban (lásd „Az SzKP kongresszusainak, konferenciáinak és központi bizottsági plénumainak határozatai". I. rész, 1954. 305—330. old.). — *1*

[2] A „Zvezda" 1911-es és 1912-es évfolyamában A. M. Gorkijnak hét „Meséje" jelent meg az „Olaszországi mesék" c. sorozatból. — *2*

[3] „*Vperjodisták*" (a „Vperjod"-csoport) — az otzovisták, ultimatisták, istenépítők és empiriomonisták pártellenes csoportja; 1909 decemberében alakult A. Bogdanov és G. Alekszinszkij kezdeményezésére. A csoport, amelyet a munkások nem támogattak, voltaképpen már 1913-ban felbomlott. Véglegesen és formailag is 1917-ben oszlott fel a februári forradalom után. — *3*

[4] N. G. Poletajevről és V. Surkanovról a III. Állami Duma szociáldemokrata frakciójának tagjairól van szó (Surkanovról utóbb kiderült, hogy provokátor volt). — *4*

[5] *Nemzetközi Szocialista Iroda* — a II. Internacionálé végrehajtó szerve, amelyet az 1900. évi párizsi kongresszus határozata értelmében alakítottak meg. 1905-től 1912-ig Lenin képviselte az NSzI-ben az OSzDMP-t.

Az imperialista háború éveiben (1914—1918) az NSzI szociálsoviniszta álláspontra helyezkedett, a szocialista pártok opportunista elemeit tömörítette maga köré. — *6*

[6] A külföldi pártellenes csoportok tanácskozása 1912 március 12-én Párizsban határozatilag állást foglalt az 1912. évi prágai pártkonferencia és határozatai ellen. Lenin mint az OSzDMP Központi Bizottságának a Nemzetközi Szocialista Irodába küldött képviselője, ezzel a határozattal kapcsolatban hivatalos tiltakozó nyilatkozatot, majd levelet intézett Huysmanshoz, az NSzI titkárához (lásd Lenin Művei. 17. köt. 1955. 537—540. old. és ebben a kötetben 10—11. old.). — *6*

[7] Lenin ekkor még nem tudta, hogy Sztálinnak 1912 február 29-én sikerült megszöknie vologdai száműzetéséből.

Sztálin az alatt a rövid idő alatt, amíg szabadlábon volt, mint a párt Központi Bizottságának tagja és a KB Oroszországi Irodájának vezetője, erélyes tevékenységet fejtett ki annak érdekében, hogy a pártszervezeteket felsorakoztassa a prágai pártkonferencia határozatai mellett. Sztálin a párt Központi Bizottsága nevében megírja „A pártért!" c. röplapot, amelyet az egész országban terjesztettek. A KB megbízásából beutazza Oroszország legfontosabb vidékeit, megírja a KB híres május elsejei röplapját, s ő irányítja a „Zvezda" c. pétervári bolsevik hetilapot. Ebben az időben alapították meg Lenin útmutatása nyomán, Sztálin kezdeményezésére a „Pravda" c. bolsevik újságot. Sztálin vezetésével készült el a „Pravda" első száma, amely megszabta a lap irányvonalát. — *7*

[8] *„Szavka városa"* — Jekatyerinoszlav, ahol a „Szavka" fedőnevet viselő J. D. Zevin dolgozott. — *7*

[9] A prágai pártkonferenciának „A likvidátorságról és a likvidátorok csoportjáról" című határozatáról van szó (lásd Lenin Művei. 17. köt. 1955. 470—471. old.). — *10*

[10] *Kaukázusi Területi Bizottság* — a kaukázusi likvidátor mensevikek frakciós központja; beletartozott a Trockij szervezte augusztusi pártellenes blokkba. — *12*

[11] Az „Izvesztyija" kiadásának terve nem valósult meg. — *12*

[12] Az 1912. évi prágai pártkonferenciának „A IV. Állami Duma választásairól" című határozatáról van szó (lásd „Az SzKP kongresszusainak, konferenciáinak és központi bizottsági plénumainak határozatai". I. rész, 1954. 314—317. old.). — *13*

13 „*A választó kalauza (Választási törvényünk)*" — 1912 júniusában Pétervárott megjelent brosúra.

E brosúra anyagát Lenin állította össze és ő szerkesztette. Ebben a levelében azt ajánlja a „Zvezda" szerkesztőségének, hogy a brosúrába vegye be „A IV. Állami Duma-választási kampány" c. cikkének második és harmadik részét. A „Zvezda" szerkesztősége azonban a brosúrának csak az első részét tudta kiadni, amely közvetlenül a választási törvénnyel és a IV. duma választási rendjével foglalkozott. — *15*

14 Lásd Lenin Művei. 17. köt. 1955. 363—374. old. — *15*

15 A „Pravdá"-ról, az előkészületben levő legális bolsevik napilapról van szó. — *16*

16 B. N. Knyipovics szóban forgó könyve: „Az orosz parasztság differenciálódásának kérdéséhez (Differenciálódás a mezőgazdaságban)". Szentpétervár 1912. — *17*

17 A „*vízhordó gebék*" kifejezés a következő epizóddal kapcsolatos: Lenin 1907 nyarát Knyipovicséknál töltötte stirsuddeni (Finnország) nyaralójukban. A Knyipovics-család a virágok öntözéséhez a kerttől jó messze levő kútról hordta a vizet. — *18*

18 Lenin említett cikkei, a „Ki nem alvó remények" és az „Apró üzelmek" (válasz Blanknak), ez ideig nem kerültek elő. *Blank, R. M.* — kadet újságíró. — *21*

19 A „Nyevszkij Golosz" c. likvidátor mensevik lap 1912 július 5-i, 6. száma közölte, hogy Pétervárott tanácskozások folytak különböző szociáldemokrata irányzatok képviselői között (állítólag köztük voltak a „Pravda" és a „Nyevszkaja Zvezda" hívei is) a IV. Állami Duma-választási kampány egységének kérdéséről. A „Nyevszkaja Zvezda" szerkesztősége, valamint a „Pravda" szerkesztősége közölte, hogy képviselőik ezekben a tanácskozásokban nem vettek részt. — *22*

20 Leninnek „A választási platformról" c. cikke nem került elő. — *24*

21 A szóban forgó tudósítás nem jelent meg a „Pravdá"-ban. — *28*

[22] Az 1912. évi prágai pártkonferenciáról van szó. — *30*

[23] Lásd Lenin Művei. 18. köt. 1955. 179—194. old. — *32*

[24] Lásd Lenin Művei. 16. köt. 1955. 120—129. old. és 17. köt. 1955. 302—313. old. — *33*

[25] M. Sz. Olminszkij (A. Vityimszkij) „Művelt emberek és háborgó lelkiismeret" c. cikkéről van szó. — *36*

[26] „*Krugozor*" („Látókör") — liberális polgári irányzatú irodalmi és politikai havi folyóirat; Pétervárott adták ki. Két száma jelent meg: 1913 januárjában és februárjában. A folyóirat munkatársai között A. M. Gorkij neve is szerepelt, de Gorkij nem működött közre benne. — *39*

[27] „*A pétervári munkások utasítását munkásképviselőjük számára*" Sztálin írta 1912 október elején. Az „Utasítás"-t egyhangúlag elfogadták a legnagyobb pétervári üzemek munkásgyűlésein és a munkásmeghatalmazottak 1912 október 17-én tartott kongresszusán. Sztálin irányította az „Utasítás" üzemi röpgyűléseken való megvitatását. Lenin különösen nagy jelentőséget tulajdonított az „Utasítás"-nak.

Az itt közölt megjegyzést akkor írta rá Lenin az „Utasítás" kefelevonatának szélére, amikor a nyomdába küldte, hogy közöljék a „Szocial-Demokrat"-ban, az OSzDMP Központi Lapjában. — *42*

[28] A „Pravda" 1912 november 11-i (24-i), 166. számáról van szó. Ezen a napon kezdődött Bázelben a II. Internacionálé rendkívüli nemzetközi szocialista kongresszusa. — *44*

[29] *Baturin* (N. N. Zamjatyin) — a „Pravda" és a „Zvezda" szerkesztőségének tagja. — *44*

[30] *Malinovszkijról* később kiderült, hogy provokátor volt. — *48*

[31] Azt a munkás pártiskolát, amelyről Lenin ír, 1913 nyarán illetve őszén akarták megszervezni Poroninban (Galicia) a IV. Állami Duma szociáldemokrata frakciójának tagjai és más pártfunkcionáriusok részére. A terv nem valósult meg. — *48*

[32] Az OSzDMP Központi Bizottságának a pártfunkcionáriusokkal folytatott tanácskozásáról van szó, amelyet konspirációs okokból „februári" tanácskozásnak neveztek. A tanácskozás 1912 december 28—1913 január 1 (1913 január 10—14) között zajlott le Krakkóban. — *51*

[33] „A bolsevizmusról" című, szóban forgó „expozét" (ismertetést) Lenin N. A. Rubakin „Könyvek között" c. munkájának második kötetébe írta (lásd Lenin Művei. 18. köt. 1955. 491—492. old.). — *52*

[34] A „Nas Puty" („Utunk") c. legális moszkvai bolsevik lap kiadásának előkészítéséről van szó; a lap első száma 1913 augusztus 25-én (szeptember 7-én) jelent meg. — *53*

[35] Lásd Lenin Művei. 4. kiad. 34. köt. 357—359. old. (oroszul). — *54*

[36] „*Novaja Szibir*" („Új Szibéria") — liberális irányzatú társadalmi, politikai és irodalmi napilap; Irkutszkban adták ki 1912 decemberétől 1913 februárjáig. Az újság tényleges szerkesztője a likvidátor N. Rozskov volt. — *54*

[37] Lásd Lenin Művei. 17. köt. 1955. 302—313. old. — *54*

[38] Lásd „Az SzKP kongresszusainak, konferenciáinak és központi bizottsági plénumainak határozatai" I. rész, 1954. 335—345. old. — *56*

[39] A levél ismerteti azt a helyzetet, mely a „Pravda" szerkesztőségében 1912 végén és 1913 elején alakult ki, miután Sztálin elutazott Krakkóba, hogy részt vegyen az OSzDMP Központi Bizottságának a pártfunkcionáriusokkal tartott „februári" tanácskozásán. Ezen a tanácskozáson Lenin és Sztálin megjelölte a „Pravda" szerkesztőségi munkájának megjavításához szükséges tennivalókat. Oroszországba való visszatérése után Sztálin J. M. Szverdlovval együtt átszervezte a lap szerkesztőségének munkáját. — *57*

[40] „*Számoknak*" konspirációs okokból a IV. Állami Duma bolsevik frakciójának tagjait nevezték: az 1. sz. — A. J. Badajev, a 3. sz. — R. Malinovszkij, a 6. sz. — G. I. Petrovszkij. — *57*

41 „*Gyeny*" („A Nap") — a „Pravda" konspirációs neve. — *57*

42 Lenin a „Lucs" („Fénysugár") c. likvidátor mensevik lapban „A munkástömegek és az illegalitás" címmel megjelent vezércikkre utal. A cikk éle az illegális munkáspárt ellen irányult. Lenin „A szociáldemokratákhoz" c. cikkében, amelyet hektografált röplap formájában adtak ki Krakkóban, leleplezte ezt a likvidátor lépést (lásd Lenin Művei. 18. köt. 1955. 538—541. old.). — *58*

43 Lenin A. Bogdanovnak a „Pravda" szerkesztőségéhez intézett leveléről beszél, amelyben Bogdanov tiltakozott azellen, hogy a „Pravda" hívei nem voltak hajlandók egyezségre lépni a likvidátorokkal és közös megállapodással munkásképviselőt jelölni a IV. Állami Duma választásain. A „Pravda" szerkesztősége a levélhez fűzött szerkesztőségi jegyzetben mindössze arra a megjegyzésre szorítkozott, hogy az egyezség a likvidátorok hibájából nem jött létre. — *60*

44 *A rigai munkások kérdése*, mely 1913 január 19-i keltezésű volt, a „Pravda" 1913 január 30-i, 24. számában jelent meg. Aláírói — egy „narodnyik munkásokból és a «Pravda» szociáldemokrata olvasóiból alakult csoport" — arra kérték a szerkesztőséget, nyilatkozzék a „baloldali narodnyiksággal való egyesülés" kérdéséről. Leninnek „A narodnyikságról" c. cikke, amellyel Lenin véleménye szerint a rigai munkások kérdését össze kellett volna kapcsolni, a „Pravda" 1913 január 20-i és 22-i, 16., illetve 17. számában jelent meg (lásd Lenin Művei. 18. köt. 1955. 533—537. old.). — *60*

45 A IV. Állami Duma bolsevik képviselőinek leveleiről van szó, amelyek a „Pravda" 1913 január—februári számaiban jelentek meg „A szociáldemokrata képviselők helyi benyomásai" címmel. — *61*

46 Nincs megállapítva, kiről van szó. — *61*

47 „*Vecsernyaja Pocsta*" („Esti Posta") — a likvidátor mensevik irányzatú „Lucs" konspirációs neve. — *61*

48 Nincs megállapítva, kiről van szó. — *61*

[49] Lásd Lenin Művei. 18. köt. 1955. 573—592. old. — *62*

[50] Lenin említett cikkeinek kézirata nem került elő. — *62*

[51] 1913 március 1-én (14-én), Marx halálának 30. évfordulóján a „Pravda" közölte Lenin „Marx Károly tanításának történelmi sorsa" c. írását (lásd Lenin Művei. 18. köt. 1955. 595—598. old.). A „Pravda" jubileumi száma 1913 március 3-án (16-án) jelent meg. — *63*

[52] Lásd Lenin Művei. 18. köt. 1955. 360—366, 355—359. old. — *64*

[53] Lásd Lenin Művei. 18. köt. 1955. 499—527. old. — *64*

[54] A IV. Állami Duma bolsevik képviselőinek leveléről van szó, amelyben bejelentik, hogy kilépnek a likvidátorok lapja, a „Lucs" munkatársainak sorából. — *67*

[55] Lenin Sztálinnak „A nemzeti kérdés és a szociáldemokrácia" c. művén végzett munkájára gondol. — *67*

[56] K. D. Pjatnyickijről van szó, aki a pétervári „Znanyije" („Tudás") könyvkiadó-vállalatnál dolgozott. — *68*

[57] Sztálin (Koba) „*A nemzeti kérdés és a szociáldemokrácia*" c. cikke először a „Proszvescsenyije" („Felvilágosodás") c. folyóirat 1913. évi, 3—5. számában jelent meg. 1914-ben külön brosúra formájában is kiadták „A nemzeti kérdés és a marxizmus" címmel (Sztálin. „Marxizmus és nemzeti kérdés". Lásd Sztálin Művei. 2. köt. 1949. 314—398. old.). — *69*

[58] A „*manifesztum*"*-ot* a Romanov-ház uralkodásának 300. évfordulója alkalmából adták ki. — *70*

[59] Arról az iskoláról van szó, amelyet a „vperjodisták" szerveztek Capri szigetén (Olaszország) 1909-ben A. M. Gorkij részvételével. — *70*

[60] Sztálint (Kobát) 1913 február 23-án (március 8-án) tartóztatták le Pétervárott. — *71*

[61] Lásd Lenin. A kapitalizmus fejlődése Oroszországban. 1949. — *72*

[62] Leninnek Rosa Luxemburg könyvéről írt cikke nem jelent meg nyomtatásban. — *72*

[63] Lenin az OSzDMP Központi Bizottságának Krakkóban 1912 december 28-tól 1913 január 1-ig (1913 január 10-től 14-ig) a pártfunkcionáriusokkal folytatott „februári" tanácskozásán „A likvidátorsághoz való viszonyról és az egységről" címmel hozott határozatra gondol (lásd Lenin Művei. 18. köt. 1955. 467—469. old.). — *73*

[64] *Hetes csoport* — a IV. Állami Duma szociáldemokrata frakciójához tartozó hét likvidátor mensevik képviselő. — *73*

[65] Az OSzDMP Pétervári Bizottságának 1913 februárjában hozott határozatáról van szó. A Pétervári Bizottság ebben a határozatban megállapította, hogy a bolsevik képviselők helyes irányvonalat követtek a IV. Állami Dumában, s elítélte a „Lucs" c. likvidátor lapot támogató mensevik képviselők magatartását. — *74*

[66] Lenin az „Izvesztyija PK RSzDRP" („Az OSzDMP Pétervári Bizottságának hírei") tervezett kiadására céloz. A terv nem valósult meg. — *74*

[67] A „Pravda" 1913 április 23-án megjelent 92. számáról van szó. Ebben a számban jelent meg Lenin „Egyet-mást az eredményekről és a tényekről" c. cikke (lásd Lenin Művei. 19. köt. 1955. 43—46. old.). — *76*

[68] Nincs megállapítva, kiről van szó. — *77*

[69] Lenin M. Sz. Olminszkij (A. Vityimszkij) „Ki kivel?" c. cikkére gondol, amelyet a „Pravda" 1913 május 10-én (23-án) megjelent 106. száma közölt. — *78*

[70] A. M. Gorkij küldöttként részt vett az OSzDMP 1907 április 30—május 19 (május 13—június 1) között tartott V. (londoni) kongresszusán. — *80*

[71] A „Pravdá"-t 1913 július 5-én (18-án) betiltották; ugyanezen év július 13-tól (26-tól) a „Pravda" „Rabocsaja Pravda" („Munkás Igazság") címmel jelent meg.

Maklakov, N. A. — belügyminiszter. — *80*

72 *Fjodor (Feodora)* — a IV. Állami Duma szociáldemokrata frakciója mensevik részének fedőneve. — *82*

73 *„Szövetkezet"* — a IV. Állami Duma szociáldemokrata frakciójának fedőneve. — *82*

74 1913 február 10-én (23-án) G. I. Petrovszkijnak, a IV. Állami Duma képviselőjének lakásán a provokátor Malinovszkij feljelentése nyomán letartóztatták J. M. Szverdlovot. — *83*

75 Ez az írás a „Pravda Truda" („A Munka Igazsága") szerkesztőségéhez intézett levél utóirata. Maga a levél nem került elő. — *88*

76 A. M. Gorkijnak A. Bebel halála alkalmából az OSzDMP Központi Bizottságához intézett táviratáról van szó; a táviratot a „Szevernaja Pravda" („Északi Igazság") 1913 augusztus 4-i, 4. száma közölte. — *89*

77 Ladizsnyikov adta ki A. M. Gorkij műveit Berlinben. — *90*

78 1913 októberében a „Za Pravdu" („Az Igazságért") c. lapban megjelent a bolsevik képviselők nyilatkozata, amelyben követelték a IV. Állami Duma szociáldemokrata frakciójának mensevik részétől, hogy a „hatos csoportot" ismerje el egyenrangúnak a „hetes csoporttal" a szociáldemokrata duma-frakcióban felmerülő összes kérdéseik eldöntése tekintetében. A bolsevik képviselők még abban a hónapban közölték a „Za Pravdu"-ban, hogy a likvidátor mensevikek nem voltak hajlandók elismerni a „hatos csoport" egyenjogúságát, és bejelentették, hogy szükségessé vált a IV. Állami Dumában önálló bolsevik munkásfrakció megalakítása. — *92*

79 Lásd ebben a kötetben 92—93. old. — *94*

80 Lásd Lenin Művei. 19. köt. 1955. 460—478. old. — *96*

81 Az OSzDMP Központi Bizottsága 1913 szeptember 23—október 1 (október 6—14) között a pártmunkásokkal tartott „augusztusi" („nyári") tanácskozásán „A szociáldemokrata duma-frakcióról" címmel hozott határozatról van szó. A határozat a „Za Pravdu"-ban jelent meg (lásd Lenin Művei. 19. köt. 1955. 425—426. old.). — *96*

82 A pétervári munkások határozatairól van szó, amelyek „A munkások munkásképviselőikért" közös címmel jelentek meg a „Za Pravdu"-ban. A határozatok mérlegét Lenin „Hogyan reagáltak a munkások az Állami Duma oroszországi szociáldemokrata munkásfrakciójának megalakulására" c. cikkében vonja meg (lásd Lenin Művei. 20. köt. 1955. 558—565. old.). — *96*

83 A bolsevik képviselők nyilatkozata („Válasz a 7 képviselőnek"), amelyben bejelentik a IV. Állami Duma önálló „oroszországi szociáldemokrata munkásfrakciójának" megalakulását, a „Za Pravdu" 1913 október 29-i, 22. számában jelent meg. — *97*

84 Lenin „*Adatok a szociáldemokrata duma-frakción belüli harc kérdéséhez*" c. cikkét, amely először a „Za Pravdu" 1913 október 29-i, 22. számában jelent meg (lásd Lenin Művei. 19. köt. 1955. 460—478. old.), másodszor nem közölte a lap. A cikk 1914-ben jelent meg újból a „Marxizmus és likvidátorság" c. gyűjteményben „Adatok az oroszországi szociáldemokrata munkás duma-frakció megalakulásának történetéhez" címmel. — *98*

85 A. M. Gorkij tiltakozott a sajtóban azellen, hogy a Moszkvai Művész Színház színre vitte F. M. Dosztojevszkij „Ördögök" c. reakciós regényét. A burzsoá sajtó védelmébe vette Dosztojevszkij darabját. — *100*

86 Kautskynak a Nemzetközi Szocialista Iroda 1913 december 14-i ülésén elhangzott felszólalásáról van szó; ezt a felszólalást Lenin keményen megbírálta „Jó határozat és rossz beszéd" és „Kautsky megengedhetetlen hibájáról" c. cikkeiben (lásd Lenin Művei. 19. köt. 1955. 533—536. és 553—555. old.). — *108*

87 „*A munkás útitársa az 1914. évre*" c. zsebnaptárt a „Priboj" kiadóvállalat adta ki 1913 decemberében. 1914 februárban megjelent a második, átdolgozott kiadása.

Lenin „A munkás útitársá"-ban jelentette meg „Az oroszországi sztrájkok" c. cikkét (lásd Lenin Művei. 19. köt. 1955. 540—544. old.). — *110*

88 Lenin a „Rabotnyica" („Munkásnő") c. folyóirat kiadásának előkészítésére gondol. — *110*

89 Lásd Lenin Művei. 19. köt. 1955. 484—488. old. — *111*

90 A burzsoá nacionalista G. Jurkevicsnek a nemzeti kérdésre vonatkozó nézeteit Lenin keményen megbírálta „A nemzetek önrendelkezési jogáról" c. cikkében (lásd Lenin Művei. 20. köt. 1955. 463. old.). — *113*

91 A „*Bányász Ujság*" 1914 március 16-án (29-én) jelent meg a „Puty Pravdi" („Az Igazság Útja") 38. számának mellékleteként. A lapot a bányamunkások kezdeményezésére adták ki az általuk gyűjtött pénzen. A második „Bányász Újság" a „Puty Pravdi" 1914 május 4-i, 77. számában jelent meg.

A „*Felhívás az ukrán munkásokhoz*" ukrán nyelven jelent meg a „Trudovaja Pravda" („A Dolgozók Igazsága") 1914 június 29-i, 28. számában Okszen Lola aláírásával. A „Felhívás"-hoz fűzött „szerkesztőségi jegyzetet" Lenin írta (lásd Lenin Művei. 20. köt. 1955. 512. old.). — *114*

92 *A „fontos ügy"* — a soron levő pártkongresszus előkészítése, — amelyet az OSzDMP Központi Bizottságának a pártmunkásokkal tartott 1913. évi „augusztusi" („nyári") tanácskozásának határozata értelmében kellett összehívni (lásd „Az SzKP kongresszusainak, konferenciáinak és központi bizottsági plénumainak határozatai". I. rész, 1954. 357. old.). Az első világháború kitörése miatt a kongresszus összehívására nem került sor. — *116*

93 „*Az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt programját és szervezeti szabályzatát*", figyelembe véve a szervezeti szabályzatnak az 1912. évi prágai pártkonferencián megszavazott módosításait, 1914-ben Párizsban adta ki az OSzDMP Központi Bizottsága. — *117*

94 „*Novij Mir*" („Új Világ") — mensevik irányzatú lap; New Yorkban adta ki 1911—1917 között egy orosz emigráns csoport. — *118*

95 Lásd Lenin Művei. 20. köt. 1955. 403—469. old. — *120*

96 Sz. G. Saumjannak „A kulturális nemzeti autonómiáról" c. brosúrájáról van szó, amelyet örmény nyelven írt 1913—1914-ben. A brosúra válasz volt az örmény burzsoá nacionalista D. Ananun (An—n) „Nemzeti kérdés és demokrácia" c. cikkére.

Az előzetes szerzői közlemény a brosúráról nem jelent meg a „Proszvescsenyijé"-ben. Saumjan brosúrájának orosz fordítását lásd Sz. G. Saumjan „Cikkek és beszédek (1908—1918)". 1924. 39—79. old. (oroszul). — *120*

97 A levélben alább ismertetett tervezet alapján született meg a „*Törvénytervezet a nemzetek egyenjogúságáról és a nemzeti kisebbségek jogainak védelméről*" (lásd Lenin Művei. 20. köt. 1955. 284—286. old.). — *120*

98 V. Vinyicsenko ukrán burzsoá nacionalista írónak „Az apák tanítása" c. regényéről van szó. — *122*

99 Az OSzDMP Központi Bizottságának jelentéséről van szó, amelyet Lenin a brüsszeli „egyesítő" tanácskozásra (1914 július 16—18) állított össze. A jelentést Lenin megbízásából Inessza Armand olvasta fel a tanácskozáson (lásd Lenin Művei. 20. köt. 1955. 513—548. old.). — *124*

100 A Lenin által említett tüntetés Pétervárott zajlott le az OSzDMP Pétervári Bizottságának felhívására, válaszul a pétervári gyárosok által foganatosított munkáskizárásokra. A tüntetést a lénai sortűz második évfordulójának napján (1914 április 4-én (17-én) rendezték). Ezen a napon jelent meg a „Pravdá"-ban Lenin cikke „A munkásmozgalom formáiról. (A munkáskizárás és a marxista taktika)" (lásd Lenin Művei. 20. köt. 1955. 209—212. old.). A tüntetésről és a likvidátoroknak a tüntetéssel kapcsolatos álláspontjáról lásd Lenin Művei. 20. köt. 1955. 527—532. old. — *124*

101 Lásd Lenin Művei. 20. köt. 1955. 331—355. old. — *125*

102 Kautskynak Rosa Luxemburg ellen írt levele a német szociáldemokrácia központi lapjában, a „Vorwärts"-ben jelent meg, majd a „Proletarszkaja Pravda" 1913 december 20-i, 12. száma is közölte, Lenin utószavával (lásd Lenin Művei. 20. köt. 1955. 51—52. old.). — *126*

103 Lenin az 1912. évi prágai pártkonferenciának „A volt megbízottnál levő vagyonról és a pénzbeli elszámolásokról" hozott határozatára gondol (lásd „Az SzKP kongresszusainak, konferenciáinak és központi bizottsági plénumainak határozatai". I. rész, 1954. 328. old.). — *127*

104 G. V. Plehanov „Golyózáporban (Röpke megjegyzések)" címmel megjelent cikkeiről van szó, amelyek a „Pravda" 1913 április—júniusi számaiban jelentek meg. — *127*

105 A Lett Határterület Szociáldemokráciájának IV. kongresszusáról van szó, amelyet 1914 január 26 és február 8 között tartottak Brüsszelben. — *128*

106 A „Trudovaja Pravda" 1914 július 4-i, 32. száma közölt egy határozatot „A jelenlegi helyzetről és az egységről" címmel, „A Lett Határterület Szociáldemokráciájának vezetősége" aláírással. — *128*

107 Lenin az 1912. évi prágai pártkonferencián „A nemzetiségi központok küldötteinek az országos pártkonferenciáról való távolmaradása kérdéséről" címmel hozott határozatra gondol (lásd „Az SzKP kongresszusainak, konferenciáinak és központi bizottsági plénumainak határozatai". I. rész, 1954. 311. old.). — *129*

108 „A Lett Szociáldemokrata Munkáspárt és az OSzDMP egyesülési feltételeinek tervezetéről" van szó, amelyet az OSzDMP 1906. évi stockholmi IV. (egyesítő) kongresszusán fogadtak el. — *129*

109 A likvidátor mensevik „Nasa Rabocsaja Gazetá"-ról („A Mi Munkás-Újságunk") van szó; megjelent Pétervárott 1914 májustól júliusig. — *130*

110 A KB „14 pontjáról" lásd Lenin Művei. 20. köt. 1955. 535—548. old. — *130*

111 A Marx Károlyról szóló cikket Lenin 1914 novemberében fejezte be (lásd Lenin Művei. 21. köt. 1951. 31—82. old.). — *131*

112 Az OSzDMP Központi Lapja — a „Szocial-Demokrat" — és a bolsevik irodalom kiadásának megindításáról van szó. — *133*

113 Lenin „Az európai háború és a szocializmus" c. előadását 1914 október 15-én tartotta meg Genfben. — *133*

114 Az OSzDMP Központi Bizottságának „A háború és az oroszországi szociáldemokrácia" című kiáltványáról van

szó. A kiáltvány az OSzDMP Központi Lapja, a „Szocial-Demokrat“ 1914 november 1-i, 33. számában jelent meg (lásd Lenin Művei. 21. köt. 1951. 11—21. old.). — *134*

115 *A Külföldi Szervezet Bizottságát* 1911 decemberében alakították meg a külföldi bolsevik csoportok tanácskozásán. A bizottság feladataira a tanácskozás határozata világít rá (lásd „Az SzKP kongresszusainak, konferenciáinak és központi bizottsági plénumainak határozatai“. I. rész, 1954. 297. old.). — *135*

116 Lenin 1914 október 14-én „A proletariátus és a háború“ címmel Lausanne-ban, október 15-én „Az európai háború és a szocializmus“ címmel Genfben tartott előadást. — *136*

117 A bolsevikoknak E. Vanderveldéhez intézett válaszáról van szó. Vandervelde táviratilag felszólította a szociáldemokrata duma-frakciót, hogy támogassa az orosz kormányt a Németország elleni háborúban. A válasz az OSzDMP Központi Bizottságának aláírásával a „Szocial-Demokrat“ 1914 november 1-i, 33. számában jelent meg. Az orosz bolsevikok válaszukban kijelentették, hogy a demokrácia és a szocializmus ügye érdekében az imperialista háború idején a proletariátus osztályszervezeteinek növelését és erősítését, az imperialista burzsoázia és a saját kormány elleni osztályharc fejlesztését tekintik a forradalmi proletárpárt halaszthatatlan feladatának. — *137*

118 Majdnem egy évi szünet után indította meg újból Lenin az OSzDMP Központi Lapját, a „Szocial-Demokrat“-ot. A lap soron következő, 33. száma 1914 november 1-én (14-én) jelent meg Genfben. — *137*

119 Az imperialista világháború éveiben Sljapnyikovot az OSzDMP Pétervári Bizottsága és a bolsevik duma-frakció Stockholmba küldte, ahol egy ideig ő volt az összekötő kapocs Lenin és az OSzDMP Központi Bizottságának oroszországi tagjai meg a Pétervári Bizottság között. Sljapnyikovról később kiderült, hogy a nép ellensége volt. — *139*

120 Leninnek „A szocialista Internacionálé helyzete és feladatai“ c. cikkéről van szó, amely a „Szocial-Demokrat“ 1914

november 1-i, 33. számában jelent meg (lásd Lenin Művei. 21. köt. 1951. 22—28. old.). — *142*

121 A IV. Állami Duma III. ülésszakának összehívásáról van szó. Az ülésszak (a régi időszámítás szerint) 1915 január 27-én nyílt meg. — *143*

122 Azokról az imperialista háború ellenes sztrájkokról és tüntetésekről van szó, amelyek 1914 augusztus 1-én (július 19-én) zajlottak le a Névai Sorompón túl, a Viborgi városrészben és Pétervár más munkáskerületeiben az általános mozgósítás miatt. — *145*

123 Mivel az Oroszországgal való összeköttetés rendkívül megnehezült, Lenin 1915 nyarán felvetette a Svájcból Norvégiába való átköltözés lehetőségének kérdését. Az átköltözésre nem került sor. — *149*

124 Lenin a liberális irányzathoz tartozó írók, képzőművészek és színművészek felhívására gondol, amely a jobboldali kadetok lapjában, a „Russzkije Vedomosztyi"-ban jelent meg. — *149*

125 A „Marx Károly (Rövid életrajzi tanulmány és a marxizmus ismertetése)" c. cikkről van szó, amelyet Lenin a Granat testvérek kiadásában megjelent Enciklopédiai Szótárba írt. A kiadó a cikket rövidített formában az enciklopédia 28. kötetében közölte, *V. Iljin* aláírással. Teljes szövege 1925-ben került nyilvánosságra (lásd Lenin Művei. 21. köt. 1951. 31—82. old.). — *151*

126 A IV. Állami Duma oroszországi szociáldemokrata munkásfrakciójának öt bolsevik képviselőjét 1914 november 5-én (18-án), a háború kérdéséről folytatott bolsevik tanácskozás másnapján, egy provokátor feljelentése nyomán letartóztatták. A cári kormány a bolsevik képviselőket „hazaárulással" vádolta. A bíróság valamennyi képviselőt megfosztotta állampolgári jogaitól és Kelet-Szibériába száműzte. — *153*

127 Az 1914 november 4-i (17-i) bolsevik tanácskozás más résztvevőivel együtt Kamenyevet is letartóztatták. Kamenyev a vizsgálat során és a bírósági tárgyaláson megtagadta a bolsevikoknak az imperialista háború kérdésében elfoglalt

álláspontját, megtagadta a háborúról szóló lenini téziseket, és nézeteinek bizonyítása céljából a szociálsoviniszta mensevik Jordanszkij tanúkihallgatását kérte. Kamenyev áruló magatartását Lenin „Mit bizonyított be az oroszországi szociáldemokrata munkásfrakció pere?" c. cikkében megbélyegezte (lásd Lenin Művei. 21. köt. 1951. 163—169. old.). — *153*

128 Ez a levél válasz Bászok (Melenyevszkij) levelére, aki az „Ukrajna Felszabadításának Szövetsége" nevű burzsoá nacionalista szervezet egyik vezetője volt. Erre vonatkozólag lásd Leninnek „A rágalmazókról" c. cikkét (Lenin Művei. 25. köt. 1952. 303—304. old.). — *157*

129 Egy munkásnőknek szóló brosúráról van szó, amelyet I. Armand szándékozott megírni. A brosúra nem készült el. — *158*

130 *Key, Ellen* — svéd polgári írónő, aki írásaiban a nőmozgalom és a gyermeknevelés kérdéseivel foglalkozott. — *162*

131 A pártellenes „baugyi csoportról" (Buharin, Rozmirovics, Krilenko) van szó; nevét tartózkodási helyéről, Baugyról (Svájc) kapta.

1915 elején a „baugyi csoport" azzal a tervvel állt elő, hogy az OSzDMP Központi Lapjával, a „Szocial-Demokrat"-tal szemben külön frakciós lapot indít. Ezt a tervet a „baugyiak" megpróbálták elfogadtatni az OSzDMP külföldi szekcióinak 1915 február 27 és március 4 között rendezett berni konferenciáján is. A konferencia elutasította a buharinisták pártellenes próbálkozásait. — *163*

132 A Triple Entente („Hármas Szövetség") szocialistáinak konferenciája 1915 február 14-én volt Londonban. A konferenciáról lásd Leninnek „A londoni konferenciáról" és „A londoni konferencia alkalmából" c. cikkeit (Lenin Művei. 21. köt. 1951. 124—126. és 170—172. old.) és „Az SzK(b)P története. Rövid tanfolyam". 1954. 194. old. — *164*

133 Lásd Lenin „A «Nase Szlovo» szerkesztőségének" (Lenin Művei. 21. köt. 1951. 117—120. old.). — *165*

134 *Szervező Bizottság* — a mensevikek vezető központja; 1912-ben alakult meg a likvidátor mensevikek, trockisták és más

pártellenes csoportok és áramlatok részvételével rendezett augusztusi konferencián. — *165*

135 Leninnek az 1910. évi koppenhágai nemzetközi szocialista kongresszuson a svéd baloldali szociáldemokraták vezérével, Höglunddal folytatott beszélgetéseiről van szó. — *167*

136 Az OSzDMP Központi Bizottságának „A háború és az oroszországi szociáldemokrácia" címmel kiadott kiáltványáról van szó. Davidnak a kiáltványra vonatkozó nézeteit Lenin „A német opportunizmus fő munkája a háborúról" c. cikkében bírálta (Lenin Művei. 21. köt. 1951. 269—273. old.). — *168*

137 *Vorkonferenz* (előzetes konferencia) — az első nemzetközi szocialista konferencia (a zimmerwaldi konferencia) előkészítésével foglalkozó tanácskozás, amelyet 1915 július 11-én tartottak Bernben. A tanácskozáson részt vettek a svájci szociáldemokrata pártnak, az olasz szocialista pártnak, a lengyel szociáldemokrata párt vezetőségének és az LSzP „balszárnyának", a (mensevik) Szervező Bizottságnak és az OSzDMP Központi Bizottságának képviselői. A tanácskozáson elhatározták, hogy összehívnak egy második tanácskozást, s azon döntenek végérvényesen a konferencia kérdésében. A második tanácskozásra nem került sor. — *171*

138 *A Csheidze-frakció* — a IV. Állami Duma mensevik frakciója. — *171*

139 A háború kérdésében egybehívott *nemzetközi szocialista nőkonferencia* 1915 március 26—28-án ülésezett Bernben. A konferenciáról lásd Leninnek „A szociálsovinizmus ellen folyó harcról" c. cikkét (Lenin Művei. 21. köt. 1951. 194—198. old.). — *172*

140 Lásd Lenin Művei. 21. köt. 1951. 11—21. old. — *172*

141 Lásd Lenin Művei. 21. köt. 1951. 150—156. old. — *172*

142 Az OSzDMP Központi Bizottságának Poroninban, 1913 szeptember 23—október 1-én (október 6—14-én) a pártfunkcionáriusokkal folytatott „augusztusi" („nyári") tanács-

kozásán a nemzeti kérdésben hozott határozatról van szó (lásd Lenin Művei. 19. köt. 1955. 426—430. old.). — *175*

143 Az OSzDMP programjának tizenkettedik pontjáról van szó (lásd „Az SzKP kongresszusainak, konferenciáinak és központi bizottsági plénumainak határozatai". I. rész, 1954. 43. old.). — *176*

144 A baloldali internacionalisták nyilatkozatának tervezetéről van szó, amelyet Lenin az első nemzetközi szocialista kongresszus előkészítésének idején írt és elküldött A. M. Kollontajnak (lásd Lenin Művei. 21. köt. 1951. 349—352. old.). A svéd és a norvég baloldali szociáldemokraták csatlakoztak ehhez a tervezethez. — *177*

145 Sljapnyikov oroszországi utazásáról van szó. — *180*

146 „A szocializmus és a háború (Az OSzDMP állásfoglalása a háború kérdésében)" c. brosúráról van szó (lásd Lenin Művei. 21. köt. 1951. 297—342. old.). — *180*

147 A baloldali internacionalisták határozatának tervezetéről van szó, amelyet Radek az első nemzetközi szocialista konferencia előkészítése során fogalmazott meg. A konferenciáról lásd Leninnek „Az első lépés" és „A forradalmi marxisták az 1915 szeptember 5—8-i nemzetközi szocialista konferencián" c. cikkeit (Lenin Művei. 21. köt. 1951. 390—396. és 397—401. old.). — *182*

148 A „Néhány tézis" c. Lenin-cikkről van szó, amely a „Szocial-Demokrat" 1915 október 13-i, 47. számában jelent meg (lásd Lenin Művei. 21. köt. 1951. 409—412. old.). — *186*

149 „A szocializmus és a háború" c. német nyelven megjelent brosúráról van szó. — *188*

150 A brosúrát 1915 novemberében adták ki német nyelven „Internationale Flugblätter" № 1 (Die Zimmerwalder Linke über die Aufgaben der Arbeiterklasse) („Nemzetközi röplapok" 1. sz. (A Zimmerwaldi Baloldal a munkásosztály feladatairól)) címmel. — *188*

151 A „Letopisz" („Krónika") c. folyóirat mellett létrehoztak egy kiadóvállalatot „Parusz" („Vitorla") néven, s ennek

küldték be Lenin „Újabb adatok a mezőgazdasági kapitalizmus fejlődéstörvényeiről. I. füzet. Kapitalizmus és mezőgazdaság az Amerikai Egyesült Államokban“ c. munkáját (lásd Lenin *Művei*. 22. köt. 1951. 1—99. old.). — *191*

152 „Az imperializmus mint a kapitalizmus legfelsőbb foka“ c. könyvről van szó (lásd Lenin Művei. 22. köt. 1951. 191—316. old.). — *191*

153 A „Gazeta Robotnicza“ („Munkásújság“) szerkesztő bizottsági ülésének határozatáról van szó. A határozatról bővebben lásd Lenin *Művei*. 22. köt. 1951. 161—165. old. — *192*

154 A „*Szbornyik Szocial-Demokrata*“ („A Szocial-Demokrat gyűjteménye“) az OSzDMP Központi Lapja (a „Szocial-Demokrat“) kiadásában jelent meg, Lenin közvetlen irányításával. Két száma jelent meg: az első 1916 októberében, a második ugyanazon év decemberében. — *193*

155 Az OSzDMP külföldi szekcióinak 1915 február 27—március 4 között Bernben tartott konferenciájáról van szó.

Lenin a konferencián „A háború és a párt feladatai“ c. beszámolójában megvilágította azokat a legfontosabb kérdéseket, amelyek a bolsevik pártnak az imperialista háború időszakában követendő stratégiájával és taktikájával kapcsolatosak.

A konferencián Buharin felolvasta antimarxista, pártellenes nézeteket tartalmazó téziseit. Lenin ezeket a nézeteket „imperialista ökonomizmusnak“ nevezte.

A konferencia elfogadta a Lenin által megfogalmazott határozati javaslatokat: a háború jellegéről, „a haza védelme“ jelszaváról, a forradalmi szociáldemokrácia jelszavairól, a pártnak más pártokhoz és csoportokhoz való viszonyáról stb. (lásd Lenin Művei. 21. köt. 1951. 150—156. old.). — *194*

156 Lásd Lenin *Művei*. 19. köt. 1955. 427—430. old. — *195*

157 Egy olyan gyűjteményről van szó, amely a zsidóknak a háborúban kialakult helyzetével foglalkozott volna. A gyűjtemény nem jelent meg. — *195*

158 Lásd Lenin *Művei*. 22. köt. 1951. 161—165. old. — *200*

159 *„Japánoknak"* Pjatakovot és Bost nevezték, akik Oroszországból emigrálva Japánon át jutottak ki Svájcba. — *203*

160 Lenin „Az imperializmus mint a kapitalizmus legfelsőbb foka" c. könyvének kéziratáról van szó (lásd Lenin Művei. 22. köt. 1951. 191—316. old.). — *206*

161 Buharinnak az állammal foglalkozó cikkéről van szó, amelyet a „Szbornyik Szocial-Demokrata" számára írt. A cikk nem jelent meg. — *208*

162 *James eltávolítása* — A. I. Jelizarova letartóztatása Pétervárott. — *213*

163 Az. OSzDMP külföldi szekcióinak konferenciáján hozott határozatokról és „A szocializmus és a háború" c. brosúráról van szó (lásd Lenin Művei. 21. köt. 1951. 150—156. és 297—342. old.). — *213*

164 A Brit Szocialista Pártnak az 1916 áprilisi manchesteri konferencián bekövetkezett szakadásáról van szó. A Brit Szocialista Párt opportunista jobbszárnyát alkotó Hyndman és hívei kisebbségben maradtak, s kiléptek a pártból. A Brit Szocialista Pártot ettől kezdve internacionalista elemek vezették, akik harcoltak az imperialista háború ellen. A Brit Szocialista Párt kezdeményezte Nagy-Britannia Kommunista Pártjának megalakítását, ami 1920-ban valósult meg. A Brit Szocialista Párthoz tartozó szervezetek nagy része belépett a kommunista pártba. — *213*

165 Leninnek „A marxizmus karikatúrájáról és az «imperialista ökonomizmusról»" c. cikkéről van szó (lásd Lenin Művei. 23. köt. 1951. 18—74. old.). — *214*

166 A. M. Kollontajról van szó. Lenin konspirációs okokból Norvégiát Spanyolországnak nevezi. — *214*

167 *„Egyesítők"* — a „kerületköziek", az egyesült szociáldemokraták kerületközi szervezetének a tagjai; ez a szervezet 1913-ban alakult Pétervárott trockista mensevikekből és a párttól elszakadt volt bolsevikok egy részéből. Az első világháború alatt a „kerületköziek" centrista álláspontot foglaltak el, harcoltak a bolsevikok ellen. 1916 augusztusától novemberéig a „kerületközieknek" Pétervárott külön

legális folyóiratuk volt „Rabocsije Vedomosztyi" („Munkás Közlöny") címmel. 1917-ben a „kerületköziek" kijelentették, hogy egyetértenek a bolsevik párt vonalával; az OSzD(b)MP VI. kongresszusán felvették őket a pártba. A „kerületköziek" egy része, élén Trockijjal — mint később kiderült — nem azért lépett be a pártba, hogy a párt érdekében dolgozzon, hanem hogy megingassa, belülről felrobbantsa a pártot. Később leleplezték őket mint a nép ellenségeit. — *215*

168 A „Volna" („Hullám") nevű kiadóvállalatról van szó, amelyet 1916-ban alapítottak Pétervárott. A kiadó alapítói azzal az ajánlattal fordultak Leninhez, hogy dolgozzon részükre és küldjön nekik cikkeket. Lenin, megtudva, hogy a kiadó alapítója a provokátorsággal gyanúsított Csernomazov, visszautasította az ajánlatot. — *217*

169 Leninnek az „Újabb adatok a mezőgazdasági kapitalizmus fejlődéstörvényeiről" és „Az imperializmus mint a kapitalizmus legfelsőbb foka" c. műveiről van szó (lásd Lenin Művei. 22. köt. 1951. 1—99. és 191—316. old.). — *217*

170 A szóban forgó cikk: „A marxizmus karikatúrájáról és az «imperialista ökonomizmusról»", amelyet Lenin a „Szbornyik Szocial-Demokrata" c. gyűjtemény 3. számában szándékozott közzétenni. A gyűjteménynek ez a száma már nem jelent meg. A cikk először 1924-ben látott napvilágot (lásd Lenin Művei. 23. köt. 1951. 18—74. old.). — *218*

171 Stürgkh osztrák miniszterelnök meggyilkolásáról van szó; a merényletet Friedrich Adler, az osztrák szociáldemokraták egyik vezére követte el. — *220*

172 Lásd Lenin Művei. 21. köt. 1951. 150—156. old. — *223*

173 „A nemzetek önrendelkezési jogáról" c. Lenin-cikk megfelelő részéről van szó (lásd Lenin Művei. 20. köt. 1955. 437—443. old.). — *224*

174 Lásd Lenin Művei. 23. köt. 1951. 41—48. old. — *224*

175 Németország és Ausztria-Magyarország kormányának 1916 november 5-én megjelent közös nyilatkozatáról van szó, amelyben bejelentették egy alkotmányos-monarchikus len-

gyel állam megalakítását Németország és Ausztria-Magyarország protektorátusa alatt. — *225*

176 Lenin Rosa Luxemburgnak a lengyel szociáldemokraták Krakkóban megjelenő lapja, a „Przegląd Socjaldemokratyczny" („Szociáldemokrata Szemle") hasábjain a nemzeti kérdésről kifejtett nézeteire gondol. Lásd erről Leninnek „A nemzetek önrendelkezési jogáról" c. cikkét (Lenin Művei. 20. köt. 1955. 403—469. old.). — *225*

177 „Mi köze a munkásosztálynak Lengyelországhoz?" c. Engels-cikkről van szó (lásd Marx—Engels Művei. XIII. köt. I. rész, Moszkva 1936. 149—161. old., oroszul). — *226*

178 „A baloldali zimmerwaldisták feladatai a svájci szociáldemokrata pártban" c. tézisek (lásd Lenin Művei. 23. köt. 1951. 142—154. old.) francia fordításáról van szó, amelyet I. Armand készített el. — *227*

179 Leninnek „A baloldali zimmerwaldisták feladatai a svájci szociáldemokrata pártban" c. téziseiről van szó. — *229*

180 A „Marxizmus és revizionizmus" c. cikkről van szó, amely 1908-ban jelent meg a „Marx Károly (1818—1883)" c. gyűjteményben (lásd Lenin Művei. 15. köt. 1955. 17—28. old.). — *231*

181 Lásd Lenin Művei. 22. köt. 1951. 153—154. old. — *231*

182 Lásd Marx—Engels—Lenin—Stalin. Zur deutschen Geschichte. Dietz Verlag, Berlin 1954. II/2 köt. 1137—1145. old. — *232*

183 Leninnek „A marxizmus karikatúrájáról és az «imperialista ökonomizmusról»" c. cikkéről van szó (lásd Lenin Művei. 23. köt. 1951. 18—74. old.). — *232*

184 A svájci szociáldemokrata párt kongresszusáról van szó. — *233*

185 A „Szbornyik Szocial-Demokratá"-ról van szó. — *236*

186 1916 november 30-án a Zimmerwaldi Baloldal hívei közé tartozó svájci szociáldemokraták gyűlést tartottak. Ezen a

gyűlésen megvitatták annak a határozati javaslatnak az előkészítését, amelyet a svájci szociáldemokrata párt küszöbönálló rendkívüli kongresszusa elé akartak terjeszteni. E kongresszusnak a militarizmus és a háború kérdésében elfoglalt szocialista álláspontot kellett meghatároznia. — *238*

[187] *Az aaraui határozat* — a svájci szociáldemokrata párt kongresszusának (Aarau, 1915 november 20—21) határozata, amely elismeri a háború elleni forradalmi tömegharcot. — *239*

[188] Gucskovnak Alekszejev tábornok, vezérkari főnökhöz intézett, 1916 augusztus 15-én (28-án) kelt leveléről van szó. A levélben az orosz burzsoáziának a növekvő forradalmi hangulat miatti félelme és a közelgő forradalom elhárítására képtelen cári kormánnyal szembeni elégedetlensége tükröződött. Gucskov levelét közölte a „Szocial-Demokrat" 1916 december 30-i, 57. száma. — *241*

[189] Leninnek „Az Ifjúsági Internacionálé" c. cikkéről van szó (lásd Lenin Művei. 23. köt. 1951. 171—175. old.). — *241*

[190] Leninnek „A szociáldemokrácia agrárprogramja az 1905—1907-es, első orosz forradalomban" c. munkájáról van szó (lásd Lenin Művei. 13. köt. 1954. 219—445. old.). — *244*

[191] N. K. Krupszkaja „Közoktatás és demokrácia" c. brosúrájáról van szó. A brosúra 1917-ben jelent meg a „Zsizny i Znanyije" („Élet és tudás") nevű könyvkiadónál. — *244*

[192] „Az imperializmus mint a kapitalizmus legfelsőbb foka" c. könyv kéziratáról van szó, amely ebben az időben a „Parusz" kiadóvállalatnál volt. — *244*

[193] Lásd Marx—Engels. Válogatott művek. 1949. I. köt. 95—115. old. — *248*

[194] Itt nyilván Engelsnek egyik Sorgéhoz intézett levelében szereplő megjegyzéséről van szó (lásd Marx—Engels Művei. XXVIII. köt. Moszkva 1940. 308. old., oroszul). — *248*

[195] Leninnek „Az önrendelkezés körül folyó vita eredményei" c. cikkéről van szó (lásd Lenin Művei. 22. köt. 1951. 334—377. old.). — *249*

196 Lásd Lenin Művei. 23. köt. 1951. 237—246. old. — *251*

197 Lásd Lenin Művei. 23. köt. 1951. 18—74. old. — *254*

198 A svájci szociáldemokrata párt rendkívüli kongresszusának összehívásával kapcsolatos referendumról van szó. A referendumot a svájci baloldali szociáldemokraták akarták megtartani azért, mert pártjuk vezetősége bizonytalan időre elhalasztotta a kongresszust, amelynek a militarizmus és a háború kérdésében elfoglalandó álláspontot kellett volna megvitatnia. — *257*

199 Lásd F. Engels. „A lakáskérdéshez" (Marx—Engels. Válogatott művek. 1949. I. köt. 530—616. old.). — *263*

200 A Francia Szocialista Párt 1916 decemberére összehívott párizsi kongresszusa elé terjesztett határozati javaslatról van szó. A kongresszusról lásd a „Burzsoá pacifizmus és szocialista pacifizmus" c. cikket (Lenin Művei. 23. köt. 1951. 185—207. old.). — *263*

201 Lásd Lenin Művei. 23. köt. 1951. 208—219. old. — *263*

202 A marxizmusnak az államhoz való viszonyáról írt cikket Lenin a „Szbornyik Szocial-Demokrata" 3. számában szándékozott megjelentetni. A cikk nem készült el. A megírásához gyűjtött anyagot Lenin felhasználta „Állam és forradalom" c. művében. 1932-ben ezt az anyagot külön brosúrában kiadták „A marxizmus az államról" címmel. — *268*

203 „Az Ifjúsági Internacionálé" c. Lenin-cikkről van szó (lásd Lenin Művei. 23. köt. 1951. 171—175. old.). — *268*

204 Lásd Lenin Művei. 23. köt. 1951. 18—74. old. — *268*

205 *Fiataloknak* a svéd szociáldemokrácia baloldali elemeit nevezi Lenin, akik a jobboldali opportunisták elleni harcukban a Szociáldemokrata Ifjúsági Szövetségre támaszkodtak. Az imperialista világháború éveiben a „fiatalok" csatlakoztak a Zimmerwaldi Baloldalhoz. — *268*

206 *A KB Moszkvai Irodájának* ebben az időben a Moszkva területi bolsevik pártszervezet vezető pártszervét nevezték.

A KB Moszkvai Irodájának R. Sz. Zemljacska, M. Sz. Olminszkij, I. I. Sztyepanov-Szkvorcov stb. voltak a tagjai. — *270*

207 A zürichi szociáldemokrata szervezet tössi kongresszusát 1917 február 11—12-én tartották meg. A kongresszuson a szociáldemokráciának a militarizmussal és a háborúval kapcsolatos álláspontját vitatták meg. Két határozati javaslatot terjesztettek a kongresszus elé: az egyiket a jobboldaliak állították össze szociálsoviniszta szellemben, a másikat a centristák, és ezt támogatta a svájci szocialista párt vezetőinek többsége. A kongresszus szótöbbséggel (93 szavazattal 65 ellenében) a többség határozati javaslatát fogadta el. A baloldaliak, nehogy a szociálsoviniszták határozati javaslatát fogadják el, a többség határozati javaslatára szavaztak, de egy módosító javaslatot nyújtottak be, amelyet Lenin írt (lásd Lenin Művei. 23. köt. 1951. 307. old.). A baloldaliak javaslata 32 szavazatot kapott. A kongresszus anyaga a „Volksrecht" („Népjog") c. lapban jelent meg. — *271*

208 Lásd Lenin Művei. 23. köt. 1951. 284—293. old. — *277*

209 Leninnek az emigrációból Oroszországba való hazatéréséről van szó. — *282*

210 A szóban forgó mű: „Levelek a távolból. Első levél. Az első forradalom első szakasza" és „Levelek a távolból. Második levél. Az új kormány és a proletariátus" (lásd Lenin Művei. 23. köt. 1951. 323—335. és 336—347. old.). — *283*

211 *A „Nacsalo" hívei* — a Párizsban, 1916 szeptemberétől 1917 márciusáig megjelent „Nacsalo" („Kezdet") c. mensevik-trockista lap körül szervezkedő csoport tagjai. — *283*

212 Ez a levél válasz A. V. Lunacsarszkij levelére. Lunacsarszkij 1917 márciusában Zürichbe készült, és azt javasolta Leninnek, hogy a bolsevikok üljenek össze tanácskozásra a „vperjodistákkal". Lenin kijelentette, hogy nem hajlandó részt venni ezen a tanácskozáson. — *284*

213 *Gvozgyevisták* — a szociálsoviniszta, mensevik Gvozgyev hívei, aki az orosz burzsoázia 1915-ben megalakított köz-

ponti hadiipari bizottságának ú. n. „munkás-csoportját" vezette. — *284*

214 1917 március 27-én, kedden, Lenin egy svájci munkásgyűlésen, a zürichi Népházban előadást tartott „Az OSzDMP feladatairól az orosz forradalomban" címmel (lásd Lenin Művei 23. köt. 1951. 384—390. old.). — *286*

215 Lásd Lenin Művei. 23. köt. 1951. 348—361. old. — *286*

216 Lásd ebben a kötetben 285. old. — *286*

217 *Cseidze felhívása* — az eszer-mensevik petrográdi Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjének felhívása az Ideiglenes Kormány támogatására. — *287*

218 Leninnek „A szociáldemokrácia agrárprogramja az 1905—1907-es, első orosz forradalomban" c. művéről van szó (lásd Lenin Művei. 13. köt. 1954. 219—445. old.). — *288*

219 Lásd Lenin Művei. 23. köt. 1951. 321—368. old. — *292*

220 Lásd Lenin Művei. 21. köt. 1951. 297—342. old. — *293*

221 Lenin „Néhány tézis" c. cikkéről van szó (lásd Lenin Művei. 21. köt. 1951. 409—412. old.). — *293*

222 „A köztársasági soviniszták üzelmei" c. Lenin-cikkről van szó (lásd Lenin Művei. 23. köt. 1951. 391—394. old.). — *296*

223 Lásd Lenin Művei. 23. köt. 1951. 397—404. old. — *297*

224 Az OSzD(b)MP hetedik (áprilisi) országos konferenciájáról van szó. A konferenciát Petrográdban tartották 1917 április 24—29-én (május 7—12-én). A konferenciáról lásd Lenin Művei. 24. köt. 1952. 223—319. old.; Sztálin Művei. 3. köt. 1950. 52—62. old. — *300*

225 „Bez lisnyih szlov" („Kertelés nélkül") — gúnyirat jellegű hetilap; a feketeszázas Alekszinszkij adta ki Petrográdban 1917 júliusában. — *302*

226 A szóban forgó bulletin: a „*Russische Korrespondenz «Prawda»*" („«Pravda» orosz bulletin"), amelyet az OSzD(b)MP Központi Bizottságának Külföldi Irodája adott ki 1917-ben Stockholmban. A bulletin német nyelven jelent meg. Volt francia nyelvű kiadás is. — *302*

227 R. Grimm, a Nemzetközi Szocialista Bizottság (ISK) elnöke, amikor 1917 tavaszán Oroszországban járt, titkos táviratokat váltott Hoffmann svájci miniszterrel a német békefeltételekről egy német—orosz különbéke megkötése céljából; emiatt kiutasították Oroszországból. Az ISK Grimm ügyének kivizsgálására külön bizottságot jelölt ki, amely megállapította, hogy Grimm cselekedetei ellentétben állnak a zimmerwaldi mozgalommal. Grimmet felmentették az ISK elnöki tisztségétől. A Grimm ügyével foglalkozó bizottság döntését a zimmerwaldisták Stockholmban, 1917 szeptemberében tartott harmadik konferenciája jóváhagyta. — *303*

228 Arról a nemzetközi szocialista konferenciáról van szó, amelyet 1917 nyarára szándékoztak összehívni Stockholmban. A konferencia összehívásának kérdését a semleges országok centristái és szocialistái vetették fel. — *303*

229 Az OSzD(b)MP hetedik (áprilisi) konferenciájának és VI. kongresszusának határozatáról van szó (lásd „Az SzKP kongresszusainak, konferenciáinak és központi bizottsági plénumainak határozatai". I. rész, 388—409. és 432—451. old.). — *305*

230 Lenin ezt a levelet azzal kapcsolatban írta, hogy a finnországi forradalmi munkásmozgalomban az oroszországi Októberi Szocialista Forradalom hatására fellendülés kezdődött. — *308*

231 E távirat válasz a Munkás- és Katonaküldöttek Moszkvai Szovjetje elnökségének arra a kérésére, hogy erősítse meg a kormányzósági szovjetnek azt a rendeletét, amely felmentette megbízatása alól a régi kormányzósági biztost és újat nevezett ki. — *309*

232 E távirat válasz az Osztrogozsszki Szovjet elnökének arra a kérdésére, hogy mi történjék a földesúri birtokok likvidálása során elkobzott értékekkel. — *310*

[233] Leninnek ez a távirata válasz a Drisszai Szovjet elnökének arra a kérdésére, hogy mit tegyen, ha a német csapatok közelednek a városhoz. — *313*

[234] Ezt az utasítást Lenin a Népbiztosok Tanácsa 1918 április 22-i határozata értelmében adta ki. A határozat Sztálinnak azzal a jelentésével kapcsolatban született, hogy a németek és a hajdamakok fenyegetik Csertkovo vasútállomást. Ennek az utasításnak a szövegét a Népbiztosok Tanácsa megbízásából Sztálin fogalmazta meg. — *314*

[235] „*A korrupcióról*" szóló rendeletet a Népbiztosok Tanácsa 1918 május 8-án adta ki. — *315*

[236] Lenin a Népbiztosok Tanácsának arra a rendeletére gondol, amely a népbiztosok fizetésének felső határát havi 500 rubelben állapította meg, amihez még 100 rubel pótlék járt minden munkaképtelen családtag után. — *316*

[237] Sztálin, akit a Népbiztosok Tanácsa dél-oroszországi hatáskörrel az élelmezési ügyek rendkívüli jogokkal felruházott általános vezetőjévé nevezett ki, ebben az időben Caricinban tartózkodott. — *318*

[238] V. Volodarszkijt, a petrográdi „Krasznaja Gazeta" („Vörös Újság") szerkesztőjét és a Petrográdi Szovjet tagját 1918 június 20-án meggyilkolták az eszerek, akik a külföldi intervenciósok utasításainak eleget téve áttértek a bolsevikok elleni fehérterrorra. 1918 augusztus 30-án az eszerek aljas merényletet követtek el Lenin ellen és megsebesítették.

Mint 1938-ban, a szovjetellenes „jobboldali-trockista blokk" pere során kiderült, a Lenin ellen 1918-ban elkövetett aljas merénylet előkészítésében Buharinnal az élükön részt vettek a „baloldali kommunisták" is, akik a „baloldali" eszerekkel és a trockistákkal együtt ellenforradalmi összeesküvést szerveztek a szovjethatalom megdöntése és Lenin, Sztálin, Szverdlov meggyilkolása céljából.

A bolsevikok elleni fehérterrorra a munkástömegek az eszerek elleni vörösterrorral válaszoltak, és Közép-Oroszország minden, valamelyest jelentős pontján szétzúzták az eszer szervezeteket. — *319*

[239] Ebben a táviratban Lenin utoljára figyelmezteti Jurjevet (Alekszejevet), a Murmanszki Szovjet elnökét, aki elsza-

botálta a Népbiztosok Tanácsának utasítását és segítette az angol imperialistákat az északi szovjet területek megszállásában. Mint később kiderült, Jurjev Trockijnak — a nép akkor még álcázott ellenségének — a híve volt, és Trockij más kiszolgálóival együtt az ő szovjetellenes utasításait teljesítette, s elárulta a szovjetköztársaságot a külföldi intervenciósoknak. — *320*

240 Mirbach, német követ provokatív meggyilkolása része volt az ellenforradalmi összeesküvést szövő buharinisták, trockisták és „baloldali" eszerek általános tervének, akik meg akarták dönteni a szovjethatalmat és egy Németország elleni háborúba akarták sodorni Oroszországot. Ebből a célból 1918 júliusában a „baloldali" eszerek lázadást szerveztek Moszkvában és az ország számos pontján próbáltak felkelést szervezni. A szovjet kormány hamar felszámolta az összeesküvők szovjetellenes kalandor vállalkozását, meghiúsította az ellenforradalmárok provokációját és elhárította a háborút. — *323*

241 Arról a táviratról van szó, melyet Sztálin 1918 július 20-án Caricinból Sz. G. Saumjannak küldött, s amelyben leleplezte az ellenforradalmi blokkot alkotó eszerek, dasnakok és mensevikek népellenes politikáját a Bakui Szovjetben. Ezek az elemek előkészítették a talajt Baku angol megszállása számára. Sztálin az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság és a Népbiztosok Tanácsa nevében követelte a bakui Népbiztosok Tanácsától, hogy teljes egészében hajtsák végre az V. országos szovjetkongresszusnak a független külpolitikára és a külföldi imperializmus ügynökei elleni radikális harcra vonatkozó határozatait. Sztálin táviratát a „Bakinszkij Rabocsij" („Bakui Munkás") 1918 július 22-én (9-én) megjelent, 143. száma közölte. — *325*

242 A levél végén az OSzFSzK állampecsétjének lenyomata látható. — *327*

243 1918 augusztus 30-án, a volt Michelson Gyárban eszer terroristák merényletet követtek el Lenin ellen.

Ez a távirat válasz az V. hadsereg Politikai Osztálya vezetőinek táviratára, amelyben gyógyulást kívántak Vlagyimir Iljicsnek. — *342*

244 Lenin több ízben megbírálta a Közoktatásügyi Népbiztosság vezetőit, főleg A. V. Lunacsarszkijt, amiért felületesen

kezelték a Népbiztosok Tanácsának 1918 április 14-i dekrétumát („A cárok és kiszolgálóik tiszteletére állított emlékművek lebontásáról és az oroszországi szocialista forradalom emlékművei terveinek kidolgozásáról") és az erre a kérdésre vonatkozó későbbi kormányrendeleteket. E Lunacsarszkijhoz intézett táviratnak a következő a magyarázata: a Népbiztosok Tanácsa 1918 július 8-án, 17-én és 30-án hozott határozataiban utasította a Közoktatásügyi Népbiztosságot, sürgősen intézkedjék, hogy a moszkvai és a petrográdi utcákat és középületeket feliratokkal és a forradalmi mozgalom és a kultúra nagyjainak emlékműveivel díszítsék fel. — *343*

245 Lenin „*Állam és forradalom*" c. könyvét 1918-ban két ízben is kiadták német nyelven (lásd Lenin Művei. 25. köt. 1952. 409—528. old.). — *346*

246 Az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottságnak, a Moszkvai Szovjetnek és a moszkvai szakszervezeteknek Lenin javaslatára összehívott együttes ülését 1918 október 3-án tartották meg. Lenin, aki nem lehetett jelen ezen az ülésen, levelet küldött (lásd Lenin Művei. 28. köt. 1952. 92—95. old.). — *348*

247 Lenin a Moszkvai Szovjet elnökségének 1918 október 7-én hozott határozatára utal, amelyben a Moszkvai Szovjet vezetői megpróbálták elhárítani magukról a felelősséget, amiért nem hajtották végre a Népbiztosok Tanácsának a forradalmi mozgalom és a kultúra nagyjai moszkvai emlékműveinek felállítása ügyében hozott többrendbeli határozatát. — *349*

248 K. Kautskynak a proletárdiktatúra elleni dühös kirohanásait, könyve antimarxista, proletárellenes jellegét Lenin „A proletárforradalom és a renegát Kautsky" c. munkájában leplezte le (lásd Lenin Művei. 28. köt. 1952. 229—334. old.). — *353*

249 Az izsevszki és a votkinszki gyárban (Vjatka kormányzóság) szervezett eszer-mensevik lázadás letöréséről van szó. A lázadók 1918 augusztusában hatalmukba kerítették Izsevszket és Votkinszkot. A Vörös Hadsereg 1918 novemberében (november 8-án illetve 11-én) felszabadította e két várost. — *354*

250 Karl Liebknecht 1918 október 22-én szabadult ki a börtönből (1916 májusában tartóztatták le). — *355*

251 Lenin a Népbiztosok Tanácsának a közellátás megszervezéséről szóló dekrétumára utal, amelynek 15. pontja előirányozta a szövetkezetek tevékenységének kifejlesztését, az állami és községi tulajdonba vett szövetkezeti boltok és raktárak újbóli megnyitását. A Népbiztosok Tanácsának dekrétuma kötelezte a szegényparaszt-bizottságokat és a helyi szovjeteket a szövetkezetek rendszeres ellenőrzésére és annak a meghiúsítására, hogy a kulákok és más ellenforradalmi elemek befolyásuk alá vonhassák a szövetkezeteket. — *360*

252 Lenin arra a fehérgárdista felkelésre utal, amely Vesenszkaja kozák falu körzetében, a Déli Front hátában tört ki a doni kozákok közt. Lenin a Köztársasági Forradalmi Katonai Tanácsnak és a Déli Front parancsnokságának adott utasításaiban többször hangsúlyozta, hogy a felkelők egyesülhetnek Gyenyikin előretört csapataival, és ezért gyors ütemben le kell törni a felkelést (lásd ebben a kötetben 365, 367, 374. és 375. old.). — *362*

253 Az ukrán eszerek jekatyerinoszlavi szervezetének határozatáról van szó: ebben a proletárdiktatúra ellen, Ukrajna és Szovjet-Oroszország politikai, gazdasági és katonai szövetsége ellen, az ukrán és az orosz nép barátsága ellen foglaltak állást. — *368*

254 A Vörös Hadsereg a Déli Fronton Gyenyikin csapataitól többek között néhány francia tankot is zsákmányolt. A Második Ukrán Szovjet Hadsereg az egyiket elküldte ajándékba Leninnek. — *369*

255 A trockisták és zinovjevisták, akik kezükbe ragadták a petrográdi párt- és szovjetszervek vezetését, el akarták szabotálni a város védelmét és Petrográdot az ellenség kezére akarták játszani. Titkos tervet dolgoztak ki a város kiürítésére és a flotta elsüllyesztésére. Lenin, tudomást szerezve a trockistáknak és zinovjevistáknak — a nép álcázott ellenségeinek — gyanús cselekedeteiről, szükségesnek tartotta, hogy Petrográd védelmét a Köztársasági Honvédelmi Tanács közvetlen ellenőrzése alá helyezze. A Honvédelmi Tanács határozatot hozott, hogy Petrográd-

ban nem kell elrendelni az általános kiürítést. A Petrográd irányában előnyomuló fehérgárdisták és intervenciósok visszaverésének megszervezésére a párt Központi Bizottsága 1919 májusában Sztálint küldte ki. Sztálin vezetésével megszüntették a Petrográdot fenyegető veszélyt. — *373*

256 Grigorjev ellenforradalmi „atamánról" van szó, aki 1919 májusában felkelést szervezett a Vörös Hadsereg hátában, Ukrajna déli részén (Jelizavetgrad, Jekatyerinoszlav, Krivoj Rog, Herszon körzetében). A felkelést a Vörös Hadsereg csapatai K. J. Vorosilov vezetésével 1919 május végén leverték. — *376*

257 Lenin a Petrográd védelmét irányító Sztálin követelésére elrendelte, hogy sürgősen küldjenek erősítést a petrográdi frontra. Lenin arra a bűnös huzavonára céloz, amelyet e rendelkezésének végrehajtásában tapasztalt. — *380*

258 A távirat szélén fel van jegyezve, hogy két ízben elküldték: június 15-én és 17-én. — *383*

259 Az Uralszk blokádját áttörték, és a Vörös Hadsereg csapatai 1919 július 11-én bevonultak a városba. — *384*

260 Lenin azokra a kulákfelkelésekre gondol, amelyek a frontövezet több helyén (Szamára és Orenburg kormányzóságban, Urál területen) törtek ki akkor, amikor a Keleti Fronton levő csapatok déli csoportja megindította a döntő támadást Kolcsak ellen. — *387*

261 Lenin azokra a fehérgárdistákon aratott döntő győzelmekre gondol, melyeket a Vörös Hadsereg Urál felszabadítása során ért el: Zlatouszt és Jekatyerinburg (a mostani Szverdlovszk) elfoglalására (1919 július 13-án, illetve július 14-én). — *392*

262 M. V. Frunzéról van szó; a Vörös Hadsereg csapatai az ő közvetlen vezetésével mértek döntő vereséget Kolcsakra. — *392*

263 Lenin a polgárháború alatt, s különösen az ország számára legsúlyosabb esztendőben, 1919-ben többször tanácsolta A. M. Gorkijnak, hogy szakítsa félbe megfeszített munkáját, pihenjen, gyógykezeltesse magát, változtasson életkörül-

ményein, utazzék el Petrográdból az alkotó munka és a pihenés szempontjából megfelelőbb helyre. — *393*

264 Lenin ezt a megjegyzést G. K. Ordzsonikidze 1919 október 15-i levelére irta; Ordzsonikidze ebben a levélben jelentést tesz Leninnek a Déli Fronton harcoló XIII. és XIV. hadsereg törzsében uralkodó hallatlan zűrzavarról és bűnös fegyelmezetlenségről, amelyet Trockijnak, a nép leplezett ellenségének és segítőtársainak aknamunkája okozott. — *407*

265 *„A szovjethatalom polgári apparátusának egyszerűsítéséről"* szóló dekrétumot, amelyet Lenin megemlít, a Népbiztosok Tanácsának 1919 november 25-i és december 15-i ülésén vitatták meg. — *408*

266 A Vörös Hadsereg éppen aznap szabadította fel Orelt a fehérgárdista megszállás alól, amikor Lenin ezt a levelet írta: 1919 október 20-án. — *409*

267 Lenin a centrista irányvonalat követő németországi Független Szociáldemokrata Pártra gondol, amely 1917 áprilisában alakult meg. 1920 októberében, a Független Szociáldemokrata Párt hallei kongresszusán szakadás történt. 1920 decemberében a párt jelentős része egyesült Németország Kommunista Pártjával. A jobboldali elemek külön pártot alakítottak és felvették a régi Független Szociáldemokrata Párt nevet. 1922-ben a „függetlenek" ismét beléptek a német szociáldemokrata pártba. — *416*

268 1919 végén Lenin utasítást adott, hogy tízezer vasas szakmunkást irányítsanak a vasúti közlekedés helyreállítására. Az Összoroszországi Központi Szakszervezeti Tanács és a Moszkvai Városi Szakszervezeti Tanács nagyon lassan dolgozta ki a munkások átirányításával kapcsolatos intézkedéseket. Ez késztette Lenint e levél megírására. — *417*

269 „Az élő nagyorosz nyelv értelmező szótárá"-ról van szó, mely V. I. Dal szerkesztésében 4 kötetben 1863 és 1866 között jelent meg.

Lenin utasítására a Közoktatásügyi Népbiztosság hozzákezdett az új szótár összeállításához, de kiadására akkor nem került sor. Az új 4 kötetes értelmező szótár, „Az orosz nyelv értelmező szótára" 1935—1940-ben jelent meg D. N. Usakov szerkesztésében. — *418*

270 Lenin „Az ipar villamosításának feladatai" c. cikkre gondol, amely G. M. Krzsizsanovszkij tollából a „Pravda" 1920 január 30-i, 20. számában lerövidítve jelent meg. — *419*

271 G. M. Krzsizsanovszkij írta az „Oroszország villamosításának fő feladatai" c. brosúrát. A brosúra 1920 februárjában jelent meg. — *419*

272 Lenin arra utal, hogy 1920 elején a Vörös Hadsereg egyes alakulatait munkahadsereggé alakították át abból a célból, hogy felhasználják őket a gazdasági építőmunkában. A burzsoá-földesúri Lengyelország és a Vrangel elleni háború miatt a munkahadseregeket ismét a frontra kellett küldeni. — *422*

273 Az úgynevezett „Kapp-puccsról" van szó (a németországi katonai-monarchista puccsról), amelyet a reakciós német katonai klikk 1920 márciusában szervezett Kapp vezetésével. A munkások nyomására a Kapp-kormány néhány nap múlva megbukott. — *426*

274 K. A. Tyimirjazev említett könyve: „Tudomány és demokrácia. Cikkgyűjtemény. 1904—1919". Moszkva 1920. — *429*

275 1920 májusában a polgárháború harcaiban elesett A. Sz. Szerafimovics író fia. — *432*

276 Ezt a feljegyzést Lenin azzal a jelentéssel kapcsolatban írta, amelyben D. I. Kurszkij közli, hogy a Nyugati Frontról beérkezett a Köztársasági Forradalmi Katonai Tanácshoz a XV. hadsereg támadásának sikeres kibontakozásáról szóló hadműveleti összesítő jelentés. — *433*

277 Lenin az ebben a levélben felvázolt tézisek alapján tartott beszámolót a nemzetközi helyzetről és a Kommunista Internacionálé alapvető feladatairól a Komintern II. kongresszusán, amely 1920 július 19-től augusztus 7-ig ülésezett Moszkvában (lásd Lenin Művei. 31. köt. 1951. 213—233. old.). — *434*

278 M. V. Frunzét 1920 szeptemberében kinevezték a Déli Fronton harcoló csapatok parancsnokává. — *441*

279 Krímet a Vörös Hadsereg 1920 novemberében szabadította fel. — *441*

280 Lenin ezt a levelet azért írta, mert a tulai pártszervezet egyes tagjai a katonai feladatok rovására a gazdasági és népművelési feladatokat próbálták előtérbe helyezni. — *442*

281 Lenin ezt a levelet azzal kapcsolatban írta, hogy A. M. Gorkij a tudósok életkörülményeinek megjavításával foglalkozó összoroszországi bizottság tudomására hozott egyes eseteket, amikor helytelenül intézték a tudományos dolgozók lakásügyeit.

A. M. Gorkij ebben az időben a tudósok életkörülményeinek megjavításával foglalkozó petrográdi bizottság elnöke volt. — *443*

282 A gazdasági népbiztosságok közti kapcsolat megszervezésével foglalkozó bizottság üléséről van szó. A bizottságot a Népbiztosok Tanácsa alakította meg 1920 október 26-án; elnöke Lenin volt. — *447*

283 Lenin a VIII. országos szovjetkongresszusra utal, amelyet 1920 december 22—29 között tartottak meg, és amelyen G. M. Krzsizsanovszkij beszámolt Oroszország villamosításának tervéről. A villamosításról mondott előadói beszéd alapján hozott határozat tervezetének a szövegét Lenin írta (lásd Lenin Művei. 31. köt. 1951. 550—551. old.). — *452*

284 V. Miljutyinnak a gazdasági terv kérdéséről írt téziseit Lenin „Az egységes gazdasági tervről" c. cikkében bírálta (lásd Lenin Művei. 32. köt. 1953. 135—145. old.). — *458*

285 Annak a beszédnek a szövegéről van szó, amelyet G. M. Krzsizsanovszkij az Állami Tervbizottság első ülésén, 1921 április 5-én mondott el. — *463*

286 A szóban forgó könyv: „Az OSzFSzK villamosításának terve. Oroszország Állami Villamosítási Bizottságának beszámolója a VIII. országos szovjetkongresszuson", megjelent 1920 decemberében.

E könyv jelentőségéről Lenin megemlékezett a VIII. országos szovjetkongresszuson, a Népbiztosok Tanácsának tevékenységéről tartott beszámolójában (lásd Lenin Művei. 31. köt. 1951. 530—535. old.) és „Az egységes gazdasági tervről" c. cikkében (lásd Lenin Művei. 32. köt. 1953. 135—140. old.).

Sztálin 1921 márciusában Leninnek írott levelében

foglalkozott ezzel a könyvvel (lásd Sztálin Művei. 5. köt. 1951. 53—54. old.). — *463*

287 Lásd Lenin Művei. 32. köt. 1953. 135—140. old. — *463*

288 Lenin „A terményadóról" c. brosúrájára utal (lásd Lenin Művei. 32. köt. 1953. 351—391. old.). — *474*

289 Lásd Lenin Művei. 32. köt. 1953. 402—429. old. — *478*

290 A „Földrajzi Világatlasz" elkészítéséről van szó, amihez Lenin kezdeményezésére fogtak hozzá. Az atlasz kiadására nem került sor. — *484*

291 *RaKrin* (Rabocse-Kresztyanszkaja Inszpekcija) — Munkás-Paraszt Felügyelet. — *487*

292 Sztálint Nalcsik városában gyógykezelték. 1921 június végén Sztálin Nalcsikból Tifliszbe utazott, hogy részt vegyen az OK(b)P Központi Bizottsága Kaukázusi Irodájának plénumán. — *491*

293 A gazdasági szervek munkájának segítésére létesített bizottságról van szó. — *496*

294 *Moszkva kormányzósági kommuna* — a Moszkva kormányzósági fogyasztási kommuna. — *500*

295 Arról az előszóról van szó, amelyet V. V. Adoratszkij a Lenin megbízásából szerkesztett gyűjteményéhez írt. A gyűjtemény címe: Marx és Engels. „Levelek. Az elmélet és a politika Marx és Engels levelezésében". A könyv 1922-ben jelent meg. — *501*

296 Lásd Marx. „A tőke". I. köt. 1955. 66. old. — *501*

297 V. V. Adoratszkij ebben az időben a „Marx Károly tudományos kommunizmusa" c. könyvön dolgozott (megjelent 1923-ban). — *501*

298 G. O. Graftyio professzor, a volhovi vízierőmű építkezésének főmérnöke jelentésében rámutatott arra, hogy számos intézmény bürokratikusan kezeli a Volhovsztroj ügyeit. — *505*

299 A szóban forgó könyv: G. M. Krzsizsanovszkij. „Az OSzFSzK gazdasági problémái és az Állami Tervbizottság munkája". I. rész. A könyv 1921 decemberében jelent meg a Lenin javasolta kiegészítéssel. — *518*

300 A. Gorev „Franciaország villamosítása" c. brosúrájáról van szó. 1922-ben adták ki. — *530*

301 Lenin Karl Ballod „A jövő állama" c. könyvére utal. A könyv orosz fordítása 1920-ban jelent meg. Karl Ballod könyvét Lenin megemlíti „Az egységes gazdasági tervről" c. cikkében (lásd Lenin Művei. 32. köt. 1953. 139. old.). — *531*

302 A. Gorev „Franciaország villamosítása" c. brosúrájához Lenin nem írta meg az előszót. — *531*

303 *GUM* (Gosszudarsztvennij Universzalnij Magazin) — a moszkvai Állami Áruház, amelynek ebben az időben Belov volt az igazgatója. — *533*

304 *Pletnyov* — a „Proletkult" egyik vezetője, aki „proletárkultúra" címén A. Bogdanovval együtt reakciós, marxizmusellenes nézeteket terjesztett a kultúra és a művészet terén. A proletkultosok nézeteinek bírálatát lásd Lenin Művei. 29. köt. 1953. 338. old. és 31. köt. 1951. 321—322. old. — *540*

305 I. I. Szkvorcov-Sztyepanov „Mi fán terem a szakember?" c. cikkéről van szó, amely a „Pravda" 1922 október 28-i 244. számában jelent meg. — *543*

306 *Nemzetközi Munkássegély* — Leninnek a nemzetközi proletariátushoz intézett, 1921 augusztus 2-i felhívására (lásd Lenin Művei. 32. köt. 1953. 539—540. old.) külföldön létrejött szervezet. A Nemzetközi Munkássegély segítséget nyújtott az 1921. évi rossz termés miatt szenvedő szovjet lakosságnak. — *545*

A LEVELEK SZÖVEGÉBEN ELŐFORDULÓ ÁLNEVEK, FEDŐNEVEK ÉS KEZDŐBETŰK BETŰRENDES JEGYZÉKE

A., ALEKSZANDR — Sljapnyikov A.
A. M. — Gorkij A. M.
A. M. — Kollontaj A. M.
A. P. — Pannekoek A.
AN — Ananun D.
ANDREJ — Szverdlov J. M.
ANTONOV — Popov A. (Britman)

BELENYIN — Sljapnyikov A.
BONCS — Boncs-Brujevics V. D.

DNYEVNYICKIJ — Cederbaum F. O.

FOMA, A PÉTERVÁRI — Szmirnov A. P.
FRANZ — Koritschoner F.
FREJ — Lenin V. I.

GALINA — Rozmirovics J. F.
GALJORKA — Olminszkij M. Sz.
GILKA I. — Melenyevszkij M.
GRIGORIJ, GR—IJ — Zinovjev G.
GRISA — Belenykij G.

IDEGEN — Naszimovics N. F.
ILJIN V. — Lenin V. I.
INESSZA — Armand I. F.
ISZAAK — Raszkin
IVANOVICS — Sztálin I. V.

JAMES — Jelizarova A. I.
J. B., JEVG. B. — Bos J. B.
J. K. — Marhlevszkij J. J.
„JÓBARÁT"— Csernomazov M.
JUNIUS — Luxemburg R.
JURIJ — Pjatakov G.

K., KAM. — Kamenyev L.
KAMSZKIJ — Vlagyimirszkij M. F.
KIEVSZKIJ P., KIJ — Pjatakov G.
KOBA — Sztálin I. V.
KOSZTROV — Zsordanyija N.
KUBA — Ganyeckij J.

LUDMILLA — Sztal L. N.

M. F., MARIJA FJODOROVNA — Andrejeva M. F.
MAKAR — Nogin V. P.

TARTALOM

1913

1915

1916

1917

1918

1919

39 Lenin 35. — 10/15 S

1920

1921

1922

10249. Franklin-nyomda Bp., VIII., Szentkirályi-utca 28.
Felelős: Vértes Ferenc